650419
VA1622175

ΧΙΤΟΠΑΔΑΣΣΑ

Ἤ

ΠΑΝΤΣΑ ΤΑΝΤΡΑ (ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΣ),

Συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ

ΒΙΣΝΟΥΣΑΡΜΑΝΟΣ

ΚΑΙ

ΨΙΤΤΑΚΟΥ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΙ ΝΥΚΤΕΡΙΝΑΙ,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΡΑΧΜΑΝΙΚΟΥ

ΠΑΡΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΑΛΑΝΟΥ, ΑΘΗΝΑΙΟΥ.

Νῦν δὲ πρῶτον ἐκδοθέντα, μετὰ τῆς ὑπὸ Συμεῶνος Μαγίστρου τοῦ Σὴθ γενομένης μεταφράσεως τῆς Πεντατεύχου, ὡς συμπλήρωμα τῆς τοῦ Δ Γαλανοῦ,

Καὶ μετὰ προλεγομένων καὶ παρατηρήσεων πλουτισθέντα,

Δαπάνῃ μὲν καὶ μελέτῃ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΤΥΠΑΛΔΟΥ,

Ἐφόρου τῆς Δημοσίου καὶ Πανεπιστημιακῆς Βιβλιοθήκης,

Ἐπιστασίᾳ δὲ

Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΥ,

Βιβλιοφύλακος.

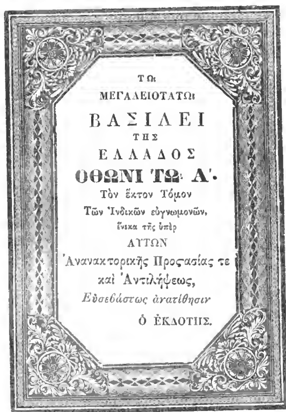

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος.

1851.

ΤΩι

ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΩι

ΒΑΣΙΛΕΙ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΘΩΝΙ ΤΩι Α΄.

Τὸν ἕκτον Τόμον

Τῶν Ἰνδικῶν εὐγνωμονῶν,

ἕνεκα τῆς ὑπὲρ

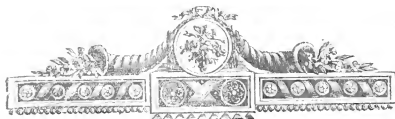
ΑΥΤΩΝ

Ἀνακτορικῆς Προστασίας τε

καὶ Ἀντιλήψεως,

Εὐσεβάστως ἀνατίθησιν

Ὁ ἘΚΔΟΤΗΣ.

Digitized by Google

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ο ἕκτος οὗτος τόμος τῶν Ἰνδικῶν περιέχει δύο πονήματα Ἀπολόγων, ἐπιγραφόμενα τὸ μὲν *Χιτοπαδάσσα* ἢ *Παντσα-Τάντρα*, τὸ δὲ *Ψιτταχοῦ Μυθολογίαι Νυκτεριναί*. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀρχαιοτέραν ἄλλην ἑλληνικὴν τοῦ πρώτου μετάφρασιν, ἣν πρὸς συμπλήρωσιν, τῆς μὴ ἀποπερατωθείσης μεταφράσεως τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ, συγχρόνως ἐκδίδομεν· ἀμφότεραι δὲ αἱ πραγματεῖαι αὗται εἰσὶ Μύθων καὶ μυθικῶν Διηγημάτων Συλλογαί.

Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύσαμεν πληροφορεῖται ὁ φιλόμουσος ἀναγνώστης, ὅτι ἡ Σανσκριτικὴ φιλολογία ἐστὶ πλουσιωτάτη καὶ ἀρχαία· τὸ δὲ Ἰνδικὸν ἔθνος ὑπῆρξε, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, μέγα, ὄλβιον, καὶ πεπαιδευμένον. Τοῦτο μαρτυροῦσι, τὰ ἱερὰ αὐτοῦ βιβλία ἢ Βέδαι, αἱ θεσμοθεσίαι, τὰ μεγάλα καὶ ποικίλα ἐπικὰ ποιήματα, τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα, αἱ θεωρίαι, τὰ πολυειδῆ θεοσοφικὰ δόγματα, τὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, τὰ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὀρέων ἀνάγλυφα, ἡ πλουσιωτάτη Σανκριτικὴ διάλεκτος, μήτηρ πασῶν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων γνωσσῶν (1), καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Ἀπολόγων χρῆσις.

(1) Ὁ Ἀδελοῦγκος ἀριθμεῖ 30 τὰς κυριωτέρας γλώσσας, αἵτινες ἀξιοσημείωτον ἔχουσι συγγένειαν μετὰ τῆς Σανσκριτικῆς. Τοιαῦταί εἰσιν ἡ Πελβικὴ καὶ ἡ νεωτέρα Περσική, ἡ Ἀραβικὴ καὶ Ἰνδοστανική, ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ Συρεακή, ἡ Χαλδαϊκή, ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Ῥωμαϊκή, ἡ Γερμανική, Γοτθικὴ καὶ

Οἱ Ἰνδοὶ σοφοί, ἔχοντες ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν πρὸς ζήτησιν καὶ ἔκφρασιν τῆς ὑψηλῆς ἀληθείας καὶ τῆς περὶ Θεοῦ, Κόσμου, καὶ ἀνθρώπου ἐμβριθοῦς αὐτῶν ἐρεύνης, δὲν διετήρησαν τὴν αὐτὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτῶν ἀρχάς· διότι κυβερνώμενοι παρ' ἀπολύτων δεσποτῶν δὲν ἐτόλμουν, φαίνεται, ἵνα ἐπικρίνωσι τὰς αὐθαιρέτους τῶν ἡγεμόνων πράξεις, οὔτε τὰ εἰκότα πρὸς τὸν λαὸν συμβουλεύσωσι. Τούτου ἕνεκα, βλέποντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν παρεκτροπὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενοι τὴν ἐκ τῆς παῤῥησίας ἀγανάκτησιν τῶν ἰσχυρῶν, κατέφυγον ἔκπαλαι εἰς μύθους, εἰς ἀλληγορίας, εἰς παραβολὰς, καὶ παντοῖα μυθικὰ διηγήματα, ἐξ ὧν τὸ εἶδος τοῦτο τῶν Ἀπολόγων προέκυψεν (1).

Ἡ Ἰνδικὴ οὖν γῆ, κοιτὶς φανεῖσα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ (2), καὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὑπῆρξεν ἐπίσης καὶ ἡ ἑστία, οὐ μόνον τῶν θρησκευτικῶν μύθων τῆς ἀνεξιχνιάστου δογματικῆς μυθολογίας (3),

---

Σλαβικὴ, ἡ Ἀγγλικὴ καὶ Γαλλικὴ, ἡ Ἰταλικὴ καὶ Ἰσπανικὴ, κτλ. (Bibl. Sansc. p. 62—90).

Ἴδε πρὸς τούτοις τὰ προλεγόμενα τοῦ Κολεβρωκκίου εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Ἀμάρα Κόσχα. Τὸ ὀνομαστικὸν τοῦ Κ. Οὐϊλσῶνος. Τὰ προλεγόμενα τοῦ Λαγκλεσίου εἰς τὸν Κατάλογον τῶν Σανσκριτικῶν χειρογράφων. Βοππίου Glossarium Sauscritum. Ἰουλίου Κλαπρότου Table Alphabétique du journal Asiatique. Paris 1829 p. 112—135.

(1) Pantcha-Tantra par M. l'Abbé Dubois. Préface.—Moeurs, institutions. et cérémonies des peuples de l' Iinde, par le même Auteur. — Φαβρ. Βιβλ. Ἑλλ. Τ. 7 σελ. 778 σχόλ. w. w.

(2) Προλεγόμενα τῶν προεκδοθέντων τόμων τῆς παρούσης Ἰνδικῆς Σειρᾶς.

(3) Εἶπον θρησκευτικοὺς μύθους, καὶ δογματικὴν μυθολογίαν, διότι μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων αἱρέσεων ὑπάρχει ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ ἡ τῶν Σίκκων

ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθικοπολιτικῶν μύθων, τῶν τερπνῶν μυθικῶν διηγημάτων, καὶ τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων, αἵτινες εἰς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν πρὸ αἰώνων διετηρήθησαν, καὶ διὰ τῶν ἀρχαίων σοφῶν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα Ἀράβων εἰς τὴν Εὐρώπην μετέβησαν, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον διεσκορπίσθησαν (1).

Πρὶν δὲ προχωρήσωμεν εἰς τὰ πρόσω, ἀνάγκη ἵνα διακρίνωμεν, πρῶτον· Κατὰ τί διαφέρουσιν οἱ θρησκευτικοὶ τῶν ἠθικοπολιτικῶν μύθων, καὶ δεύτερον ἵνα γνωρίνωμεν ἐπίσης τὴν μεταξὺ τῶν Ἰνδικῶν καὶ τῶν Αἰσωπείων μύθων διαφοράν.

Αον. Οἱ θρησκευτικοὶ μῦθοι τῶν Ἰνδῶν ἀλληγορικῶς ἑρμηνεύουσι τὴν παρ' αὐτοῖς δογματικὴν θεολογίαν, ἤτοι τὰ περὶ τῆς ὑπερουσίου φύσεως τοῦ ὑψίστου Θείου, τὰ περὶ τῆς ἀνάρχου καὶ αὐθυπάρκτου Μονάδος, ἥτις ἐν θεωρίᾳ οὖσα τῶν ἀφάτων αὐτῆς τελειοτήτων, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐδημιούργησε δι' ἀμέσου ἐκπορεύσεως τὴν πρωτογενῆ

(Sieks), οἵτινες δεχόμενοι, ὡς ἐῤῥέθη ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς Ἰτιχάσας, τὰ περὶ τοῦ ἑνιαίου καὶ ἀπολύτου Θεοῦ δόγματα τῶν Βεδῶν, ἀποῤῥίπτουσιν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, τὰ περὶ τῶν λοιπῶν θεῶν θεολογούμενα. Ὅσα ἑπομένως ἀναφέρουσι τὰ θεολογικὰ τῶν Ἰνδῶν συγγράμματα περί τε τῆς Τριάδος, καὶ τῆς χορείας τῶν ἄλλων θεῶν. θεοτήτων, πνευμάτων, νυμφῶν; δαιμόνων, γιγάντων, κτλ. ταῦτα πάντα λέγω οἱ Σίκκες θεωροῦσιν ὡς μύθους καὶ θεολογικὴν μυθολογίαν ἀποκαλοῦσι. Τοῦτο βεβαιοῖ ὁ μονοθεϊστὴς Βραχμὰν Ῥαμουχοὺνδ, ὁ τοῦ περικλεοῦς Οὐϊλλιὰμ Ἰώνες καὶ τοῦ συνταγματάρχου Πολιέρου διδάσκολος. (Ἴδε Πολιέρου Μυθολ. Ἰνδῶν. Τ. Ι. σελ. 151. καὶ Translation of several principal books passages, and Texts of the Veds, etc. by Rajah Rammohun Roy. Loudon 1832).

(1) Abbé Dubois. Προῤῥηθέντα συγγράμματα. Καὶ Gilchrist's Oriental fabulist, Calcutta 1802.

θεὰν Βαβανὴν ἢ Δουργὰν (1), τὴν Ἰνδικὴν Τριάδα, καὶ τὴν χορείαν ἀκολούθως τῶν ὑποδεστέρων θεῶν καὶ πνευμάτων, ἅτινα μετέχοντα τελειότητος καὶ ἀτελείας, καὶ ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἔχοντα, κατεχράσθησαν τῆς ἰδιότητος ταύτης, καί τινα ἐξ αὐτῶν ὑψηλοφρονήσαντα ἀπεσκίρτησαν, καὶ παρὰ τῆς θεᾶς Δουργᾶς (Βαβανῆς) καταπολεμηθέντα εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ σκότους κατεκριμνήσθησαν (2). Τοιοῦτοι καὶ ὅμοιοι τούτοις εἰσὶν οἱ περὶ τῆς ἀΰλου δημιουργίας μῦθοι.

Ἕπονται ἀκολούθως οἱ περὶ τὴν Ἰνδικὴν Τριάδα μῦθοι, ἤτοι οἱ περὶ τοῦ δημιουργοῦ Βραχμᾶ, οἱ περὶ τοῦ τὰ σύμπαντα τηροῦντος Βισνοῦ, καὶ οἱ περὶ τοῦ τὰ πάντα ὀλλύοντος Σίβα, οἱ περὶ θεογονίας καὶ κοσμογονίας, καὶ ἡρωογονίας, οἱ περὶ ἐνσαρκώσεως τῶν θεῶν, οἱ περὶ τῶν διαφόρων ἐνανθρωπήσεων τοῦ Βισνοῦ, οἱ περὶ τῆς καθολικῆς ψυχῆς τοῦ παντός, οἱ περὶ παλιγγενεσίας καὶ μετενσωματώσεως τῆς αναλλοιώτου ψυχῆς κτλ. μῦθοι, περὶ ὧν ἐνασχολοῦνται αἱ Πουράναι, καὶ ἰδίως ἡ Βαγαβάθα Πουράνα, ἣν μετὰ τῆς Δουργᾶς δημοσιεύσομεν εἰς τὸν Ζ'. τόμον τῆς παρούσης Ἰνδικῆς Σειρᾶς.

Μετὰ τούτους ἀκολουθοῦσιν οἱ μῦθοι, οἱ διαλαμβάνοντες τὰ περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὑποδεεστέρων θεῶν, θεοτήτων, δαιμόνων, γιγάντων, καὶ ὁσίων θεολογούμενα (3). Τοιοῦτοί εἰσιν,

(1) Οὕτως παρουσιαζομένη ἡ πρωτογενὴς θεὰ Βαβανὴ ὁμοία τις ἐστὶ τῇ Αἰγυπτιακῇ Ἴσιδι, τῇ Ἑλληνικῇ οὐρανίᾳ Ἀφροδίτῃ, τῇ ῥωμαϊκῇ Λουκίνῃ, κτλ. Θεωρουμένη δὲ ὡς πολεμικὴ θεά, καλεῖται Δουργά, καὶ ὁμοία φαίνεται τῇ Ἑλληνικῇ Παλλάδι, ἥτις ἐγεννήθη καὶ αὐτὴ ἔνοπλος ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὑψιβρεμέτου Διός.

(2) Περὶ τούτων λαλήσομεν ἐν τοῖς προλεγομέναις τοῦ Ζ'. τόμου.

(3) Τοιοῦτοί εἰσιν ὁ τοῦ οὐρανοῦ θεὸς Ἴνδρας· ὁ τοῦ πυρὸς Ἀγνῆς· ὁ τοῦ

ἐν συντόμῳ, οἱ καθόλου καὶ κατὰ μέρος θρησκευτικοὶ μῦθοι, οἵτινες διαφέρουσι μὲν οὐσιωδῶς τῶν ἠθικοπολιτικῶν μύθων· συμφωνοῦσι δὲ εἰς πολλὰ ὡς πρὸς τοὺς θρησκευτικοὺς μύθους, καὶ τὰς θεολογικὰς δοξασίας πολλῶν ἀρχαίων ἐθνῶν (1).

Βον. Τὸ δεύτερον εἶδος εἰσὶν οἱ Ἀπόλογοι, ἤτοι οἱ ἠθικοπολιτικοὶ μῦθοι, καὶ τὰ παντοῖα μυθικὰ διηγήματα, σκοπὸν ἔχοντα τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παραίνεσιν καὶ διδασκαλίαν. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ συμβουλεύειν τὰ εἰκότα ἦν ἐν μεγίστῃ χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ ἰδίως τοῖς Ἀσιανοῖς· καὶ τὸν τρόπον τοῦτον παρεδέχθησαν οἱ Ἕλληνες (2), οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τὰ πλειότερα τῶν νεωτέρων ἐθνῶν (3).

Ἡ ἐπισημοτέρα τῶν τοιούτων Ἀπολόγων συλλογὴ ἐστὶν ἡ

πλούτου Κουβέρας· ὁ τοῦ ᾄδου Ἰάμας. κ. τ. λ. (Ἴδε Πολιέρου Μυθολογίαν Ἰνδῶν, καὶ Bagavadam ou Doctrine divine, canonique sur l'Être supreme, les Dieux, et les Geans etc. par Foucher d' Obsenville. Paris 1788. Καὶ Mem. de l'Acad. des Inscr. et belles. lett. T. XXVI.

(1) Zend—Avesta par Anquetil.—Dupuis, Religion univers.—Herders, ælteste Urkunde des Menschengeschlechtes.

(2) Πρὸ τοῦ Αἰσώπου, λέγει ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, μυθοποιὸς ἕλλην δὲν εἶναι γνωστὸς κανείς. Μῦθοι ὅμως ἦσαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη· διότι ὁ Θέων εἰς τὰ προγυμνάσματα ὀνομάζει μύθους Καρικούς, Λιβυκούς, Συβαρικούς, κ. τ. λ. Ὁ ἀρχαιότερος τῶν γνωστῶν μύθων εὑρίσκεται εἰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκας τὸ βιβλίον, ἐπιγραφόμενον Κριταὶ (κεφ. θ'. 8.) καὶ ἀποδίδεται εἰς τὸν προφήτην Σαμουὴλ, ὅστις ἤκμασε 500 σχεδὸν ἔτη πρὸ τοῦ Αἰσώπου. Μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν μύθων πρῶτον θεωροῦσι τὸν τοῦ Ἱέρακος καὶ τῆς ἀηδόνος τοῦ Ἡσιόδου (300. πρὸ τοῦ Αἰσώπου). Ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψεν εἰς πεζὸν λόγον τὸν μῦθον τοῦ Αὐλητοῦ. (Αἰσώπου μῦθοι. Ἐκδ. Κοραῆ· Προλ. σελ. ιά. καὶ ἐφεξῆς).

(3) Ὁ Ἀρχίλοχος, καὶ μάλιστα ὁ Αἴσωπος θεωρεῖται ὡς ὁ κατεξοχὴν μυθοποιὸς τῶν ἑλλήνων. Ὁ Φαῖδρος τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Λαφονταῖνος τῶν Γάλλων κ.τ.λ.

παροῦσα Χιτοπαδάσσα ἢ Πάντσα-Τάντρα (1), τῆς ὁποίας συγγραφεὺς λέγεται ὁ Βραχμὰν Βισνουσαρμὰν, ἀκμάσας ἐν τῇ Ἰνδίᾳ περὶ τὴν πέμπτην Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα. «Ἐν τῇ πόλει Μαχιλαρουπῇ ἦν Βασιλεὺς ὁ Ἀμαρασσακτής. Τούτῳ γίνονται υἱοὶ τρεῖς, πάντη δύσνοες. Ὁ οὖν Βασιλεὺς λυπούμενος συνεκάλεσε τοὺς ἑαυτοῦ συμβούλους· εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἔφη· «Ἔστιν εἷς Βραχμὰν, οὗ τὸ ὄνομα Βισνουσσαρμάν. Τούτῳ τοὺς παῖδας ἐγχείρισον· ὁ δὲ, ἐν βραχεῖ νοήμονας αὐτοὺς ἀποτελέσει.» Τούτου τῶν λόγων ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς, καλέσας ἐκεῖνον τὸν Βισνουσσαρμᾶνα παρέδωκεν εἰς ἐκπαίδευσιν τοὺς παῖδας. Ὁ δὲ παραλαβὼν οἴκαδε ᾤχετο· ὧν χάριν πέντε συνέγραψε βιβλία· τὸ μὲν *περὶ διαλύσεως φιλίας*· τὸ δὲ *περὶ κτήσεως φιλίας*· Τὸ δὲ *περὶ στρατηγήματος καὶ μάχης*· τὸ δὲ *περὶ στερήσεως τοῦ κτηθέντος*· τὸ δὲ πέμπτον *περὶ ἀπερισκέπτου ἔργου*. Ταῦτα δὲ παιδευόμενοι, ὡς ἐν παιδιᾷ, οἱ παῖδες τοιοῦτοι ἐγένοντο, οἵους εἴρηκεν ὁ Βισνουσσαρμὰν, καὶ ἤθελεν ὁ Βασιλεὺς κτλ. (2). »

Τινὲς ὅμως ἀποδίδουσι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀπολόγων τούτων εἰς ἄλλον ἀρχαιότερον σοφὸν Ἰνδὸν Πιλπάϊδα, ἢ ὀρθώτερον Πιδπάϊδα καλούμενον. Διὸ καὶ τοὺς Ἀπολόγους τῆς Πάντσα-Τάντρας ἔν τε τῇ Περσίᾳ, καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀσίᾳ *Πιδπάϊδος μῦθοι* ἀποκαλοῦσιν (Fables de Pidpai) (3). Ὁ δὲ μετα-

(1) Ἴδε τὸν πρόλογον τοῦ Κολεβρωκκίου εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ δημοσιευθεῖσαν Χιτοπαδάσσαν, καὶ τὴν ἀξιόλογον ἀνάλυσιν τοῦ συγγράμματος τούτου παρὰ τοῦ Οὐϊλσῶνος. (Transact. of the. R. Asiat. Society V. I. P. 52).

(2) Προοίμιον τῆς παρούσης Χιτοπαδάσσας.

(3) Calila et Dimna (ἡ Χιτοπαδάσσα) ou Fables de Bidpai par Silvestre de Sacy.— Fables et contes de Bidpai ὀνομάζει τοὺς αὐ-

γενέστερος τούτου Βισνουσσαρμὰν αὐτούς τε καὶ ἄλλους Ἀπολόγους συλλέξας ἢ συνθέσας, καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ συναρμολογήσας, τὴν Χιτοπαδάσσαν ἐσύνθεσεν (1).

Ὁ Ἀλμουκαφφᾶς, ὁ μόνος ἴσως ὅςτις ἀναφέρει περὶ τούτου, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Ἀραβικῆς αὐτοῦ μεταφράσεως λέγει, ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος (330 Π. χ.), νικήσας τὸν Βασιλέα τῆς Ἰνδίας Φοὺρ (Πόρον), ἀντικατέστησεν ἕνα τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, ὃν ἀποβαλλόντες οἱ Ἰνδοὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐξελέξαντο Βασιλέα τὸν ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καταγόμενον Δαψίλιμον. Ἀλλ᾽ οὗτος τύρανος σκληρὸς φανείς, ἀπανθρώπως τοὺς Ἰνδοὺς ἐκυβέρνα. Τοῦτο παρεκίνησε τὸν Βραχμᾶνα Πιδπάϊδα, ὅπως παρουσια-

---

τοὺς ὁ Γαλλάνδης. Μυθολογικὸν Πιλπάϊδος καλεῖ τὴν αὐτὴν συλλογὴν τῶν ἀπολόγων ὁ ἐκδότης τοῦ βιβλιαρίου τούτου Λαμπανιτζιώτης.

(1) Ὁ Βισνουσσαρμὰν, λέγει εἰς τὸ προοίμιον, «πᾶν βιβλίον διελθὼν πολιτικὰ, οἰκονομικὰ, καὶ ἠθικὰ διαλαμβάνον, συνέγραψε τοῦτο τὸ λίαν χάριεν καὶ ἀπαράμιλλον ποίημα, ὅπερ εἰς πέντε βιβλία διαιρεῖται.» (Προοίμ. Χιτοπαδ. σελ. 3 στίχ. 4)· ὥστε ὁ Βισνουσσαρμὰν ὠφελήθη ἀπὸ τὰ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ ἔργα.

Ὁ κλεινὸς Ἰῶνες βεβαιοῖ, ὅτι εἰς τὴν Περσίαν πιστεύουσι κοινῶς, ὅτι οἱ ἀπόλογοι τῆς Πάντσα-Τάντρας εἰσὶ τοῦ Πιδπάϊδος, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς συλλέξας ὁ Βισνουσσαρμὰν τὴν Χιτοπαδάσσαν ἐσύνθεσε. (Ἴδε Προλεγ. Χιτοπαδ. τοῦ Οὐϊλιὰμ Ἰῶνες.—Adel. Bibl. Sanscr. σελ. 288 σημ. 2).

Ὁ Σίλβεστρος ὁ Σασῦς ἀναφέρει τὴν ῥῆσιν τοῦ ἱστορικοῦ Ἄραβος Μασουδῆ, ἀκμάσαντος περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐγείρας, δι᾽ ἧς ἀποδίδει τὴν Συλλογὴν τῶν ἀπολόγων τούτων εἰς ἀρχαιότερον Ἰνδὸν Μυθοποιόν. Τὸ αὐτὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Πελβικὴν πρῶτος μεταφραστής. Αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Φερδουσὴς εἰς τὸ ἐπικὸν αὐτοῦ ποίημα Σὰχ-Νεμέχ. (Ἴδε IX καὶ X. τόμ. Notices et extraits de la Bibl. du Roi. Καὶ τὸ ἱστορικὸν ὑπόμνημα, προταθὲν εἰς τὸ Calila et Dimna par Silvestre de Sacy).

σθεὶς τὴν ἀδικίαν τοῦ τυράνου ἐλέγξῃ. Ὁ δὲ λίαν ὀργισθεὶς, τὸν σοφὸν Ἰνδὸν ἐφυλάκισε. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς, καλέσας τὸν Πιδπάϊδα ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν τινὰς περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Παντὸς ἀπορίας. Εὐχαριστηθεὶς δ' εἰς τὰς ἀπαντήσεις, οὐ μόνον ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ πλησίον καλέσας ὡς πρωτοσύμβουλον μετεχειρίζετο, καὶ δικαίως ἔκτοτε τὴν Ἰνδίαν μετ' αὐτοῦ ἐκυβέρνησεν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν εἶπεν εἰς αὐτόν· «Οἱ προκάτοχοί μου ἐδοξάσθησαν δι ἀξιολόγων συγγραμμάτων, ἅτινα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἐγράφησαν. Ἐπιθυμῶ κἀγὼ ἵνα συνθέσῃς βιβλίον, ὅπως διὰ τῆς ἀξίας αὐτοῦ διαιωνήσω τὴν ἐποχὴν τῆς Βασιλείας μου, καὶ εἰς τοὺς διαδόχους μου ὡς ἱερὰν κληρονομίαν ἀφήσω. Ἐκ τούτου παρακινηθεὶς ὁ Πίδπαϊς τοὺς Ἀπολόγους τῆς Πάντσα-Τάντρας πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων συνέγραψε (1). Τούτους ἀναγνώσαντες πάντες ἐθαύμασαν, καὶ τοιαύτην ἔκτοτε ἔσχον ὑπόληψιν, ὥστε οὐ μόνον ἐν τῇ Ἰνδίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀσίᾳ ἐν χρήσει εἰσίν, καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀσιατικὰς διαλέκτους μεταφρασθέντες, πανταχοῦ διδάσκονται· ὥστε, ἐκτὸς τῆς θείας Γραφῆς, λέγει ὁ Ἀδελοῦγκος, οὐδὲν ἕτερον πόνημα τοιαύτην ἔλαβε πογκόσμιον φήμην καὶ ἔπαινον, ὡς ἡ Πάντσα-Τάντρα (2).

(1) Silvestre de Sacy. ouvrages precités, p. 397—466.— Journal des Savants 1847. Mai.

(2) Villeicht ist kein Buch, die Bibel allein ausgenommen, in so viele Sprachen übersetzt worden, als dieses. (Adel. Bib. Sansc. p. 286. BB.)

Transact of the Royal Asiat. Society V. I. p. II. London. 1826. p. 155—200.

D. A. T. An Histor. sketch of Sansc. liter. etc. V. p. 194—204.

Τὰς παραινέσεις τοῦ Πιδπάϊδος, καὶ τὰ παραγγέλματα τῶν Ἀπολόγων τούτων ἀκολουθήσας ὁ Δαψίλιμος, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, τὴν εὐημερίαν τῆς Ἰνδίας ἐν διαστήματι, λέγουσι, πολλοτάτων ἐτῶν ἐπέφερον.

Ἡ φήμη τῆς τοιαύτης Κυβερνήσεως, καὶ ἡ τῶν Ἀπολόγων δόξα διαδοθεῖσα, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν, παρεκίνησε τὸν μέγαν τῆς Περσίας Βασιλέα Χοσρόην, τὸν ἐπικληθέντα Νουσχιρεβὰν, ὅπως πέμψῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἕκτης (Μ. Χ.) ἑκατονταετηρίδος εἰς τὴν Ἰνδίαν τὸν ἰατρὸν Βαρζοβιὰν (Περζοὲ), πρὸς ζήτησιν τῶν Ἀπολόγων τούτων Ὁ δὲ οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἄλλους Ἀπολόγους, καὶ διάφορα μυθικὰ διηγήματα συλλέξας, εἰς τὴν Περσίαν μετέφερε, καὶ εἰς τὴν Πελβικὴν (ἀρχαίαν Περσικὴν) πρῶτος τὸ πρῶτον μετέφρασε, καὶ ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Βαρζοβιὰν καὶ τοῦ Ἀλμοκαφφᾶ αἱ πλειότεραι Ἀσιατικαὶ μεταφράσεις ἐγένοντο (1).

Ἡ Χιτοπαδάσσα μεταφράσθη ἐσχάτως παρὰ τοῦ Δυβοΐου Γαλλιστὶ (1826) παρὰ Σχλεγέλου καὶ Λασσίνου (Bonn 1829—31) Ἀγγλιστὶ παρὰ Wilkins (Bath 1787). Ἐδημοσιεύθη παρὰ τοῦ Κολεβρωκκίου τὸ Σανκριτικὸν πρωτότυπον (Serap. 1804).

(1) Τὸ βιβλίον τοῦτο, λέγει ὁ Συμεὼν ὁ Σὴθ, μετακομισθὲν ἐκ τῆς Ἰνδίας καὶ δοθὲν τῷ Βασιλεῖ Χοσρόῃ ἐν Περσίδι, παρά τινος Περζωὲ σοφοῦ, καὶ ἰατροῦ τὴν τέχνην, καὶ μετενεχθὲν εἰς τὴν Ἀράβων γλῶσσαν, ὑπὸ δὲ Συμεὼν μαγίστρου τοῦ Σὴθ εἰς τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταβληθὲν, καλεῖται ἀραβιστὶ μὲν Κυλίλε καὶ Δίμνε, ἑλληνιστὶ δὲ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης. (Προοίμ. Στεφ. καὶ Ἰχνηλ.).

Ὁ Ἰατρὸς Βαρζοβιὰν (Περζωὲ) μετέφερε τοὺς Ἀπολόγους εἰς τὴν Περσίαν καὶ Πελβιστὶ μετέφρασε τὸ ἔτος 540 Μ. Χ. Ἐκ δὲ τῆς Πελβικῆς εἰς τὴν Ἀραβικὴν παρὰ τοῦ Ἀλμοκαφφᾶ εἰς τὰ 760. Ἐκ τῆς Ἀραβικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παρὰ Σὴθ εἰς τὰ 1030. Ὁ Ῥαββῖνος Ἰοὲλ μετέφρασεν

Ὁ Νουσχιρεβὰν καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ εἶχον εἰς μεγίστην ὑπόληψιν τὴν Συλλογὴν τῶν Ἀπολόγων τοῦ Βαρζοβιάν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περσίας παρὰ τοῦ Ὀμὰρ καὶ τῶν φανατικῶν Ἀράβων, ἡ Συλλογὴ αὕτη διόλου ἐλησμονήθη, μέχρι τοῦ δευτέρου Καλήφου Ἐλμασάρ, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀββασιδῶν. Οὗτος φιλόμουσος ὤν, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν Ἀπολόγων γινώσκων, ἐζήτησε, καὶ εὐτυχῶς εὗρε τὴν μετάφρασιν τοῦ Βαρζοβιάν.

Ὁ δὲ Ἀβδ-ἀλλὰχ-Ἀλ-Μοκαφφᾶς μετέφρασεν ἐκ τῆς Πελβικῆς εἰς τὴν Ἀραβικὴν τὴν Χιτοπαδάσσαν καὶ *Κυλίλε* καὶ *Δίμνε* τὴν βίβλον ὠνόμασεν, ἐκ τῆς προσηγορίας τῶν δύο θώων ἢ Κυνολύκων, Καρατάκα καὶ Δαμανάκα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ προλεγόμενα νέα, ὡς εἰσαγωγὴν ἐπρόσθεσε. Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἀντέγραψαν κατὰ διαφόρους καιρούς, διάφοροι λόγιοι Ἄραβες καὶ Πέρσαι, προσθαφαιροῦντες ἕκαστος νέους Ἀπολόγους· ὥστε ἐκ τῶν σωζομένων ἀραβικῶν

εἰς τὴν Ἑβραϊκήν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πιδπαΐδος εἰς Σανδεβὰδ μετέβαλεν. Ἐκ δὲ τῆς Ἑβραϊκῆς εἰς τὴν Λατινικὴν μετέφρασε Πέτρος-Ἀλφόνσος ὁ ἐκ Καπύης, ὑπὸ τὸν τίτλον Directorium humanae vitae. Ἐκ τῆς Ἀραβικῆς μετεφράσθη εἰς τὴν νεωτέραν Περσικὴν εἰς τὰ 1120. Καὶ πάλιν εἰς τὰ 1520 παρὰ Βαέζου, περὶ οὗ ἀκολούθως. Ἐξ αὐτῆς μετέφρασεν εἰς τὴν Τουρκικὴν ὁ Ἀλῆ-Τζελεπῆ, εἰς τὰ 1540, ὑπὸ τὸν τίτλον Χουμαΐ-Ναμέχ· ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Γαλλικὴν ὁ Γαλλάνδος εἰς τὰ 1644. Ὁ Λαφονταῖνος ἔλαβεν ἀπολόγους τινάς καὶ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν μύθων αὐτοῦ ἐπρόσθεσε· τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ δύο φίλοι, ὁ Λέων καὶ ἡ Ἄρκτος, οἱ δύο Ψιττακοί, κ. τ. λ. Ἐκ δὲ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Γερμανικὴν μετέφρασε ὁ Οὐεβέρος (Ueber. Nuremb. 1802). Ἡ Χιτοπαδάσσα μετεφράσθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς κυριωτέρας Ἀσιατικὰς Γλώσσας. (Silvestre de Sacy. Tom.IX-X. Notices et extraits de la Bibl. du Roi. Çalila et Dimna τοῦ αὐτοῦ. Adel. Q. Bibl. Sanscr. p. 286—296).

χειρογράφων, δυσκόλως εὑρίσκει τις δύο κατὰ πάντα ὅμοια χειρόγραφα (1). Τὴν αὐτὴν ἀσυμφωνίαν ἀπαντᾷ τις καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων μεταφράσεων· διότι ἄλλος ἄλλο μεταχειρισθεὶς χειρόγραφον, καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς Πελβικῆς, ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀραβικῆς, ἢ Περσικῆς ἢ Τουρκικῆς, ἢ ἄλλης ἀσιατικῆς γλώσσης ἐκ νέου μεταγλωττίσας, νέαν ἔκαμε μετάφρασιν. Τὸ δὲ περιεργώτερον, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ ἀπ'εὐθείας ἐκ τῆς Σανκριτικῆς μεταφράσεις δὲν συμφωνοῦσι καθ'ὅλα πρὸς ἀλλήλας, ὡς δύναται ἵνα πληροφορηθῇ ἕκαστος παραβάλλων τὴν τοῦ Δυβοΐου δημοσιευθεῖσαν τῷ 1826, καὶ τὴν παροῦσαν τοῦ Γαλανοῦ, καὶ πάλιν ἀμφοτέρας ταύτας, μετὰ τῆς πρὸ ὀκτακοσίων, ὡς ἔγγιστα, ἐτῶν γενομένης πρώτης ἑλληνικῆς μεταφράσεως παρὰ Συμεὼν τοῦ Σήθ (2).

Ὁ δὲ Χοσαΐν Βαέζας, ὁ ἐκ τῆς Ἀραβικῆς εἰς τὴν Περσικὴν παραφράσας, δύο ἐπέφερε μεταβολάς· ά. Τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὀνόματος· διότι ἀντὶ τοῦ Ἰνδικοῦ τίτλου Πάντσα-Τάντρα, ἢ Χιτοπαδάσσα, ἢ τοῦ Ἀραβικοῦ Κυλίλε καὶ Δίμνε, *Ἀνβαρῆ Σοχαΐλῆ*, ἤτοι φῶς τοῦ Σοχαΐλῆ τὴν βίβλον ἐκά-

(1) Cette variété est telle qu' on est quelque fois tenté de eroire qu' il existe plusieurs versions Arabes de ce livre, tout-à-fait differentes l' une de l' autre. (Calila et Dimna. Memoire Histor. par Sylv. de Sacy. p. 14).

(2) Πρέπει ἴσως, ἵνα ἀποδώσῃ τις τὴν τοιαύτην διαφορὰν, οὐ μόνον εἰς τοὺς μεταφραστὰς καὶ ἀντιγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν μύθων, οὓς ἕκαστος ἀπὸ μνήμης ἐκφωνῶν ἢ διηγούμενος προσθαφαιρεῖ ῥήσεις, γνώμας, καὶ τεμάχια ὁλόκληρα, ὡς πληροφορεῖται ἕκαστος παρατηρῶν τοὺς Αἰσωπείους μύθους, καὶ συγκρίνων αὐτοὺς μεταξὺ αὐτῶν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παραλλήλων μύθων, οὓς ἐπρόσθεσεν ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς περὶ τὰ τέλη τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης συλλογῆς τῶν τοῦ Αἰσώπου μύθων.

λεσε. Καθότι ὁ τότε ἡγεμὼν, ἀπόγονος τοῦ Ταμερλάνου, Σοχαΐλῆς ὠνομάζετο, καὶ ἐξ αὐτοῦ κολακευτικῶς τὴν νέαν παράφρασιν ἐκάλεσε.

ϐ'. Τὴν ἀλλαγὴν τῆς εἰσαγωγῆς· διότι ὁ Βαέζας ἀφαιρέσας τὰ προλεγόμενα τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ, ἐπρόσθεσε νέαν εἰσαγωγὴν, ἣν μετέφερεν ὁ Γαλλάνδης εἰς τὴν Γαλλικὴν αὐτοῦ μετάφρασιν, μέρος ἀποτελοῦσαν τῆς συλλογῆς τῶν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων Ἀπολόγων. Αὐτὴν εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης καὶ εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν μετάφρασιν, ἐκδοθεῖσαν παρὰ τοῦ Λαμπανιτζιώτου (1). Τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην πάντη διάφορον οὖσαν τῆς τοῦ Γαλανοῦ καὶ Σὴθ, ἀναφέρω ἐν συντόμῳ ἐνταῦθα.

Ὁ Βασιλεὺς τῶν Σινῶν Εὔσημος εἰς τερπνὸν ἀναπαυόμενος τόπον, εἶδε σμῆνος μελισσῶν, ὧν τὴν ἐργασίαν παρατηρήσας, ἠρώτησεν ἕνα τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, παρ' οὗ ἔμαθε πᾶσαν τὴν τακτικὴν τῶν μελισσῶν κυβέρνησιν. Οὕτω, λέγει, κυβερνῶν καὶ ὁ ἔμφρων βασιλεὺς, τοὺς μὲν ἐναρέτους καὶ ἀγαθοὺς ὑπαλλήλους τιμήσει· τοὺς δὲ κακοὺς καὶ ῥαθύμους τιμωρήσει. Ταῦτα μιμούμενος καὶ ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς Δαψίλιμος, τὰ σοφὰ παραγγέλματα τοῦ Πιδπάϊδος ἀκολουθῶν, εὐτυχεῖς τοὺς λαοὺς τῆς Ἰνδίας ἀποκατέστησε, καὶ αὐτὸς δόξαν καὶ κλέος ἀΐδιον προσεκτήσατο.

---

(1) Ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ. Ἡ μετάφρασις ὅμως αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Κ. Α. Βρετοῦ Παππαδοπούλου σελ. 27. ἀριθ. 250 οὕτως· «Μυθολογικὸν Ἠθικὸν, . Πολιτικὸν τοῦ Πιλπάϊδος (Πιδπάϊδος) Ἰνδοῦ φιλοσόφου, ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον μεταφρασθέν. Νῦν δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν, δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ Πολυζώη Λαμπανιτζιώτου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. αψπγ'. ἐν Βιένῃ 1783.»

«Τίς οὗτος ὁ Δαψίλιμος; καὶ τίς ὁ Πίδπαϊς; ἠρώτησεν ὁ Εὔσημος· πολλάκις παρὰ πολλῶν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἤκουσα, ἀλλὰ τίνες εἰσὶν ἀγνοῶ.»

«Πρὸ ἐτῶν, ἀπήντησεν ὁ ὑπουργὸς, ὁ βασιλεὺς Δαψίλιμος θεοφιλῶς τὴν Ἰνδίαν ἐκυβέρνα (1). Πολλὰς δέ ποτε ποιήσας ἀγαθοεργίας, καὶ κοιμηθεὶς εἶδε καθ' ὕπνον γηραιὸν σεβάσμιον, ὃς εἶπεν αὐτῷ· «Ὁ Θεὸς θέλων ἵνα ἀνταμείψῃ τὰς ἀρετάς σου, χαρίζει σοι μέγα θησαυρὸν, ὃν εὑρήσεις πορευόμενος κατ' ἀνατολάς.» Τῇ ἐπαύριον ἐγερθεὶς ἐπορεύθη κατ' ἀνατολάς· φθάσας δ' εἰς ἐρημικὸν τόπον, καὶ τοῦτον περιθεωρῶν, εἶδε γηραιὸν καθήμενον εἰς τὸ πρόθυρον ἑνὸς σπηλαίου, πρὸς ὃν διευθύνθη. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς προαπήντησε τὸν Βασιλέα, εἰπών· «Ὁ τόπος οὗτος, καίτοι ἐρημικὸς, συνεχῶς ἐπεσκέπτετο παρὰ τῶν προκατόχων σου Βασιλέων, ἐπιθυμούντων ἵνα συλλέγωσιν, ὡς αἱ μέλισσαι, τὰς καλὰς τῶν ἀναχωρητῶν γνώμας.» Ὁ μὲν Μονάρχης ἠσθεὶς πολλὴν ὥραν μετὰ τοῦ ἐρημίτου συνδιελέχθη. Ὁ δὲ γηραιὸς, ἰδὼν τὸν βασιλέα ἑτοιμαζόμενον ἵνα ἀναχωρήσῃ, προσήνεγκεν αὐτῷ δέλτον, ἐν ᾗ ἦσαν γεγραμμένα δέκα καὶ τέσσαρα ἄρθρα, εἰπών· «Ἂν ἐπιθυμῇς τὴν λύσιν αὐτῶν, πορεύθητι εἰς τὸ ὄρος τῆς Περάνσεως, ἔνθα διατρίβει ὁ Βραχμὰν Πίδπαϊς, ὅστις εἰς ἄκρον ὢν σοφὸς, ἐξηγήσει αὐτὰ, καὶ πλείονα τούτων διδάξει σε.» Ἡ δὲ δέλτος περιεῖχε τὰ ἑξῆς·

ά. Πρέπει ὁ Βασιλεὺς ἵνα ἐκλέγῃ πάντοτε ἀγαθοὺς καὶ

---

(1) Διαφωνεῖ ἐνταῦθα ἡ περὶ Δαψιλίμου γνώμη τοῦ Βαΐζου, καὶ ἡ τοῦ Ἀλ-Μοκαφφᾶ.

ἐναρέτους ὑπουργούς. Προτέρημα μέγα ἐστὶ τοῖς κρατοῦσιν ἡ καλὴ ἐκλογή.

β'. Ὁ Βασιλεὺς ὀφείλει ἵνα προσκολλᾶται εἰς τοὺς φιλαλήθεις, ἀποστρεφόμενος τοὺς κόλακας, καὶ τὴν πονηρίαν, ἥτις προσπαθεῖ ὅλαις δυνάμεσι, ἵνα πλησιάσῃ τὸν θρόνον.

γ'. Ἀπαιτεῖται συμφωνία μεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν, καὶ ὁμόνοια μεταξὺ αὐτῶν τούτων.

δ'. Ὁ Βασιλεὺς ὀφείλει ἵνα θεωρῇ ὡς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τοὺς προσπαθοῦντας ἵνα εὐαρεστήσωσιν εἰς αὐτὸν, κρύπτοντες τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ περιποιούμενοι τὰς ἀδυναμίας, τὰς ἐπιθυμίας, ἢ τὰ πάθη αὐτοῦ διὰ κακῆς θεραπείας.

έ. Οὐδέποτε ὁ ἡγεμὼν ἐπιχειρισθῇ πόλεμον ἀμφίβολον, ἐκτὸς ἂν βιασθῇ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ.

ς'. Πρὸ παντὸς ἔργου ἀπαιτεῖται ὥριμος σκέψις, καὶ μετὰ τὴν σκέψιν ταχεῖα ἐκτέλεσις· διότι ἡ μὲν ὥριμος σκέψις ἐστὶ τὸ ὄμμα τοῦ νοός· ἡ δὲ ταχεῖα ἐκτέλεσις δύναμις ἐστὶ τοῦ Βασιλέως.

ζ'. Ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε ἀπατήσει, ἐκτὸς ἂν τὸ δίκαιον ἀσθενὲς ὂν καταπιέζεται, ςερημένον δυνάμεως καὶ προςασίας.

ή. Ὁ ἀγαθὸς ἐστὶ μετριόφρων καὶ ἐπιεικής. Ὁ πονηρὸς κενόδοξος καὶ φθονερός. Τοῦτον ἀποβαλλέτω ὁ Βασιλεὺς καὶ προσοικειωθήτω τὸν πρῶτον, ὅτι διὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀγαθὰ πράξει. Ἀλλ' οὐδέποτε ὁ Βασιλεὺς ἕξει ἀγαθοὺς ὑπουργοὺς, ἀγαθοὺς ὑπαλλήλους, ἐὰν μὴ ᾖ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀγαθὸς, ἐνάρετος, καὶ φιλαλήθης.

Digitized by Google

θ'. Ἡ μὲν κακία τιμωρηθήτω· ἡ δὲ χάρις ἔστω ἀνάλογος τῆς προαιρέσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος, καὶ ἡ ποινὴ ἀνάλογος τῆς βλάβης, καὶ τῆς προμελέτης τοῦ κακούργου.

ι'. Ἡ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα πίστις ἔστω ἀποτέλεσμα ἀγάπης, καὶ οὐχὶ φόβου.

ιά. Ὁ Βασιλεὺς ἔστω δίκαιος καὶ ἐπιεικής· διότι ἀμφότερά εἰσιν ἀποτέλεσμα ὀρθῆς σκέψεως καὶ ἀγαθῆς καρδίας.

ιβ'. Οὐδὲν ἀπαιτήσει ὁ Βασιλεὺς, ὅπερ ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις τῶν ὑπουργῶν, ἢ τῶν ὑπηκόων.

ιγ'. Ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε ὑψηλοφρονήσει, οὐδὲ μεγαλοῤῥημονήσει, ὅτι ἀμφότερα ταῦτα κουφότητα δηλοῦσι καὶ οὐχὶ ἐμβρίθειαν.

ιδ'. Ἂν ποτε συμβῇ ἀνέλπιστον συμβεβηκὸς εἰς τὸ Κράτος, ὁ Βασιλεὺς μὴ ἀποδειλιασάτω, ἀλλὰ μετὰ φρονήσεως καὶ σταθερότητος θεραπευσάτω τὸ κακόν. Τὸ δὲ συμβεβηκὸς τοῦτο καταδείξει εἰς τὸν Βασιλέα τίνες εἰσὶν οἱ ἀληθεῖς φίλοι αὐτοῦ, τίνες οἱ ἀδιάφοροι, καὶ τίνες οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐπίβουλοι.

Ταῦτα τὰ τέσσαρα καὶ δέκα ἄρθρα, (ἅπερ σκοπὸς, οὕτως εἰπεῖν, ἐστὶ τῆς Χιτοπαδάσσας (1) καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν

(1) Ὁ Σὴθ, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀραβικοῦ κειμένου, διαιρεῖ τὴν ὕλην εἰς δέκα καὶ τέσσαρα κεφάλαια, προσθέτει ὅμως καὶ δέκατον πέμπτον (Τμῆμα δέκατον πέμπτον) «Ἔγνων τὸ τοιοῦτον παράδειγμα· λοιπὸν ἔσχατον τοῦτο ἀνάγγειλόν μοι· Πῶς δεῖ τὸν ἄνθρωπον μὴ ζητεῖν, ὃ οὐ δύναται καταλαβεῖν, ἵνα μὴ, καὶ ὅπερ ἔχει, ἀπολέσῃ. (Στεφαν. καὶ Ἰχνηλ. ἐκδ. Βερολίνου σελ. 285.) «Ταῦτα τὰ ΙΕ τμήματα μετέβαλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίδα διάλεκτον ὁ σοφὸς Ἰατρὸς Περζωὲ, μετακομίσας ἐκ τῆς Ἰνδίας· ἐκ δὲ τῆς Περσικῆς εἰς τὴν Ἀράβων μετεβλήθησαν γλῶσσαν· ἐκ δὲ τῆς Ἀράβων παρ' ἡμῶν εἰς τὴν Ἑλληνίδα.»

Digitized by Google

καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ὁποίων περιστρέφονται οἱ Ἀπόλογοι) ἀναγνώσας ὁ Δαψίλιμος, καὶ τὴν σοφίαν αὐτῶν θαυμάσας, καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἐνυπνίου ἐν αὐτοῖς ἐγνώρισε (1), καὶ τὸν Πιδπάϊδα ἰδεῖν ἐπεθύμησεν. Ἐπὶ τούτῳ ἠρώτησε τὴν γνώμην τῶν δύο αὐτοῦ ὑπουργῶν ἐπὶ τῆς μελετωμένης ὁδοιπορίας. Ἐξ αὐτῶν, ὁ μὲν διηγούμενος τὸν μῦθον τῶν δύο περιστερῶν ἀπέτρεπε τὸν Βασιλέα· ὁ δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἔφθανε συνέπειαν, διηγούμενος τοὺς μύθους τοῦ Ἱέρακος, τῆς πολυφάγου Γαλῆς κ. τ. λ. (2). Ἀλλ' ὁ Δαψίλιμος ἐπιμένων εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ἐκίνησε καὶ μετὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν ἔφθασεν εἰς τὸ ὄρος τῆς Περάνσεως, ἔνθα εὑρὼν τὸν σοφὸν Πιδπάϊδα, ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν τὴν λύσιν τῶν προτάσεων. Οὕτως ὁ Ἰνδὸς Βραχμὰν ἤρξατο τῆς ἀφηγήσεως περὶ τῆς μεταξὺ Λέοντος καὶ Ταύρου διαλύσεως τῆς φιλίας παρὰ τοῦ συκοφάντου Κυνολύκου, καὶ ἐξ αὐτῆς ἄρχεται ἡ Χιτοπαδάσσα τοῦ τε Γαλανοῦ, καὶ τοῦ Σήθ. Ὥστε ἡ ῥηθεῖσα εἰσαγωγὴ ἔργον ἐστὶ τοῦ Βαέζου. Διὰ τοῦτο οὔτε εἰς τὰς Ἑλληνικὰς μεταφράσεις εὑρίσκεται, οὔτε εἰς τὴν τοῦ Δυδοΐου, μεταφράσαντος καὶ τούτου, ὡς ἐῤῥέθη, ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ. Καὶ ἡ μὲν τοῦ Γαλανοῦ, μετὰ σύντομον προοίμιον, ἄρχεται οὕτως· «Μεγάλη φιλία οὖσα Λέοντος

(1) Ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις λέγει, ὅτι ὁ Δαψίλιμος εὗρε πραγματικῶς θησαυρὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ κιβώτιον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ κύλινδρον χάρτου περιέχοντα τὰ δεκατέσσαρα ἄρθρα.

(2) τινὲς τῶν Ἀπολόγων τούτων λείπουσιν ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Γαλανοῦ· ὥστε προσθῆκαι φαίνονται μεταγενέστεραι τῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν μεταφραστῶν.

καὶ Ταύρου ἐν ἄλσει, διαλύεται ὑπὸ Κυνολύκου λίαν πλεονέκτου καὶ συκοφάντου.» Ἡ δὲ τοῦ Σήθ· «Ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς Ἀβεσαλὼμ ἤρετο τινὰ τῶν περὶ αὐτὸν φιλοσόφων. Βούλομαι ὑποδειγματίσαι μοι τῷ τρόπῳ δόλιος καὶ πονηρὸς ἀνήρ, μεσολαβήσας, εἰς ἔχθραν μεταβάλλει τὴν μεταξὺ τινῶν συστᾶσαν φιλίαν; ». Ὁ δὲ Δυβόϊος ἄρχεται· «Ὁ Βασιλεὺς Σουχαδαρούχας, ἔχων τρεῖς δύσνοας υἱούς, ἤρετο τὸν ὑπουργὸν αὐτοῦ Ἀμαρασσατὴν περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς προτείνει γενικὴν συνέλευσιν τῶν Βραχμάνων. Οἱ δὲ συνελθόντες ἀρνοῦνται πᾶσαν συνδρομήν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θυμωθεὶς ἠπείλησεν αὐτούς. Τότε ὁ Βισνουσσαρμὰν ἀναλαμβάνει τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βασιλοπαίδων. Οἱ Βραχμᾶνες κατακρίνουσι τὸν Βισνουσσαρμᾶνα, ὑποσχεθέντα τὰ ἀδύνατα. Ὁ δὲ διηγούμενος τὸν Ἀπόλογον τῆς κόρης, μεταμορφωθείσης ὕστερον εἰς ἄῤῥενα, καὶ τὸν τοῦ Βραχμᾶνος, τοῦ πεσόντος εἰς τὴν θάλασσαν, κατέπεισε τὴν ὁμήγυριν, ὅτι μεγάλως ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐν καιρῷ τῶν δεινῶν περιστάσεων, κερδίζων καιρὸν μόνον τινά· ὅτι τὸ μέλλον ἐστὶν ἄδηλον. Οὕτως ὁ Βισνουσσαρμὰν ἀνέλαβε τὴν παιδαγωγίαν τῶν νέων. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἀναπαυόμενοι οἱ νεανίαι εἰς τερπνὸν τόπον, παρεκάλεσαν τὸν διδάσκαλον ἵνα διηγηθῇ εἰς αὐτοὺς εὐάρεστόν τι διήγημα· ὁ δὲ ἤρξατο διηγούμενος δι' Ἀπολόγων τὴν μεταξὺ Λέοντος καὶ Ταύρου συστᾶσαν φιλίαν, καὶ τὴν διάλυσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ Κυνολύκου (1).»

---

(1) Pantcha—Tantra, ou les ciuq ruses par l'abbé Dubois.—Pré-

Η δὲ ἁπλοελληνικὴ μετάφρασις ἄρχεται διὰ τοῦ διηγήματος τοῦ Δαψιλίμου καὶ τοῦ Πιδπάϊδος, καὶ ἀναφέρει ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς εἰς τὸ πρῶτον μέρος πέντε Ἀπολόγους. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἄρχεται τῆς ὑποθέσεως τῆς Χιτοπαδάσσας, καὶ διηγεῖται ἐν εἴκοσι καὶ ἓξ Ἀπολόγοις τὰ περὶ Λέοντος καὶ Ταύρου.

Δυσκόλως τῷ ὄντι, δύναται ἵνα σημειώσῃ τὰς διαφορὰς, ὅσας παρατηρεῖ τις εἰς τὰς Περσοαραβικὰς παραφράσεις, καὶ οὐχ ἧττον εἰς τὰς τῶν νεωτέρων μεταφράσεις τῆς Χιτοπαδάσσας. Περὶ τούτων ἀναφέρει ἐν ἐκτάσει Σίλβεστρος ὁ Σασῦς εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ὑπόμνημα, προταθὲν εἰς τὴν βίβλον Καλίλα καὶ Δίμνα (1).

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀρχαίων μεταφράσεων τῆς Χιτοπαδάσσας ὑπάρχει, ὡς ἐῤῥέθη, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ Σὴθ, ἣν ἕνεκα τῆς σπανιότητος, ἔτι δὲ καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μὴ ἀποπερατωθείσης μεταφράσεως τοῦ Γαλανοῦ, μετατυπόνομεν ἤδη, καὶ περὶ ἧς ὀλίγα τινά.

Σημεὼν Σὴθ Μάγιστρος ἐξ Ἀντιοχείας, τὸ ἐπάγγελμα ἰατρὸς, καὶ πρωτοσπαθάριος, ἢ πρωτοβιστιάριος (2) τὸ ἀξίω-

---

mier Tantra, appelé Mitra Bedaia-Tantra, ou l' art de mettre la division parmis les amis. p. 29—136.

Φαβρικ. Βιβλ. De Pilpaeo (Pidpai) et Locmanno. De fabulis Pidpaei, sive de antiquissimo libro fabulari Indorum. Calila va Dimna, etc.

(1) Calila et Dimua ou fables de Pidpai Καὶ Notices et extraits de la Bibl. du Roi. T. IX-X. Par Silvestre de Sacy. Τὸ Σύγγραμμα τοῦτο μετά τινων ἄλλων ὁμοίων πονημάτων χρεωστῶ εἰς τὴν φιλόμουσον καὶ εὐγενῆ φροντίδα τοῦ Κ. Ἀ. Μαυροκορδάτου, νῦν πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις, ὃν μετ' εὐγνωμοσύνης δημοσίως εὐχαριστῶ.

(2) Schœll. Hist. de la litt. prof. T. 7. p. 262.

μα, ἤκμαζεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν αὐτοκρατόρων Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Δοῦκα, Νικηφόρου τε καὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τῆς ἑνδεκάτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος (1080). Οὗτος ἰατρὸς ὤν, καὶ διακεκριμένος φιλόσοφος, συνέγραψε διάφορα πονήματα (1), καὶ ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μετέφρασε τὴν Χιτοπαδάσσαν, ἥν, ὡς λέγει, Κελίλαν καὶ Δίμναν ὀνομάζουσιν οἱ Ἄραβες, Στεφανίτην δὲ καὶ Ἰχνηλάτην αὐτός (2). Τὰ ζῶα ταῦτα ἦσαν δύο θῶες· « Διῆγε δὲ πλησίον αὐτοῦ λέων τις τῶν » θηρίων Βασιλεύς· παρῴκουν δὲ τούτῳ θηρίων καὶ ζώων » γένη διάφορα . . . Παρῆσαν δὲ ἐκεῖσε σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν

(1) Τοιαῦτα εἰσὶ ά. Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον περὶ τροφῶν Δυνάμεων. β΄. Σύνοψιν καὶ ἀπάνθισμα φυσικῶν τε καὶ φιλοσοφικῶν δογμάτων. γ΄. Ὑπόμνημα φιλοσοφικὸν καὶ ἰατρικὸν ἀνέκδοτον, εὑρισκόμενον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου (Κώδ. 173). δ΄. Λεξικὸν κατὰ ἀλφάβητον, ἑρμηνεῦον ἀκριβῶς τὰς βοτάνας. ε΄. Περὶ φουκᾶς (ζύθου). ς΄. Τὰ κατὰ Στεφανίτην καὶ Ἰχνηλάτην· ἴσως δὲ καὶ ἕτερα ἀνέκδοτα κατὰ τὸν Φαβρίκιον. (Fabr. Bibl. Gr. Τόμ. ἑνδέκατος, σελ. 320—328. Schœll. Hist de la Litt. Gr. prof. T. 7. p. 262).

(2) Τὰ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διαλεγόμενα ζῶα, οἱ μὲν Ἰνδοὶ Καρατάκαν καὶ Δαμανάκαν ὀνομάζουσιν· οἱ δὲ Περσοάραβες Καλίλαν καὶ Δίμναν· ὁ δὲ Σὴθ Στεφανίτην καὶ Ἰχνηλάτην. Titulus in arabico est Calila et Dimna· in Greco Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, quasi Coronatum et vestigatorem dicas. (Fabr. αὐτόθι). Τὰ δὲ ζῶα ταῦτα εἰσὶ θῶες, τοῦ γένους τῶν λύκων ἢ κυνολύκων, ὅπερ canis aureus ὀνομάζει ὁ Λιννaῖος. Θῶας ὀνομάζει καὶ ὁ Αἰλιανός, καὶ φιλανθρωπότατον ζῶον. (Αἰλ. περὶ Ζώων ἰδιότητος Τόμ. ά. κεφ. ζ΄.).

Τῆνον μὲν θῶες, τῆνον λύκοι ὠρύσαντο. (Θεοκρ, Εἰδύλ. Α. στίχ. 71).

Ἴδε Schreberi not. ad Theocr. idyll. I. 71. Καὶ Φαβρ. Βιβ. Τόμ. 7, σελ. 778.

Οἱ θῶες ἔχουσιν ὁμοιότητά τινα μετὰ τῆς ἀλώπεκος. διὸ καὶ εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν μετάφρασιν ἀρσενικὴν καὶ θηλείαν ἀλώπεκα ὀνομάζουσιν. (Ἴδε Μυθολογ. Πιλπάϊδος σελ. 59 καὶ ἑφεξῆς).

» θῶες δύο· ὁ μὲν Στεφανίτης, ὁ δὲ Ἰχνηλάτης καλούμενος. » Ἀλλ' ὁ Ἰχνηλάτης πονηρὸς ἦν τὴν ψυχὴν, καὶ πλέον ἐφιέ- » μενος τῆς τῶν πραγμάτων καταλήψεως (1). »

Τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Σὴθ λατινιστὶ μετέφρασεν ὁ Ποσῖνος, εἰς ἣν καὶ Προλεγόμενα ἐπρόσθεσεν. Αὐτὴν σὺν τῷ Ἑλληνικῷ κειμένῳ ἐδημοσίευσεν ἐν Βερολίνῳ ὁ Στάρκερος τῷ 1697, ἄνευ τῶν Προλεγομένων, ὑπὸ τὸν τίτλον Specimen Sapientiæ Indorum veterum: id est liber ethico-politicus pervetustus, dictus κ.τ.λ. Τὰ δὲ Προλεγόμενα τοῦ Ποσίνου ἐδημοσίευσεν ἀκολούθως ἐν Οὐψάλῃ τὸ ἔτος 1780 ὁ Φλόδερος ὑπὸ τὸν τίτλον: Prolegomena ad librum Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης (2).

Ὁ Σὴθ ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ δὲν ἐπεριορίσθη εἰς μόνην τὴν ἀλλαγὴν τοῦ τίτλου, ἀλλ' εἰσῆξε γνώμας καὶ δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ῥήσεις τῶν Γραφῶν, καὶ πεποιθήσεις χριστιανικὰς οὐχ ὀλίγας, κατὰ τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ τοῦ Φλοδέρου. Οὗτος τὸν μὲν Βασιλέα Δαψίλιμον, Ἀβεσσαλὼμ ὠνόμασε (3)· τὸν δὲ Βασιλέα τῶν Μυῶν, Τρωγλοδύτην, καὶ

(1) Στεφαν. καὶ Ἰχνηλ. Τμῆμα Ά. σελ. 5. Ἐκδ. Βερολ.

(2) Βιβλ. Φαβρικίου Τ. Ι. σελ. 650—653, καὶ Τόμ. ΧΙ. σελ. 326.

(3) Καὶ ἐπονομάζει, λέγει ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, Στεφανίτην καὶ Ἰχνηλάτην Συμεὼν ὁ Σὴθ διάλογον τινὰ μεταξὺ φιλοσόφου καὶ δὲν ἐξεύρω τίνος Βασιλέως τῆς Ἰνδίας Ἀβεσσαλώμ. (Αἰσ. Μῦθ. Ἐκδ. Κοραῆ, σελ. λβ'.). Παρατηρητέον δὲ, ὅτι εἰς ἓν τῶν χειρογράφων, τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων εὑρισκομένων, ἀναγινώσκεται Ἀ η σ α λ ώ μ· ἐξ οὗ εἰκάζεται, ὅτι καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς τῆς μεταφράσεως τοῦ Σὴθ εἰσῆξαν νέας μεταβολάς.

Dialogus inter Abessalonem Indorum regem et Gymnosophistam. (Fabr. Bib. T. 7 p. 777).

Ducange Constantinopolis Christana lib. II. sect. 16, n. 5.

τοὺς τρεῖς αὐτοῦ πρωτοσυμβούλους, τὸν μὲν Τυροφάγον, τὸν δὲ Κρεοβόρον, τὸν δὲ Ὀθονοφάγον ὠνόμασεν. Ἐνίοτε, συντομίας χάριν, συντέμνει τὸν Ἀπόλογον, ὡς φαίνεται ἡμῖν ὁ μῦθος τῶν μυῶν. Ἄλλοτε ἐκτείνει ὁπωσοῦν αὐτόν (1). Ἀλλὰ καὶ οὕτω, χάριν, καὶ χάριν μεγίστην ὀφείλομεν πρὸς τὸν Σημεῶνα Σὴθ, ὅτι διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ πρὸ ὀκτακοσίων, ὡς ἔγγιστα, ἐτῶν μεταφράσεως τῆς Χιτοπαδάσσας, συμπληροῦμεν σήμερον τὴν μὴ διεκπεραιωθεῖσαν τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ νέαν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν (2).

Φαίνεται δὲ, ὅτι οἱ Ἀπόλογοι τῆς Χιτοπαδάσσας, ἦσαν εἰς μεγίστην ὑπόληψιν παρὰ τοῖς τότε Βυζαντινοῖς· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, δημηγορῶν, τοὺς Ἀπολόγους τοῦ Ἰχνηλάτου ἔφερεν ὡς παράδειγμα· «Καὶ μέσον αὐτῶν ἵςα-» ται, λέγει ὁ Παχυμέρης, καὶ καθικετεύει ἐκ τῶν Ἰχνηλά-» του Παραβολῶν κ.τ.λ. (3). »

Ἡ δὲ νεωτέρα μετάφρασις τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ, γενομένη ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει Κασσῇ ἢ Βαραναςῇ (Βεναρὲς), δεικνύει, ὅτι ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς γλώσσης ἀπ' εὐθείας μετέφρασε, μεταχειρισθεὶς βεβαίως χειρόγραφον ἐγνωσμένον, καὶ παρὰ τῶν Βραχμάνων διδασκόμενον εἰς τὰ κοινὰ ἐκπαιδευτήρια. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου δὲν μετέφρασεν,

---

(1) Τμῆμα δέκατον τέταρτον. Calila et Dimna, fable intitulée le Roi des rats. p. 61.

(2) Ἐκ τῆς παραλληλίας τῶν δύο Ἑλληνικῶν μεταφράσεων, ἃς διαχωρίζουσιν ὀκτὼ σχεδὸν ἑκατονταετηρίδες, γνωρίσει ὁ ἀναγνώστης, καὶ τὰς διαφορὰς καὶ ἀλλοιώσεις τοῦ κειμένου, περὶ ὧν ἀνεφέραμεν, καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ λεκτικοῦ τοῦ τε Ἀντιοχέως Σὴθ, καὶ τοῦ Ἀθηναίου Γαλανοῦ.

(3) Γεώρ. Παχυμ. Ἱστορ. βιβ. VI. κεφ. XVIII.

εἰ μὴ τὸ πρῶτον βιβλίον, ὅπερ εὑρίσκεται ἄνευ οὐδενὸς σχολίου. Ὅτι δὲ ὁ Γαλανὸς ἐσκόπευεν, ἵνα προσθέσῃ σημειώσεις πολλάς, φαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κενῶν χωρίων, ἅτινα εἰς ἕκαστον ἐδάφιον, ἑκάστης σελίδος τοῦ ἀντιγραφέντος μέρους, παρατηροῦνται.

Τὰ δὲ ἑπόμενα βιβλία Πρῶτον, Δεύτερον, καὶ Τρίτον, ἅτινα μετέφρασε, φαίνεται, ἐξ ἄλλου Ἰνδικοῦ χειρογράφου, εὕρομεν εἰς πρωτόγραφα λίαν δυσανάγνωστα· ὥστε τὸ πρῶτον βιβλίον ἀντεγράφη παρὰ τοῦ ἰδίου, ὡς προείρηται. Ἐν τούτοις παρατηρεῖται διαφορὰ οὐχὶ εὐκαταφρόνητος μεταξὺ τῶν δύο πρώτων βιβλίων, ὡς πληροφορεῖται ἕκαστος ἐκ τῆς συγκρίσεως· διότι, χάριν ἀκριβείας, ἀμφότερα ταῦτα δημοσιεύομεν. Ὥστε δύο ἀναμφιβόλως μετεχειρίσθη χειρόγραφα, τὸ μὲν εἰς ἐκτεταμένην, τὸ δὲ εἰς συντομοτέραν ἀνῆκον συλλογήν.

Ἡ αὐτὴ διαφορὰ παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς μεταφράσεως τοῦ Γαλανοῦ, καὶ τῆς Γαλλικῆς τοῦ Δυβοΐου, τοῦ τοσαῦτα καὶ τούτου ἔτη ἐν τῇ Ἰνδίᾳ διατρίψαντος, καὶ ἐκ τῆς Σανκριτικῆς καὶ αὐτοῦ μεταφράσαντος· ἐξ οὗ εἰκάσει τις εὐκόλως τὰς πολυειδεῖς ἀλλοιώσεις, ὅσας ὑπέστη τὸ ἀρχαῖον πρωτότυπον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰνδίᾳ. Διότι καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Γαλανοῦ ἀπαντῶμεν πολλὰς γνώμας, ῥήσεις, ἠθικὰ παραγγέλματα, καὶ ὁλόκληρα τεμάχια τῶν προεκδοθέντων παρ' ἡμῖν Ἰνδικῶν συγγραμμάτων, ἅπερ δὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν τοῦ Δυβοΐου μετάφρασιν· ὥστε ἂν ἡ Χιτοπαδάσσα τοῦ Γαλανοῦ δὲν φέρει ὁλόκληρον τὴν σφραγῖδα τῶν ἀρχετύπων Ἀπολόγων τοῦ Πιδπαΐδος καὶ Βισνουσαρμᾶ-

νος, ἔχει ὅμως ἀναμφιλόγητον Ἰνδικὸν χαρακτῆρα, ὅπερ ἔτι μᾶλλον ἐπικυροῖ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Ἰνδία ἐστὶν ἡ μήτηρ τῶν Ἀπολόγων, τῶν μύθων καὶ τῶν μυθικῶν διηγημάτων, ὅσα πρὸ αἰώνων τέρπουν τὰς ἀκοὰς, οὐ μόνον τῶν Ἀσιανῶν καὶ Ἀράβων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοσοῦτον προωδευμένων Εὐρωπαίων.

Καὶ δεύτερον συμπέρασμα, ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἰνδίᾳ χειρογράφων τῆς Χιτοπαδάσσας δεικνύει ἐναργῶς τὴν ἀλήθειαν, ἣν πολλάκις, καὶ μέχρι κόρου, ἐξεφράσαμεν, ὅτι εἰς τὰ ἀρχαῖα Σανσκριτικὰ συγγράμματα πολλαὶ παρὰ πολλῶν μεταγενεστέρων παρεισέφρυσαν προσθαφαιρέσεις, καὶ ὅτι οὐδὲν, ἴσως, ἐξ αὐτῶν ἔφθασε μέχρις ἡμῶν καθαρόν. Ἐκ τούτου αἱ πολλαὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας δοξασίαι, καὶ αἱ ἀναρίθμητοι τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ἔννοιαι, ἃς ἀπαντᾷ ὁ ἀναγνώστης εἰς ἑκάστην σελίδα τῶν Σανσκριτικῶν συγγραμμάτων, καὶ εἰς ἀπορίαν φέρουσιν, ἂν αὐτοὶ ἐκείνους, ἢ ἐκεῖνοι αὐτοὺς ἐμιμήθησαν, ἢ καὶ ἀμφότερα ταῦτα συνέβησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, καὶ χρόνων περιόδους.

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ἡ Ἰνδία ἐστὶν ἡ ἑστία τῶν Ἀπολόγων. Τριῶν πραγμάτων, λέγει καὶ ὁ Ἀββᾶς Δυβοΐος, εἰσὶν ἐφευρεταὶ οἱ Ἰνδοί· α'. τοῦ Πυθαγορικοῦ Πίνακος. β'. τοῦ Ζατρικίου, καὶ γ'. τῶν Ἀπολόγων (1). Παρατηρεῖται τῷ ὄντι,

---

(1) Pantcha Tantra préface. Καὶ Moeurs, institutions et cérémonies des peuples de l'Inde par l'abbé Dubois. 1. vol. in 8.

Ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος λέγει· Tria sunt quibus excellant Indi quibusque reliques homines prævertant: liber Calila et Dimna (οἱ Ἀπόλογοι). Ludus Shatrangi, et novem figuræ numerariæ. Saphadius Commentario

ὅτι ἐκτὸς τῶν Ἀπολόγων τῆς Χιτοπαδάσσας καὶ τοῦ Ψιττακοῦ, καὶ τῶν ἀναριθμήτων μυθικῶν διηγημάτων, πᾶσα αὐτῶν ἡ ποίησις, Ἐπικὴ, Τραγικὴ, Λυρικὴ, Ἐρωτικὴ, Διδακτικὴ, κ.τ. οὐ μόνον ἐςὶ πλήρης τῶν τοιούτων ἀφηγήσεων, ἀλλ' ὅτι ὁ μῦθος ἐστὶν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ οὐσία, καὶ τὸ συςατικὸν αὐτῆς, ὡς πληροφορεῖται ὁ ἀναγνώστης, ῥίπτων ἓν βλέμμα εἰς τὴν Μαχαβαράταν, ἢ τὴν Βαλαβαράταν, εἰς τὴν Ῥαμαϊάναν, ἢ Ῥαγγοῦ Βάνσαν, εἰς τὴν Ἰτιχασα-Σαμουτσαΐαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γιτὰν καὶ τὸν Πρόδρομον τῶν Ἰνδικῶν. Τίς λησμονήσει ποτὲ τὸν μῦθον τῆς Γαουταμῆς, τὸν τοῦ Βασιλέως Σιβῆ, τῶν δύο περιστερῶν καὶ τοῦ θηρευτοῦ, τοῦ λέοντος Καμαρούπα καὶ τῆς δαμάλεως Βαχουλᾶς; κ.τ.λ. (1). Οἱ Ἰνδοὶ διδάσκουσι τὰς ἀρετὰς διὰ παραδειγμάτων, καὶ τὰ παραδείγματα καὶ ἐπιχειρήματα αὐτῶν εἰσὶ Μῦθοι κομψοὶ, Ἀπόλογοι, καὶ μυθικὰ Διηγήματα ἀμιμήτου καλλονῆς.

Τὰ δὲ διαλεγόμενα ἐν αὐτοῖς πρόσωπα εἰσὶ, ποτὲ μὲν ἄνθρωποι καὶ ζῶα, ὡς ἐν τῷ διαλόγῳ τῶν δύο περιστερῶν καὶ τοῦ θηρευτοῦ· πότε ζῶα μετὰ ζώων διαλεγόμενα δι' ἐνάρθρου φωνῆς καὶ ἐμβριθῶς σκεπτόμενα, ὡς ἐν τῷ διαλόγῳ τοῦ λέοντος καὶ τῆς Βαχουλᾶς, ἔνθα αἱ ὑψηλότεραι ἠθικαὶ ἀρχαὶ

---

ad Carmen Tograi, apud Hydeum prolegomena ad lib. Ludis oriental. d. 3. (Fabr. Bib. Gr. T. 7. p. 778).

Ὁ Δυβδῖος δὲν ἀναφέρει πόθεν ἠρύσθη τὴν μαρτυρίαν. ἣν εὕρομεν εἰς τὸν Φαβρίκιον. Ἀλλ' αὐτὴ λέγει τοὺς Ἰνδοὺς ἐφευρετὰς, οὐχὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ Πίνακος, ἀλλὰ τῶν ἐννέα πρώτων ἀριθμῶν, οὓς ἀραβικοὺς νομίζοντες, ἐσφαλμένως καλοῦμεν. Τούτων οὖν ἐφευρεταί εἰσιν οἱ Ἰνδοὶ, ὡς καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ Ἰνδικοῦ αὐτῶν σχήματος μαρτυρεῖ.

(1) Ἴδε Ἰτιχάσα-Σαμουτσαΐα.

ἐκτίθενται. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν παρατηρεῖται εἰς τὰ ζῶα τῶν Αἰσωπείων μύθων, ἅτινα διατηροῦσι πάντοτε τὸν χαρακτῆρα τὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν φύσιν ἑκάστου ζώου. Πανοῦργος π. χ. φαίνεται ἡ ἀλώπηξ, ἠλίθιος ὁ ὄνος, βωμολόχος ὁ πίθηξ, κτλ. Τὸ ἐναντίον παρατηρεῖται εἰς τὰ ζῶα τῶν Ἰνδικῶν μύθων. Ἐν αὐτοῖς αὐτὰ ἐνεργοῦσι καὶ σκέπτονται ὡς ὄντα πολλάκις ὑπερφυσικὰ, σωματικὴν ἰσχὺν, καὶ διανοητικὴν σκέψιν ἔχοντα, ἀσυγκρίτῳ λόγῳ ἀνωτέραν τῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ διαφορὰ αὕτη πηγάζει, βεβαίως, ἐξ αὐτῆς τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες πρεσβεύουσιν, ὅτι ἡ οὐσία καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐνυπάρχει ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν· ὅτι τὰ ζῶα μετέχουσιν ἐκ τῆς καθολικῆς ψυχῆς τοῦ Παντὸς, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ ἐνσαρκούμενοι πολλάκις ὑπὸ τὴν μορφὴν, καὶ τὸ εἶδος τῶν διαφόρων ζώων, παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἓν ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων ἀναφέρω τὸ ἑξῆς·

Οἱ μάκαρες θεοὶ, λέγει ὁ Βαλμίκης εἰς τὴν Ῥαμαϊάναν, καὶ ὁ Καλιδάσας εἰς τὴν Ῥαγγοῦ-Βάνσαν, κατέφυγον εἰς τὸν ὕψιστον θεὸν Βισνοῦν, ὃν ὑμνήσαντες, ὡς τὸ στήριγμα τοῦ Παντὸς, ἐδεήθησαν ἵν' ἀπαλλάξῃ ἐκ τῆς κακουργίας τοῦ πρωτοστάτου τῶν δαιμόνων Ῥαβάνα. Ὁ δὲ θεὸς τῶν θεῶν Βισνοῦς, δεχθεὶς εὐμενῶς τὴν δέησιν τῶν ὑποδεεστέρων θεῶν ὑπεσχέθη, ὅτι ἐνανθρωπήσας γεννηθήσεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ βασιλέως Δασσαράτα, καὶ τὸν μὲν Ῥαβάναν τιμωρήσει· τοὺς δὲ ἀγαθοὺς θεοὺς, τὰς θεὰς, καὶ τοὺς ὁσίους λυτρώσει ἐκ τῆς κακουργίας τοῦ πονηροῦ δαίμονος. Ὁ οὖν ὕψιστος Βισνοῦς ἐνανθρωπήσας ἐπεφάνη γεννηθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ῥάμα. «Βουλομένου »δὲ, λέγει ῥητῶς, τοῦ Βισνοῦ ἐλθεῖν εἰς φύσιν ἀνθρώπου, χάριν

»τῶν ἀγαθῶν θεῶν, ἠβουλήθησαν ὁ Ἴνδρας, καὶ οἱ λοιποὶ οὐρά-»νιοι θεοὶ ἐλθεῖν εἰς φύσιν πιθήκων καὶ ἄρκτων, διὰ τῆς ἰδίας »αὐτῶν ἀποῤῥοίας (1).» Τούτου ἕνεκα, ὅτε ἐκίνησεν ὁ Ῥάμας (ὁ ἐνανθρωπήσας Βισνοῦς) κατὰ τοῦ Ῥαβάνα, ἔλαβεν ὡς συμμάχους καὶ συμβοηθοὺς πλῆθος ἀναρίθμητον πιθήκων καὶ ἄρκτων, εἰς οὓς ἐνεσαρκώθη ἡ χορεία τῶν ὑποδεεστέρων θεῶν (2). Ἐκ τούτου τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφυσικὰ κατορθώματα τῶν πιθήκων· ἡ παρ' αὐτῶν γεφύρωσις τοῦ μεγάλου διαστήματος τῆς θαλάσσης, τῆς διαχωριζούσης τὰς ἀκτὰς τῆς μεσημβρινῆς Ἰνδίας καὶ τῆς νήσου Ταπροβάνης (Ceylan) κτλ. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὁ πίθηξ λέγω Χανουμὰν, ὡς ἀνώτερος θεὸς ἐνσαρκωθεὶς, ἐφάνη εἰς τὴν κατὰ τοῦ πρωτοστάτου Ῥαβάνα ἐκστρατείαν οὐ μόνον μεγαλουργὸς, ἀλλὰ φρονιμώτατος, πολύπειρος, ῥωμαλέος, καὶ ἡρωϊκότατος, οὗ ἕνεκα καὶ Μουχαβήρης, ἤτοι μέγας ἥρως ἐπωνομάσθη (3). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ δαίμων Μαρίτσας, θέλων ἵν' ἀπατήσῃ τὴν Σιτὰν, μετεμορφώθη εἰς χρυσὴν ἔλαφον, καὶ καιρὸν ἔδωκεν εἰς τὸν Ῥαβάναν, ἵνα ἁρπάσῃ τὴν Σιτάν (4). Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Γαρούδας (ὁ ἀετὸς τοῦ Βισνοῦ) ἁμαρτήσας ποτὲ κατὰ διάνοιαν, κατεδικάσθη ἵνα διατρίψῃ παρὰ τῇ κορώνῃ Βυσχάνδᾳ, ἥτις πρὸ αἰώνων ὑπάρχουσα, ὑμνεῖ μὲν ἀφ' ἑνὸς τὸν Θεὸν τῶν θεῶν· ἀφ' ἑτέρου δὲ διηγεῖται πρὸς τὸν Γαροῦδαν τὰς διαφόρους αὐτοῦ μεταμορφώσεις ἐν τῷ διαστή-

(1) Ῥαγγοῦ-Βάνσα Κεφ. 10, σελ. 137. δίστ. 48.

(2) Πλῆθος Πιθήκων ἠκολούθουν τὸν Ῥάμαν, οἱ μὲν πεζῇ· οἱ δὲ ἐναερίως ἀκολουθοῦντες. (Αὐτόθι κεφ. 12).

(3) Αὐτόθι.

(4) Αὐτ. Κεφ. 12. δίστ. 53.

ματι τῶν ἀναριθμήτων αἰώνων (1). Ὥστε οἱ θεοὶ πάντες καὶ πᾶσαι ἐνσαρκοῦνται, καὶ διαφόρους διαφόρων ζώων μορφὰς καὶ εἴδη λαμβάνοντες ἐνεργοῦσι καὶ σκέπτονται οὐχὶ ὡς ἁπλᾶ ζῶα, ὡς τὰ τοῦ Αἰσώπου, ἀλλ' ὡς θεοὶ ἐνσαρκωθέντες, τὰ πάντα γινώσκοντες, καὶ τὰ πάντα δυνάμενοι.

Πρὸς τούτοις ἡ ψυχὴ ἀνώλεθρος οὖσα καὶ ἐν τῷ βίῳ ἁμαρτήσασα, δὲν τιμωρεῖται αἰωνίως, ἀλλ' ἀκαταπαύστως, κατὰ τοὺς θεολόγους Ἰνδοὺς, καθαρίζεται, καὶ τοῦτο διὰ πολλῶν παλιγγενεσιῶν, μετεμψυχώσεων, καὶ μετενσωματώσεων εἰς διαφόρων ζώων εἴδη, ἕωσοῦ ἐντελῶς καθαρισθεῖσα ἀπὸ παντὸς ῥύπου ἁμαρτίας, ἐπιστρέψει ἁγνὴ καὶ ἄχραντος εἰς τὸ ἁγνὸν καὶ ἄχραντον Θεῖον, καὶ μετ' αὐτοῦ συγχωνευθεῖσα, οὕτως εἰπεῖν, ἑνωθῇ. Τὰ ὁρώμενα ἑπομένως ζῶα ἦσαν ποτὲ ἄνθρωποι, ἤγουν Βραχμᾶνες, Ξατραὶ, Βαϊσσαῖοι, Σοῦδραι, ἢ θεοὶ ἁμαρτήσαντες, ἢ πνεύματα πεπτωκότα (2).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδόλως παράδοξον φανήσεται, ἂν τὰ ζῶα εἰς τοὺς Ἀπολόγους, καὶ τὰ μυθικὰ Διηγήματα τῶν Ἰνδῶν, ὁμιλοῦντα ἀνθρώπειον φωνὴν ἐκθέτουσιν ἀρχὰς ὑψηλῆς ἠθικῆς, φιλοσοφίας καὶ θεοσοφίας. Κατὰ τοῦτο διαφέρουσι τῶν Αἰσωπείων ζώων, καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη πηγάζει, ὡς ἐῤῥέθη, ἐξ αὐτῶν τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τῶν Ἰνδῶν, τῆς μεγάλης ἐννοίας τοῦ πανθεϊσμοῦ, καὶ τῆς δοξασίας τῆς μετεμψυχώσεως, καὶ παλιγγενεσίας.

Νῦν δὲ καὶ περὶ τοῦ τίτλου τοῦ συγγράμματος. Ὁ ἀοίδιμος

(1) **Iones works. VI. p. 399.**

(2) **Polier Myth. des Indoux. I. σελ. 158—150. Καὶ Τόμ. II. σελ. 416—417.**

μεταφραστὴς παρουσιάζει μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πραγματείαν, ὑπὸ διπλοῦν τίτλον: *Χιτοπαδάσσα* λέγει ἢ *Πάντσα-Τάντρα*.

Κυρίως ὅμως τρεῖς ὑπάρχουσι συλλογαὶ Ἀπολόγων, τρία διαφορετικὰ φέρουσαι ὀνόματα, μεγίστην ὁμοιότητα, ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ πραγματικὸν ἔχουσαι, καὶ συγχρόνως διαφοράν τινα οὐκ εὐκαταφρόνητον πρὸς ἀλλήλας παρουσιάζουσαι.

Καὶ ἡ μὲν λέξις *Χιτοπαδάσσα* φιλικὴ παραίνεσις ἑρμηνεύεται(1). Ἡ δὲ *Πάντσα-Τάντρα*, πέντε Κεφάλαια, ἢ βιβλία φανερόνει, ἐξ οὗ ἡ Πεντάτευχος τοῦ Γαλανοῦ, ἢ Πεντάβιβλος. Ἔςι δὲ καὶ τρίτον, ἤτοι Καλίλα καὶ Δίμνα τῶν Περσοαράβων μεταφραστῶν, ὀνόματα, ὡς ἐῤῥέθη, τῶν δύο διαλεγομένων ζώων, ἅτινα Καρατάκαν καὶ Δαμανάκαν ὀνομάζει ὁ Γαλανός· Στεφανίτην δὲ καὶ Ἰχνηλάτην ὁ Σήθ. Ὥστε ἡ μὲν πρώτη προσηγορία τὸ εἶδος τοῦ πονήματος φανερόνει (παραινετικόν)· ἡ δευτέρα τὴν διαίρεσιν τοῦ συγγράμματος (εἰς 5 βιβλ.)· ἡ δὲ τρίτη τὴν τῶν κυριωτέρων ζώων ἐπωνυμίαν διετήρησεν.

Ὁ Ἀββᾶ Δυβόϊος, διατρίψας πολλὰ ἔτη ἐν τῇ Ἰνδίᾳ, λέγει ῥητῶς· «Ἐκτὸς τῆς Πάντσα-Τάντρας, ὑπάρχει ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ ἑτέρα συλλογὴ Ἀπολόγων Χίττ-Ὀπαδάσσα καλουμένη, ἣν μετέφρασεν ἀγγλιστὶ ὁ Ἰώνες. Αἱ δύο αὗται συλλογαὶ δὲν διαφέρουσι κυρίως, εἰμὴ κατὰ τὸν τίτλον. Ἡ τελευταία ὅμως Χίττ-Ὀπαδάσσα φαίνεται σύνοψις τῆς πρώτης· διότι ἡ Πάντσα-Τάντρα περιέχει πλειοτέρους Ἀπολόγους· ἴσως ὅμως ἡ Πάντσα-Τάντρα ἀντιγραφή τις ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς τῆς Χίττ-Ὀπαδάσ-

(1) Εὐστόχως οἱ κύριοι Σχλέγελος καὶ Λάσσενς ἑρμήνευσαν τὴν λέξιν Χιτοπαδάσσαν διὰ τῆς Σωτηρίου διδασκαλίας Salutaris institutio.

σας, καὶ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν αὐτὴν πολλοὶ μεταγενεστέρως προσθέσαντες νέους Ἀπολόγους ηὔξησαν αὐτὴν, καὶ τὴν μεταξὺ τῶν δύο συλλογῶν ἐπέφερον διαφοράν (1).» Διὰ τοῦτο, ἀκολουθεῖ ὁ Δυδόϊος, τὸ πέμπτον βιβλίον τῆς Πάντσα-Τάντρας δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν Χιτοπαδάσσαν, ὡς μεταγενέστερον· ὅθεν διαφέρει τὸ ὕφος αὐτοῦ καὶ τῶν προηγουμένων βιβλίων (2).

Οἱ Ἄραβες πάλιν διῄρεσαν τὴν ὕλην εἰς δέκα καὶ τέσσαρα κεφάλαια, ἀναλόγως τῶν προτάσεων· ὁ δὲ Σὴθ ἔχει καὶ δέκατον πέμπτον.

Πρὸς δὲ τούτοις οἱ Ἀπόλογοι τῆς Χιτοπαδάσσας, κατὰ τὸν Δυδόϊον, εἰσὶ διὰ στίχων, ἐν ᾧ οἱ τῆς Πάντσα-Τάντρας εἰς ἅπαντα τὰ Ἰνδικὰ ἰδιώματα εἰσὶν εἰς πεζὸν λόγον, πρὸς εὐκολωτέραν κατάληψιν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν παιδαγωγικῶν σχολείων· διότι οἱ Βραχμᾶνες τούτου μόνου τοῦ βιβλίου τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸν λαὸν, ὅςτις οὔτε τὴν Σανσκριτικὴν γινώσκει, οὔτε τὴν ὑψηλὴν ποίησιν ἐννοεῖ (3).

Τὴν αὐτὴν, φαίνεται, δοξασίαν ἔχων καὶ ὁ κλεινὸς Κολεβρώκκιος, λέγει εἰς τὸν πρόλογον αὐτοῦ, ὅτι ἡ Χιτοπαδάσσα

---

(1) Outre le Pantcha Tantra il existe encore dans le pays un autre recueil d'Apologues, sous le titre de Hitt-Opadessa. Cependant les deux compositions ne different guère, que dans le titre ; et l'Hitt-Opadessa ne parait être que l'Abrégé de Pantcha Tantra, le dernier contenant un bien plus grand nombre de fables, que le premier. Peut-être anssi celni-ci ets-il une eopie de Hitt-Opadessa, considerablement augmenté dans les temps plus modernes. (V. Pautcha Tantra préface par Dubois).

(2) Αὐτόθι.

(3) Αὐτόθι. Ὁ Ἀδελοῦγκος βεβαιοῖ, ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν Ἀπολόγων ἐστὶ διὰ στίχων· τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς πεζὸν λόγον. (Βιβλ. Σανσκρ. σελ. 283).

ἐστιν ἀπάνθισμα τῆς Πάντσα-Τάντρας, ἥτις πλειοτέρους περιέχει Ἀπολόγους· διὸ συγκρίνων τις, λέγει, τὰς Περσικοαραβικὰς μεταφράσεις, εὑρίσκει αὐτὰς συμφωνούσας μᾶλλον μετὰ τῆς Πάντσα-Τάντρας, ἢ τῆς Χιτοπαδάσσας. Ἀλλ' ἐν ᾧ, ἀκολουθεῖ ὁ αὐτὸς, ὑπάρχει μεγίστη ὁμοιότης μεταξὺ τῶν δύο τούτων πονημάτων ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, παρατηρεῖται ἐπίσης διαφορὰ οὐκ εὐκαταφρόνητος, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀπολόγων, καὶ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως (1). Ὁ δὲ σοφὸς Ἰνδολόγος κύριος Λάσσενος λέγει· «Ἀκριβέστερον καὶ ὀρθώτερόν »ἐστι τὸ διακρίναι ἀπ' ἀλλήλων τήν τε Χιτοπαδάσσαν, καὶ »Πάντσα-Τάντραν (2).»

Αὐτὸς δὲ ὁ Βισνουσσαρμὰν βεβαιοῖ, ὅτι ὠφελήθη ἐξ ἄλλων ὁμοίων πονημάτων (3). « Ὁ Βισνουσσαρμὰν πᾶν βιβλίον διελθὼν, πολιτικὰ, οἰκονομικὰ, ἢ ἠθικὰ διαλαμβάνον, συνέγραψε τὸ ἀπαράμιλλον τοῦτο ποίημα (4).» Ὥστε οἱ Ἀπόλογοι τῆς Πάντσα-Τάντρας, Χιτοπαδάσσας, Καλίλας καὶ Δίμνας ἔχουσιν ἀναντιρρήτως μεγίστην καὶ ἀξιοσημείωτον ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας, καὶ συγχρόνως οὐ σμικρὰν διαφοράν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀρχαιοτέρα ἀρχαιοτέρου, ἴσως, μυθοποιοῦ συγγραφὴ φαίνεται, τοῦ Πιδπάϊδος, ἢ Λωκμᾶνος (5)· ἡ δὲ δευτέρα

(1) Πρόλογος Κολεβρωκκίου εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν Χιτοπαδάσσαν τὸ ἔτος 1810. Καὶ Καλίλα καὶ Δίμνα Σιλβέστρου τοῦ Σασῦ, σελ. 54.

(2) Ἐπιστολὴ πρὸς ἡμᾶς τῆς 2 Ἰανουαρ. 1852.

(3) Αὐτόθι· σελ. 3. Σιλ. Σασῦ.

(4) Προοίμ. Χιτοπαδ. σελ. 1, δίστ. 4.

(5) Περὶ Λωκμᾶνος πολλὰ λέγουσιν οἱ Ἀσιανοί. Οἱ μὲν ἀνεψιὸν ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Ἰὼβ νομίζουσιν· οἱ δὲ ἔγγονον τοῦ Ἀβραὰμ ὑποθέττουσιν. Ἕτεροι, ὅτι ἐγεννήθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ, καὶ ὅτι ἔζη μέχρι τῶν χρό-

(ἢ Χιτοπαδάσσα) ἐστὶ τοῦ Βισνουσσαρμᾶνος νεωτέρα συλλογή. Οὗτος, ὡς φαίνεται, πρὸς παιδαγωγίαν τῶν βασιλοπαίδων, λαβὼν ἐκ τῆς Πάντσα-Τάντρας τοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἀναγκαίους Ἀπολόγους, ἴσως δὲ καὶ ἄλλους ἰδίους προσθέσας, νέαν ἄλλην συλλογὴν Ἀπολόγων ἐσύνθεσε, καὶ *φιλικὴν παραίνεσιν*, ἢ *διδασκαλίαν* (Χιτοπαδάσσαν) ἐκάλεσε (1).

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Βαρζοδιάν, ἢ Περζωὲ, ἀπελθὼν, ὡς ἐῤῥέθη, μετέφερεν ἐκ τῆς Ἰνδίας εἰς τὴν Περσίαν ἀμφοτέρας τὰς συλλογὰς, καὶ ἄλλα, ἴσως, διάφορα μυθικὰ διηγήματα, καὶ Πελβιστὶ μετέφρασε. Καὶ, ἢ αὐτὸς, ἢ οἱ

νων τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ. Ἄλλοι διϊσχυρίζονται, ὅτι ὁ Λωκμᾶνος ἦν δοῦλος, ἢ ῥάπτης, ἢ ξυλουργὸς, κ.τ.λ. Πάντες δὲ συμφωνοῦσιν ὅτι ἦτον γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Αἰθιοπίας ἢ Νουβίας. Ἀγορασθεὶς δὲ παρὰ τῶν Ἑβραίων μετεπωλήθη εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δαβὶδ ἢ τοῦ Σολομῶντος. Ὁ δὲ ἀγοράσας τὸν Λωκμᾶνα, εὗρεν εἰς αὐτὸν πολλὴν σοφίαν καὶ φρόνησιν, οὗ ἕνεκα καὶ ἀπελευθέρωσεν. Οἱ δὲ συγγραφεῖς παρατηροῦντες πολλὴν ὁμοιότητα μεταξὺ Λωκμᾶννος καὶ Αἰσώπου ἔντε τῇ βιογραφίᾳ αὐτῶν, ταῖς παραβολαῖς καὶ ἀλληγορίαις, τοῖς ἀπολόγοις καὶ μύθοις κ.τ.λ. ὑπέθεσαν ὅτι ὁ Λωκμᾶνος καὶ ὁ Αἴσωπος εἰσὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Οὕτω καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ συγχέουσι πάντας τοὺς μυθοποιοὺς, μετὰ τοῦ Νασραδὶν-Χότζα. Ὑπάρχει ὅμως μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀπολόγων τοῦ Πιδπάϊδος ἢ Λωκμᾶνος, καὶ τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου· ἐξ οὗ εἰκάσει τις, ὅτι καὶ τὰ πρόσωπα διάφορα εἰσίν. Τὸ δὲ ἀληθές ἐστιν, ὅτι οἱ Ἀσιανοὶ εἶχον καὶ ἔχουσι πολλὴν ὑπόληψιν εἰς τοὺς ἀπολόγους τῶν Μυθοποιῶν τούτων. Διὸ καὶ ὁ Μωάμεθ ἐν τῷ 31 κεφαλαίῳ τοῦ Ἀλκορανίου, λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Θεὸς ὡμίλησε διὰ τοῦ στόματός τοῦ Λωκμᾶνος.

(1) Τὸ πρῶτον βιβλίον, γράφει πρός ἡμᾶς ὁ κύριος Λάσσενος, κατὰ τὸ προοίμιον ἀριθ. 8., εἶναι μετάφρασις τοῦ δευτέρου, κατὰ την ὁποίαν τοῦτο τε, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα προγενέστερα, μὴ ὀνομασθέντα συγγράμματα ἐλήφθησαν ὡς βοηθητικά: Μία ἀκριβεστέρα σύγκρισις ἀμφοτέρων τῶν συγγραμματων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κυρίου Οὐϊλσῶνος. (Ἴδε Trans. of the R. As. S. I. 153 καὶ ἐφεξῆς).

Digitized by Google

μεταγενέστεροι παραφρασταὶ Καλίλαν καὶ Δίμναν τὴν βίβλον ὠνόμασαν. Ἐκ τούτου παρατηρεῖται ἀφ' ἑνὸς ἡ μεγίστη μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότης, καὶ συγχρόνως ἡ διαφορὰ, κατά τε τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀπολόγων, τὴν σύνθεσιν, τὴν ἔκθεσιν, καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν (1). Ἐξ ἁπάντων τούτων εἰκάσει τις, ὅτι μία ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς ἡ Πάντσα-Τάντρα τοῦ Πιδπάϊδος, ἐξ ἧς τὴν Χιτοπαδάσσαν ὁ Βισνουσσαρμὰν ἐσύνθεσεν. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι, προσθαφαιροῦντες, δύο σχεδὸν συλλογὰς Ἀπολόγων ἀνέδειξαν, ἀνομοίας μὲν εἰς πολλὰ, ὁμοίως δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν, οὗ ἕνεκα ὡς μίαν τὰς δύο θεωρήσας ὁ ἀοίδιμος Γαλανὸς, Χιτοπαδάσσαν, ἢ Πάντσα-Τάντραν τὴν Συλλογὴν ἐκάλεσε (2).

Ἐκτὸς ὅμως τῶν εἰρημένων μυθικῶν συλλογῶν ὑπάρχει καὶ ἑτέρα, συγκειμένη ἐκ δύο καὶ ἑξήκοντα Ἀπολόγων τοῦ φιλοσόφου Συντίπα, οὓς μὲν ὁ γραμματικὸς Μιχαὴλ Ἀνδρεόπουλος περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἐκ τῆς Συριακῆς Ἑλληνιστὶ μετέφρασε, καὶ *Παραδειγματικοὺς Λόγους* ἐκάλεσεν. Ὁ δὲ Ματθαῖος (Ch. Fr. Mathæi) ἐκ δύο τῆς Μόσχας χειρογράφων ἐν Λειψίᾳ τὸ ἔτος 1781 ἐδημοσίευσεν. Ἕτερον δὲ τῶν παρισίων χειρόγραφον φέρει τὸν τίτλον *Πρόλογος τοῦ λεγομένου Συντίπα τοῦ φιλοσόφου, μεταβληθεὶς ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου.*

---

(1) Silv. de Sacy. mem. Hist. dans Calila et Dimna. —Journal des Sav. 1826 Αὐγ. σελ. 468—479. Ὁ Σ. Σασῦς σημειοῖ τὰ ἓξ κεφάλαια, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν διαφοράν. καὶ ἐπιφέρει συγχρόνως καὶ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἄραβος μεταφραστοῦ. Περὶ τῆς προσθήκης ταύτης, ἰδ. σελ. 89.

(2) Ὅσον περισσότερον συγκρίνει τις τὰ δύο πρῶτα βιβλία τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ, τοσοῦτον μᾶλλον πείθεται, ὅτι τὸ μὲν ἓν ἀνήκει εἰς τὴν Πάντσα-Τάντραν, τὸ δὲ εἰς τὴν Χιτοπαδάσσαν.

Ὁ Πρόλογος οὖν οὗτος βεβαιοῖ, ὅτι ὁ συγγραφεύς ἐστι Πέρσης τις Μοῦσος καλούμενος. Ἀλλ' οἱ λόγιοι τῶν Ἀράβων τὸν Σανδεβὰδ ὑποθέτουσι συγγραφέα, εἰς ὃν ἀποδίδει ὁ Ῥαββῖνος Ἰοὴλ καὶ τοὺς Ἀπολόγους τῆς Χιτοπαδάσσας (σελ. θ'. σημ. 1. τῶν Πχρ. Προλ.). Καὶ ὁ μὲν Σανδεβὰδ, κατ' αὐτοὺς, ἦν Ἰνδὸς Βραχμὰν, ἀκμάσας ἕνα περίπου π. Χ. αἰῶνα· ἡ δὲ ὑπόθεσις, καὶ τὰ διαλεγόμενα δι' Ἀπολόγων πρόσωπα εἰσὶν ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλέως (τοῦ Κύρου λέγουσιν)· ἡ Βασίλισσα μητρυιὰ αὐτοῦ, ἥτις δόλιος καὶ κακότροπος οὖσα κατηγορεῖ τὸν νέον, καὶ μυρίας μεταχειρίζεται ῥᾳδιουργίας καὶ μηχανὰς, ἵνα ἀπωλέσῃ αὐτὸν, καὶ ὁ παιδαγωγὸς τοῦ νέου Συντίπας μετὰ ἑπτὰ ἄλλων σοφῶν συμβούλων, προσπαθούντων ἵνα σώσωσι τὸν βασιλόπαιδα. Ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα σκηνῆς παρουσιάζεται ὁ καλὸς καὶ ὁ κακὸς ἄνθρωπος, καὶ πόλεμός τις τοῦ καλοῦ κατὰ τοῦ κακοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς καὶ ἐν τῇ Χιτοπαδάσσᾳ ὁ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀθώου Ταύρου, ὡς ἀποφαίνεται ὁ μεταφραστὴς Ἀνδρεόπωλος εἰς τὸν πρόλογον·

Ἡ συγγραφὴ γὰρ ἥδε τοὺς κακεργάτας
Διασύρει μάλιστα, καὶ πρὸς τῷ τέλει,
Πράξεις ἐπαινεῖ τὰς καλῶς εἰργασμένας (1).

Ἐκ τούτων, καὶ ἄλλων εἰκάσει τις, ὅτι καὶ οἱ τοῦ Συντίπα Ἀπόλογοι ἔχουσιν Ἰνδικὴν καταγωγὴν, καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ πνεῦμα. Ὑπάρχει δὲ καὶ μεγίστη ὁμοιότης, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν Ἀπολόγων τοῦ Συντίπα, καὶ τῶν τῆς

---

(1) Πρόλογος Ἀνδρεοπώλου εἰς τὸν Συντίπα. Ἐκδ. Βοϊσσανάδου.

Χιτοπαδάσσας, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῆς συνθέσεως καὶ κατασκευῆς αὐτῶν· διότι ὁ μὲν Βισνουσσαρμὰν ὑπόσχεται ἐν διαστήματι ἓξ μηνῶν, ὅτι ἐκπαιδεύσει τοὺς δύσνοας βασιλόπαιδας· «Ἐὰν μέντοι γε τούτους μετὰ παρέλευσιν μηνῶν ἓξ »εἰδήμονας πάσης ἠθικῆς φιλοσοφίας μὴ ἀποδείξω, κ.τ.λ.(1)» Ὁ δὲ Συντίπας τὸ αὐτὸ, αὐταῖς λέξεσιν, ἐπίσης ὑπόσχεται· «Ἑτοίμως ἔχω, ὦ Βασιλεῦ, ἐπὶ μησὶν ἓξ τοῦτον (τὸν »βασιλόπαιδα) ἐκπαιδεύσας, πάσης ἐμπλήσω φιλοσοφίας »κ.τ.λ. (2).» Ἡ δὲ διαφορὰ συνίσταται, ὅτι ὁ μὲν Πίδπαΐς ἢ Βισνουσσαρμὰν μεταχειρίζεται τοὺς Ἀπολόγους πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βαιλοπαίδων· ὁ δὲ Συντίπας ἢ Σανδεβὰδ ἢ Μοῦσος, πρὸς ἀναβολὴν τῆς καταδίκης, καὶ ἀθώωσιν τοῦ ἀδίκως κατηγορηθέντος βασιλόπαιδος. Ἀμφότεραι ὅμως διασύρουσαι τοὺς κακοὺς καὶ δολίους, ἐπαινοῦσι τὴν ἀρετὴν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐπιείκειαν (3).

---

(1) Προοίμιον Χιτοπαδάσσας.

(2) Συντίπα πρόλογος σελ. 5—6. Ἐκδ. Boissonade.

(3) Τρεῖς ἐκδόσεις τοῦ Συντίπα ἔχω ὑπ' ὄψιν. Ἡ μὲν πρώτη (Syntipæ philosophi Persæ fabulæ LXI) δημοσιευθεῖσα ἐν Λειψίᾳ τῷ 1781 ἔτει, ἐστὶ Συλλογὴ μύθων, οὐδὲν διαφερόντων τῶν Αἰσωπείων, καὶ τῶν τοῦ Βαβρίου μύθων· διὸ καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν λαβὼν ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν τῶν Αἰσωπείων μύθων Συναγωγὴν, κατεχώρησεν. Ἡ δὲ δευτέρα, δημοσιευθεῖσα παρὰ τοῦ Βοϊσσονάδου (Boissonade) ἐν Παρισίοις τῷ 1828 ἔτει, ἐστὶ Συλλογὴ μυθικῶν διηγημάτων, ὡς τὰ τῆς Χιτοπαδάσσας, ἢ Πάντσα-Τάντρας μυθικὰ διηγήματα, οὗ ἕνεκα καὶ Παραδειγματικοὶ Λόγοι καλοῦνται. Ἡ δὲ τρίτη, ἐκδοθεῖσα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1790 ἔτει, ἐστὶ παράφρασις ἁπλουστέρα τῆς Ἑλληνικῆς, ἐκ τῆς Συριακῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀνδρεοπώλου, οὐχὶ τῶν μύθων, ἀλλὰ τῶν παραδειγματικῶν λόγων. Ὥστε ὁ μὲν Συντίπας τοῦ Ματθαίου ἐστὶ Συλλογὴ μύθων· ὁ δὲ τοῦ Βοϊσσονάδου, Συλλογὴ μυθικῶν διηγημάτων, ἣν παραφράσαντες ἀνωνύμως ἐν Βενετίᾳ ἐδημοσίευσαν. Καθόσον δὲ

Περὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων Ἀπολόγων οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν, στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων μνημείων, καὶ ἀκριβοῦς τινος χρονολογίας. Φαίνονται δὲ λίαν ἀρχαῖοι· διότι πρὸ αἰώνων ἦσαν ἐν χρήσει κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰνδίαν, ὅτε ὁ Βασιλεὺς Νουσχιρεβὰν, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος (579), μετέφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν Περσίαν (1).

Εἰκάζουσι τινὲς, ἐν οἷς καὶ ὁ Δυβόϊος, ὅτι οἱ Ἀπόλογοι τῆς Χιτοπαδάσσας εἰσὶν ἀρχαιότεροι τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου, καὶ ὅτι οὗτος ἐμιμήθη αὐτούς, καί τινες, συγχέοντες τὸν Πιδπάϊδα μετὰ τοῦ Λωκμᾶνος καὶ τοῦ Αἰσώπου, ἰσχυρίζονται, ὅτι εἰσὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον· ἀλλ' ἡ διαφορὰ, ὡς ἐῤῥέθη, τῶν Ἀπολόγων διαφόρους διαφόρων χρόνων δεικνύει συγγραφεῖς.

Συμφωνοῦσιν ὅμως πάντες οἱ ὑπομνηματισταὶ ὡς πρὸς τὸν κυρίως σκοπὸν τῆς Χιτοπαδάσσας ἢ Πάντσα-Τάντρας, ἐκλαμβάνοντες αὐτοὺς ὥς τινα ἠθικὴν διδασκαλίαν, καὶ πολιτικὴν παραίνεσιν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας. «Ἡ Βασιλεία, λέγουσι, τοῦ

διαφέρουσιν οἱ μῦθοι, τῶν μυθικῶν διηγημάτων, κατὰ τοσοῦτον ἐπίσης καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ τε Ματθαίου, καὶ τοῦ Βοϊσσονάδου. Ἴσως δὲ καὶ οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν ἦσαν διάφοροι. Ὁ μὲν τῶν μύθων Βυζαντινός· ὁ δὲ τῶν μυθικῶν διηγημάτων, Ἰνδὸς, ἢ κατὰ τὸν Πρόλογον, Πέρσης. (Αἰσ. Μῦθοι. Ἐκδ. Κοραῆ. Προλ. σελ. λδ'.—μϐ'.).

Εἰς τὰς μυθολογικὰς συλλογὰς τῶν Γάλλων ἀπαντῶμεν καὶ Histoire du Roi, de son fils, de la Marâtre, et des Sept Vizirs, ἥτις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰμὴ οἱ τοῦ Συντίπα παραδειγματικοὶ λόγοι.

(1) Les fables de Pidpai, comme les Pyramides d'Égypte, semble avoir lassé les efforts destructifs des siècles. Leur patrie (l'Inde) est connue; on pourrait croire que la date de leur composition remonte à l'origine des temps historiques. (Dissertation sur les Mille et une nuits par M. Silvestre de Sacy).

»ἔχοντος βουλευτὴν ἀκηδῆ ὄλλυται. Ὁ Βασιλεὺς φυλαττέτω »τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας πλεονεξίας, ἀπὸ τῶν κλεπτῶν, »ἀπὸ τῶν ἐπιστατῶν, ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βασι- »λικῶν φίλων (1).»

Οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἀσίας ἀπολύτως κυβερνῶντες περιστιχοῦνται, κακῇ τύχῃ πολλάκις, παρὰ ἀνθρώπων ἐμπαθῶν, καὶ συμβούλων πονηρῶν, τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ὑπηρετούντων· οὗτοι οὐδόλως φροντίζοντες περὶ τῆς ἀληθοῦς δόξης τοῦ ἡγεμόνος, ἢ τῆς εὐκλείας τῆς πατρίδος, ἢ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ, τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν διώκουσιν. Οἱ τοιοῦτοι ἡνωμένοι διὰ τῆς πονηρίας περιφρουροῦσι τὸν ἐπὶ τοῦ Θρόνου καθήμενον, κρύπτουσιν ἐκ συστήματος τὴν ἀλήθειαν, παραμορφῶσι τὰ πράγματα, διαβάλλουσι τὴν ἀρετὴν, συκοφαντοῦσι τὸν ἐνάρετον, καὶ παντὸς εἴδους κατηγορίας ἀνυποστόλως χαλκεύοντες, τοὺς μὲν ἔμφρονας καὶ τιμίους ἄνδρας ἀπομακρύνουσιν, ἑαυτοὺς δὲ χρησίμους καὶ ἀναγκαίους ἀποδεικνύουσι. Διὰ τοιούτων οὖν ἀνοσίων μέσων κύριοι, μικρὸν κατὰ μικρὸν, τοῦ πεδίου γενόμενοι, θεραπεύουσι τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν θέλησιν τοῦ κρατοῦντος, ἑλκύουσι διὰ κακῆς ὑπηρεσίας τὴν εὔνοιαν καὶ ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ, καὶ εἰς καθαρὰν πονηροκρατίαν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ τοιούτου Ἡγεμόνος μεταβάλλοντες, τὴν μὲν αἰώνιον ἀδοξίαν τοῦ Βασιλέως προετοιμάζουσι· τὴν δὲ ἐνεστῶσαν καὶ μέλλουσαν κακοδαιμονίαν καὶ ἀθλιότητα τοῦ λαοῦ ἐπιφέρουσι.

Τὰς τοιαύτας οὖν μηχανοῤῥαφίας τῶν πονηρῶν καὶ δο-

(1) Ξιτοπ. βιβλ. ά. σελ. 92.

Google

λίων γνωςοποιοῦντες καὶ στηλιτεύοντες ἐπιτηδείως οἱ Ἀσιανοὶ Μυθοποιοὶ, προτρέπουσι τοὺς ἡγεμόνας ἵνα ὦσι προσεκτικοὶ, κλείοντες τὰ ὦτα εἰς τὴν τοιαύτην ἐπίβουλον πονηροθεραπείαν. Ἀγαθοὶ δὲ καὶ φιλαλήθεις αὐτοὶ πρῶτοι γενόμενοι, ἀγαθοὺς καὶ φιλαλήθεις περὶ ἑαυτοὺς ὡς συμβούλους εὑρήσουσι καὶ ἐκλέξουσι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὁ ἡγεμὼν βελτίων γίνεται, καὶ τὸ Κράτος εὐδαιμονεῖ· «Συνετρίφα, λέγει, ὁ »Βασιλεὺς ἐν τῇ συναστροφῇ τοῦ ἔμφρονος Σανζηβάκα ἐν »ἡδείαις ὁμιλίαις· ἐν δ' ὀλίγαις ἡμέραις, οὕτω συνετὸς ἐγέ»νετο τῇ μετὰ τοῦ Σανζηβάκα ὁμιλίᾳ, σφόδρα εἰδήμονος »ὄντος πολλῶν ἐπιστημῶν, ὥστε ἀπολιπὼν τὸ ἄγριον ἦθος, »εἰς ἥμερον ἐτράπη (1).» Τοσαύτη ἐςὶν ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῆς ἀγαθῆς καὶ μὴ διεφθαρμένης καρδίας! Γνωστὸν δ'ἐστὶ τοῖς πᾶσιν, ὅτι τὸ ὅμοιον φιλεῖ τὸ ὅμοιον, καὶ καθὼς ὁ πονηρὸς μετὰ τοῦ πονηροῦ συμφωνεῖ, οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνεῖ καὶ συνδιαιτᾶται. «Λέγεται γὰρ, ὡς ἀνταμείβουσιν ἀλλήλας αἱ καρδίαι (2). Τούτου ἕνεκα, λέγει ἡ μήτηρ πρὸς τὸν Βασιλέα υἱὸν αὐτῆς: «Ἔπρεπε, πρὶν πιστεύσῃς εἰς τὰς διαβολὰς τοῦ δολίου Καρατάκα, καὶ τὸν ἔμφρονα Σανζηβάκαν καταταδικάσῃς, ἔπρεπε, λέγω, ἵνα ἐρωτήσῃς τὴν καρδίαν σου πρῶτον, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον διαθέσεώς σου, κρίνῃς τὴν ἐκείνου πρός σε διάθεσιν.» «Καὶ εἰ δίκαιος ᾖς ἔδει σε πάντως τὴν »πρὸς αὐτόν σου διάθεσιν, τῇ πρὸς σεαυτὸν ἐκείνου διακρί-

(1) Χιτοπ. βιβλ. ά. σελ. 45.

(2) Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. τμῆμα δεύτερον.

»νειν διαθέσει (1).» Τοιοῦτος μέγας ἐστὶν ὁ κίνδυνος τῶν κρατούντων, ὄντων περικυκλωμένων παρὰ πονηρῶν καὶ φθονερῶν ἀνθρώπων, καὶ τοιοῦτόν ἐστι τὸ μάθημα καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Χιτοπαδάσσας.

Ὁμολογητέον ὅμως ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τινῶν Ἀπολόγων δὲν φαίνεται πάντοτε καθαρὰ, δεικνύουσα ἐνίοτε τὴν διὰ δόλου ἐπιτυχίαν. Τὸ μέσον τοῦτο ἐστὶ λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν λαῶν· διότι φιλεῖ τὸ ὑπήκοον τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν. Ἡ δὲ ἀρετὴ, ἢ ἡ κακία ταχέως διαδίδεται καὶ ἐξαπλοῦται εἰς τὸν λαὸν, καταβαίνουσαι ἐκ τῶν Ἀνακτόρων· ὅθεν τοῦ ἑνὸς δοθέντος, τὸ ἕτερον εὐκόλως μαντεύεται. Κατ' εὐτυχίαν τὸ σύνολον τῶν Ἀπολόγων ἐστὶν ἠθικὴ παραίνεσις, καὶ ὑγιοῦς πολιτικῆς συμβουλή. Ὁ δὲ σκοπὸς τῶν Ἀπολόγων, ὡς ἐῤῥέθη, ἐστὶν ἡ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων βελτίωσις.

Τὸ πρῶτον οὖν βιβλίον ἢ πρώτη Τάντρα διαλαμβάνει τὰ τεχνάσματα, ἅπερ μετεχειρίσθη ὁ πονηρὸς καὶ κενόδοξος Δαμανάκας, ἵνα πλησιάσῃ τὸν Βασιλέα, γνωρίσῃ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, θεραπεύσῃ τὰς ἀδυναμίας, καὶ τὴν εὔνοιαν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ ἡγεμόνος ἑλκύσῃ. Συνιςᾷ πρῶτον εἰς τὸν Βασιλέα τὸν Σανζηβάκαν· ἀλλ' ἰδὼν ἀκολούθως τὴν πρὸς τὸν συστηθέντα εἰλικρινῆ ἀγάπην τοῦ Βασιλέως, φθονεῖ καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ μελετᾷ ςυγηρὰν σκευωρίαν. Διαβάλλει πρῶτον τὸν ἐνάρετον σύμβουλον· κατηγορεῖ αὐτὸν ὡς μὴ εἰλικρινῶς ἀφοσιωμένον· ἔπειτα ὡς ἀντάρτην, ἐπιβουλευόμενον δῆθεν τὴν βασιλείαν,

(1) Αὐτόθι.

Digitized by Google

καὶ κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως σκευωροῦντα. Οὕτως ἐπιφέρει, κατ' ὀλίγον ὀλίγον, τὸν δισταγμὸν καὶ τὴν δυσπιστίαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἡγεμόνος· διαλύει, μικρὸν κατὰ μικρὸν, τὴν μεταξὺ αὐτῶν συστᾶσαν φιλίαν, καὶ ἐγείρει τὸ μῖσος τοῦ Βασιλέως κατὰ τοῦ ἀθώου Σανζηβάκα, ὃν ἐπὶ τέλους ὁ ἡγεμὼν ἀνιλεῶς καὶ ἀδίκως κατασπαράττει. Οὕτως οἱ πονηροὶ ἀπατῶσι τοὺς Βασιλεῖς, οἵτινες καὶ τοὺς ἀθώους καταδικάζουσι, καὶ τοὺς ἐναρέτους ἀπομακρύνουσι, καὶ αὐτοὶ ἄνευ εἰλικρινῶν συμβούλων καὶ φίλων διαμένουσι (1).

Τὴν αὐτὴν μέθοδον ἀκολουθῶν ὁ Μυθοποιὸς ἀποδεικνύει εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον, ἢ δευτέραν Τάντραν (Περὶ κτήσεως φιλίας) τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀληθοῦς φιλίας, λέγων· «Τοῦ ὄντος φίλου πιστοῦ ἀντάλλαγμα τῶν ὄντων οὐδέν (2).»

Εἰς τὴν τρίτην Τάντραν, ἢ τρίτον βιβλίον ἐξετάζει τὰ περὶ πολέμου καὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ Κράτους, λέγων· «Ὁ μὲν Βασιλεὺς διαφυλάττει τὸν λαὸν, ὁ δὲ λαὸς αὐξάνει τὸν Βασιλέα. Κρείττων ὅμως ἡ διαφύλαξις τῆς αὐξήσεως· εἰ ὁ Βασιλεὺς οὐ καλῶς κυβερνᾷ, ἢ ἐμφρόνως τὸν ἐχθρὸν οὐκ

---

(1) Μεγάλη φιλία οὖσα λέοντος καὶ ταύρου ἐν ἄλσει, διαλύεται ὑπὸ κυνολύκου πάνυ πλεονέκτου καὶ συκοφάντου (Χιτοπ. βιβλ. ά).

Βούλομαι ὑποδειγματίσαι μοι τῷ τρόπῳ ὁ δόλιος καὶ πονηρὸς ἀνὴρ μεσολαβήσας εἰς ἔχθραν μεταβάλλει τὴν μεταξὺ τινῶν συστᾶσαν φιλίαν. (Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. τμῆμα πρῶτον).

Premier Tantra appelé Mitra-Bedaja Tantra, ou l'art de mettre la division parmis les amis. p. 29.

(2) Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. τμῆμα τρίτον, σελ. 43. (Dubois Second Tantra. p. 134 – 145.

ἀπομακρύνει, ὁ λαὸς ὄλλυται, καθὼς ἡ ναῦς ἡ οὖσα ἄνευ πηδαλιούχου ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους» κ.τ.λ. (1).

Ἡ τετάρτη Τάντρα, ἢ τέταρτον βιβλίον, ἀποδεικνύει τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν ἐκτίθεταί τις, συναστρεφόμενος τοὺς διεφθαρμένους, ἢ φιλίαν συνάπτων μετὰ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, καὶ τί ποιητέον πρὸς ἐχθρὸν, φιλίαν καὶ εὔνοιαν ὑποκρινόμενον (2), καθὼς καὶ περὶ στερήσεως τοῦ κτηθέντος (3).

Ἡ δὲ πέμπτη Τάντρα, ἢ πέμπτον βιβλίον, διαλαμβάνον περὶ ἀπερισκέπτου ἔργου (4), διδάσκει δι' ἁρμοδίων Ἀπολόγων, ὅτι δὲν πρέπει ἵνα ἐπιχειρισθῇ ὁ Βασιλεὺς καὶ πᾶς ἄνθρωπος οὐδὲν, πρὶν ὡρίμως περὶ αὐτοῦ σκεφθῇ, καὶ καλῶς ἐξετάσῃ τὰς συνεπείας τῆς ἐπιχειρήσεως· διότι ὁ ἀμελῶν τοὺς κανόνας τούτους τρέχει πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν (5).

Χάριν οὖν τοῦ Δαψιλίμου ὁ Πίδπαΐς, ἢ τῶν Βασιλεπαίδων ὁ Βισνουσαρμὰν τοὺς Ἀπολόγους τῶν πέντε τούτων συνέγραψε βιβλίων· (*ά. περὶ διαλύσεως φιλίας· β'. περὶ κτήσεως φιλίας· γ'. περὶ πολέμου· δ'. περὶ στερήσεως τοῦ κτηθέν-*

---

(1) Χιτοπ. βιβλ. τρίτον, σελ. 139. (Dubois Trois. Tantra p. 145—173).

(2) On ne doit jamais se lier avec les mechants, ni contracter amitié avec les gens corrompus. (Dubois Quatr. Tantra p. 183—198 (Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. σελ. 55).

(3) Χιτοπ. Προίμιον, πῶς πολλάκις ἐπιτυχών τις τοῦ ἐφετοῦ, οὐ καλῶς δὲ τὸ ἐπικτηθὲν τηρεῖν δυνάμενος, ἀπολλύει τοῦτο. (Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. σελ, 72).

(4) Χιτοπαδ. Αὐτόθι.

(5) On ne doit jamais rien faire sans mure reflection; et qu'avant de se hazarder dans une entreprise, il faut toujours examiner les consequences. (Dubois p. 205—217). Τίνι ὁμοιοῦται ὁ σπεύδων ἐπί τι ἔργον, μὴ βουλόμενος τοῦτο πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως καταμαθεῖν. (Στεφ. καὶ Ἰχνηλ. σελ. 76).

τος, καὶ *έ. περὶ ἀπερισκέπτου ἔργου*). Ὁ δὲ Σὴθ, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀράβων μεταφραστῶν, τὴν ὕλην πᾶσαν τοῦ πονήματος εἰς δέκα καὶ ἕξ τμήματα, ἢ κεφάλαια κατεχώρησεν.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν κομψῶν Ἀπολόγων, δι' ὧν ἀποδεικνύει τὴν πρότασιν, ἡ πραγματεία πᾶσα γέμει ἠθικῶν ἀξιωμάτων, πρακτικῶν παραγγελμάτων, συμβουλῶν, γνωμῶν, καὶ δοξασιῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ σοφῶν πρὸς ὀρθὴν τοῦ βίου διεύθυνσιν, οὗ ἕνεκα, καὶ διευθυντήριον τοῦ βίου (Directorium vitæ) οἱ Λατίνοι μεταφρασταὶ τὴν βίβλον ὠνόμασαν.

Παρατηρεῖται δὲ ἐν τοῖς Ἀπολόγοις τῆς Χιτοπαδάσσας, ὅ,τι καὶ εἰς τὰ πλειότερα τοιαῦτα τῶν Ἀσιανῶν πονήματα, ἤτοι συμπλοκή τις περίεργος, καὶ πολλάκις δυσκατάληπτος μεταξὺ τῶν Ἀπολόγων. Εἰς π. χ. μῦθος ἀρχίζει περί τινος, ὅςτις πρὸ τοῦ τέλους ἐπιφέρει ἕτερον· οὗτος ἐπάγει τρίτον, τέταρτον, καὶ ἐφεξῆς οὕτως. Τὸ τοιοῦτον ἐπιφέρει πάντοτε σύγχυσιν τινὰ ἰδεῶν. Τούτου ἕνεκα, λέγει ὁ Ἱστοριογράφος τοῦ Ἀκβάρ· « Ὁ Βαέζας, μεταφράσας τὴν βίβλον Καλίλα καὶ Δίμνα ἐπαρουσίασεν αὐτὴν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ εὑρὼν τὴν μὲν ὕλην σπουδαίαν, τὴν δὲ σύνθεσιν συγκεχυμένην, διέταξε καὶ νέα ἐγένετο παράφρασις, εἰς ἣν ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς τάξεως, διετηρήθη πλειοτέρα σαφήνεια (1). Πλὴν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περιπλοκῇ τῶν Ἀπολόγων, ὁ μυθοποιὸς δὲν λησμονεῖ τὸν πρὸς ὃν ὅρον, πρὸς ὃν ἐπὶ τέλους φθάνει. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς περιπλοκῆς φαίνεται ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς παρατηρεῖται εἰς ἕκαστον τῶν διαλόγων τοῦ

(1) Calila et Dimna Mémoire historique p. 48. (Par Silv. de Sacy).

Πλάτωνος, ὅςτις θέσας ἅπαξ τὸ ζήτημα, φαίνεται λησμονῶν αὐτὸ, καὶ εἰς τὰς παρεμπιπτούσας προτάσεις στρέφει τὴν προσοχὴν αὐτοῦ· αὐτὰς ἀναλύει, ἑρμηνεύει τὰς ἐνστάσεις, ἐξηγεῖ τὰς ἀπορίας, καταστρέφει τὰς ἀντιῤῥήσεις, καὶ διασκεδάζων πᾶσαν τυχοῦσαν ἀμφιβολίαν, μετὰ μακρὰν λόγων περιοδείαν φθάνει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀρχικοῦ καὶ κυρίως ζητήματος.

Ταῦτα μὲν περὶ τῆς Χιτοπαδάσσας, ἢ Πάντσα-Τάντρας. Νῦν δὲ καὶ περὶ τῆς δευτέρας τῶν μύθων Συλλογῆς, ἤτοι *τῶν Νυκτερινῶν Μυθολογιῶν τοῦ Υιτταχοῦ.*

Ἡ παραίνεσις τῶν Ἀπολόγων τούτων διευθύνεται μᾶλλον πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον. Ἐν αὐτοῖς δείκνυται ὁ κίνδυνος τῆς τιμίας γυναικὸς, συναστρεφομένης μετὰ διεφθαρμένων καὶ ἀνηθίκων γυναικαρίων· καὶ ἐξ ἄλλου μέρους ἡ ἐκ τῆς συνομιλίας τῶν ἐναρέτων καὶ τιμίων σωτηριώδης ὠφέλεια. Τὸ γυναικεῖον φῦλον, φύσει εὐαίσθητον, κλίνει εἰς τὸν καλλωπισμὸν, τὴν φιλοφροσύνην καὶ τὴν φιλότητα· ἀλλ' ἡ ἔμφρων καὶ ἐπιεικὴς παραίνεσις ἐνεργεῖ θαυμασίως ἐπὶ τῆς ἀγαθῆς καρδίας τῶν σεμνοπρεπῶν καὶ σωφρόνων γυναικῶν, αἵτινες τὴν πρωτίστην καὶ κυριωτάτην γυναικείαν καλλονὴν ἔχουσαι, ἤτοι τὴν *αἰδῶ*, κλείουσι τὰ ὦτα εἰς τὴν πονηρὰν τῶν δολίων ὁμιλίαν, καὶ ἐκτιμῶσαι ἀποχρώντως τὴν ἀξίαν τῆς ἀρετῆς, παραδέχονται τὴν συμβουλὴν τῶν ἐναρέτων, καὶ ἀποφεύγουσι τὸν κίνδυνον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀπωλείας. Ἐνάρετον δὲ βίον, καὶ ἀνεπίληπτον διαγωγὴν μέχρι τέλους φυλάττουσαι, ἀποκαθίστανται ἄξιαι τοῦ κοινοῦ σεβασμοῦ, καὶ παρὰ πάντων τιμώμεναι ἐπαινοῦνται. Τοιοῦτον φαίνεται τὸ

πνεῦμα, καὶ ὁ ἠθικὸς σκοπὸς τῶν νυκτερινῶν Μυθολογιῶν τοῦ Ψιττακοῦ, ὡς ἡ ἑξῆς περίληψις δῆλον ποιήσει.

«Ἐν τῇ πόλει Σανδρακαλᾷ ἦν ἔμπορος, Χαριδάτας καλούμενος, οὗ ὁ υἱὸς Μαδάνας, γυναῖκα νέαν καὶ εὐπρόσωπον νυμφευθεὶς, ὀνομαζομένην Πραβϐαβατὴν, ἔζη ἐντρυφῶν καὶ τοῦ πατρικοῦ ἐμπορίου ἀμελῶν, ὅπερ βαρέως ἐλύπει τοὺς γηραιοὺς αὐτοῦ γονεῖς. Βραχμὰν δέ τις, πατρικὸς ὢν φίλος, τὴν παρακοὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὴν ἀθυμίαν τοῦ πατρὸς παρατηρήσας, προσήνεγκεν αὐτῷ δύο πτηνὰ, ἤτοι μίαν Κίσσαν, καὶ ἕνα Ψιττακὸν, καλούμενον Σοῦκαν.

«Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ὁ Ψιττακὸς φωνὴν ἀνθρωπείαν λαλήσας, εἶπε πρὸς τὸν Μαδάναν· «Οἱ γονεῖς σου, ὦ δέσποτα, δακρυῤῥοοῦσιν ἕνεκα τῆς σῆς παρακοῆς· ἐκ τούτου ἔγκλημά σοι γίνεται, ὡς ποτὲ τῷ Δεϐασσαρμᾶνι.» Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Μαδάνα ποῖός ἐστιν οὗτος, ὁ Σοῦκας ἀπεκρίθη· «Ὁ Δεϐασσαρμὰν ἦν ἀνὴρ μὲν λόγιος, ἀπειθὴς δέ πως πρὸς τοὺς γονεῖς· διὸ καὶ ἄνευ τῆς πατρικῆς ἀδείας ἀπεδήμησε. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὀργισθεὶς ἀπετέφρωσε θῆλυν Λάρον τῇ ἑαυτοῦ Βραχμανικῇ δυνάμει (1). Φθάσας δ' εἰς τὴν πλησίον πόλιν, προσῆλθεν εἴς τινα οἰκίαν Βραχμᾶνος, τροφὴν αἰτῆσαι· ἀλλ' ἀποτυχὼν μεγάλως ὠργίσθη. Ἡ δὲ οἰκοδέσποινα «Ἄπελθε εἶπεν· ἡ γὰρ ὀργή σου οὐχ ἕξει χῶραν ἐν ἐμοὶ, ὡς ἐν τῇ θήλει Λάρῳ.» Ὁ οὖν Δεϐασσαρμὰν, θαυμάσας ἤρετο, τίνι τρόπῳ γινώσκει ἄγνωςόν τι συμϐεϐηκὸς, ὅπερ οὐδεὶς

(1) Λάρος, ὁ παρ' ἡμῖν Γλάρος, ἐστὶ πτηνὸν θαλάσσιον, ἰχθυοφάγον, καὶ ὁμοιότητά τινα πρὸς τὰς περιστερὰς ἔχον.

εἶδεν, καὶ πρὸς οὐδένα ἐδιηγήθη; Η δὲ, «Πορεύθητι, ἀπήντησεν, εἰς τὴν πόλιν Βαρανασὴν, ἔνθα διατρίβει κρεωπώλης ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος, παρ' οὗ μάθεις τὴν αἰτίαν τῆς ἐμῆς γνωστικῆς δυνάμεως.» Πεισθεὶς δ' ὁ Δεβασσαρμὰν ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ἐρωτήσας εὗρε τὸν κρεωπώλην. Οὗτος φιλοφρόνως δεξάμενος, ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ μετὰ σεβασμοῦ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ προσκυνήσας, καὶ περιποιηθεὶς ἔδωκεν αὐτοῖς εὐλαβῶς τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Εἶτα δὲ προσέφερε καὶ τῷ ξένῳ εἰπών· «Γινώσκω, ὅτι ἡ Σατὴ ἀπέστειλέ σε πρὸς ἐμὲ,» ἔτι μᾶλλον ἠπόρησε, μὴ δυνάμενος κατανοῆσαι πόθεν προέρχεται ἡ γνωστικὴ πρὸς αὐτὸν δύναμις. Τότε ὁ κρεωπώλης εἶπεν εἰς αὐτόν· «Ὁ ποιῶν προθύμως καὶ »εὐσεβῶς πάντα τὰ παρὰ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν διατεταγμένα, »καὶ εὐσπλαγχνίαν ἔχει πρὸς πᾶν ἔμψυχον, καὶ εὐπειθὴς »ἐστι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἐστὶ θεο»φιλὴς, θεόφρων καὶ θεωρητικὸς, καὶ τὴν γνωστικὴν δύναμιν »ἀποκτᾷ. Λέγει γὰρ τὸ Ἱερὸν λόγιον· «Ὅστις οὐ σέβεται »τοὺς σεβασμίους, οὐδὲ τιμᾷ τοὺς τιμῆς ἀξίους, οὗτος καὶ »ζῶν κατηγορεῖται, καὶ μετὰ θάνατον εἰς τὸν οὐρανὸν οὐκ »ἀνέρχεται.»

Ὁ οὖν Δεβασσαρμὰν, ἀκούσας τῶν λόγων τοῦ κρεωπώλου, ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ τοῖς γονεῦσιν εὐπειθὴς γενόμενος ἐτιμήθη παρὰ πάντων, καὶ ἐν οὐρανῷ μετὰ θάνατον ἐδοξάσθη. «Καὶ σὺ οὖν, ὦ Κύριε, ἔσω εὐπειθὴς πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ τῆς συμβουλῆς αὐτῶν ἄκουσον, καὶ τὸ ἐμπόριον μετερχόμενος ἀνακούφισον τὸν σὸν γηραιὸν πατέρα.» Τοιαῦτα εἰρηκότος τοῦ Σοῦκα, ὁ Μαδάνας ὑπήκοος τοῖς γονεῦσι γενόμε-

νος καὶ τὴν ἄδειαν καὶ εὐλογίαν αὐτῶν λαβὼν ἐπέβη ἐπὶ νηὸς, καὶ εἰς ἐμπορίαν ἀπέπλευσεν.

«Ἀποδημήσαντος οὖν τοῦ Μαδάνα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Πραββαβατὴ ἦν κατ' ἀρχὰς ἀπαρηγόρητος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, παρηγορηθεῖσα ὁπωσοῦν, καὶ διασκεδάσεώς τινος ἐπιθυμήσασα κατέφυγεν εἰς τὴν συναναστροφὴν γυναικῶν κούφων. Αὗται οὖν ἰδοῦσαι τὴν θλίψιν τῆς Πραββαβατῆς, παρεκίνησαν αὐτὴν διὰ μυρίων κολακευτικῶν καὶ δολίων λόγων, ὅπως διασκεδάσῃ ἐν τῇ συνομιλίᾳ ἀξιεράστων ἀνδρῶν. «Πρὸς τί, ἔλεγον, »ἡ τοσαύτη σου σωφροσύνη; ἡ νεότης, ὦ φίλη, ὡς ἐφήμερον »ἄνθος παρέρχεται ἀνεπιστρεπτί· στερημένη δὲ διασκεδά»σεως μαραίνεσαι, ζῇς ἀθλίως, καὶ πρὸ τῆς ὥρας γηράσκεις. »Ὁ δὲ σύζυγος ἐπιστρέφων, καὶ ὁρῶν σε γεγηρακυῖαν περι»φρονήσει σε, καὶ πρὸς ἄλλην νεωτέραν τραπήσεται.» Τοιαῦτα καὶ ὅμοια τούτοις πολλὰ εἰποῦσαι, κατέπεισαν ἐπὶ τέλους τὴν Πραββαβατὴν ἵνα ζητήσῃ διασκέδασιν καὶ εὐθυμίαν μεταξὺ ἀλλοτρίων καὶ ἀξιεράστων ἀνδρῶν.

«Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν κοσμηθεῖσα ἑτοιμάσθη, πορευθῆναι θέλουσα εἰς τοιαύτην τινὰ συναναστροφήν. Ἡ δὲ Κίσσα, ἐννοήσασα τὸν σκοπὸν ἐξεφώνησε· «Μὴ πορευθῇς, μή· ἀνοί»κειον γὰρ τὸ τοιοῦτον σεμνοπρεπέσι γυναιξί.» Καὶ ἡ μὲν δέσποινα ὀργισθεῖσα ἠθουλήθη ἀνελεῖν αὐτήν· ἡ δὲ Κίσσα εὐθέως πετασθεῖσα ἔφυγεν. Οὕτως ἡ Πραββαβατὴ ἐλευθερωθεῖσα ἤρξατο πορεύεσθαι.

«Ὁ οὖν Ψιττακὸς ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς Κίσσας διδαχθεὶς, καὶ τὴν Δέσποιναν ἰδὼν πορευομένην· «Αἰσία, ὦ

»Κυρία, εἶπεν, ἔστω ἡ σὴ πορεία. Ἀλλὰ ποῖ πορεύῃ; » Ἡ δὲ τὸν λόγον, ὡς καλὸν οἰωνὸν ἐκλαβοῦσα· «Πορεύομαι, ἀπεκρί-»θη, γευσομένη ἡδονῆς ἐν εὐαρέστῳ συναναστροφῇ.» —«Ἀγαθῇ τύχῃ, εἶπεν ὁ Σοῦκας! ἐπίψογον μὲν τὸ τοιοῦτον τιμίαις γυναιξὶν, ἀλλ' ἔστω. Σκέφθητι δὲ ἐὰν ἔχῃς ἱκανὴν παῤῥησίαν νοὸς πρὸς ἀποφυγὴν συμβεβηκότος ἐναντίου, ἀπροσδοκήτως συμπεσόντος· διότι ὁ πονηρὸς, προτρέπων κατ' ἀρχὰς, καταγελᾷ ὕστερον τὸν εὐήθη, εἰς παγίδα τινὰ ἐμπεσόντα, ὡς ἠκολούθησέ ποτε εἰς τὴν Μασοπαβασινὴν ἐν τῇ ἑλκύσει τῆς κόμης τοῦ συζύγου αὐτῆς.»

«Ἡ μὲν οὖν Πραββαβατὴ ἠρώτησε, χάριν περιεργείας· «Τίς αὕτη ἡ ἱστορία;» Ὁ δὲ Ψιτταχὸς εἶπε· «Πορεύθητι ἤδη πλη-»ρῶσαι τὴν σὴν ἐπιθυμίαν. Ἐπανελθοῦσα δὲ ἀκούσεις· ἡ διήγη-»σις γὰρ ἔσεται ἐκτεταμένη.» —«Ἔσω, ἀπήντησεν ἡ Πραββαβατὴ, ἐγὼ βούλομαι ἀκοῦσαι.» —«Ἂν οὖν μὴ πορευθῇς λέξω.» Καὶ ἡ μὲν συγκατένευσεν· ὁ δὲ Σοῦκας ἤρξατο τῆς διηγήσεως. Οὕτω παρῆλθεν ἡ ὥρα· ἡ δὲ Πραββαβατὴ, μείνασα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡσύχως ἐκοιμήθη.

«Τὴν ἑσπέραν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας κοσμηθεῖσα, καὶ αὖθις ἠρώτησε τὸν Σοῦκαν· «Βούλει πορευθῶ;» —«Πορεύθητι, ἀπήν-»τησεν, εἰ γινώσκεις τί εἴποις, καὶ τί ποιήσοις ἐν δυσχερεῖ περι-»στάσει, ὡς συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἰασσοδεβήν.» Ἐρωτήσασα δ' ὁποία αὕτη, καὶ ποῖον τὸ συμβεβηκός; «Ἀγανακτήσεις, εἶπεν ὁ Σοῦκας, ὦ Δέσποινα, κατ' ἐμοῦ ἐμποδίζοντος τὴν σὴν ἐπιθυμίαν.» —«Οὐδόλως ἀπεκρίθη ἡ Πραββαβατή· ὁ γὰρ λόγος τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἡ τῶν εὐμενῶν εὐμενὴς ὁμιλία, καὶ συμβουλὴ εὐάρεστός ἐστι.» Τότε ὁ Σοῦκας ἄρχεται τῆς διηγήσεως· καὶ

ἡ μὲν ὥρα οὕτω παρῆλθεν· ἡ δὲ Πραββαβατὴ ἡδέως ἀκροασθεῖσα ἐν οἴκῳ ἐκοιμήθη.

«Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, κοσμηθεῖσα ἡ Δέσποινα εἶπε πρὸς τὸν Ψιττακόν· «Πορευθῶ;» Ὁ δὲ, «Πορεύθητι, ἀπήντησεν, εἰ οἶδας ἀπαλλάξαι σεαυτὴν ἀπὸ τῆς δυσφημίας καθὼς ὁ Βασιλεύς». Πειθομένης δὲ τῆς Πραββαβατῆς· «Τίς οὗτος ὁ Βασιλεὺς, καὶ πῶς ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς δυσφημίας; » ὁ Σοῦκας, ἀποκριθεὶς πᾶσαν τὴν ἱστορίαν ἐδιηγήθη· καὶ ἡ μὲν ὥρα τῆς ἐπισκέψεως παρῆλθεν· ἡ δὲ οἴκοι ἡσύχως ἐκοιμήθη.»

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ πρᾶος καὶ φρόνιμος Ψιττακὸς Σοῦκας, διαπαιδαγωγῶν τὴν Κυρίαν αὐτοῦ καθεκάστην ἑσπέραν ἐματαίωσε τὴν ἄτοπον ἐπιθυμίαν, καὶ σώφρονα αὐτὴν διετήρησε μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ συζύγου Μαδάνα.

Τὰ μυθικὰ διηγήματα τοῦ Ψιττακοῦ ἔχουσι τὴν ἀναλλοίωτον σφραγίδα τῶν Ἀσιατικῶν, καὶ ἰδίως τῶν Ἰνδικῶν Ἀπολόγων, οὐδόλως διαφέροντα τῶν διηγημάτων τῆς Χιτοπαδάσσας, τῶν τοῦ Παραμάτρα τοῦ Δυβοΐου, τῶν ὅσων ἀπήντησεν ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἐκδοθείσῃ Συλλογῇ τῶν Ἰνδικῶν μεταφράσεων τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ, καὶ οὐχ ἧττον τῶν περιεχομένων εἰς τὰς Γαλλικὰς μεταφράσεις τῶν *Χιλίων καὶ μιᾶς ἡμερῶν*, καὶ τῶν *Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν*, κ.τ.λ., ὧν ἡ ὁμοιότης δεικνύει τρανῶς τὴν Ἰνδικὴν ἀρχὴν τῶν μέχρι τοῦδε Ἀραβικῶν νομιζομένων μύθων.

Τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον ἄρχεται μετὰ μικρὸν προοίμιον ἀπὸ τῆς πρώτης ἑσπέρας, καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς τριακοστῆς δευτέρας. Λείπει ἡ τριακοστὴ τρίτη, οὐκ οἶδ' ὅπως,

Digitized by Google

ἄρχεται δ' ἐκ νέου ἀπὸ τῆς τριακοστῆς τετάρτης, καὶ λήγει εἰς τὴν ἑξηκοστὴν νύκτα. Παρατηρεῖται δ' ἐν τῷ χειρογράφῳ· *Νὺξ ἑξηκοστὴ πρώτη*· λείπει ἄρα καὶ αὕτη, καὶ αἱ ἀκόλουθοι.

Πόσαι οὖν εἰσὶν ἅπασαι; Ἑβδομήκοντα κατά τινας, καὶ ἑβδομήκοντα δύο κατ' ἄλλους (1). Λείπουσιν ἑπομένως ἐκ τοῦ χειρογράφου, καὶ τῆς Συλλογῆς ἡμῶν δέκα καὶ τρεῖς Νυκτεριναὶ Μυθολογίαι τοῦ Ψιττακοῦ.

Αἱ Μυθολογίαι αὗται μετεφράσθησαν, ὡς ἅπαντα σχεδὸν τὰ Ἰνδικὰ Μυθικὰ Διηγήματα εἰς τὴν Περσικὴν διάλεκτον, (καὶ πιθανῶς ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Ἀραβικὴν), καὶ Περσιστὶ καλοῦνται *Τουτὶ-Ναμὲχ*, ἤτοι *Ψιττακοῦ-Βίβλος*.

Τὰ διηγήματα ταῦτα, ὡς τὰ τοῦ Παραμάτρα, τῆς Χιτοπαδάσσας, τῆς Χαλιμᾶς, καὶ ἄλλα ὅμοια διηγοῦνται οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος μυθολόγοι Ὀθωμανοί, ὀνομαζόμενοι παρ' αὐτοῖς Μεδδὰχ εἰς τὰ καφενεῖα καὶ τὰς συναστροφὰς τὰς νύκτας τοῦ Ῥαμαζανίου, πρὸς ἑσπερινὴν διασκέδασιν τῶν πιστῶν Μουσουλμάνων, μὴ δυναμένων, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀλκορανίου, ἵνα φάγωσιν, ἢ πίωσιν οὐδὲν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, μέχρι τῆς δύσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν ἄγρυπνοι διαμένοντες χρῶνται τροφῆς, καὶ διασκεδάσεως χρείαν τότε ἔχουσι.

Τῶν Νυκτερινῶν Μυθολογιῶν τοῦ Ψιττακοῦ ὑπάρχει χει-

(1) Suka Saptatih, i. 1. 70 (eigentlich 72) Erzählungen des Papagai's, wovon das persische Werk Tuti-Nameh Oder das Papageien-Buch, eine uebersetzung ist. (Adelung' Bibl. Sanscr. p. 202. un).

ρόγραφον εἰς τὸ ἐν Πετρουπόλει Ἀσιατικὸν Μουσεῖον τῆς Αὐτοκρ. Ἀκαδ. τῶν ἐπιστημῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο, κακῇ τύχῃ, ἐστὶν ·ἀτελές (1). Ὑπάρχει δὲ καὶ ἕτερον χειρόγραφον, περὶ οὗ ὁ σοφὸς Ἰνδολόγος Κύριος Λάσσενος γράφει πρὸς ἡμᾶς τὰ ἑξῆς·

. «Τὸ μόνον εἰς ἐμὲ γνωστὸν χειρόγραφον εὑρίσκεται εἰς τὴν Βιϐλιοθήκην τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἀσιατικῆς Ἑταιρίας, μεταξὺ τῶν παρὰ τοῦ Οὐΐλλιὰμ Ἰῶνες εἰς αὐτὴν δωρηθέντων χειρογράφων. Τὴν Εἰσαγωγὴν, καὶ τὴν πρώτην διήγησιν ἐξέδωκα εἰς τὴν ἐμὴν Σανσκριτικὴν Ἀνθολογίαν (Anthologia Sanscrita) σελ. 38, καὶ ἐφεξῆς. Ταύτην μόνην ἀνέγνωσα. Εὐχῆς δ' ἐςὶν ἔργον ἄν τις συγκρίνῃ τὰ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Λονδίνου διηγήματα, μετ' ἐκείνων, ἅπερ ὑμεῖς ἔχετε ὑπ' ὄψιν. Ἐπὶ τούτῳ ἤθελον προτρέψει ὅπως ἀποτανθῆτε πρὸς τὸν Κύριον Οὐΐλσῶνα, ἵνα διέλθῃ ὁ ἴδιος τὸ χειρόγραφον, ἢ ἄλλον τινὰ λόγιον ἐπιφορτίσῃ, καὶ κοινοποιήσῃ ὑμῖν ἀκολούθως τὸ ἀποτέλεσμα (2). Καὶ ἡ μὲν Περσικὴ μετάφρασις καλεῖται, *Τουτὶ Ναμὲχ* (Ψιττακοῦ διηγήματα). Λεπτομερεστέρας δὲ περὶ

(1) Suka Saptatih befindet sich in einer Handschrift, die aber nicht vollständig ist, in dem As. Mus. der Acad. d. Wiss. in St. Petersb. (Adel. Bibl. Sansc. p. 302).

(2) Τοῦτο ἔπραξα πρό τινος καιροῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ σοφὸς Ἰνδολόγος Κύριος Οὐΐλσὼν, ἢ τὴν ἐπιστολὴν μὴ λαϐὼν, ἢ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν καιρὸν μὴ ἔχων, μέχρι τοῦδε, δὲν ἀπήντησεν· ἡ δὲ ἐκτύπωσις τῆς παρούσης οὖσα ἤδη προχωρημένη, ἀνάγκη ἵνα ἐξακολουθήσῃ. Πέπεισμαι δὲ, ὅτι οἱ περὶ τὴν Ἰνδικὴν φιλολογίαν ἐνασχολούμενοι, καὶ μέσα πλειότερα τῶν ἡμετέρων ἔχοντες, παραϐάλλωσιν ἴσως τὰς παρούσας Νυκτερινὰς Μυθολογίας, μετ' ἐκείνων τοῦ ἐν Λονδίνῳ χειρογράφου, τὸ δὲ ἐξαγόμενον γνωστοποιήσωσιν ἀκολούθως.

αὐτῆς πληροφορίας εὑρήσει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἱστορικῷ δοκιμίῳ περὶ τῶν Ἀσιατικῶν μύθων, τῶν μυθικῶν διηγημάτων, καὶ τῶν Χιλίων καὶ μιᾶς Νυκτῶν, τοῦ Loiseleur-Deslongchampes (1). Ἀλλ᾽ ἵνα σᾶς βάλω, λέγει ὁ Κύριος Λάσσενος, εἰς θέσιν ὅπως γνωρίσητε τὴν διάταξιν τοῦ βιβλίου, καὶ συγκρίνητε τὴν πρώτην διήγησιν μετ᾽ ἐκείνης, ἣν δημοσιεύετε, διαβιβάζω ὑμῖν ἀπόσπασμα τοῦ πρώτου διηγήματος.»

«Εἰς τὴν πόλιν Κανδρακαλὰν, λέγει τὸ ἀπάνθισμα, ἐβασίλευεν ὁ Βικραμασένας, οὗ ὁ υἱὸς καὶ τῆς Βασιλίσσης Χαριδατάνας, καλούμενος Μαδάνας (2) ἐνυμφεύθη τὴν Πραββαβατὴν, θυγατέρα

(1) Ἰδὲ Φιλολογικὸν Πάνθεον. Mille et une nuits, Contes persans traduits en français par Galland, édition augmentée de plusieurs Contes, et accompagnée de notes, et d'un essai historique sur mille et une nuits par M. Loiseleur.-Deslongchamps. Ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ ἕτερος τόμος τοῦ αὐτοῦ Φιλολογικοῦ Πανθέου, ὅστις φέρει τὸν ἑξῆς τίτλον· Mille et un jours, contes persans traduits en français par Pelit de la Croix, suivis de la Sultane, et des Vizirs, de Contes et fables indiens de Pidpai, de Gulistan, ou le jardin de Roses, de fables, et Contes indiens, persans, et turcs, et de nouvelles chinoises traduits des langues orientales. Nouvelle édition, accompagnée de notes, et notices historiques par A. Loiseleur-Deslongchamps.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς Γάλλους ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς λέξεως Fables, καὶ Contes, ὡς καὶ οἱ παρ᾽ ἡμῖν μῦθοι, καὶ τὰ μυθικὰ διηγήματα, ἢ παραμύθια.

(2) «Ἔστι πόλις, λέγει τὸ ἡμέτερον κείμενον, Σανδρακαλὰ τοὔνομα, ἧς ἐβασίλευεν ὁ Βικραμασένας· ἦν δὲ ἐκεῖ καὶ ἔμπορος Χαριδάτας καλούμενος, οὗ ὁ υἱὸς, ᾧ ὄνομα Μαδάνας, γυναῖκα ἔγημε, ᾗ ὄνομα Πραββαβατή». Ὥστε ὁ Μαδάνας ἐνταῦθα μὲν ἐστὶν υἱὸς τοῦ ἐμπόρου Χαριδάτα· ἐν δὲ τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου υἱὸς τοῦ Βασιλέως Βικραμασένα καὶ τῆς Βασιλίσσης Χαριδατάνας.

ἑνὸς τῶν πρωτίςων, καλουμένου Σαμαδάττα (1). Αὕτη οὖν ἔλαβε παρὰ τοῦ Βραχμᾶνος Τριβικράμα δύο πτηνὰ, ἕνα Ψιττακὸν, καὶ μίαν Κίσσαν· ὁ μὲν Σοῦκας καλούμενος, ἡ δὲ Σαρικὰ, ἅτινα ἦσαν τέκνα τῆς Γανδάρβας (2), καὶ τὰ ὁποῖα ἀρὰν λαβόντα παρὰ τοῦ Ἴνδρα κατῴκουν ὡς πτηνὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἑωσοῦ προσφέρωσι χάριν εἴς τινα Βασιλέα. Αὐτὸς δὲ ὁ Τριβικράμας, ἔχων ἐπίσης ἀρὰν, δὲν ἠδύνατο ἵν' ἀπαλαχθῇ μέχρις οὗ δὲν προσφέρει καὶ αὐτὸς χάριν τινὰ εἴς τινα Βασιλόπαιδα (3). Τούτου ἕνεκα προσήνεγκε τῷ υἱῷ τοῦ Βασιλέως Μαδάνᾳ τὰ δύο εἰρημένα πτηνὰ, ἅπερ ὤφειλον ἵνα ἰδεάσωσιν αὐτὸν περὶ πάντων. Ὁ Ψιττακὸς διηγεῖται ἐν πρώτοις ἱστορίαν τινὰ εἰς τὸν Μαδάναν περὶ ἑνὸς Βραχμανόπαιδος, ὅςτις ἐπληροφορήθη ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα παρ' ἑνὸς κυνηγοῦ, ὅτι τὰ τέκνα χρεωστοῦσιν εὐπείθειαν πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ σεβασμὸν πρὸς πάντα τὰ σεβασμοῦ ἄξια· οὕτως ἕκαςος, λέγει, εὐτυχῶς διαβιώσει (4).»

(1) Ἐν τῷ ἡμετ. χειρογρ. δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς Πραβ-βαβατῆς· ἐν δὲ τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου καὶ ἀναφέρεται καὶ χαρακτηρίζεται ὁ ἀνὴρ ὡς ἀρχηγὸς σωματίου.

(2) Ἐν μὲν τῷ ἡμετ. χειρογρ. ὁ Ψιττακὸς καὶ ἡ Κίσσα ἦσαν ἁπλῶς πτηνά· ἐν δὲ τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου ἦσαν τέκνα τῆς Γανδάρβας, καὶ θεοὶ ὑποδεέστεροι, καταδικασθέντες δι' ἀρᾶς τοῦ Ἴνδρα εἰς τὴν μορφὴν τῶν εἰρημένων πτηνῶν· οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ δωρήσαντος τὰ πτηνὰ Βραχμᾶνος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἡμέτ. κείμενον.

(3) Οὐδεμία περὶ ποινῆς καὶ λυτρώσεως τῆς ἀρᾶς μνεία γίνεται ἐν τῷ ἡμετ. χειρογράφῳ τῶν τε πτηνῶν, καὶ τοῦ δωρήσαντος τὰ πτηνὰ Βραχμᾶνος.

(4) Ἐν τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου χειρογράφῳ λείπει ἅπασα ἡ διήγησις τοῦ Διβασσαρμᾶνος, ἥτις τοσοῦτον καλλωπίζει τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Νυκτερινῶν Μυθολογιῶν, καὶ τὸν μεταξὺ αὐτοῦ, τῆς Σιτᾶς καὶ τοῦ κρεωπώλου διάλογον, ὃν εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἡμετ. κειμένῳ.

Ὁ Μαδάνας ἐξῆλθε τότε εἰς περιοδείαν (1). Ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ ὑπὸ ὠκυπόδων Ἐριννύων ἀποπλανηθεῖσα, ἀπεφάσισεν ἵνα λάβῃ μυστικὴν συνέντευξιν μετ' ἀλλοτρίου ἀνδρὸς, καλουμένου Γουναχάνδραν (2). Ἡ μὲν Κίσσα ἐναντιωθεῖσα ἀπεπνίγη ὑπὸ τῆς Πραββαβατῆς (3)· ὁ δὲ Ψιττακὸς ἀπ' ἐναντίας ἐπήνει τὴν ἀπόφασιν τῆς δεσποίνης αὐτοῦ, πλὴν ὑπεμίμνησκε τοὺς κινδύνους, οἵτινες τὴν ἐπαπείλουν, καὶ τὴν ὕβριν, ἥτις προσγίνεται εἰς τὰς εὐγενεῖς γυναῖκας, ἂν ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἐπιτύχῃ. Ἐπὶ τούτοις ἐπεκαλέσθη τὸ ἱσορικὸν διήγημα τοῦ υἱοῦ ἐμπόρου τινὸς, ὅπερ κατὰ πρόσκλησιν τῆς ἰδίας Πραββαβατῆς ἐδιηγήθη, ὡς ἑξῆς·

«Εἰς τὴν πόλιν Κανδραβατὴν ἦν Βασιλεὺς Βήμας καλούμενος (4). Ἐνταῦθα κατῴκει καί τις προϊστάμενος σωματίου Μοχάνας ὀνομαζόμενος, οὗ ὁ υἱὸς τοὔνομα Σουδχάνας (5) ἐρωτεύθη τῆς Λαξμῆς, συζύγου τινὸς καλουμένου Χαριδάτα (6),

(1) Ὁ Μαδάνας μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Δεδασσαρμᾶνος εὐπειθὴς, λέγει, τοῖς γονεῦσι γενόμενος, ἐζήτησε, καὶ ἄδειαν λαβὼν παρὰ τῶν γονέων, ἐπέβη νηὸς, καὶ ἀπέπλευσεν εἰς ἐμπορίαν. Τὸ δὲ τοῦ Κυρίου Λασσένου κείμενον λέγει, ὅτι ὁ βασιλόπαις Μαδάνας ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν.

(2) Λείπει ἐκ τοῦ ἡμετέρου κειμένου τὸ ὄνομα τοῦ ἐραστοῦ.

(3) Ἡ Κίσσα, λέγει τὸ ἡμέτερον κείμενον, ἐξεφώνησε· «Μὴ πορευθῇς· μὴ· ἀνοίκειον γάρ.» Βουλομένης δὲ τῆς Πραββαβατῆς κρατῆσαι, καὶ ἀνελεῖν, ἡ Κίσσα πετασθεῖσα ἔφυγεν. Ἡ δὲ Κίσσα ἐν τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου κειμένῳ λέγει, ὅτι ἀπεπνίγη. Τοιαύτη ἐν ἑκάστῃ σελίδι καὶ γραμμῇ ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο κειμένων.

(4) Ἐν τῷ ἡμετ. κειμ. δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως τῆς πόλεως

(5) Ἐν τῷ ἡμετ. κειμ. ὁ Μοχάνας ἐστὶν ὁ ἐραστής· ἐν δὲ τῷ τοῦ Κυρίου Λασσένου, Μοχάνας καλεῖται ὁ ἔμπορος (ὃν καὶ ἀρχηγὸν σωματίου χαρακτηρίζει)· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐραστὴς τῆς Λαξμῆς ὀνομάζεται Σουδχάνας.

(6) Ἐν τῷ ἡμετ. κειμένῳ δὲν ἀναφέρεται παντελῶς τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου τῆς Λαξμῆς.

εἰς ἣν ἔπεμψε τὴν μαστρωπὸν Τουρνὰν (Πουρνὰν φερωνύμως, λέγει ὁ Γαλανὸς), ἥτις τὴν κατέπεισεν ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ ἐραστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ περιμενόμενος Σουδχάνας δὲν ἐνεφανίσθη, ἡ Λαξμὴ προσεκάλεσε διὰ τῆς μαστρωποῦ ἄλλον ὁποιονδήποτε ἄνδρα (1). Ἡ δὲ ἐξ ἀγνοίας ἔφερε τὸν σύζυγον τῆς Λαξμῆς. Ὅταν δὲ ὁ Ψιττακὸς παρετήρησε τὴν ταραχὴν τῆς Πραββαβατῆς, ἠρώτησεν αὐτὴν, τί ποιητέον; Καὶ ἀποκριθείσης, ὅτι οὐκ οἶδεν, ὁ Ψιττακὸς ἠκολούθησεν εἰπών· «Ἡ Λαξμὴ, ἰδοῦσα αἴφνης τὸν σύζυγον, προσεποιήθη τὴν θυμωμένην, καὶ μετ᾽ ἀγανακτήσεως εἶπεν· «Ἔπραξα τοῦτο, ἵνα δοκιμάσω τὴν σὴν πίςιν, καὶ ἂν ἔχῃς σχέσιν μετ᾽ ἄλλων γυναικῶν, ὡς ἤδη πληροφοροῦμαι, κτλ.» Ὁ δὲ σύζυγος καταπραΰνας αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐδιηγεῖτο ὁ Ψιττακὸς, παρῆλθεν ἡ ὥρα· ἡ δὲ Πραββαβατὴ ἐκοιμήθη ἐν οἴκῳ (2).»

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς δευτέρας συλλογῆς, ἤτοι τῶν Νυκτερινῶν Μυθολογιῶν τοῦ Ψιττακοῦ, τὰς ὁποίας δὲν ἀπήντησα μέχρι τοῦδε ἐν οὐδεμιᾷ μυθικῇ συλλογῇ· ἐξ οὗ εἰκάσει τις,

(1) Οἰστρουμένη, λέγει τὸ ἡμέτερον κείμενον, τῷ ἔρωτι ἡ Λαξμὴ ἔφη· «Κόμισόν μοι ὃν τινα ἄλλον ἄνδρα εὕρῃς.» Ἡ δὲ ἐξ ἀγνοίας τὸν ἄνδρα τῆς Λαξμῆς, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκόμισε.

(2) Παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς μικρᾶς καὶ προχείρου ταύτης συγκρίσεως τὴν μεγίστην μεταξὺ τῶν δύο κειμένων διαφοράν· δὲν λέγω, ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς τὴν διάταξιν, τὴν ἔκθεσιν, τὰς περιστάσεις, τὰ ὀνόματα, κτλ., ἣν καὶ ὁ κριτικὸς τῆς Βόννης ἐκ προοιμίων ὑποπτεύθη.

Ἡ πρὸς ἡμᾶς ἐκτεταμένη ἀπάντησις τοῦ Κυρίου Λασσένου, γραφεῖσα τῇ 2 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου, ἐκτὸς τοῦ ἀποσπάσματος, γέμει φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, περὶ ὧν εὐχαριστῶ τὸν σεβαστὸν τοῦτον φίλον, τὸν μετὰ τοσαύτης ἀγαθότητος καὶ ἀκριβείας ὑπὲρ ἡμῶν κοπιάσαντα.

ὅτι οὔτε τὸ χειρόγραφον ἐδημοσιεύθη, οὔτε ἡ μετάφρασις αὐτοῦ ἐν οὐδεμιᾷ Εὐρωπαϊκῇ διαλέκτῳ, ἐκτὸς δηλονότι τῆς εἰσαγωγῆς, καὶ τοῦ πρώτου διηγήματος, ἅτινα μεταγλωττίσας ἐδημοσίευσεν, ὡς ἐῤῥέθη, ὁ Κύριος Λάσσενος ἐν τῇ Σανσκριτικῇ αὐτοῦ Ἀνθολογίᾳ· ἑπομένως ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη τοῦ ἀοιδίμου Γαλανοῦ μετάφρασις, παρουσιαζομένη ἤδη τὸ πρῶτον εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, συνιστᾶται εἰς τὴν ἐπιεικῆ κρίσιν τῶν σοφῶν Ἰνδολόγων.

Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶπον προηγουμένως, λείπουσιν ἐκ τῆς ἡμετέρας μεταφράσεως αἱ δώδεκα τελευταῖαι νύκτες, ἠγνόουν ὅλως τὸ τέλος μετὰ τὴν τοῦ Μαδάνα ἐπιστροφὴν, περὶ οὗ ἀποφαίνεται πάλιν ὁ Κύριος Λάσσενος· «Ποῖον δὲ τὸ τέλος τῶν τοῦ Ψιττακοῦ μυθολογιῶν δὲν δύναμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἵνα σᾶς πληροφορήσω· κατὰ τὴν Περσικὴν ὅμως ἐξήγησιν ὁ Μαδάνας ἐπανακάμψας, καὶ τὸν Ψιττακὸν περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς συζύγου ἐρωτήσας, ἔμαθε, φαίνεται, ὁποία ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἡ τῆς Πραδδαβατῆς πρόθεσις. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Μαδάνας, καὶ ἀγανακτήσας ἐθανάτωσε τὴν σύζυγον αὐτοῦ.» Ἡ πρᾶξις αὕτη, ὅσον μᾶλλον ἀντίκειται εἰς τὴν γνωστὴν τῶν Ἰνδῶν φιλανθρωπίαν, καὶ τὸν πρὸς πᾶν ἔμψυχον αὐτῶν οἶκτον καὶ συμπάθειαν, τοσοῦτον συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν τῶν Ἀσιανῶν ζηλοτυπίαν, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐκδίκησιν ἀκάθεκτον αὐτῶν ῥοπὴν, ὡς πληροφορεῖται ἕκαστος διερχόμενος τὰς μυθικὰς Συλλογὰς τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων, τῶν Σινῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ.

Digitized by Google

ΧΙΤΟΠΑΔΑΣΣΑ
Ἢ
ΠΑΝΤΣΑ ΤΑΝΤΡΑ
ΗΤΟΙ
ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΣ.

«Καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ νοὶ καὶ σώματι προ-
»σκυνῶ καὶ ὑμνῶ τὴν Σαρασβατὴν ἐς ἀεί, ἧ διαβατὸν
«ἐγένετο τὸ πέλαγος τῆς μαθήσεως, τὸ δυσδιάβατον
»καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς.

»Προσκύνησις τῷ Μανοῦ, τῷ Βριχασπατῇ, τῷ Σού-
»κρᾳ, τῷ Παρασσάρᾳ, τῷ Βεάσα, τῷ σοφῷ Σανακέᾳ,
»καὶ τοῖς λοιποῖς σοφοῖς, καὶ ἐπιστήμοσι.

»Προσκυνήσας δὲ καὶ τὸν ἀλεξίκακον Γανέσσαν,
»τὸν υἱὸν τῆς θεᾶς Παρβατῆς, ἐρῶ περὶ πολιτικῶν,
»οἰκονομικῶν, καὶ ἠθικῶν μεμιγμένων μυθολογίᾳ.

»Ὁ Βισνουσσαρμὰν πᾶν βιβλίον ἐν κόσμῳ διελθών,
»πολιτικά, οἰκονομικά, ἢ ἠθικὰ διαλαμβάνον, συνέγρα-
»ψε τοῦτο τὸ λίαν χάριεν καὶ ἀπαράμιλλον ποίημα,
»ὅπερ εἰς πέντε βιβλία διαιρεῖται.

Ὡς δὲ ἐγένετο, οὕτως ἔχει·

Πόλις ἐστὶ κατὰ τὸ νότιον μέρος, Μαχιλαρουπὴ τοὔνομα, ἔνθα Βασιλεύς τις ἦν Ἀμαρασσακτὴς καλούμενος, ἐς ἄκρον ἐληλυθὼς πάσης παιδείας τε καὶ ἐπιστήμης, βρίθων πολιτικῇ, οἰκονομικῇ, καὶ ἠθικῇ φιλοσοφίᾳ, πανένδοξός τε καὶ πανέκλαμπρος τοῖς, οἷς εἶχεν, ὑποχειρίοις καὶ ὑποτελέσι Βασιλεῦσι. Τούτῳ γίνονται

Digitized by Google

υἱοὶ τρεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα, Βαχουσσακτὴς, Οὐγρασσακτὴς, καὶ Ἀναντασσακτὴς, πάντῃ δύσνοες τυγχάνοντες. Ὁ τοίνυν Βασιλεὺς, σκοπῶν αὐτοὺς ἀφυῶς ἔχοντας πρὸς μάθησιν, τοὺς συμβούλους συγκαλέσας τοὺς ἑαυτοῦ, ἔλεξε τάδε·

«Γνωστόν ἐστιν ὑμῖν, ὡς οὗτοι οἱ ἐμοὶ υἱοὶ οὔτε εὐφυῶς ἔχουσι μαθήσεως, καὶ ἄμοιροί εἰσι διακρίσεως· ταῦτ' ἄρα ἡ Βασιλεία, καίπερ εὐδιοίκητος καὶ ἀτάραχος, ἥκιστα ἡδονήν μοι δίδωσιν.

Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Βέλτιον τὸ ἀποθανεῖν, ἢ τὸ μὴ γεννηθῆναι ὅλως »υἱὸν, τοῦ γεννηθῆναί τε καὶ εἶναι ἐν τοῖς ζῶσι μω»ρόν· ὁ γὰρ ἀποθανὼν, ἢ μὴ γεννηθεὶς ὅλως υἱὸς, »ὀλίγην προξενεῖ τὴν ἀνίαν· ὁ δὲ ζῶν μωρὸς υἱὸς, »ἐφ' ὅρου ζωῆς κατακαίει τὴν πατρικὴν καρδίαν.

«Τί ὄφελος ἐξ ἐκείνης τῆς βοὸς, ἣ οὔτε κυοφορεῖ, »οὔτε γαλακτοφορεῖ; τί ὄφελος ἐξ ἐκείνου τοῦ γεννη»θέντος υἱοῦ, ὃς οὔτε φρονήσεως, οὔτ' ἀρετῆς εὐ»μοιρεῖ;

»Κάλλιον ἔκτρωσις, κάλλιον συνουσίας ἀποχὴ, κάλλιον γέννησις θυγατρὸς, ἢ βρέφους θνητοῦ, κάλλιον »στεῖρα γυνὴ, κάλλιον δὲ καὶ σύλληψις, ἐὰν μένῃ »ἀεὶ ἐν γαστρὶ, ἢ ἄφρων υἱὸς, καίπερ πάγκαλος καὶ »πάμπλουτος.

«Ἀνθ' ὧν πάσῃ μηχανῇ καὶ παντὶ τρόπῳ ὡς οἷόν τε χρηστέον εἰς γρηγόρησιν τοῦ ὑπνοῦντος νοὸς τούτων τῶν υἱῶν μου.»

Τῶν μὲν οὖν Βουλευτῶν τινες ἔφασαν· «Ὦ Βασιλεῦ,

μέχρι δώδεκα ἐτῶν ἀκουστέα ἐστι καὶ διδακτέα τὰ τῆς γραμματικῆς· μετὰ δὲ τὴν ταύτης ὁπωσδηποτοῦν γνῶσιν, γνωστὰ τὰ τοῦ νόμου γίνεται· κἀντεῦθεν θῆξις καὶ ὀξύτης τοῦ νοὸς ἐπισυμβαίνει.» Εἷς δέ τις αὐτῶν, ᾧ ὄνομα Σουματής, εἴρηκεν· «Ἡ μὲν ζωὴ αὕτη ἐφήμεμερος, ὦ Ἄναξ, τὰ δὲ περὶ τὴν γραμματικὴν διὰ πολλοῦ τοῦ χρόνου εἰς γνῶσιν ἥκει· ὅθεν ὁδόν τινα ἐπίτομον ἐπινοητέον εἰς γρηγόρησιν τοῦ νοὸς τῶν παίδων. Οὑτωσί πως δὲ καὶ τῶν ποιητῶν τις ἀποφθέγγεται·

«Ἡ μὲν γραμματικὴ τέχνη μακρά, ἡ δὲ ζωὴ βρα»χεῖα, καὶ πολλὰ τὰ ἐμποδών· ὅ,τι τοίνυν εὔχρη»στον, τοῦτο ἐρανιστέον, ὡς τὸ γάλα ὑπὸ τοῦ χηνὸς »ἐκ μέσου τοῦ ὕδατος.

»Ἐνταῦθά ἐστιν, ἔφη, εἷς Βραχμάν, οὗ τὸ ὄνομα Βισνουσσαρμάν, κλέος ἔχων πολὺ ἐν πολλοῖς ἐπιστήμοσι. Τούτῳ τοὺς παῖδας ἐγχείρισον· ὁ δέ, ἐν βραχεῖ νοήμονας αὐτοὺς ἀποτελέσει.» Τούτου τῶν λόγων ἀκούσας ὁ Βασιλεύς, καλέσας ἐκεῖνον τὸν Βισνουσσαρμᾶνα, «Λάβε τοὺς παῖδας τούτους, ἔφη, θεσπέσιε, καὶ τοιούτους αὐτοὺς ποίησον κατὰ τὴν πολιτικήν, οἰκονομικήν, καὶ ἠθικὴν φιλοσοφίαν, οἷοι οὐδέποτ' ἄλλοι γεγόνασιν· ἐγὼ δέσοι ἑκατὸν δωρήσομαι κώμας.» Ὁ δέ, «Εἰσακουσθήτω μου τὸ ῥῆμα τόδε, Βασιλεῦ. Ἐγὼ τὴν μάθησιν οὐ διαπιπράσκω ἑκατὸν κωμῶν, ἀλλ' οὐδέ γε φιλοχρήματός εἰμι· παιδείαν δὲ παιδεύσω τοὺς παῖδας εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σοῦ αἰτήματος. Ἐὰν μέντοι γε τούτους μετὰ παρέλευσιν μηνῶν ἓξ εἰδήμονας τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν, καὶ ἠθικῶν μὴ ἀποδείξω, οὐδέ

ποτε κληθήσομαι Βισνουσσαρμάν.» Ὁ μὲν δὴ Βασιλεύς, παραδοὺς αὐτῷ τοὺς παῖδας μετὰ χαρᾶς καὶ τιμῆς, λίαν ἀμέριμνος ἐγένετο· ὁ δέ, παραλαβὼν αὐτούς, οἴκαδε ᾤχετο. Ὧν χάριν πέντε συνέγραψε βιβλία· τὸ μὲν Περὶ διαλύσεως φιλίας, τὸ δὲ Περὶ κτήσεως φιλίας, τὸ δὲ Περὶ στρατηγήματος καὶ μάχης, τὸ δὲ Περὶ στερήσεως τοῦ κτηθέντος, τὸ δὲ πέμπτον Περὶ ἀπερισκέπτου ἔργου(1). Ταῦτα δὴ παιδευόμενοι, ὡς ἐν παιδιᾷ, οἱ παῖδες οὗτοι, τοιοῦτοι ἐν ἑξαμήνῳ διαστήματι ἐγένοντο, οἵους εἴρηκεν ὁ Βισνουσσαρμάν, καὶ ἤθελεν ὁ Βασιλεύς. Ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου τὸ πολιτικόν, οἰκονομικόν, καὶ ἠθικὸν τοῦτο ποίημα, ὃ ἐπικέκληται Παντσατάντρα, τουτέστι, **Πεντάτευχος**, εἰς ἀνάγνωσιν καὶ γνῶσιν τῶν παίδων ἐθίζεται. Ἀλλὰ τί δεῖ μακρηγορεῖν; Ὅς τις τὸ πολιτικόν, οἰκονομικὸν καὶ ἠθικὸν τουτὶ ποίημα συνεχῶς καὶ προσεχῶς ἀναγινώσκει, ἢ ἀκούει, οὗτος οὐδέποτ' ἂν νικηθείη οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἴνδρα.

Τοῦ μὲν ὅλου ποιήματος ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐστὶν ἐν κεφαλαίῳ· τοῦ δὲ πρώτου βιβλίου ἡ ἑξῆς·

---

(1) Ἡ μετάφρασις τῶν δύω τελευταίων βιβλίων τῆς Χιτοπαδάσας, τὸ τέλος τοῦ *Περὶ διαλύσεως φιλίας* ἐν ἀρχῇ τεθέντος βιβλίου, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ *Περὶ κτήσεως φιλίας*, λείπουσιν ἐν τῷ τοῦ ἀοιδίμου Δ. Γαλανοῦ χειρογράφῳ. Ὑπάρχει δὲ διττὴ καὶ διάφορος μετάφρασις τοῦ Περὶ διαλύσεως φιλίας Ά. Βιβλίου, ἣν ἐκδίδομεν ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀναπληροῖ ὡς οἷόν τε ἡ τοῦ Συμεῶνος Μαίγστρου τοῦ Σὴθ μετάφρασις τῆς Πεντατεύχου, ἐκδιδομένης ὡς συμπλήρωμα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ διαλύσεως φιλίας.

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

«Μεγάλη φιλία οὖσα Λέοντος καὶ Ταύρου ἐν ἄλσει, διαλύεται ὑπὸ Κυνολύκου, πάνυ πλεονέκτου, καὶ συκοφάντου.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΙΔΕΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

«Πόλις ἐςι κατὰ τὴν μεσημβρίαν, καλουμένη Σανδραπούρα· ἧς Βασιλεὺς ἦν, Χεμαράτας τοὔνομα· ἔστι δ' αὕτη ἡ πόλις πάγκαλος, καὶ πασῶν τῶν ἐπὶ γῆς πόλεων κορωνίς, ἐρίζουσα τῇ Ἀμαραβατῇ, τῇ οὐρανίᾳ πόλει τοῦ Ἴνδρα, κεκοσμημένη τριόδοις τε καὶ τετραόδοις, οἴκοις ὑψηλοῖς, καὶ θεῶν ναοῖς λαμπροῖς, καὶ περιησφαλισμένη τάφρῳ τε βαθείᾳ, καὶ τείχεσι, καὶ πύργοις οὐρανομήκεσι, καὶ πύλαις σιδηραῖς, καὶ ὅπλοις ἀμυντηρίοις. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ᾤκει μεγαλέμπορός τις, Βαρδδαμάνας ὀνόματι, ἔχων πολλὰ προτερήματα, καὶ ἀνάριθμα χρήματα, δικαίῳ τῷ τρόπῳ συνειλεγμένα. Καί ποτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς εἰς ἔννοιαν αὐτῷ ἦλθε ταῦτα τὰ σοφῶν ἀνδρῶν ἀποφθέγματα·

«Καὶ πολὺς ὢν ὁ συλλεχθεὶς πλοῦτος, ἀναλισκόμενος, »ἐξίτηλος γίνεται· κατ' ὀλίγον δὲ συλλεγόμενος, σωρὸς μέ»γας γίνεται.

«Τὰ μὴ κτηθέντα χρήματα, κτητέα· τὰ δὲ κτηθέντα, »φυλακτέα· τὰ δὲ φυλαχθέντα, ἐπαυξητέα, καὶ ὅπου δεῖ, »διαδοτέα.

«Καί τοι δὲ τὰ χρήματα ἐν οἰκονομίᾳ διασώζονται, ἐν »πολλαῖς ὅμως ἀνάγκαις καὶ περιστάσεσιν αὐθωρὸν ἀνα»λίσκονται· μὴ ὄντα γὰρ εἰς χρῆσιν, χρείας οὔσης καὶ ἀνάγ»κης, ὅμοιά εἰσιν, ὥσπερ εἰ μὴ ἐκτήθησαν.

«Τὸ τέλος τῶν συνειλεγμένων χρημάτων, ἡ χρῆσις καὶ »διάδοσίς ἐστιν, ὥσπερ τῶν ἐν λίμναις συνηγμένων ὑδάτων »ἡ πόσις καὶ ἐξάντλησις.

«Πλούτου ἀγαθῇ τύχῃ προσπορισθέντος, ᾧ τινι ἔφεσις οὐκ »ἔστι τρυφῆς οὔτ' ἐν τῷ παρόντι, οὔτ' ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ, »οὗτος πλουτοφύλαξ τυγχάνει ἀνόητος.

«Χρήμασι τὰ χρήματα εἰς χεῖρας ἔρχονται, ὡς ἐλέφασιν »οἱ ἐλέφαντες· οὐ γὰρ δυνατόν ἐστι τῷ ἀχρημάτῳ ἐμπορίᾳ »χρήσασθαι διὰ μόνης τῆς θελήσεως.

«Οὐδὲν οὐδαμῶς ἐστιν, ὃ διὰ χρημάτων οὐ τελεῖται· ὁ »τοίνυν φρόνιμος πλοῦτον μόνον πορίζοιτο ἂν πάσῃ μηχανῇ »καὶ φροντίδι.

«Ὅτῳ πλοῦτος, τούτῳ φίλος· ὅτῳ πλοῦτος, τούτῳ οἰκεῖοι· »ὅτῳ πλοῦτος, οὗτος ἀνήρ· ὅτῳ πλοῦτος, οὗτος ἐν κόσμῳ »σοφός.

«Οὔτ' ἐπιστήμη, οὔτε τέχνη, οὔτε σοφία, οὔτε μηχανή, »οὔτε μὴν νίκη ἐστὶν, ἃ ταῦτα πάντα κτητὰ οὐ γίνονται »τῷ πλοῦτον ἔχοντι παρὰ τῶν μὴ ἐχόντων.

«Ἐν τούτῳ τῷ Κόσμῳ ὁ μὲν ξένος, πλούσιος ὢν, οἰκεῖος »κρίνεται· ὁ δ' οἰκεῖος, πτωχὸς ὢν, καὶ ξένος, καὶ κακόφρων »ἅμα νομίζεται.

«Πάντα πάντως γε τὰ ἀποτελέσματα τὸ εἶναι ἔχουσιν »ἐκ τῶν διαδιδομένων χρημάτων, ὡς τὰ ποτάμια ὕδατα ἐκ »τῶν ὀρέων.

Google

«Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν αἴτια ὀργανικὰ πάντων λέγονται »τὰ χρήματα, διότι δι' αὐτῶν ἅπαν βρῶμα ἐκτελεῖται, ἐξ »οὗ αἱ αἰσθήσεις εὐτονοῦσι, καὶ πᾶν ἔργον ἀποτελεῖται.

«Ἐκ τοῦ διαδιδομένου πλούτου ὁ μὲν ἄτιμος τιμῆς ἀξιοῦ-»ται, ὁ δ' ἀνάξιος ἄξιος κρίνεται, καὶ ὁ μεμπτὸς ἐπαινετὸς »γίνεται· ἐκ δὲ τοῦ κατορωρυγμένου τίς ὄνησις;

«Διὰ χρήματα ὁ ἐνδεὴς ἄνθρωπος, καίπερ ζῶν, τῇ τῶν »νεκύων χώρᾳ ἐμφιλοχωρεῖ· καὶ τὸν γεννήσαντα δὲ κατα-»λιπὼν, πένητα ὄντα, εἰς χώραν μακρὰν ἀποδημεῖ.

«Οὕτω πλοῦτος πάρεστιν, οὗτος ἀνὴρ, οὗτος εὐγενὴς, εὐ-»μαθὴς, πολυμαθὴς, καὶ φιλομαθὴς, οὗτος εὔγλωττος, καὶ εὔ-»μορφος· ἁπαξάπαντα τὰ προτερήματα τοῦ χρυσίου ἐξαρ-»τῶνται.

»Αὐτὸς δ' ὁ πλοῦτος (διανοεῖται ὁ Βαρδδαμάνας) ἐξ τρό-ποις τοῖς ἀνθρώποις ἐπιγίνεται· οἷον, ἐπαιτήσει, βασιλικῇ ὑπουργίᾳ, γεωργίᾳ, τεχνουργίᾳ, τοκισμῷ, καὶ ἐμπορίᾳ. Τού-των δ' ἁπάντων ὁ ἐμπορικὸς βίος ἐπικερδέστερός ἐστι καὶ ἀψογώτερος. Ἀράροτως ἄρα καὶ πεποίηται·

«Ἡ μὲν ἐπαίτησις εὐτελὲς, ἡ δὲ βασιλικὴ ὑπουργία ἐπι-»κίνδυνον, ἡ δὲ γεωργία ἐπίπονον, ἡ δὲ τέχνη δύσκολον, διὰ »τὴν πρὸς τὸν διδάσκοντα ὑποταγὴν καὶ ὑπακοὴν, ὁ δὲ το-»κισμὸς μικροπρεπὲς, διὰ τὸ σφετερίζειν, ἃ ἔθετο ἐν ἀλλο-»τρίᾳ χειρί· τοῦγε μὴν ἐμπορικοῦ, οὐδένα ἄλλον βίον κρίνω »ἀνώτερον.

»Οἱ δὲ ἐμπορικοὶ ἢ καπηλικοὶ τρόποι κέρδους πολλοῦ, ἑπτά εἰσι· φέρ' εἰπεῖν, τὸ ἀνίσως ζυγοστατεῖν, τὸ ἐπὶ τῇ τιμῇ ψευ-δολογεῖν, ἡ παράθεσις παρακαταθήκης, ἡ ἔλευσις ἀγοραστοῦ γνωστοῦ, τὸ ἔργον τοῦ προξενητοῦ, ἡ μυρεψία, καὶ ἡ εἰς ἀλ-λοδαπὴν κομιδὴ πρασίμων. Ἀστείως δ' ἄρα καὶ πεποίηται·

«Τῶν καπήλων ἴδιόν ἐστι τὸ ἀπατᾷν ἀεὶ ζυγοῖς ἀνίσοις,

»καὶ μέτροις ἐλλειπέσι, καὶ λόγοις χρῆσθαι ψευδέσιν ἐπὶ τῇ »τιμῇ τοῦ πωλουμένου.

«Παρακαταθήκης εἰς οἶκον ἀχθείσης, ὁ Κάπηλος τοῦ οἰκείου »θεοῦ δέεται οὑτωσί· «Ἀποθανέτω ἐν τάχει ὁ παραθείς μοι »τὴν παρακαταθήκην, ὦ Θεέ· ἐγὼ δέ σοι εὐκταῖα δῶρα προ»σοίσομαι.»

«Βλέπων ὁ Κάπηλος ἐν ἀδημονίᾳ γνωστὸν ἀγοραστὴν, ἐρ»χόμενον, χαίρει ἐπὶ ληφθησομένοις χρήμασιν, ὡς ἐπὶ υἱῷ »γεννηθέντι.

«Πάντων τῶν εἰς πρᾶσιν ἐπιτηδείων τὰ τοῦ Μυρεψοῦ ἐςιν »ἐπικερδέστατα· τὸ γὰρ ὠνηθὲν δι' ἑνὸς, πιπράσκεται δι' »ἑκατόν· τίς οὖν χρεία χρυσίου, ἢ ἄλλου πολυτίμου πράγ»ματος;

«Ὁ προξενητὴς λογίζεται ἐν ἑαυτῷ, ὡς δῶρον, πεμφθὲν »παρὰ Θεοῦ, ὅ,τι κερδαίνει ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατὰ »τὴν συμφωνίαν.

«Οἱ ἐμπορικοὶ διπλάσια καὶ τριπλάσια κερδαίνουσιν ἐξ »ἀποδημίας εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκ φιλοπονίας.»

»Ταῦτα διαλογισάμενος ὁ Βαρδδαμάνας, παραλαβὼν τὰ εἰς ἀπεμπολὴν ἐπιτήδεια ἐν Ματουρᾷ τῇ πόλει, ἀναβὰς ἐφ' ἁμάξης ἐν αἰσίᾳ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως Σανδραπούρας, προπεμπόμενος ὑπὸ φίλων καὶ οἰκείων, ἐν ἤχοις κόγχων καὶ σαλπίγγων. Παραγενόμενος δὲ παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ τινος, ἀποπέμψας τοὺς προπέμποντας οἰκείους καὶ φίλους, ᾔει εἰς τὸ πρόσω. Τούτου τὴν ἅμαξαν εἷλκον δύω βόες οἰκογενεῖς, ἀγαθοὶ τὴν φύσιν, λευκοὶ τὴν χροιὰν, καὶ χρυσοῖς περιτραχηλίοις κεκοσμημένοι, ὁ μὲν Νανδάκας, ὁ δὲ Σανζηβάκας, προσαγορευόμενοι. Κατά τι δὲ ἄλσος, κατάφυτον δένδροις παντοίοις, οἰκούμενον πολυειδέσιν ἀγρίοις ζώοις, καὶ ὕδασι περιῤῥεόμενον ποτίμοις, καταῤῥέουσιν ἐξ ὀρέων, εἷς τῶν βοῶν, ὁ Σανζηβάκας, ἐμπαγεὶς τὸν πόδα ἐν ἰλύϊ, καὶ διατα-

ραχθεὶς, τόν τε ζυγὸν τὸν τῆς ἁμάξης κατέαξε, καὶ αὐτὸς τραυματίας γενόμενος, ἔπεσεν. Ἰδὼν δ' αὐτὸν ὁ ἀμαξηλάτης πεσόντα, καταβὰς εὐθέως, καὶ προσελθὼν τῷ Βαρδδαμάνᾳ δρομαῖος, πλησίον ὄντι, ἔφη αὐτῷ μετ' αἰδοῦς, συνάψας τὰς παλάμας· «Ὁ Σανζηβάκας, κύριε, καμὼν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἔπεσεν ἐν ἰλύϊ.» Ὁ δὲ, ἀκούσας, ἀνείκαστον λύπην ἔλαβεν· καὶ εὐσπλαγχνίᾳ κινούμενος, ἔμεινεν ἐκεῖ πέντε νυχθήμερα εἰς ἀνάληψιν τοῦ βοός. Τηνικαῦτα ἡ λοιπὴ συνοδία, ἰδόντες ὡς ὁ βοῦς οὐκ ἀναλαμβάνει, προσελθόντες τῷ Βαρδδαμάνᾳ, εἶπον αὐτῷ· «Ἑνὸς βοὸς χάριν, μεγαλέμπορε, ἅπαντας εἰς κίνδυνον ἡμᾶς καθυποβάλλεις ἐν μέσῳ δρυμοῦ, σφόδρα ὑπόπτου· τοῦτο δὲ ἀνοίκειον πάνυ. Λέγεται γάρ·

«Ἕνεκα τοῦ μέρους οὐκ ἀπολλύει τὸ ὅλον ὁ φρόνιμος ἄνθρω-
»πος· σοφὸν δ' ἐςιν ἀπολέσαι τὸ μέρος εἰς διατήρησιν τοῦ ὅλου.»

»Ὁ μὲν δὴ Βαρδδαμάνας, φύλακας καταστησάμενος τοῦ βοὸς, εἶπεν αὐτοῖς· «Ἂν οὗτος ὁ Σανζηβάκας ζήσῃ, παραλαβόντες αὐτὸν, ἔλθετε· ἂν δὲ θάνῃ, τελέσαντες τὰ νενομισμένα, ἥκετε.» Οὕτω μὲν οὗτος ἐπιτάξας, ὑποζεύξας ἄλλον βοῦν, εἴχετο τῆς εἰς τὰ πρόσω ὁδοῦ, ὡς ἡφίετο αὐτός τε καὶ ἡ συνοδία. Τῇ δ' ἐπιούσῃ οἱ φύλακες ἐκεῖνοι, φοβούμενοι μένειν ἐν ἐρήμῳ λίαν κινδυνῶδει, καταλιπόντες τὸν βοῦν, ἀφίκοντο ταχέως πρὸς τὸν Βαρδδαμάναν, ἀναγγείλαντες ψευδῆ, ὡς ὁ Σανζηβάκας τεθνήκοι, καὶ ὡς πάντα τὰ νενομισμένα τετελεσμένα εἶεν. Καὶ ὃς, ἀκούσας, περίλυπος ἐγένετο· παρεγένετο δὲ τελευταῖον εἰς τὴν Ματουρὰν, ἄνευ ἑτέρου του συμβάματος. Ὁ δὲ Σανζηβάκας, ῥαΐσας, καθὰ ἐπεκέκλωστο αὐτῷ ὑπὸ τῆς μοίρας, ἧκεν ἠρέμα ἐπὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰαμουνᾶ ποταμοῦ, ἔνθα παντοίαν χλοερὰν πόαν ἀφθόνως ἐνέμετο· μετ' ὀλίγον τε εὐτραφὴς καὶ εὐσθενὴς ἦν, ὡς ὁ βοῦς τοῦ Σίβα, καὶ καθ' ἡμέραν ὄχθους τοῖς κέρασιν ἀνώρυττεν, ὡς ὁ μεμηνὼς ἐλέφας τοῖς ὀδοῦσιν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Τὸ μὲν ἀφύλακτον διασώζεται, θεοφύλακτον ὄν· τὸ δ' »εὐφύλακτον διόλλυται, θεήλατον ὄν. Ὁ προστασίας καὶ ἐπι»σκέψεως ἔρημος, ζῇ, καὶ ἐν ἐρήμῳ ὤν· ὁ δ' ὑπὸ προστασίαν »καὶ ἐπίσκεψιν θνήσκει, καὶ ἐν οἴκῳ ὤν·»

»Καί ποτε λέων, Πιγγαλάκας ὀνόματι, πορευόμενος παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰαμουνᾶ ποταμοῦ, ἐφ' ᾧ πιεῖν ὕδωρ, ἅπασι τοῖς ἀγρίοις ζώοις ἀμφιπολούμενος, ἤκουσε τοῦ βροντώδους μυκήματος τοῦ Σανζηβάκα. Φοβηθεὶς μὲν οὖν τὴν ψυχὴν, ὑποκριθεὶς δὲ τὴν μορφὴν, ἔστη ὑπὸ δένδρον Βάταν, ἐν μέσῳ τεσσάρων κυκλικῶν στοίχων τῶν ζώων, ὡς Βασιλεύς. Ἀραρότως ἄρα λέγεται·

«Καί περ μονήρης καὶ ὑλόβιος ὁ λέων, καὶ βασιλικὰ πα»ράσημα μὴ ἔχων, μηδὲ πολιτικὰ, ἢ ἠθικὰ γινώσκων, Βασι»λεὺς ὅμως λέγεται, ἐπειδὴ ἀλκιμώτερος καὶ γενναιότερος »πάντων πέφυκε τῶν ζώων.

«Οὔτε χειροτονία, οὔτε χρίσις γίνεται τῷ λέοντι ὑπὸ τῶν »ζώων· μόνος δ' αὐτὸς χειροτονεῖται Βασιλεὺς, διὰ τὸ ἄλκι»μον καὶ μεγαλόθυμον, ὃ ἔχει.»

»Δύω δὲ κυνόλυκοι, ὀνομαζόμενοι ὁ μὲν, Καρατάκας, ὁ δὲ, Δαμανάκας, υἱοὶ μὲν ὄντες τοῦ πρώην βουλευτοῦ τούτου τοῦ λέοντος, ἐκπεπτωκότες δὲ τῆς ἀξίας, ἐτύγχανον παρακολουθοῦντες μακρόθεν· οἳ καὶ ἤρξαντο ἀλλήλοις συνδιαλέγεσθαι οὑτωσί·

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Οὗτος ὁ Πιγγαλάκας, βέλτιστε Καρατάκα, ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, τέως μὲν ἐκινήθη προθύμως ἐπὶ σκοπῷ τοῦ πιεῖν ὕδωρ· νῦν δὲ διὰ τί ὧδε ἵσταται ἀθύμως;

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Τί δεῖ, φίλτατε, τοιαύτης ματαίας πολυπραγμοσύνης; λέγεται γάρ·

Digitized by Google

«Όςτις φιλεῖ ἀσχολίαν ἔχειν ἐν τοῖς μὴ προσήκουσιν, οὗτος »ἐξώλης γίνεται, ὡς ὁ πίθηκος, ὁ τὸν σφῆνα ἀνασπάσας.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Ἐν μέσῳ ἄλσους, πλησίον πόλεώς τινος, ναὸς Θεοῦ ἀνηγείρετο· Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἑκάστοτε οἵ τε οἰκοδόμοι καὶ οἱ ὑπουργοὶ εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύοντο, ἀριστήσοντες. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν μεσημβρίαν πληθὺς πιθήκων, περιφερόμενοι τῇδε κἀκεῖσε, παραγίνονται εἰς ἐκεῖνον τὸν ναὸν, ἡμιτελῆ ὄντα· ἔνθα ἦν πρὸς τῇ ἄλλῃ ὕλῃ καὶ μία μεγάλη δοκὸς ἡμίπριστος, σφῆνα ἔχουσα ἐν τῷ σχίσματι. Οἱ μὲν οὖν πίθηκοι παιδιὰν παίζειν ἤρξαντο, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δένδρων, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν παρεῤῥιμμένων ξύλων, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ναοῦ, καὶ ἄλλοι ἄλλῃ, ᾗ ἕκαστος ἐγλίχετο. Εἷς δὲ τούτων, οὗ ὁ θάνατος ἤγγικεν, ἐκάθισεν ἐπισπερχῶς ἐπὶ τῆς ἡμιπρίστου δοκοῦ, καὶ ἀνασπάσαι ταῖς χερσὶ τὸν σφῆνα ἐπεβάλετο· ἀνασπασθέντος δὲ τοῦ σφηνὸς, οἱ ὄρχεις τοῦ πιθήκου ἐπιέσθησαν, τυχόντες ἐν μέσῳ τοῦ σχίσματος. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Όςτις φιλεῖ ἀσχολίαν ἔχειν ἐν τοῖς μὴ προσήκουσιν, οὗ»τος ἐξώλης γίνεται, ὡς ὁ πίθηκος, ὁ τὸν σφῆνα ἀνασπάσας.

Πρὸς δὲ τούτοις τὸ ἐναπολειφθὲν τῆς περιουσίας ἡμῶν ἱκανόν ἐστιν εἰς ἡμετέραν διατροφήν.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Σὺ δοκεῖς μοι ὀλιγαρκὴς, καὶ διατροφῆς μόνης φροντιστής· ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς κρείττονας θεραπεία θεωρεῖται οὐκ εἰς μόνην διατροφὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλῶν ἄλλων ἀγαθῶν συγκομιδήν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ἡ τοῦ Βασιλέως προστασία ἀσπαστή ἐστι τοῖς ἀνθρώποις, »τῶν μὲν εὐμενῶν εἰς ἀγαθοποίησιν, τῶν δὲ δυσμενῶν εἰς κα»κοποίησιν· τίς γὰρ τὴν γαστέρα μόνην οὐ πληροῖ;

«Ἐκεῖνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζῇ κυρίως, δι' οὗ ζῶντος »ζῶσιν ἀναρίθμητοι· τί δαί; καὶ οἱ κόρακες διὰ τοῦ ῥάμ»φους οὐ πλήρη ποιοῦσι τὴν ἑαυτῶν γαστέρα;

«Τίς ὄνησις τῆς ζωῆς τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου, ὃς οὐ χα»ρίζεται τοῖς υἱεῦσι, τοῖς τοκεῦσι, τοῖς συγγενέσι, τοῖς ἐν»δεέσιν, οὐδὲ μὴν τοῖς θεράπουσι; Καὶ ἡ κορώνη ζῇ μὲν ἐπὶ »μήκιστον· σιτεῖται δὲ τὰ ἀποῤῥιπτόμενα.

«Ὁ μὲν κύων ὀσταρίου γυμνοῦ κρέατος καὶ στέατος τυχὼν, »ἥδεται μὲν, οὐ καταπαύει δὲ τὴν ἣν ἔχει πεῖναν διὰ μόνου »τούτου· ὁ δὲ λέων, ἀφεὶς μικρὸν ζῶον, ᾧ προσέτυχε, θη»ρεύει ἐλέφαντα. Πᾶς γὰρ μεγαλόφρων, εἰ καὶ ἐν δεινοῖς ἐςι, »ζητεῖ ὅμως τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτοῦ φυσικὴν ἢ προαιρετι»κὴν ἀρετήν.

«Καθὼς ὁ μικρὸς ποταμὸς, καὶ ἡ μικρὰ παλάμη τοῦ μυὸς »εὐπλήρωτος γίνεται δι' ὀλίγου, οὕτω καὶ ὁ μικρόφρων καὶ »μικροπρεπὴς τῷ ὀλίγῳ ἀρκεῖται.

«Τί τὸ διάφορον κτήνους καὶ ἀνθρώπου, ὃς δίκην κτήνους »οὔτε κρίσιν ἔχει τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, οὔτε γνῶσιν »θείων τε καὶ ἀνθρωπείων, καὶ ἀρκεῖται μόνῃ τῇ πληρώσει »τῆς γαστρός;

«Ἆρα, ὁ δίκην βοσκήματος ὢν ἄνθρωπος, ἔστιν ἐμφερὴς »βοΐ, ποηφάγῳ μὲν, καὶ ἕλκοντι τὴν ἅμαξαν, ἢ τὸ ἄρο»τρον, κρείττων. . . . .
. . . . (1).

«Τίς ὠφέλεια ἐκ τῆς διαφθειράσης τὴν μητρικὴν νεότητα »γεννήσεως τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου, ὃς μετέωρος οὐκ ἔστι »πρὸ τῆς ἑαυτοῦ γενεᾶς, ὡς ἡ σημαία πρὸ τῆς στρατιᾶς;

(1) Τὸ τέλος τῆς φράσεως ταύτης λείπει ἐν τῷ χειρογράφῳ.

«Τίς βροτὸς οὐ γεννᾶται ἐν τῷ κυκλοφορικῷ τούτῳ βίῳ;
»ἐκεῖνος μέν τοι γ' ἄριστος κρίνεται ἐν τοῖς γεννηθεῖσιν, ὃς
»ἐκλαμπρότερός ἐστι τῆς ἑαυτοῦ γενεᾶς.

«Πάνυ ὀνήσιμος ὁ χόρτος πέφυκεν, ὁ φυόμενος παρὰ τῇ
»ποταμίᾳ ὄχθῃ· ἀντίληψις γὰρ γίνεται τῆς χειρὸς τοῦ βυθι-
»ζομένου ἐν τοῖς ὕδασιν.

«Ὅς, καί περ δυνάμενος, τὴν ἑαυτοῦ ἀρετὴν οὐκ ἄγει εἰς
»φῶς, καταφρονεῖται· καὶ τὸ πῦρ, τὸ ὂν ἐντὸς τοῦ ξύλου
»ἀφανῶς, καταπατεῖται· καῖον δ' ἐμφανῶς, οὐδαμῶς.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Τί κέρδος ἡμῖν ἐκ ταύτης τῆς διατριβῆς, οὖσι τὸ νῦν εἶναι ἄνευ ἀξιώματος;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Δι' ὀλίγου γε χρόνου, βέλτιστε, ὁ ἄνευ ἀξιώματος ἀξιωματικὸς γίνεται· οὕτω γὰρ καὶ λέγεται·

«Ὁ ἄνευ ἀξιώματος ἀξιωματικὸς γίνεται, ἂν τὸν Βασιλέα
»θεραπεύῃ· ὁ δ' ἐν ἀξιώματι ἄνευ ἀξιώματος ἀποκαθίστα-
»ται, ἂν ἀμελήσῃ τῆς θεραπείας.

«Εἰ καὶ ἀμαθής, καὶ ἀγενής, καὶ ἄτακτός ἐστιν ἄνθρωπος,
»τοῦτον ὅμως ἀσπάζεται καὶ φιλεῖ ὁ Βασιλεύς, ὅς ἐστι πλη-
»σίον· ὡς τὰ πολλὰ γὰρ οἱ Βασιλεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖνον
»περιπτύσσονται, ὡς αἱ κληματίδες, ὅς ἐστι πλησίον.

«Μεθόδους τῆς ἐξιλεώσεως τοῦ βασιλικοῦ θυμοῦ σκέπτον-
»ται οἱ φρόνιμοι ὑπηρέται, καὶ κατὰ μικρὸν προσίασιν αὐτῷ,
»καί περ αὐτοὺς ὠθοῦντι.

«Ἐκτὸς τοῦ Βασιλέως ἄλλη προστασία οὐκ ἔστι δήπου γε
»τοῖς πεπαιδευμένοις, τοῖς γεηπόνοις, τοῖς τεχνίταις, τοῖς
»ἐμπόροις, καὶ τοῖς ἐμπείροις ὑπηρέταις.

«Οἵτινες μικρόθυμοι καὶ ῥᾴθυμοι ὄντες, τὸν Βασιλέα οὐ

»θεραπεύουσι, τούτοις σύνεστιν, ὡς κόλασις, ἡ ἔνδεια καὶ »ἀπορία μέχρι θανάτου.

«Οἵτινες, δύσνοες ὄντες, προτείνουσιν, ὡς οἱ Βασιλεῖς δυσ-»θεράπευτοι τυγχάνουσι, τούτοις αὐτοῖς γνωρίζεται ἡ ῥαθυ-»μία, ἡ ὀκνηρία, καὶ ἡ μωρία, ἣν ἔχουσι.

«Πασίδηλόν ἐστιν, ὡς τρόποις τε καὶ μηχαναῖς ὑπὸ τῶν »ἐμφρόνων καὶ φερεπόνων χειροήθεις γίνονται οἱ ὄφεις, αἱ »τίγρεις, οἱ ἐλέφαντες, καὶ οἱ λέοντες· πολλῷ μᾶλλον ὁ Βα-»σιλεύς.

«Μεγάλου βαθμοῦ καὶ δόξης ἐπιτυγχάνει ὁ νοῦν ἔχων, τὸν »Βασιλέα προστάτην ἔχων. Τὸ εὔοσμον Σάνδανον οὐ φύεται »ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν Μαλαΐᾳ τῷ ὄρει.

«Τοῦ Βασιλέως ἡσθέντος, ἀριστεῖα τοῖς ἀρίστοις δίδονται »οὐρανίσκοι λευκοί, ἵπποι χαρίεντες, καὶ μεγάθυμοι ἐλέ-»φαντες.

«Καθὼς ὁ ἄνθρωπος δυσκόλως μὲν ἀναβαίνει εἰς τὴν ἀκρώ-»ρειαν, εὐκόλως δὲ πίπτει εἰς τὴν ὑπώρειαν, οὕτω δυσχερῶς »μὲν ἀναβαίνει εἰς τὴν ἀρετὴν, εὐχερῶς δὲ καταπίπτει εἰς »τὴν κακίαν.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Τί δ' ἐν νῷ ἔχεις ποιῆσαι;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ὁ Πιγγαλάκας οὗτος, ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, περιδεὴς διάκει-ται ἅμα τοῖς περὶ αὐτὸν, μὴ εἰδὼς, τί ποιήσῃ!

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πόθεν τοῦτο ἔγνως;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἔστιν ἄρα δύσκολον γνῶναι; λέγεται γάρ·

«Τοῦ λελεγμένου ἡ ἔννοια καὶ τοῖς κτήνεσι καταλαμβάνε-
»ται· κελευόμενοί γε, ἢ κεντούμενοι οἱ ἵπποι, καὶ οἱ ἐλέφαν-
»τες, φέρουσι τὸν ἀναβάτην, ᾗ θέλει· τὸ δὲ μὴ λελεγμένον
»μόνος ὁ νουνεχὴς ἄνθρωπος ἐννοεῖ· ἴδιον γὰρ νοὸς νοῆσαι,
»ὅ,τι ἄλλος ἔνευσεν.

«Ἐκ σχήματος, νεύματος, βαδίσματος, ἔργου λόγου, καὶ
»ὀφθαλμοῦ ἢ προσώπου ἀλλοιώσεως, τὸ ἐντὸς τῆς καρδίας
»τοῦ ἀνθρώπου γνωρίζεται.»

Τοῦτον οὖν ἔγω γε τήμερον τὸν ἐκ φόβου τεταραγμένον ἔξω
φόβου ἀποκαταστήσας, καὶ καταπείσας τῇ δυνάμει τῆς ἰδίας
ἀγχινοίας, τοῦ οἰκείου βουλευτικοῦ βαθμοῦ τεύξομαι.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πῶς δ' αὐτὸν καταπείσειας ἄν, ἄπειρος ὅλως ὢν τῶν νε-
νομισμένων βασιλικῇ θεραπείᾳ;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Παῖς ὤν, καὶ παίζων ἐν ἀγκάλαις τοῦ πατρὸς, ἤκουον
τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων σπουδαίων καὶ ἐλλογίμων ἀνδρῶν,
βιβλία ἀναγινωσκόντων πολιτικῆς, οἰκονομικῆς, καὶ ἠθικῆς
φιλοσοφίας. Τῶν δὲ ἀνηκόντων εἰς βασιλικὴν θεραπείαν, ὅ,τι
ἦν κύριον, τοῦτο ἐθέμην ἐν καρδίᾳ· ἄκουσον γοῦν ὀλίγα ἐκ
τῶν πολλῶν·

«Τρεῖς ἄνδρες δρέπονται τῶν τῆς γῆς χρυσῶν ἀνθέων, ὁ
»ἥρως, ὁ ἐλλόγιμος, καὶ ὁ ἔμπειρος τῆς πρὸς τοὺς κρείττονας
»θεραπείας.

«Τί δυσβάστακτον τοῖς εὐτόνοις; τί δύσκτητον τοῖς φερε-

»πόνοις; τίς ἀλλοδαπὴ τοῖς φιλολόγοις; τίς δυσμενὴς τοῖς »ἡδυλόγοις;

«Ὅςτις οὐ φιλοκρινεῖ τὰ προτερήματα, τοῦτον ὁ φρόνιμος »οὐ θεραπεύει· οὐ γὰρ καρπὸς ἐκ τούτου γίνεται, ὡς ἐκ γῆς »κακῆς, καλῶς ἀροτριωθείσης.

«Ὃς κακὸς μέν ἐστι καὶ φειδωλὸς, φίλος δὲ τῆς καλῆς θε»ραπείας, καὶ εὐχάριστος, οὗτος θεραπευτέος ἐστίν· ἐκ γὰρ »τούτου σίτησις γίνεται· μετὰ δὲ καιρὸν καὶ χάρις.

«Τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην ὁ δοῦλος κακῶς λέγει, ὡς φειδωλὸν »ὄντα, φιλολοίδορον, καὶ φιλαίτιον· διὰ τί δ' ἆρα ἑαυτὸν οὐ »κακῶς λέγει, ὃς οὐ φιλοκρινεῖ, τίς διακονητέος, καὶ τίς μή;

«Ὥτινι Βασιλεῖ δουλεύοντες οἱ δοῦλοι, οὔτ' ἄνεσιν ἔχουσι, »καὶ λιμῷ πιέζονται, οὗτος φευκτέος ἐστίν, ... (1).

«Νομιστέοι, καὶ τιμητέοι εἰσίν, ὡς ὁ Βασιλεὺς, οἱ ἑξῆς· »ὁ θυρωρὸς, ὁ ἱερουργὸς, ὁ ἀρχιβουλευτὴς, ὁ υἱὸς, ἡ γυνὴ, »καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Βασιλέως.

«Ὅςτις εἰδήμων ἐστὶ τῶν πρακτέων καὶ μὴ, καὶ ἐρωτώ»μενος, ἢ καλούμενος, ἀποκρίνεται· «Ζῆθι,» καὶ πράττει τὰ »πρακτέα ἀδόλως, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις τοῖς παρὰ τοῦ Βασιλέως δωρηθεῖσι χρήμασι χρῆ»ται, ὡς δεῖ, καὶ ὅπου δεῖ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως δω»ρηθέντα ἱμάτια ἢ κοσμήματα φορεῖ, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε »τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις οὐ συμφέρεται οὔτε ταῖς βασιλικαῖς γυναιξὶν, οὔτε »τοῖς περὶ τὸν βασιλικὸν γυναικῶνα, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε »τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις τοῦτο τὸ φρόνημα οὐκ ἔχει· «Ἐγὼ ἐραστός εἰμι τῷ »Βασιλεῖ,» οὐδ' ὑπερβαίνει τὸν ὅρον τῆς αἰδοῦς καὶ ἐν τοῖς »δεινοῖς τοῦ Βασιλέως, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

(1) Ἡ συνέχεια τοῦ διστίχου τούτου λείπει ἐν τῷ χειρογράφῳ.

«Ὅςτις τοὺς μὲν ἐχθροὺς τοῦ Βασιλέως μισεῖ καὶ ἀποστρέ»φεται, τοὺς δὲ φίλους αὐτοῦ φιλεῖ καὶ ἀσπάζεται, οὗτος »ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις, πόῤῥω ὢν δειλίας καὶ ἀνέσεως, τὸν μὲν πόλεμον »νομίζει, ὡς ἄσυλον, τὴν δ' ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ διατριβὴν, ὡς »οἰκίαν πατρικὴν, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις τὸν μὲν ἀπόστολον τοῦ Βασιλέως βλέπει, ὡς ἀπό»στολον τοῦ ᾅδου, τὸν δ' οἶνον, ὡς ἰὸν, τὰς δὲ Βασιλίδας, »ὡς Εὐμενίδας, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις ἐν μὲν πολέμῳ πρωτοστάτης καὶ πρόμαχος γίνε»ται, ἄλλοτε δὲ κατόπιν ἀεὶ τοῦ Βασιλέως πορεύεται, καὶ »πρὸ τῆς θύρας ἵσταται, τοῦ Βασιλέως ὄντος ἐν τῇ γυναικω»νίτιδι, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

«Ὅςτις ἀναστροφὴν οὐκ ἔχει μετὰ τῶν βασιλικῶν κατα»σκόπων, οὐδὲ κακολογίαν κατά τινος, ἢ λογομαχίαν μετά »τινος ποιεῖ, οὗτος ἐραστὸς πέφυκε τῷ Βασιλεῖ.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Ἀλλ' ἴσως αὐτὸς ἀτιμάσειεν ἄν σε, εἰσδύοντα, ἢ λέγοντα ἐν μὴ δέοντι καιρῷ καὶ τόπῳ.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἔοικεν. Ἔγωγε δ' οἶδα καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν καιρόν· λέγεται γάρ·

«Καὶ ὁ Βριχασπατὴς, λόγον ἐξερευξάμενος ἐν μὴ δέοντι »καιρῷ, οὐ μόνον ἀτιμηθήσεται, ἀλλὰ δὴ καὶ μισηθήσεται.

«Ὁ νουνεχὴς οὐ προσέρχεται τῷ Βασιλεῖ παραχρῆμα, ... (1).

(1) Καὶ ἐν τῷ παρόντι διστίχῳ ἔχει χάσμα τὸ χειρόγραφον.

«Ὁ πολιτικὸς καὶ σπουδαῖος οὐκ εἰσδύει, καὶ μὴ κωλυό-»μενος, ὅταν ὁ Βασιλεὺς ἑτέρῳ συλλαλῇ, φάρμακον πίνῃ, »ἀριστῇ, γυναικὶ συνῇ, ἢ κουρείᾳ χρῆται.

«Ἐν τοῖς Βασιλείοις προσήκει τοῖς ἀνθρώποις φόβον ἀεὶ »ἔχειν καὶ αἰδῶ, ὡς ἐν τοῖς διδασκαλίοις τοῖς μαθηταῖς· οἱ »γὰρ ὑπέρφρονες εὐθέως ὄλλυνται, καθὼς οἱ ἐν τοῖς πτωχικοῖς »οἴκοις ἑσπερινοὶ λύχνοι ταχέως σβέννυνται.

«Μαθὼν ὁ φρόνιμος ἀκριβῶς, οἵαν ὁ Βασιλεὺς ἔχει διάθεσιν, »εἰσίτω εἰς τὰ Βασίλεια ἐν καιρῷ, σχήματι ταπεινῷ καὶ συ-»στολῇ ἄκρᾳ.

«Εἴσδυσις ταχεῖα πρὸς τὸν Βασιλέα γίνεται οὐκ ἄλλως πως, »ἀλλ' ἢ διὰ τῶν εἰσαγγελέων, οἳ προσφιλέστατοι καὶ πιστό-»τατοί εἰσι τῷ Βασιλεῖ.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Ἐλθὼν δ' ὡς αὐτὸν, τί πρῶτον ἐρεῖς; τοῦτο εἰπέ μοι.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἀποκρίνομαί σοι διὰ τῶν ἑξῆς λόγων σοφῶν ἀνδρῶν·

«Καθ' ὃν τρόπον οἵα ἂν ᾖ ἡ σπορὰ, καὶ ὁποῖα ἂν ᾖ »τὰ συμβεβηκότα, τοιοῦτος ἔσεται καὶ ὁ καρπὸς, κατὰ »τὸν αὐτὸν τρόπον οἵα ἂν ᾖ ἡ ἐρώτησις, τοιαύτη ἔσεται »καὶ ἡ ἀπόκρισις, καὶ ὁποία ἡ περίστασις, τοιάδε καὶ ἡ »πρότασις.

«Οἱ σοφοὶ καὶ περὶ τὰ πολιτικὰ δεινοὶ, ἀκριβῶς οἴδασι »τοὺς τρόπους, δι' ὧν ἡ ἐπίτευξις γίνεται τοῦ ποθουμένου, »καὶ δι' ὧν ἡ ἀπότευξις.

«Αὕτη ἐστὶν ἐπιστήμη, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος κτᾶται τὰ πρὸς »τὸ ζῆν, καὶ δι' ἧς ἐν συλλόγῳ λογάδων ἐπαινεῖται, καὶ

»θαυμάζεται· ἡ δὲ τοιαύτη ἐπιστήμη φροντίδος ἐστὶν ἐπαξία,
»καὶ ἐπαυξήσεως.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Δυσθεράπευτοί εἰσιν οἱ Βασιλεῖς· ἀστείως ἄρα πεποίηται·

«Οἱ Βασιλεῖς εἰσιν, ὡς οἱ ὄφεις· οἱ μὲν ὄφεις ἐντρυφῶσιν
»ἐν τοῖς ὑποχθονίοις, οἱ δὲ Βασιλεῖς ἐν τοῖς ἐπιχθονίοις· οἱ
»μὲν ὄφεις φέρουσι λεδηρίδα, οἱ δὲ Βασιλεῖς διπλοΐδα· καὶ
»ὡς οἱ ὄφεις διάστροφοι καὶ ὀξύχολοι τυγχάνουσι, καὶ θανα-
»τηφόρως δάκνουσιν, οὕτω καὶ οἱ Βασιλεῖς.

«Οὐ δεῖ πεποίθησιν καὶ πίστιν ἔχειν εἰς Βασιλεῖς, εἰς γυ-
»ναῖκας, εἰς ποταμούς, εἰς ὀνυχοφόρα θηρία, εἰς κερατοφόρα
»ζῶα, καὶ εἰς ξιφηφόρους ἀνθρώπους.

«Οἱ μικρόν τι προσέκρουσαν εἰς τό, ὃ ἐφετὸν ἦν τῷ Βασι-
»λεῖ, οὗτοι ὄλλυνται, (ἄθλιοι)! καθάπερ αἱ πυραλλίδες ἐν
»τῷ πυρί.

«Δυσπετὴς καὶ ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ παρὰ Βασιλέως δόξα,
»ἡ ὑπὸ πάντων τιμωμένη· ὀλίγῳ γάρ τινι σφάλματι ἀμαυ-
»ροῦται, καθὼς ἡ Βραχμανικὴ χάρις.

«Ἡ πρὸς τὸν Βασιλέα θεραπεία, δύσεργος οὖσα, καὶ δυσ-
»κάθεκτος, διαμένει ἐν στερεόφρονι ἀνδρί, καθὼς τὸ ὕδωρ ἐν
»στερεῷ δοχείῳ.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει· λέγεται δέ·

«Ὁ νουνεχής, συναινῶν τῷ δεσπότῃ καθ' ἥντιναοῦν γνώμην
»ἔχει, προσηνῆ καὶ εὐμενῆ αὐτὸν ταχέως ποιεῖ.

«Ἴδιόν ἐστι νοῦν ἔχοντος, τὸ ἀκολουθεῖν τῇ γνώμῃ τοῦ
»κυρίου αὐτοῦ· καὶ οἱ δαίμονες γὰρ τιθασσοὶ καὶ γαληνιαῖοι
»γίνονται ἀνθρώποις, τοῖς συγκατανεύουσι τῇ βουλήσει αὐτῶν.

«Ταῦτά ἐστι, τὰ ποιοῦντα εὐμενῆ καὶ προσηνῆ τὸν Βασι-

»λέα· τὸ ὑποκλινῆ εἶναι τὸν δοῦλον, ὅταν ὁ Βασιλεὺς ὀργί-
»ζηται· τὸ εὖ λέγειν, ὅ,τι ἐκεῖνος φιλεῖ· τὸ κακῶς λέγειν,
»ὅ,τι ἐκεῖνος μισεῖ, καὶ τὸ ὑμνολογεῖν, ὅ,τι ἐκεῖνος δωρεῖται,
»καὶ χαρίζεται.

«Βλέπων ὁ ἄνθρωπος ἄλλον δραστικώτερον, λογιώτερον, ἢ »νουνεχέστερον, ὑποκλινὴς ἔστω, καὶ συντιθέσθω, καὶ ἔριν μὴ »ποιείτω ἐν ἔργοις, λόγοις, ἢ σκέψεσιν, εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ »ἀναξιότητα.

«Οὐ δεῖ ἁμιλλᾶσθαι πρὸς τὸν ἔχοντα πλείονα γνῶσιν, ἢ »δύναμιν· οὐκ ἀγλαΐζεται τὸ τῆς σελήνης σέλας ἐν τῷ ὄρει »Ἰμαῷ, τῷ καταλεύκῳ ἐκ πολλῆς χιόνος.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Ἐπειδή σοι οὕτως ἔδοξε, πορεύου· εὐθεῖά σοι ἔστω ἡ ὁδός· ποίησον, ὡς βούλει. Πρόσεχε μέν τοι, πάλιν λέγω σοι· λέγεται γάρ·

«Ἐν μέσῳ Βασιλέων καὶ γυναικῶν προσέχειν δεῖ, καὶ φροντίζειν τοῦ σώματος, ᾧπερ χρῆται ὡς ὀργάνῳ ἡ ἡμετέρα »ψυχή, καὶ ἐντρυφᾷ.»

Ὁ μὲν δὴ Δαμανάκας, ἀσπασάμενος τὸν Καρατάκαν, ἐπορεύετο πρὸς τὸν Πιγγαλάκαν. Ὁ δὲ, ἰδὼν αὐτὸν, ἐρχόμενον, ἔφη τῷ θυρωρῷ· «Ἀποσπασθήτω σου ἡ ῥάβδος ἀπὸ τῆς εἰσόδου, καὶ εἰσελθέτω ἀκωλύτως εἰς τὸν δεύτερον κύκλον ὁ Δαμανάκας οὗτος, ὁ υἱὸς τοῦ πρώην βουλευτοῦ ἡμῶν.» Εἰσελθὼν δ' ὁ Δαμανάκας, προσεκύνησε τὸν Πιγγαλάκαν. Ὁ δὲ, ἐπιθεὶς τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπ' αὐτὸν, ἔφη ἱλαρῶς καὶ εὐμενῶς· «Εὖ ἔχεις; Ἀλλὰ διὰ τί μετὰ πολὺν χρόνον ὤφθης;»

Digitized by Google

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Οὐδεμία χρεία τῇ Βασιλεία σου ἦν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἐν καιρῷ δέοντι δέον τὰ δέοντα λέγειν· οὐδὲν γάρ ἐστιν, ὃ οὐχ ἥκει εἰς χρεῖαν τοῦ Βασιλέως· οὕτω δὲ καὶ λέγεται·

«Καὶ τὸ κάρφος ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμόν ἐστι τῷ Βασιλεῖ »εἰς ξέσιν ὀδοντίων, ἢ ὠτίων· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος, »ὁ χεῖρας ἔχων.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς πατρόθεν δοῦλοί ἐσμεν τῇ Βασιλεία σου, διὰ τοῦτο πάλιν ἐπακολουθοῦμέν σοι, καί περ ἐκπεπτωκότες τῆς ἀρχῆς, μὴ προσκολληθέντες ἄλλῳ τινι· τοῦτο δὲ δεῖ κρίνειν τὸν κριτικὸν δεσπότην· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Οἱ δοῦλοι καὶ οἱ κόσμοι ἁρμόδιοί εἰσι τοῖς οἰκείοις τόποις· »ἡ τῇ κεφαλῇ ἁρμόζουσα πολύτιμος λίθος, οὐ τίθεται ἐπὶ »τοῦ ποδός.

«Ὃς οὐ φιλοκρινεῖ τὰ προτερήματα, οὐδεὶς δοῦλος ἄξιος »ἔσεται παρὰ τούτῳ, εἰ καὶ πλοῦτον ἔχει πολὺν, καὶ κατά-»γεται ἐκ γένους μεγάλου.

«Εἰ καὶ ὁ ἀδάμας κυλίεται ὑπὸ τοὺς πόδας, ὁ δ' ὕαλος »φέρεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐν καιρῷ δ' ὅμως ἀπεμπολῆς ὁ »μὲν ὕαλος τιμᾶται, ὡς ὕαλος, ὁ δ' ἀδάμας, ὡς ἀδάμας.

«Ὁ Βασιλεὺς, ὃς ἀγαθοπάροχός ἐστι παντὶ τῷ Κόσμῳ, »οὐκ ἀγλαΐζεται ἄνευ ἀξίων δούλων, καθὼς οὐδ' ὁ φωτοπά-»ροχος ἥλιος ἄνευ λαμπρῶν ἀκτίνων.

«Διὰ τρία αἴτια ἐγκαταλιμπάνουσιν οἱ ἀγαθοὶ θεράποντες »τὸν Βασιλέα· διὰ τὴν πρὸς τοὺς κακοὺς φιλοφροσύνην, διὰ »τὴν πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς καταφρόνησιν, καὶ διὰ τὴν ἀναξιό-»τητα τοῦ φέρειν τὸ βασιλικὸν φορτίον.

Ὅτε ἐξ ἀδιακρισίας ὁ Βασιλεὺς τοὺς ὄντας ἀξίους μεγάλου βαθμοῦ ὑπηρέτας τίθεται ἐν ἐλαχίστῳ, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκείνων ὄνειδος, ἀλλὰ τοῦ Βασιλέως αὐτοῦ· ὅθεν καὶ λέγεται·

Digitized by Google

«Ἂν ὁ ἀδάμας συνδεθῇ μολυβδέῳ, ἀλλὰ μὴ χρυσέῳ κο-
»σμήματι, ὅ ἐστι κατάλληλον, ὁ μὲν ἀδάμας οὐκ ἀμαυροῦ-
»ται, κατηγορεῖται δ' ὁ τεχνουργός.

»Ὁ Βασιλεὺς οὐκ ἐνδεὴς ἔσεται ἀξίων θεραπόντων, ὅταν
»περισκέπτηται, τίς ἐστι συνετὸς, ἢ φιλοδέσποτος, καὶ τίς
»ἀσύνετος, ἢ ἄσωτος.

«Οὐδὲ βραχύ τι διατρίψειεν ἂν ὁ σπουδαῖος, ἔνθα διαφορὰ
»οὐ θεωρεῖται τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ, τῆς ἀρετῆς δη-
»λαδὴ καὶ τῆς κακίας.

«Ὅταν ὁ δεσπότης ἀδιαφορίαν δεικνύῃ πρὸς τοὺς δούλους,
»τὸ πρόθυμον τῶν σπουδαίων καὶ φιλέργων δούλων ἀμβλύ-
»νεται.

«Οἱ ἑτεροίως νομίζουσι τὸν μὲν ὕαλον, ὡς ἀδάμαντα, τὸν
»δ' ἀδάμαντα, ὡς ὕαλον, τούτων ἐγγὺς οὐδεὶς δοῦλος ἔσεται
»οὐδὲ μέχρι ὀνόματος.

«Ἔνθα διαφορὰ οὐδεμία θεωρεῖται τοῦ ἄνθρακος, τῆς πο-
»λυτίμου λίθου, καὶ τοῦ ἐρυθροῦ ὑάλου, πῶς ἐκεῖ πράγματα
»πολύτιμα τιμὴν ἕξουσιν;

«Οὔτε δεσπότης πέφυκεν ἄνευ δούλων, οὔτε δοῦλοι ἄνευ
»δεσπότου· ἡ ὕπαρξις αὐτῶν αὕτη ἐστιν, ἡ ἀλληλουχία.

«Καθὼς ὁ μὲν τροχὸς ἔχεται τοῦ ἄξονος, ὁ δ' ἄξων τοῦ
»τροχοῦ, οὕτω καὶ ἡ ζωὴ τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ δούλου συν-
»ίσταται κατ' ἀλληλουχίαν.

«Ὅτε ἡ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου κόμη, ἐπιμελείας
»μὲν ἀξιουμένη, καὶ ἐλαίῳ χριομένη, χάριν ἔχει, καὶ διαμέ-
»νει, ἀνεπιμέλητος δὲ γινομένη, ἄχαρις μένει, καὶ διαῤῥεῖ,
»πόσῳ μᾶλλον ὁ θεράπων;

«Ὁ Βασιλεὺς ἡσθεὶς, τιμὴν μόνην δίδωσι τοῖς ἑαυτοῦ δού-
»λοις· αὐτοὶ δὲ εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς τιμῆς τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν
»θύουσι.

«Προσήκει τῷ Βασιλεῖ θεράποντας ἔχειν νοήμονας, εἰδή-

»μονας, σπουδαίους, θερμουργοὺς, καὶ πατροπαράδοτον ἔχον-»τας τὸ ἐπάγγελμα.

«Ὧτινι ὁ Βασιλεὺς ἐμπιστεύσας τὸ πρακτέον ἀδιστάκτῳ »καρδίᾳ, ἀμέριμνος μένει, οὗτός ἐστιν ἀνήρ· οἱ δ' ἄλλοι, »ὡς γυναῖκες.

«Ὅστις, εὐκατόρθωτον τὸ δυσκατόρθωτον ποιήσας, ὃ ἀρε-»στὸν ἦν τῷ Βασιλεῖ, οὐδαμῶς καυχᾶται ἐξ αἰδοῦς, ἐκ »τούτου ὁ Βασιλεὺς λέγεται, ὅτι ἔχει ὑπασπιστὰς καὶ ὑπερ-»μάχους.

«Ὃς, μὴ καλούμενος, πάρεστι, καὶ πρὸ τῆς θύρας ἀεὶ »ἵσταται, καὶ ἐρωτώμενος, λέγει ἀληθῆ καὶ μέτρια, οὗτός »ἐστι δοῦλος ἄξιος τοῦ Βασιλέως.

«Ὅστις, καὶ δαρθεὶς, καὶ ὀνειδισθεὶς, καὶ πιεσθεὶς ὑπὸ »τοῦ Βασιλέως, οὐδὲν διανοεῖται κακὸν, οὗτός ἐστι δοῦλος »ἄξιος τοῦ Βασιλέως.

«Ὃς, τιμώμενος, οὐκ ἐπαίρεται, καὶ ἀτιμώμενος, οὐκ ὀρ-»γίζεται, οὐδὲ παρορᾷ τὸ πρακτέον, οὗτός ἐστι δοῦλος ἄξιος »τοῦ Βασιλέως.

«Ὃς, καὶ μὴ προσταττόμενος, ποιεῖ τρόπους, ὅπως ἐκ »μέσου ποιηθήσεται τὸ πρόξενον λύμης καὶ ὀλέθρου, οὗτός »ἐστι δοῦλος ἄξιος τοῦ Βασιλέως.

«Ὃς, ἀκούσας ἀγγελίας πολέμου, γενησομένου κατὰ τοῦ »Βασιλέως, φαιδρὸς τὸ πρόσωπον φαίνεται, οὗτός ἐστι δοῦ-»λος ἄξιος τοῦ Βασιλέως.

«Ὅστις οὐδέποτε θλίβεται οὔτε πείνῃ, οὔτ' ἀϋπνίᾳ, οὔτε »ψύχει, ἢ καύματι, οὗτός ἐστι δοῦλος ἄξιος τοῦ Βα-σιλέως.

Πρὸς δὲ τούτοις οἷός ἐστιν ὁ δεσπότης τοῖς ἰδιώμασι, τοιοῦτος καὶ ὁ δοῦλος γίνεται· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὁ ἵππος, τὸ ὅπλον, ἡ ἐπιστήμη, ἡ κιθάρα, ἡ γλῶσσα,

»ὁ ἀνὴρ, καὶ ἡ γυνὴ, ταῦτα πάντα, οἵου ἂν τύχωσι τοῦ ἐπι-»στάτου, τοιαῦτα γίνονται, ἤτοι ἀνάξια δηλονότι, ἢ ἄξια.

Μηδὲ μὴν καταφρονήσῃς μου, ὡς ὄντος κυνολύκου, ἐλαχίστου ἐν τοῖς ζώοις· ἀνοίκειον γὰρ κατὰ τὸ λεγόμενον·

«Οὐκ ἐκ γένους, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀρετῆς ὁ ἄν-»θρωπος λαμπρότητος ἐπιτυγχάνει. Τὸ μὲν σηρικὸν νῆμα »γεννᾶται ἐκ σκωλήκων· ὁ δὲ χρυσὸς ἐκ χοός· ἡ δ' ἄγρωστις »ἐκ βοείας τριχός· ὁ δὲ λωτὸς ἐξ ἰλύος· ἡ δὲ σελήνη ἐκ τῶν »ἁλμυρῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης· τὸ δὲ πῦρ ἐκ ξύλου· ὁ δ' »ἀδάμας ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως.

«Ὁ μὲν μῦς, ὃς ἐν οἴκῳ γεννᾶται, ἀναιρεῖται, ὡς ὢν ἐπι-»ζήμιος· ἡ δὲ γαλῆ θεραπεύεται, καὶ καλῶς τρέφεται, ὡς »ἐπωφελής.

Τί ὄφελος ἐξ ἀξίου, ὅς ἐστι κακοποιός; Τί ὄφελος ἐξ ἀγαθοῦ, ὅς ἐστιν ἀνάξιος; Οὐ τοίνυν ἄξιόν ἐστιν, ὦ Βασιλεῦ, καταφρονεῖν ἐμοῦ, ὅς εἰμι καὶ ἄξιος, καὶ ἀγαθός.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Μὴ φράζε τοιαῦτα· σὺ γὰρ υἱὸς εἶ τοῦ πρώην βουλευτοῦ ἡμῶν· ὅ,τι δὲ βούλει λέγειν, λέγε τοῦτο μετὰ θάῤῥους.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Βούλομαί τι εἰπεῖν, ὦ Βασιλεῦ.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Λέγε, ἣ βούλει, ὅ,τι ἐστιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὦ ἀγαθέ.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Λέγω τοῦτο τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ σοφοῦ Βριχασπατοῦ·

«Οὐ λεκτέον παῤῥησίᾳ ἐν μέσῳ πολλῶν περὶ βασιλικῆς »ὑποθέσεως, κἂν μικρά τις ᾖ.

Ὅθεν ἀκουσάτω μου τῆς δεήσεως ὁ δεσποτικός σου ποῦς κατὰ μόνας, λέγεται γάρ·

«Ὁ ἐν ἓξ ὠσὶ μυστικὸς λόγος, γίνεται διάδηλος· ὁ δ' ἐν »τέσσαρσιν ὠσὶ, διαμένει ἀπόῤῥητος· φυλαττέσθω τοίνυν ὁ »Βασιλεὺς παντὶ τρόπῳ τὰ ἓξ ὦτα.

«Ὁ ἐν ἓξ ὠσὶ μυστικὸς λόγος, γίνεται πασίδηλος. Κυφοῦ »παρόντος, οὐ γίνεται πασίδηλος· ὁ μὲν κυφὸς γίνεται Βα»σιλεὺς, ὁ δὲ Βασιλεὺς, ἐπαίτης καὶ ἀλήτης.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Τί δηλοῖ τοῦτο ;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Πόλις ἐστι κατὰ τὸ ἀρκτῶον μέρος, καλουμένη Ἀηλαβατή· ἐν ᾗ Βασιλεὺς τις ἦν, Μουκούνδας τοὔνομα. Ἀναστρέφων δέ ποτ' ἐκ κήπου θεωρίας, εἶδεν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως κυφόν τινα βωμολόχον, περικυκλούμενον πλήθει ἀνθρώπων, καὶ ἐμπαιζόμενον· ὃν παραλαβὼν, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὥστε γέλωτα ποιεῖν, καὶ οὐδέποτε ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ. Ἰδὼν δ' αὐτὸν τὸν κυφὸν ὁ Ὕπαρχος παρακαθήμενον τῷ Βασιλεῖ, ὅτε λόγον μυστικὸν ἔμελλεν ἐξερεύξεσθαι, ἔφη· « Εἰρημένον ἐστὶν, ὦ Βασιλεῦ, τοῖς σοφοῖς τοῦτο· «Ὁ ἐν ἓξ ὠσὶ μυστικὸς λόγος, γίνεται πασίδηλος. » Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· « Κυφοῦ παρόντος, οὐ γίνεται πασίδηλος. » Ἐν δὲ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, γυμνοσοφιστής τις, εἰσδὺς εἰς τὸ Βασιλικὸν βῆμα, ἐκάθισε παρὰ τῷ Βασιλεῖ. Γνοὺς δ' αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς πολύϊδριν ὄντα, παραλαβὼν κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο περὶ μαθήσεως. Ὁ δὲ ἐμύησε τὸν Βασιλέα τὴν εἴσδυσιν εἰς νεκρὸν σῶμα, καὶ ἐν ταὐτῷ ἄφαντος ἐγένετο. Μελετῶντος

δὲ τοῦ Βασιλέως τὴν ἐπῳδὴν τῆς νεκυομαντίας, ἔμαθεν αὐτὴν καὶ ὁ κυφός. Καί ποτε ὁ Βασιλεὺς ἐξελθὼν εἰς θήραν ἅμα τῷ κυφῷ, εἶδε κατά τινα μέγαν δρυμὸν Βραχμᾶνα, κείμενον ἄπνουν ἐκ δίψης. Βουλόμενος δ' ἀποπειραθῆναι, εἰ ἀληθής ἐστιν ἡ ἐπῳδὴ τῆς νεκυοματίας, ἠρώτησεν· «Ἔχεις, ὦ κυφὲ, διὰ μνήμης τὴν ἐπῳδὴν τῆς νεκυομαντίας;» Ὁ δὲ, κακὰ φρονῶν, ἀπεκρίνατο, προσποιούμενος· «Οὐδέν τι οἶδα, ὦ Βασιλεῦ.» Ἐγχειρίσας δ' ὁ Βασιλεὺς τῷ κυφῷ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον, ἀναβιβάσας τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς θεωρίαν, καὶ μελετήσας μυστικῶς τὴν ἐπῳδὴν, ἀφεὶς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, εἰσέδυ τῷ πνεύματι εἰς τὸ νεκρὸν τοῦ Βραχμᾶνος. Ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ὁ κυφὸς, ἀναπολήσας τὴν ἐπῳδὴν, εἰσέδυ τῷ πνεύματι εἰς τὸ βασιλικὸν σῶμα, τὸ ἄπνουν κείμενον, καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον εὐθέως, εἶπε τῷ Βασιλεῖ· «Ἐγὼ μὲν βασιλείας ἤδη τεύξομαι· σὺ δὲ πορεύου, ὅπῃ γῆς βούλει.» Οὕτως εἰπὼν, ἤλαυνεν εὐθὺ τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὰ βασίλεια, ἀνεδέξατο τὰς βασιλικὰς ἡνίας. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, ὁ ὢν ἐν τῷ σώματι τοῦ Βραχμᾶνος, ἐνθυμούμενος τὸν λόγον τοῦ γέροντος Ὑπάρχου, κατηγόρει ἑαυτοῦ, ταῦτα διανοούμενος· «Φεῦ! τί πεποίηκα ὁ ἀνόητος; μῶν βαδίσω εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀφηγήσωμαι τῇ Βασιλίσσῃ καὶ τῷ γέροντι Ὑπάρχῳ τὰ ἐμοὶ συμβάντα; ἢ ἀνοίκειον τοῦτο; οὐ γὰρ πιστευθήσομαι· ἐροῦσι γάρ· «Τίς οὗτος; ἢ τίς ἡ μορφὴ αὕτη;» Τοιαῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἀνακυκλῶν, ἑτέραν ὁδὸν ἐτράπετο. Τοῦ δὲ κυφοῦ, ὃς ἔφερε τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως, λέγοντος λόγους ἀσυμφώνους, ἡ Βασίλισσα, καλέσασα μετά τινας ἡμέρας τὸν γέροντα Ὕπαρχον, ἔφη· «Ἐξ ἅπαντος, ὦ πάτερ, οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ Βασιλεύς· ἀσύμφωνα γὰρ λέγει καὶ ἀνάρμοστα οἷς ἐρωτᾶται.» Ὁ δὲ συναινέσας, εἶπεν, ὡς τρόπον ποιήσεται, καθ' ὃν φανερὸς γενήσεται ὁ Βασιλεύς. Λαβὼν δ' ἄδειαν παρὰ τοῦ ψευδοβασιλέως, τοῦ πρώην κυφοῦ, ἤρξατο

διαδόναι σιτία τοῖς ἐνδεέσι ξένοις· νίπτων δὲ τοὺς πόδας αὐτῶν, ἔλεγεν ἑκάστῳ τοῦτο τὸ ἡμίστιχον·

«Ὁ ἐν ἓξ ὠσὶ μυστικὸς λόγος γίνεται πασίδηλος. Κυφοῦ παρόντος, οὐ γίνεται πασίδηλος.»

Καὶ ἐζήτει παρ' ἑνὸς ἑκάστου θάτερον ἡμίστιχον. Διασπαρθείσης τοίνυν τοιαύτης φήμης, ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς, ὁ φέρων τὸ σῶμα τοῦ Βραχμᾶνος, καὶ ἀκριβολογησάμενος πάντα, ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν, ὅπου ἦν, ὥδευεν ἐπὶ τὴν οἰκείαν πόλιν ἐν ἀδημονίᾳ, τοιαῦτα διανοούμενος· «Ἀναμφιβόλως τοῦτο γέγονεν ὑπὸ τῆς ἐμῆς γυναικὸς εἰς ἀναγνώρισιν ἐμοῦ.» Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρεγένετο περὶ δείλην ὀψίαν εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὸν οἶκον τῆς σιτοδοσίας· ὃς καὶ ἔφη τῷ Ὑπάρχῳ, παρόντι· «Δαιμόνιε, ἐγώ εἰμι Βραχμὰν, ἥκων ἐκ μακρᾶς χώρας· ὢν δὲ πρόσπεινος, βέβαιός εἰμι, ὅτι τεύξομαι εὐθέως ἀρίστου, εἰ καὶ παρ' ὥραν ἐστίν.» Ὁ μὲν οὖν Ὕπαρχος, καί τοι ἠβούλετο οἴκαδε ἀπελθεῖν, ἰδὼν ὅμως Βραχμᾶνα, πείνῃ θλιβόμενον, νίψας τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐξεφώνησε τὸ ἡμίστιχον ἐκεῖνο, ὡς σύνηθες. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, ὁ φέρων τὸ σῶμα τοῦ Βραχμᾶνος, ἀπεκρίνατο τὸ ἑξῆς, ὅ ἐστι θάτερον ἡμίστιχον. «Ὁ μὲν κυφὸς γίνεται Βασιλεὺς, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπαίτης καὶ ἀλήτης.»

Ἐρωτήσας δ' ὁ Ὕπαρχος, καὶ μαθὼν πάντα τὰ κατ' αὐτὸν, παραλαβὼν, ᾤχετο οἴκαδε ἄσμενος, καὶ τιμήσας αὐτὸν ὡς εἰκὸς, εἶπεν· «Ἰδὲ, δέσποτα, τὴν δύναμιν τοῦ ἐμοῦ νοός! Ἔγωγε πάλιν Βασιλέα σε ἀποκαταστήσω, τυχόντα τοῦ οἰκείου σώματος.» Τοιαῦτα εἰπὼν, ἐπορεύθη αὐτίκα ὡς τὴν Βασίλισσαν· ἣν εὑρὼν, τεθνεῶτα ψιττακὸν ἐν ἀγκάλαις ἔχουσαν, καὶ ἐπ' αὐτῷ κλαίουσαν, ἔφη· «Καλὸς οἰωνὸς οὗτος, ὦ δέσποινα· ὁ γὰρ ψιττακὸς οὑτοσὶ ὄργανον γενήσεται τῆς ἐντεύξεως τοῦ ποθουμένου. Κάλεσον τὸν ψευδοβασιλέα ἐκεῖνον, καὶ εἰπέ· «Ἔστι τις μάγος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὃς

ποιήσει μοι τὸν ψιττακὸν τουτονὶ ἕνα γοῦν λόγον ἐξερεύξασθαι;» Τοιαῦτα σοῦ εἰπούσης, ἐκεῖνος τῇ ἐπιστήμῃ τῆς νεκυομαντίας ἐπαιρόμενος, καὶ ἐπιδείξασθαι βουλόμενος, ἀφεὶς τὸ βασιλικὸν σῶμα, εἰσδύσεται εἰς τὸ τοῦ ψιττακοῦ. Ἐν ταὐτῷ δ' ὁ Βασιλεύς, ὢν ὄπισθέν μου, εἰσδύσεται τὸ οἰκεῖον σῶμα, καὶ τῆς οἰκείας βασιλείας τεύξεται.» Οὕτω δὴ γεγονότος, ὁ Ὕπαρχος ἀνεῖλε τὸν ψιττακόν, ὃν ἐψύχωσεν ὁ κυφός. Τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὁ ἐν ἓξ ὠσὶ μυστικὸς λόγος, γίνεται πασίδηλος. Κυφοῦ »παρόντος, οὐ γίνεται πασίδηλος. Ὁ μὲν κυφὸς γίνεται »Βασιλεὺς ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπαίτης καὶ ἀλήτης.

Τηνικαῦτα, γνόντα τὴν γνώμην τοῦ Λέοντος πάντα τὰ περιεστῶτα ζῶα, καὶ ἐπαινέσαντα ὅ,τι εἴρηκεν ὁ Δαμανάκας, μετέστησαν παραυτίκα εἰς ἕτερον τόπον μακράν. Ὁ μὲν δὴ Δαμανάκας ἔφη· «Πορευόμενος εἰς πόσιν ὕδατος, διὰ τί στραφείς, ἵστασαι ἐνταυθί;» Ὁ δέ, προσποιούμενος ἀπεκρίνατο· «Οὐδέν ἐστιν αἴτιον.»—«Εἰ μέν ἐστιν ἀπόῤῥητον, ἔφη, ἀποσιωπάσθω· λέγεται δ' ὅμως·

«Οὐ δεῖ τὸ πᾶν τοῖς πᾶσιν ἀνακαλύπτειν· δεῖ μέντοι γε »φράζειν μικρόν τι τῇ συζύγῳ, τῷ φίλῳ, ἢ τῷ υἱῷ· ἀξιό»πιστοι γὰρ οὗτοι.»

Οὑτωσὶ εἰπόντος τοῦ Δαμανάκα, τοιαῦτα διελογίζετο ὁ Πιγγαλάκας· «Ἐπιδέξιος ἐν πᾶσιν οὗτός μοι δοκεῖ· ἐκφράσω οὖν πρὸς αὐτὸν τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· λέγεται γάρ·

«Ἐκφράσας ὁ ἄνθρωπος τὸ οἰκεῖον πάθος τῷ ἀδόλῳ φίλῳ, »τῷ φιλοδεσπότῳ δούλῳ, τῇ φιλάνδρῳ γυναικί, ἢ τῷ δυνα»μένῳ δεσπότῃ, ἄνεσιν εὑρίσκει.»

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Ἀλλ' ὦ Δαμανάκα, ἀκούεις μεγάλης φωνῆς, πόῤῥωθεν ἐρχομένης;

Google

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἀκούω· τί οὖν φρονεῖ ὁ Κύριός μου;

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Ἀναχωρῆσαι ἐκ τούτου τοῦ ἄλσους βούλομαι, ὦ λῶστε.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Διὰ τί;

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Διότι ὑπερφυές τι ζῶον ἐνθάδε εἰσέδυ ἀθρόον, οὗ ἡ μεγάλη φωνὴ αὕτη ἐξακούεται· ἀπὸ δέ γε τῆς φωνῆς καὶ τὸ ζῶον δήπου συμπεραίνεται, οἷον πέφυκε, δηλονότι μεγαλοδύναμον, καὶ πάντολμον.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἵνα τί ἐκ μόνης φωνῆς δέδοικεν ὁ Κύριός μου; ἀνοίκειον γὰρ τουτὶ κατὰ τὸ λεγόμενον·

«Ἡ μὲν γέφυρα διαλύεται ἐκ τῆς ὁρμῆς τοῦ ὕδατος, ὁ δὲ »μυστικὸς λόγος ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως, ἡ δὲ φιλία ἐκ τῆς »διαβολῆς, ὁ δὲ δειλὸς ἐκ τῆς φωνῆς.

Ἀνοίκειον ἄρα ἐστὶν ἐκ μόνης ἀκουσθείσης φωνῆς ἐγκαταλιπεῖν τουτὶ τὸ ἄλσος, τὸ κτῆμα τῶν προπατόρων σου, καὶ κατὰ διαδοχήν σοι ἧκον. Ἔντε τῷ αἰθέρι καὶ ἐν τῇ γῇ πολυειδεῖς ἦχοι γίνονται, καὶ ἀκούονται, οἷον ἐκ νεφέλης βροντώσης, κιθάρας πληττομένης, αὐλοῦ, ἢ κόγχου ἐμπνεομένου, τυμπάνου, ἢ κώδωνος κρουομένου, ἁμάξης, ἢ θύρας τετριγυίας, καὶ ἐξ ἄλλων τοιούτων. Οὔκουν δεῖ δεδιέναι, οὐδ' ἐντεῦθεν ἁπλῶς μεταστῆναι· λέγεται γάρ·

«Καθὼς ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ περιπατεῖν τῷ μὲν τοῖν »ποδοῖν ἵσταται, τῷ δὲ κινεῖται, οὕτω καὶ ὁ φρόνιμος οὐκ »ἐγκαταλείπει τὸν ὃν ἔχει τόπον, πρὶν ἢ σκέψασθαι τὸν »ἕτερον, εἰς ὃν μεταστῆναι βούλεται.

«Ἐχθροῦ ἐπελθόντος πάνυ δεινοῦ καὶ φοβεροῦ, οὗτινος »ἡ καρτερία οὐ ἐκλείπεται, οὗτος οὐδέποτε ἡττᾶται.

«Κινδύνου ἐπιφανέντος ἐξ ἀπροόπτου, ἡ καρτερία τῶν »καρτερῶν οὐ καταβάλλεται. Τότε ὁ ὠκεανὸς ὑπερφυσοῦται, »ὅταν αἱ λίμναι ἄνικμοι γίνωνται, θερινῆς οὔσης τῆς ὥρας.

«Ὅστις ἐν μὲν εὐπραγίαις οὐ χαίρει, ἐν δὲ δυσπραγίαις »οὐ λυπεῖται, ἐν δὲ πολέμοις οὐ φοβεῖται, τοιοῦτον υἱὸν »σπανίως μήτηρ γεννᾷ· κολοφὼν γάρ ἐστι τοῦ Κόσμου.

«Οὐδὲν τὸ διάφορον μικροψύχου καὶ χόρτου· ὡς γὰρ ὁ »χόρτος κοῦφος, βληχρὸς, καὶ εὐτελής ἐστιν, οὕτω δὴ καὶ »ὁ μικρόψυχος.

«Τί ὄφελος ἐκ τοῦ ἀνδρικοῦ σχήματος ἐκείνου, ὃς δραστη-»ρίου τυχὼν καὶ θερμουργοῦ, καρτερίαν οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἐκ-»λύεται; Οὗτος γὰρ πέφυκεν, ὡς τὸ ἐκ λακκίου λαμπρὸν »ψέλλιον, ὃ τῇ τοῦ πυρὸς θερμότητι διαλύεται.

«Ἀκούσας φωνῆς μεγάλης, ἐνόμισα, ὅτι θύλαξ ἐστὶ, πλή-»ρης κρέατος καὶ στέατος· εἰσδὺς δ' ἔγνων, ὅτι ξύλον ἐστὶ »καὶ δέρμα.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Τί δηλοῖ τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἔστι πόλις κατὰ τὸν Βορέαν, ὀνόματι Καουσσαμβὴ, ἧς ὁ Βασιλεὺς, ᾧ ὄνομα ἦν Βιζαϊασένας, ἐν πολέμῳ κατὰ βαρβάρων κακῇ τύχῃ νικηθεὶς, διαφυγὼν, μόλις μόνος εἰς τὴν πόλιν ἐσώθη ἐφ' ἵππου. Τοῦ δὲ στρατοῦ τὸ μὲν κατεκόπη τὸ δὲ διεσπάρθη, τῇδε μὲν τὸ ἐλεφαντικὸν, ἐκεῖσε δὲ τὸ ἁρματικὸν, ἀλλαχόσε δὲ τὸ ἱππικὸν, καὶ ἑτέρωσε τὸ πεζικόν.

μετ' ὀλίγας δέ τινας ἡμέρας κυνόλυκός τις, περιπλανώμενος εἰς προνομὴν, ἦλθεν ἐπ' ἐκείνην τὴν γῆν, ἔνθα συνεκροτήθη ὁ πόλεμος ἀμφοῖν τοῖν ςρατοῖν· ἤχου δ' ἐν ταὐτῷ ἤκουσε τυμπάνου μεγάλου, (ὃ ἔπεσεν ἐξ ἐλέφαντος ἐν πολέμῳ) κρουομένου κλάδῳ δένδρου, σαλευομένῳ ὑπ' ἀνέμου. Διαταραχθεὶς δὲ, καὶ διαπτοηθεὶς, ταῦτα διελογίζετο· «Ὢ τοῦ δεινοῦ! ἀπολωλὼς ἐγώ εἰμι νυνί! Πόθεν αὕτη ἡ φωνή; ἢ ποῖον ἄρά ἐστι ζῶον; Φύγω ἐντεῦθεν, ἐν ὅσῳ μὴ ὑποπέσω ὑπὸ τὴν ὅρασιν τοῦ τοιούτου ζώου; ἢ ἀνοίκειον ἀπολιπεῖν εὐθέως τὸ πατρικὸν τοῦτο ἄλσος; λέγεται γάρ·

«Ὅςτις ἐκ φόβου ἢ χαρᾶς ποιεῖ ταχέως, ὅ,τι ἐπέλθῃ, πρὶν » ἢ σκέψασθαι, οὗτος παλινῳδεῖ καὶ γνωσιμαχεῖ.»

Περισκοπῶν οὖν γνῶναι τὸ αἴτιον τοῦ ἤχου, ἰδὼν ἐκεῖνο τὸ μέγα τύμπανον, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Ἆρα οἴκοθεν ὁ ἦχος οὗτος γίνεται; ἢ ἐκ τοῦ πλήττοντος κλάδου τοῦ δένδρου;» Κατανοήσας δ' ὡς ἄψυχόν ἐστι, πλησιάσας, ἔκρουεν αὐτὸ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ, παίζων, καὶ λέγων μετὰ χαρᾶς καὶ θαύματος· «Ὢ! μετὰ πολὺν χρόνον τοσοῦτον βρῶμα ἦλθεν εἰς χεῖράς μου! Πάντως γε πλῆρές ἐστι τοῦτο κρέατος καὶ στέατος!» Μόλις δὲ διαῤῥήξας τὸ σκληρὸν δέρμα, εἰσέδυ ἄσμενος· ἐν δὲ τῷ διαῤῥηγνύειν ἐξεῤῥίζωσε καὶ ἕνα τῶν ἑαυτοῦ ὀδόντων. Ἀλλ' ἰδὼν, ὅτι ξύλον καὶ δέρμα μόνον ἦν, ἐξεφώνησε τὸν στίχον τοῦτον, ὃν εἶπον ἀνωτέρω·

«Ἀκούσας φωνῆς μεγάλης, ἐνόμισα, ὅτι θύλαξ ἐστὶ, πλή-»ρης κρέατος καὶ στέατος· εἰσδὺς δ' ἔγνων, ὅτι ξύλον ἐστὶ »καὶ δέρμα. Οὐκ ἄρα χρὴ δεδιέναι ἐκ ψιλῆς φωνῆς.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Ἅπαντες οἱ περὶ ἐμὲ, φοβηθέντες, φυγεῖν ἐφίενται, ὦ λῶστε· πῶς οὖν ἔγωγε καρτερήσω;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Τὸ σφάλμα οὐκ ἔστιν ἐκείνων· οἱ γὰρ δοῦλοι γίνονται κατὰ τὸν δεσπότην. Σταθερὸς δὴ γενόμενος, παράμενε, ἔστ᾽ ἂν ἀναστρέψω, κατασκοπήσας τὴν φύσιν τῆς φωνῆς ταύτης τῆς μεγάλης. Μετὰ δὲ, ὅ,τι κριθῇ εὔλογον, ποιητέον.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Τί λέγεις; τολμᾷς εἰς τοιοῦτον κίνδυνον;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Τολμῶ, ὅταν προςάξῃ ὁ δεσποτικός σου ποῦς. Λέγεται γάρ·
«Δεσπότου προστάττοντος, οὐδεὶς οὐδαμῶς φόβος ἐστὶ τῷ
»πιστῷ δούλῳ, ἀποδημοῦντι διὰ ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς ἐπικιν-
»δύνου.
«Ὅςτις τῶν θεραπόντων, κελευσθεὶς εἴς τι ἔργον, ἀμφι-
»γνοεῖ, καὶ ἀναβάλλεται, οὗτος οὐκ ἄξιός ἐστιν εἶναι παρὰ
»τῷ Βασιλεῖ, τῷ θέλοντι δόξαν καὶ εὔκλειαν.»

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Εἰ οὕτως ἔχει, ἄπιθι· εὐθεῖά σοι ἡ ὁδός.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Δαμανάκα, ὁ Πιγγαλάκας, ὑπονοήσας, τοιαῦτα διενοεῖτο· «Οὐ καλῶς πεποίηκα, πιστεύσας τῷ Δαμανάκᾳ, καὶ ἀνακαλύψας πρὸς αὐτὸν τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ἴσως γὰρ κακόφρων ἔσεται περὶ ἐμὲ, ἤτοι δωροδοκηθεὶς, ἢ ἐνθυμηθεὶς τὴν ἣν ἔπαθεν ἔκπτωσιν πρότερον ἐκ τῆς ἀρχῆς. Λέγεται γάρ·
«Οἱ ἔντιμοι ὑπηρέται, ὅταν ἀτιμηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Βασι-
»λέως, ὀλέθρου αἴτιοι γίνονται αὐτῷ, εἰ καὶ φύσεως εἰσιν ἀγαθῆς.

Ἔστε οὖν ἴδω, τί ποιῆσαι βούλεται ὁ Δαμανάκας, πορευθεὶς εἰς ἕτερον τόπον, περιφρουρήσω ἐμαυτὸν ἐκεῖ, μήπως αὐτὸς, παραλαβὼν ἐκεῖνο τὸ θηρίον, ἔλθῃ εἰς ἀναίρεσίν μου. Λέγεται γάρ·

«Οἱ ἀδύνατοι, μὴ πιστεύσαντες, οὐκ ἂν ἀναιρεθείησαν οὐδ' »ὑπὸ τῶν λίαν δυνατῶν· οἱ δὲ δυνατοὶ, πιστεύσαντες, ἀναι»ροῦνται καὶ ὑπὸ τῶν ἀδυνάτων.

«Οὐδὲ τῷ Βριχασπατῇ πιστεύσειεν ἂν ὁ φρόνιμος, ἂν »ἀγαπᾷ ὑπερτέραν δόξαν, μακροβιότητα, καὶ πᾶν ὅ,τι κατα»θύμιον.

«Καὶ ὁ Θεὸς ἀνελεῖν οὐ δύναται τὸν ἐχθρὸν ἄνευ πεποιθή»σεως· τὸ ἔμβρυον τῆς Διτῆς ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ Ἴνδρα, ἐπειδὴ »ἡ Διτὴ ἐπίστευσεν αὐτῷ.»

Οὕτω μὲν δὴ ὁ Πιγγαλάκας ἐγνωκὼς, ἐλθὼν εἰς ἕτερον τόπον, ἦν ἐκεῖ μόνος, προσέχων, καὶ ἐνατενίζων κατὰ τὴν ὁδόν. Ὁ δὲ Δαμανάκας, ὑπὸ τῆς φωνῆς ὁδηγούμενος, προσπελάσας τῷ Σανζηβάκᾳ, εἶδεν, ὅτι ταῦρός ἐστι· καὶ χαρεὶς τὴν ψυχὴν, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Ἀγαθὸν μέγιστον ἐπεγένετο! διὰ γὰρ τῆς τούτου φιλιώσεως καὶ ἐκπολεμώσεως ὁ Πιγγαλάκας ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἔσεται βουλήν. Οὕτω δὲ καὶ λέγεται·

«Οὐ τοσοῦτον ἀποδέχεται ὁ Βασιλεὺς τὴν βουλὴν τῶν »βουλευτῶν, ὅταν ἐκεῖνοι ὦσιν ἀγαθῆς φύσεως, καὶ φιλόφρονες, »ὅσον, ὅταν αὐτὸς ᾖ ἐν δεινοῖς καὶ συμφοραῖς.

«Ὅταν ὁ Βασιλεὺς δυσπραγῇ, ὁμογνώμων ἀεὶ γίνεται τοῖς »βουλευταῖς· ταῦτ' ἄρα καὶ οἱ βουλευταὶ ἀγαπῶσι δυσπρα»γοῦντι Βασιλεῖ.

«Καθὼς ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὐσθενῇ, οὐ θέλει ἰατρὸν, οὕτω »καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὅταν εὐπραγῇ, οὐκ ἀγαπᾷ τοὺς βουλευτάς.»

Τοιαῦτα ἐν διανοίᾳ ἀναπλάττων ὁ Δαμανάκας, ἐπανέκαμψε πρὸς τὸν Πιγγαλάκαν. Ὁ δὲ, ἰδὼν αὐτὸν, μόνον ἐρχόμενον,

έστη ἐν ᾧ ἦν πρότερον τόπῳ καὶ σχήματι, μηδεμίαν δειλίαν, ἢ ὑπόνοιαν ἐπιδεικνύς. Προσελθόντι δ' αὐτῷ, εἶπε·

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Εἶδες ἄρα ἐκεῖνο τὸ ζῶον;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Εἶδον χάριτι τοῦ Κυρίου μου.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Ἀλήθειαν λέγεις;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Τί οὖν; λέγεται ψεῦδος ἐνώπιον Βασιλέως; λέγεται γάρ·

«Ὁ νομοθέτης Μανοῦς ἀπεφθέγξατο, ὡς ὁ Βασιλεὺς εἰκὼν »ἐστι σύμμικτος πάντων τῶν θεῶν· ὅθεν οὐχ ὡς ἁπλῶς ἄν»θρωπον, ἀλλ' ὡς Θεὸν αὐτὸν δεῖ νομίζειν.

«Ὅστις μικρόντι γε ψεῦδος λέγει ἐνώπιον Βασιλέων τε καὶ »θεῶν, οὗτος τὴν ταχίστην ὄλλυται, εἰ καὶ πάνυ μέγας τυγ»χάνει.

«Αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ Θεοῦ τε καὶ Βασιλέως· ὁ μὲν γὰρ »Βασιλεὺς ἀνταποδίδωσιν εὐθὺς ἤτοι καλὸν, ἢ κακόν· ὁ δὲ »Θεὸς μετὰ θάνατον.»

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Εἶδες ἀναμφιβόλως· οἱ γὰρ μεγαλόφρονες οὐκ ὀργίζονται κατὰ τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν· διὰ τοῦτο καὶ οὐκ ἀνῃρέθης ὑπ' ἐκείνου. Λέγεται γάρ·

«Καθὼς ὁ σφοδρὸς ἄνεμος οὐ τοὺς μικροὺς, ἁπαλοὺς, καὶ

»χθαμαλοὺς θάμνους προῤῥίζους ἀνασπᾷ, ἀλλὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ »στερεὰ καὶ μεγάλα δένδρα, οὕτω καὶ ὁ μέγας κατὰ τῶν »μεγάλων μεγαλουργίαν δεικνύει.

«Ὁ μεγαλοσθενὴς καὶ μεγαλόσωμος ἐλέφας οὐκ ὀργίζεται »κατὰ τῶν βομβυλίων, περιϊπταμένων, καὶ λακτιζόντων αὐ-»τὸν κατὰ τοὺς μήνιγγας, περιῤῥεομένους ἱδρῶτι εὐώδει· οἱ »γὰρ δυνατοὶ κατὰ τῶν ἰσοδυνάμων ὀργίζονται.»

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Οὕτως ἔχει. Ἐκεῖνο μὲν τὸ ζῶον μέγα, ἡμεῖς δὲ μικροὶ καὶ οὐτιδανοί· ἀλλὰ καὶ οὕτως, ὑπόδουλον αὐτὸ καὶ ὑποπόδιον ποιήσω τοῦ κυρίου μου, εἰ προσταγὴ γένοιτο.

Ἀναςενάξας δ' ὁ Πιγγαλάκας, ἔφη· «Δύνασαι τοῦτο ποιῆσαι;»

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Τί δυσκατόρθωτον τῷ νοΐ; λέγεται γάρ·

«Οὔθ' ὅπλοις, οὔτ' ἐλέφασιν, οὔθ' ἱππεῦσιν, οὔτε μὴν πεζοῖς »ἔργον ἐν πολέμῳ κατορθοῦται τοσοῦτον, ὅσον τῷ νοΐ.»

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Εὐκατόρθωτόν σοι ἀδιστάκτως· πορεύθητι τοιγαροῦν, καὶ ποίησον τρόπον, καθ' ὃν δουλείαν μοι ποιήσει.

Ὑπακούσας δ' ὁ Δαμανάκας, προσελθὼν πάλιν τῷ Σανζη-βάκᾳ, ἐξεφώνησεν ὑπεροπτικῶς· «Ἐλθὲ, ἐλθὲ, κακὲ ταῦρε· ὁ δεσπότης Πιγγαλάκας καλεῖσε· διὰ τί, μηδαμῶς φοβούμενος, μυκᾷς εἰς μάτην συχνάκις;»

Digitized by Google

ΣΑΝΖΗΒΑΚΑΣ.

Τίς οὗτος, ἑταῖρε, ὁ Πιγγαλάκας;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Πῶς οὐκ οἶδας τὸν δεσπότην Πιγγαλάκαν; ἀλλὰ μαθήσῃ, ὅταν πάθῃς. Οὐκ οἶδας, ὡς ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ ἱστάμενος ὑπὸ τὸ δένδρον Βάταν, περιπολούμενος πᾶσι τοῖς ἀγρίοις ζώοις, ὁ μεγαλόφρων, ὁ δεσπότης, ὁ Πιγγαλάκας τοὔνομα, ὁ μέγας λέων;

Τοιούτων ἀκούσας ὁ Σανζηβάκας, τεθνεῶτα ἑαυτὸν ἐνόμισε καὶ μετὰ μεγάλου ἄχθους ἀπεκρίνατο· «Ἀγαθὸς τὸν τρόπον καὶ γλυκὺς τὸν λόγον φαίνῃ μοι, φίλε· ἀλλ᾽ ἐὰν ἀναγκαίως ἀπαγάγῃς με ἐκεῖσε, πίστιν ἀσφαλείας μοι δὸς ἐκ μέρους τοῦ δεσπότου.»

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ὀρθῶς εἴρηκας· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ θέμις. Λέγεται γάρ·

«Τῆς μὲν γῆς, τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ὄρους ὅρος ἐστί, τῆς »δὲ γνώμης τοῦ Βασιλέως οὐδεὶς οὐδαμῶς ἐστιν ὅρος.»

Σὺ μὲν οὖν μένε ἐνταυθί, ἕως ἂν πίστιν ἀσφαλείας λάβω παρὰ τοῦ δεσπότου· ἐγὼ δ᾽ ἐλθὼν μετέπειτα, ἀπάξω σε ἐκεῖσε.

Τοιαῦτα εἰπὼν τῷ Σανζηβάκᾳ ὁ Δαμανάκας, ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Πιγγαλάκαν, ἔφη· «Οὐκ ἔστι κοινὸν ἐκεῖνο τὸ ζῶον, κύριε· ἐρωτήσαντί μοι γὰρ εἶπεν· «Ἐγώ εἰμι ὁ ταῦρος, τὸ ὄχημα τοῦ θεοῦ Σίβα· ἡσθέντος δ᾽ ἐκείνου τοῦ Θεοῦ, ἀπελύθην νέμεσθαι πόαν χλοερὰν περὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰαμουνᾶ ποταμοῦ. Τί δὲ δεῖ πολυλογίας; τοῦτο τὸ ἄλσος ἐδόθη μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς διατριβὴν καὶ τρυφήν.»

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Ἤδη ἔγνωκα, ὡς ἄνευ θείας χάριτος καὶ βοηθείας οὐκ ἂν ἠδύνατο ζῶον ἥμερον καὶ ποηφάγον διατρίβειν ἐν ἄλσει, ἐρήμῳ ἀνθρώπων, καὶ βοᾷν εἰς τοσοῦτον. Σὺ δ' εἰπέ μοι, τί εἴρηκας περὶ ἐμοῦ;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ὅτι τὸ ἄλσος τοῦτο κτῆμά ἐστι τοῦ λέοντος Πιγγαλάκα, ὃς ὄχημά ἐστι τῆς θεᾶς Παρβατῆς· ἐπειδὴ δὲ σὺ αὐτὸς, ἔφην, ξένος εἶ, ἐλθὼν, δίαγε μετ' ἐκείνου ἐν ἑνὶ τόπῳ ἀδελφικῶς καὶ φιλικῶς, συντρώγων, καὶ συμπίνων, καὶ συγχαίρων. Ὁ δὲ ἀπεδέξατο ταῦτα πάντα· ἀπήτησεν ὅμως πίστιν ἀσφαλείας παρὰ σοῦ. Οὕτως ἔχει, ὡς εἴρηκα. Νῦν δὲ σὺ οἶδας.

ΠΙΓΓΑΛΑΚΑΣ.

Εὖγε, ὦ ἀγαθέ! σὺ γὰρ εἴρηκας συνῳδὰ τῇ ἐμῇ καρδίᾳ. Δέδοται πίστις ἀσφαλείας ἐκείνῳ παρ' ἐμοῦ· ἀλλὰ καὶ σὺ αὐτὸς ἀπαίτησον πίστιν ἀσφαλείας παρ' ἐκείνου ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ κόμισον αὐτὸν ἐνθάδε, ὅσον τάχος. Λέγεται γάρ·

«Καθὼς ἡ οἰκία στερεοῦται ὑπὸ στύλων, οὕτω καὶ ἡ βα»σιλεία ὑπὸ βουλευτῶν εὐσταθέων, εὐθέων, εὐνόων, καὶ εὐδοκίμων.

«Τῶν μὲν βουλευτῶν ἡ γνῶσις διαγινώσκεται ἐν πράγμα»σι δυσκόλοις, τῶν δ' ἰατρῶν ἐν νόσοις δυσιάτοις· ἐν δ' εὐ»κόλοις τίς οὐκ ἔστι σοφός;»

Ἀναχωρήσας δ' ὁ Δαμανάκας, τοιαῦτα καθ' ὁδὸν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν· «Ὦ! εὐάρεστος ἐφάνην τῷ δεσπότῃ! καὶ ὑπήκοον αὐτὸν ἐποίησα τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις! οὐδεὶς ἄρα ὀλβιώτερος ἐμοῦ. Λέγεται γάρ·

«Ἥδιστον τὸ πῦρ ἐν χειμῶνι· ἥδιστον ἡ ἔντευξις φίλου· »ἥδιστον ἡ παρὰ Βασιλέως τιμή· ἥδιστον ἡ μετ' ἀγαθῶν »διατριβή.» Προσελθὼν δὲ τῷ Σανζηβάκᾳ, εἶπε περιχαρῶς· «Ἐξιλεώθη, ὦ ἑταῖρε, ἐκεῖνος ὑπ' ἐμοῦ, καὶ πίστις ἀσφαλείας ἐδόθη παρ' ἐκείνου· ἴθι οὖν μετὰ θάῤῥους. Ἐπειδὴ δ' ὅμως δι' ἐμοῦ τῆς ἐξιλεώσεως τοῦ Βασιλέως ἔτυχες, κατὰ τὴν ἑξῆς συνθήκην δεῖσε διάγειν. Συναίνει καθ' ὅ,τι ποιῶ, ὅταν ἀναλαβὼν τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα, διοικῶ πάντα τὰ τῆς βασιλείας· οὕτω γὰρ ἀμφότεροι τρυφήσομεν τῆς βασιλικῆς δόξης. Λέγεται γάρ·

»Δόξα τε καὶ πλοῦτος τοῖς ἀνθρώποις προσεπιγίνεται κατὰ »τὸν θηρευτικὸν νόμον· ἐν γὰρ θήραις ὁ μὲν τῶν θηρευτῶν κε»λεύει, «Ἄνελε·» ὁ δ' ἕτερος ἀναιρεῖ τὸ ζῶον.

«Ὅστις ἐξ οἰήσεως οὐ τιμᾷ, ὡς δεῖ, τοὺς παρὰ τῷ Βασιλεῖ, »οὗτος ἐκπίπτει τοῦ οὗ ἔχει βαθμοῦ, καθάπερ ὁ Δαντίλας.

ΣΑΝΖΗΒΑΚΑΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἔστιν ἐν γῇ πόλις, ὀνόματι Βαρδδαμανάπουρα, ἔνθα Βασιλεύς τις ἦν, Βρισσασένας καλούμενος· οὗ ὁ Ὕπαρχος, Δαντίλας τοὔνομα, ὑπέρπλουτος ἦν, καὶ ὑπερένδοξος, καὶ λίαν εὐάρεστος τῷ τε Βασιλεῖ καὶ τῷ λαῷ. Ἐν βραχυλογίᾳ, τοιοῦτος συνετὸς, καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ οὔτ' ἤκουσται, οὔτ' ἑώραται. Ὀρθῶς δὲ καὶ λέγεται·

«Ὁ ποιῶν τὰ συμφέροντα τῷ Βασιλεῖ, ἀπεχθὴς ἐστι τῷ »λαῷ· ὁ δε ποιῶν τὰ συμφέροντα τῷ λαῷ, ἀπελαύνεται ὑπὸ »τοῦ Βασιλέως. Ἀμφοτέρων οὖν ὄντων ἐναντίων ἀλλήλοις, ὁ »ποιῶν ἅμα τὰ ἀρεστὰ τῷ τε Βασιλεῖ καὶ τῷ λαῷ, δυσεύ»ρετός ἐστι.»

Digitized by Google

Γάμων δὲ τελουμένων τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἅπαντες οἱ ἐν πόλει λογάδες, καὶ οἱ ἐν ἀξιώμασι, κληθέντες, ἐν μεγαλοπρεπείᾳ εὐωχήθησαν, καὶ μεγαλοδωρίᾳ ἐτιμήθησαν. Μετὰ δὲ τοὺς γάμους ἐκλήθη καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν πᾶσι τοῖς οἰκείοις εἰς ἑστίασιν. Ὁ δὲ σαρῶν τὴν βασιλικὴν οἰκίαν, ᾧ ὄνομα Γοραμβδάκας, καθεσθεὶς ἀνωτέρω τοῦ βασιλικοῦ ἱερέως, ἐκτραχηλισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὑπάρχου, ἀπεβλήθη. Ἔκτοτε δὲ, ἀχθόμενος τῇ ἀτιμίᾳ, οὐχ ὕπνωττεν οὐδ' ἐν νυκτὶ, ταῦτα διανοούμενος· «Πῶς ἐγὼ τοῦτον τὸν μεγάλαυχον ἀποστήσαιμι ἂν τῆς τοῦ Βασιλέως εὐμενείας; ἢ οὐ δύναμαι αὐτὸν κακόν τι ποιῆσαι, καὶ εἰκῇ κατατήκω τὸ ἐμαυτοῦ σῶμα; Λέγεται γάρ·

«Ὅστις κακοποιῆσαι μὴ δυνάμενος τὸν ἐχθρὸν, ἀγανακτεῖ, »οὗτος λίαν ἀναίσχυντός ἐστιν· ὁ ἐρέβινθος, ἀναπηδῶν ἐν τῷ »φρύγεσθαι, δύναται τὸν κρίβανον διαῤῥῆξαι;»

Καί ποτε περὶ τὴν ἕω, σαρῶν πρὸς τῇ κλίνῃ τοῦ Βασιλέως, ὑπονυστάζοντος, ὑπεφώνησε, σχετλιάζων· «Ὢ τῆς κακίας τοῦ Δαντίλα, ὃς ἀγκαλίζεται τὴν Βασίλισσαν!» Ἀκούσας δ' ὁ Βασιλεὺς, ἀναστὰς εὐθέως, ἐπευθύνετο· «Ἀληθὲς, ὦ Γοραμβδάκα, τοῦτο λέγεις; ἐν ἀγκάλαις ἦν ἡ Βασίλισσα τοῦ Δαντίλα;» Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· «Ἐπειδὴ, Βασιλεῦ, ἠγρύπνησα ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἐν παιδιᾷ κύβων, ὕπνος ἐπέπεσέ μοι βίαιος, σαροῦντι· ὅθεν τί εἴρηκα, οὐκ οἶδα.» Ταῦτα μὲν οὗτος, τοιαῦτα δὲ ὁ Βασιλεὺς διενοεῖτο, ἀπορῶν· «Ἀκώλυτος ἦν εἰς τὸν ἐμὸν οἶκον ἡ εἴσοδος τοῦ τε Δαντίλα καὶ τοῦ Γοραμβδάκα ἐξ ἴσου· ἴσως οὖν αὐτὸς εἶδε τὴν Βασίλισσαν ἐν ἀγκάλαις ἐκείνου. Λέγεται γάρ·

«Ὅ,τι κρυπτόν ἐστιν ἐν τῇ καρδίᾳ, εἴτε καλὸν, εἴτε κα»κὸν, τοῦτο φανερὸν γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ »ἀνθρώπου, ἐν ὕπνῳ λαλοῦντος, ἢ μεθύοντος.

«Ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος θέλει, ἢ βλέπει, ἢ πράττει γρηγορῶν, »τοῦτο καὶ ἐν ὕπνῳ λέγει, ἢ πράττει, φανταζόμενος.

Πρὸς δὲ, τίς ἀμφιβολία τῇ ῥαδιουργίᾳ τῶν γυναικῶν; λέγεται γάρ·

«Τίς ἄρα ἀγαπητὸς ταῖς γυναιξί; τούτῳ μὲν γὰρ ἐν ταὐτῷ »προσλαλοῦσιν· ἐκεῖνον δὲ βλέπουσι, καὶ ἄλλον κατὰ νοῦν »ἔχουσιν.

»Οὔτε τὸ πῦρ κορέννυται ξύλων, οὔτε ὁ ὠκεανὸς ποτα- »μῶν, οὔτε ὁ ᾅδης νεκρῶν, οὔτε αἱ γυναῖκες ἀνδρῶν.

»Τότε σωφροσύνη ταῖς γυναιξίν ἐστιν, ὅτ' οὐκ ἔστιν οὔτε »τόπος ἰδιαίτερος, οὔτε καιρὸς ἁρμόδιος, οὔτ' ἀνὴρ ἐπιζη- »τούμενος.

»Ἡ μὲν γυνή ἐστιν, ὡς ἡ στάμνος τοῦ βουτύρου, ὁ δ' ἀνήρ, »ὡς ἡ φλὸξ τοῦ πυρός· καθὼς δὲ τὸ βούτυρον διαλύεται ἐκ »τῆς προσθίξεως τοῦ πυρὸς, οὕτω καὶ ἡ γυνὴ ἐκ τῆς τοῦ »ἀνδρός.

»Εἰ γένοιτο τὸ μὲν πῦρ ψυχρὸν, ἡ δὲ Σελήνη θερμή, ὁ δὲ φύσει κακὸς ἀγαθὸς, γένοιτ' ἂν καὶ ἡ γυνὴ σώφρων.

»Ὅς τις, ἄφρων ὤν, φρονεῖ· «Αὕτη ἡ γυνὴ ἐρᾷ ἐμοῦ», οὗ- »τος ὑπεξούσιος ἐκείνης ἀεὶ γίνεται, καθὼς τὸ ἐπὶ παιδιᾷ ὄρνεον.»

Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς πολυειδῶς καὶ πολυπαθῶς λογιζόμενος, πόῤῥω τῆς πρὸς τὸν Δαντίλαν εὐνοίας ἐγένετο· καὶ ἐκώλυσεν ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας τὴν εἰς τὰ βασίλεια αὐτοῦ εἴσοδον. Ὁ δὲ, σκοπήσας τὸν Βασιλέα εὐνοϊκῶς ἐξαπίνης μὴ ἔχοντα, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ ὧδε· «Ὦ! ὀρθά ἐστι τὰ λεγόμενα·

»Τίς, πλουτήσας, οὐ φυσιοῦται; τίνος ἡδυπαθοῦς αἱ δυσπραγίαι ἔληξαν; τίνος τὸ καρτερικὸν ὑπὸ τῶν γυναικῶν »οὐκ ἐχαυνώθη; τίς προσφιλὴς τῷ Βασιλεῖ; τίς τοῦ πανδα- »μάτορος χρόνου παρανάλωμα οὐκ ἐγένετο; τίς ἐπαίτης τι- »μῆς ἔτυχεν; ἢ τίς ταῖς ἄρκυσι τοῦ κακοτρόπου ἐμπεσὼν, »ἀγαθοῦ ἐπέτυχεν;

«Οὐδεὶς ἐράσμιός ἐστι τοῖς δυσθύμοις Βασιλεῦσι· τὸ πῦρ »θιγόμενον, κατακαίει καὶ αὐτὸν τὸν θύτην, σπένδοντα.

«Τίς ἤκουσεν, ἢ εἶδεν ἐν μὲν τῷ κόρακι καθαρότητα, ἐν δὲ »τῷ κυβευτῇ ἀλήθειαν, ἐν δὲ τῷ ὄφει ἀνοχὴν, ἐν δὲ ταῖς »γυναιξὶ κόρον ἔρωτος, ἐν δὲ τῷ δειλῷ καρτερίαν, ἐν δὲ τῷ »οἰνοπότῃ κρίσιν, ἐν δὲ τῷ Βασιλεῖ φιλίαν;

«Πρὸς δὲ τούτοις οὐδέ γ' ἐν ὕπνῳ ἄχαρί τι ἐποίησα ἔργῳ ἢ λόγῳ, οὔτ' αὐτῷ τῷ Βασιλεῖ, οὔτ' ἄλλῳ τινι· διὰ τί ἄρα ἀπέστρεψεν ἐπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ ὁ Βασιλεύς;» Καί ποτε ὁ Γοραμβδάκας, ἰδὼν τὸν Δαντίλαν, ἐξωθούμενον ἀπὸ τῆς βασιλικῆς θύρας ὑπὸ τῶν θυρωρῶν, εἶπε χλευάζων· «Ὁ Δαντίλας, οὗτος, ὦ θυρωροί, λίαν προσφιλὴς ὢν τῷ Βασιλεῖ, οἷός τέ ἐστιν ὑμῖν ποιῆσαι ἤτοι κακὸν ἢ ἀγαθόν. Καθὼς ἄρα ἐγὼ, οὕτω καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἐκτραχηλισθήσεσθε ὑπ' αὐτοῦ, κωλυομένου.» Ἀκούσας ὁ Δαντίλας, ταῦτα διελογίζετο· «Πάντως γε τὸ ἐμοὶ συμβὰν δεινὸν, τούτου ἔργον ἐστίν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὃς διακονεῖ τῷ Βασιλεῖ, οὗτος, καίπερ ὢν ἀγενὴς, ἀσύ»νετος, καὶ ἄτιμος, τιμητέος ἐστὶν ἀεί.

«Εἰ καὶ φαῦλος καὶ εὐτελὴς ἐστιν ὁ τοῦ Βασιλέως ὑπηρέ»της, οὐδέποθ' ὅμως ἀτιμίαν λαμβάνει παρ' ἀνθρώπων.»

Ταῦτα διαλογισάμενος, οἴκαδε ἦλθε· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν Γοραμβδάκαν ἐδωρήσατο αὐτῷ ζεῦγος στολῆς, εἰπών· «Σὺ, βέλτιστε, ἐξεβλήθης ὑπ' ἐμοῦ, δυσφορήσαντος, ὅτι ἀνωτέρω τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ Βασιλέως ἐκάθισας ἐν ἀνοικείᾳ ἕδρᾳ· ἐφ' ᾧ σύγγνωθί μοι.» Ὁ δὲ τὴν δυάδα τῆς στολῆς, ὡς βασιλείαν οὐρανοῦ, δεξάμενος, σφόδρα χαρεὶς, ἔφη· «Συγγνώμη σοι δέδοται παρ' ἐμοῦ, ὦ ἄριστε· ἀντὶ δὲ ταύτης τῆς χάριτος ἰδὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἐμοῦ νοὸς, καὶ τὴν εὐμένειαν τοῦ Βασιλέως.» Οὕτω, εἰπὼν ἀπῆλθε λίαν ἄσμενος. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὢ τῆς ἰσοδυναμίας τοῦ ζυγοῦ καὶ τοῦ οὐτιδανοῦ! ὡς »γὰρ δι' ὀλίγου εἰς τὰ ἄνω, οὕτω καὶ δι' ὀλίγου εἰς τὰ κά»τω ῥέπει.»

Τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ σαρῶν ὁ Γοραμβδάκας πρὸς τῇ κλίνῃ τοῦ Βασιλέως, ὑποκαθεύδοντος, ὑπεφώνησεν· «Ὢ τῆς ἀγνοίας τοῦ Βασιλέως, ὃς, πάσχων πάθος διαῤῥοίας, ἐσθίει Σιρβδατήν.» Ἀκούσας δ᾽ ὁ Βασιλεὺς, ἀνέστη, διαταραχθεὶς, καὶ, «Ὢ μιαρὲ, ἔφη· τί οὕτως ἀνοίκεια λαλεῖς; εἶδες ἐμέ ποτε τοιαῦτα πράττοντα, ἢ πάσχοντα;» Ὁ δὲ, «Βασιλεῦ, ἔφη, ἐκ τῆς ἐν νυκτὶ ἀγρυπνίας πρὸς παιδιὰν κύβων, ὕπνος κατέσχε με βίαιος· διὸ ὅ,τι εἴρηκα, οὐκ οἶδα· ἵλεως οὖν ἔστω μοι ὁ Κύριός μου, ὑπ᾽ ἐξουσίαν ὄντι τοῦ ὕπνου.» Τηνικαῦτα ὁ Βασιλεὺς τοιαῦτα ἀνέπλαττεν ἐν διανοίᾳ· «Ἔμοι γε οὔτε τοιοῦτον πάθος ἐπεγένετο, οὔτε τοιαύτη ὀπώρα ἐδρώθη. Καθὼς ἄρα ἐγὼ οὔτε τοιοῦτόν τι πέπονθα, οὔτε τοιοῦτόν τι βέβρωκα, οἷον οὗτος ὁ μωρὸς εἴρηκεν, οὕτω δήπου καὶ ὁ Δαντίλας τοιοῦτόν τι ἀπαίσιον οὐ πεποίηκε. Πάντη οὖν ἀπρεπῆ πέπρακταί μοι, ἀτιμάσαντι αὐτὸν τὸν ταλαίπωρον. Τοιούτοις γὰρ ἀνδράσι τοιουτότροπα ἔργα ἀνοίκεια· ἄλλως τε, ἀπόντος τούτου, τὰ τῆς βασιλικῆς καὶ πολιτικῆς διοικήσεως ἐκλελυμένα γεγένηνται.» Τοιαῦτ᾽ ἄττα διανοηθεὶς, μεταπεμψάμενος τὸν Δαντίλαν ἐδωρήσατο αὐτῷ τὰ ἅπερ ἐφόρει ἄμφια καὶ κοσμήματα, καὶ τὸ ὑπατικὸν ἅμα ἀξίωμα. Τοῦτό δ᾽ ἐστιν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅςτις ἐξ οἰήσεως οὐ τιμᾷ, ὡς δεῖ, τοὺς παρὰ τῷ Βασι-»λεῖ, οὗτος ἐκπίπτει τοῦ οὗ ἔχει βαθμοῦ, καθάπερ ὁ Δαντίλας.»

ΣΑΝΖΗΒΑΚΑΣ.

Ὀρθὰ ταῦτα λέγεις, ἑταῖρε· οὕτω δ᾽ ἔγωγε πράξω. Ὁμολογήσαντος ταῦτα τοῦ Σανζηβάκα, παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Δαμανάκας, προσελθὼν τῷ Πιγγαλάκᾳ, ἔφη· «Οὗτος αὐτὸς ὁ Σανζηβάκας, ὦ Βασιλεῦ, ὃν ἤνεγκα πρὸς σέ· νῦν δε σὺ οἶδας.» Ὁ μὲν δὴ Σανζηβάκας, προσκυνήσας εὐλαβῶς, ἔστη ἐνώπιον ταπεινῶς· ὁ δὲ Πιγγαλάκας, ἐπιθεὶς ἐπ᾽ αὐτὸν τὴν δεξιὰν

χεῖρα, εἶπε φιλοφρόνως· «Μὴ φοβοῦ, φίλε· δίαγε δὲ, ὡς ἐφίη, ἐν τούτῳ τῷ ἄλσει, ὃ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐστι δεσποτείαν· καὶ ἐπειδὴ πάνυ ἐπικίνδυνόν ἐστιν ἐκ τῶν ὧν ἔχει πολλῶν ἀγρίων θηρίων, συνδιάτριβε, καὶ συναγελάζου ἀεὶ ἐμοί.» Ὁ δ' ἔφη· «Ἔσται οὕτως, ὡς ἐπιτάττει ὁ Βασιλεύς.» Παραλαβὼν δ' αὐτὸν ὁ Πιγγαλάκας, ἐπορεύθη παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Ἰαμουνᾶ ποταμοῦ εἰς πόσιν ὕδατος, κἀκεῖθεν εἰσέδυ πάλιν τὸ ἄλσος. Παραδοὺς δ' ἔπειτα τῷ Καρατάκᾳ καὶ τῷ Δαμανάκᾳ τὴν τῆς βασιλείας διοίκησιν, συνετρύφα τῷ Σανζηβάκᾳ ἐν ἡδείαις ὁμιλίαις. Οὕτω μὲν οὖν συνδιῆγον ἀμφότεροι καθ' ἑκάστην, ἀπρὶξ ἐχόμενοι τῆς πρὸς ἀλλήλους στοργῆς καὶ ἀγάπης. Ἐν δ' ὀλίγαις ἡμέραις οὕτως ἐξ ἀσυνέτου συνετὸς ἐγένετο ὁ Πιγγαλάκας τῇ μετὰ τοῦ Σανζηβάκα ὁμιλίᾳ, σφόδρα εἰδήμονος ὄντος πολλῶν ἐπιστημῶν, ὥστε, ἀπολιπὼν τὸ ἄγριον καὶ σαρκοφάγον ἦθος, εἰς ἥμερον ἐτράπη καὶ ποηφάγον. Ἀλλὰ τί δεῖ μακρηγορεῖν; αὐτοὶ μόνοι, ὅ,τε Σανζηβάκας, καὶ ὁ Πιγγαλάκας, ἰδίᾳ ἀλλήλοις συνεβουλεύοντο ἑκάστοτε· τὰ δὲ λοιπὰ ζῶα πόῤῥωτάτω ἵσταντο· ὁ δὲ Καρατάκας καὶ ὁ Δαμανάκας εἴσδυσιν ὅλως οὐκ εἶχον. Τελευταῖον, τὰ ζῶα πάντα, βουλιμιῶντα ἐκ τῆς ἐγκρατείας τοῦ λέοντος, διεσπάρησαν, ὅποι ἕκαστον ἠβούλετο. Λέγεται γάρ·

«Ἀφέντες τὸν ἀνωφελῆ δεσπότην οἱ δοῦλοι, καθὼς οἱ »ὄρνεις τὸ ξηρὸν δένδρον, ἀλλαχόσε πορεύονται.

«Καὶ ἀγαθοφυεῖς ὄντες οἱ θεράποντες, καὶ τιμὴν λαμ»βάνοντες, καὶ πρὸς θεραπείαν πρόθυμοι τυγχάνοντες, ἐγκα»ταλιμπάνουσι τὸν Βασιλέα, μὴ τυγχάνοντες τῶν πρὸς τὸ »ζῆν.

«Ὅςτις τῶν Βασιλέων ὑπερημερίαν οὐ ποιεῖ τῆς διανο»μῆς τῆς μισθοφορᾶς, τοῦτον οὐδέποτ' ἐγκαταλείπουσιν οἱ »θεράποντες, καίπερ ὀνειδιζόμενοι.

Οὐχὶ δὲ μόνον οἱ θεράποντες ζῶσιν ἐξ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἅπαντα τὰ ἐν κόσμῳ ἔμψυχα ζῶα, εἴτε λογικὰ, εἴτε ἄλογα,

Google

ζῶσι τῇ πρὸς ἄλληλα πειθανάγκῃ. Ἀστείως δὲ καὶ πεποίηται·

«Οἱ μὲν ἰατροὶ ζῶσιν, ἀποδουκολοῦντες τοὺς ἐμπαθεῖς,
»οἱ δὲ κάπηλοι τοὺς ἀγοραστάς, οἱ δὲ σοφοὶ τοὺς μωρούς,
»οἱ δὲ κλέπται τοὺς ἀφροντίστους, οἱ δ' ἐπαῖται καὶ ἀγύρ-
»ται τοὺς περιουσίαν καὶ οἶκον ἔχοντας, αἱ δ' ἑταῖραι τοὺς
»λάγνους, οἱ δὲ τεχνῖται πάντας.

«Ἀλλήλους πάντες κατασπῶσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τοῖς
»τῆς πειθανάγκης βρόχοις. Ὅλως τάτε χερσαῖα καὶ τὰ ἔνυ-
»δρα ζῶσι τῇ ἑαυτῶν δυνάμει.

«Ὁ περὶ τὸν Σίβαν ὄφις καταφαγεῖν ἐφίεται τὸν μῦν
»τοῦ Γανέσσα, τὸν δὲ ὄφιν ὁ Ταὼς τοῦ Σκάνδα, τὸν δὲ
»Γανέσσαν ὁ λέων τῆς Παρβατῆς. Ὅτε τοιοῦτος ὄλεθρος
»ἀμοιβαδὸν ἐν τῷ οἴκῳ ἐπικρέμαται τοῦ Σίβα, οὗ τῇ δυ-
»νάμει τὸ πᾶν τοῦτο συνίσταται, πόσῳ μᾶλλον ἀλλαχοῦ;»

Ὁ μὲν δὴ Καρατάκας καὶ ὁ Δαμανάκας, τῆς τοῦ Πιγγαλάκα εὐμενείας πόῤῥω ὄντες, καὶ βουλιμιῶντες, συμβούλιον ποιοῦνται. Προλογίζει δὲ ὁ Δαμανάκας. «Ἡμεῖς μέν, ὦ βέλτιστε Καρατάκα, οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχομεν· οὑτοσὶ δὲ ὁ Πιγγαλάκας, πειθόμενος τοῖς τοῦ Σανζηβάκα λόγοις, οὐ χρῆται τῇ οἰκείᾳ φύσει· οἱ δὲ περὶ αὐτὸν πάντες ᾤχοντο τῇδε κἀκεῖσε· τί οὖν ποιητέον;

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Εἰ καὶ ὁ Βασιλεὺς οὐκ ἀκούει τοῦ σοῦ λόγου, δεῖ μέν τοι παραινεθῆναι, ἵνα μὴ ἔγκλημά σοι προσαφθῇ. Λέγεται γάρ·

«Ὁ Βασιλεύς, καί περ μὴ ἀκούων, νουθετητέος ἐστὶν ὑπὸ
»τῶν βουλευτῶν, καθὼς ὁ Δριταράστρας ὑπὸ τοῦ Βιδούρα,
»εἰς τὸ μὴ στίγμα αὐτῷ γενέσθαι, ὡς ἀποσιωπήσαντι.

«Καθὼς ὁ Ἐλεφανταγωγὸς ψέγεται, ὅταν ὁ ἐλέφας, ἐκ-
»μανείς, ἐκτραπῇ τῆς ὁδοῦ, οὕτω καὶ ὁ βουλευτής, ὅταν ὁ
»Βασιλεύς, ἐκφρονῶν, ἐκκλίνῃ τοῦ εὐθέος.»

Digitized by Google

Οὗτος ὁ ποηφάγος βοῦς ὑπὸ σοῦ τῷ λέοντι προσῳκειώθη· οἰκείᾳ ἄρα χειρὶ ἧψω τῶν ἀνθράκων.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἀληθῆ ταῦτα· ἐμόν ἐστι τὸ σφάλμα, ἀλλ᾽ οὐ τοῦ δεσπότου. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὁ μὲν κυνόλυκος ἔπαθεν ἐκ τῆς τῶν κριῶν μάχης· ἐγὼ »δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσαδδαβδούτου· ἡ δὲ μαστρωπὸς ἐξ ἀλλο»τρίων ἔργων· τὰ τρία ταῦτα δεινὰ οἴκοθεν ἐγένετο.»

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Τί ἐστι τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἦν ἔντινι χώρᾳ μοναστήριον, ἔνθα ἐμόναζεν εἷς μοναστής, Δεβασσαρμὰν ὀνομαζόμενος· ὃς ἐκ τῆς ἀπεμπολήσεως τῶν προσφερομένων ἐπλήρωσεν ἀργύρου μίαν πήραν, ἣν καὶ ἔφερεν ἀεὶ ὑπὸ μάλης νυκτός τε καὶ ἡμέρας, μὴ πιστεύων μηδενί. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Πόνος ἐν κτήσει χρημάτων! πόνος ἐν φυλακῇ τῶν κτη»θέντων! ἄχθος ἐν τῇ συνάξει! ἄχθος ἐν τῇ ἀναλώσει! »ὦ πλούτου, θλίψει συμμίκτου!»

Κακότροπος δέ τις, ἅρπαξ τῶν ἀλλοτρίων, ᾧ ὄνομα Ἀσαδδαβδούτης, σκοπήσας τὴν πήραν ὑπὸ τὴν μασχάλην τοῦ ὁσίου, τοιαῦτα διελογίζετο· «Πῶς αὕτη ἡ πήρα συληθείη ἂν ὑπ᾽ ἐμοῦ; οὔτε γὰρ διόρυξις τοῦ τοίχου εὐχερής ἐστιν, ἐκτισμένου ἐκ στερεῶν λίθων, οὔτε ὅλως ἀνάβασις, ὑψηλοῦ ὄντος· λείπεται οὖν ἀποβουκολῆσαι αὐτὸν τὸν μοναστήν, ὡς δῆθεν μαθητὴς αὐτοῦ· οὕτω γὰρ θαῤῥήσαντος, ἐλεύσεταί ποτε ἡ πήρα εἰς χεῖράς μου. Λέγεται γάρ·

«Ὁ μὲν αὐτάρκης οὐκ ἔστι φιλοχρήματος, οὐδ᾽ ὁ ἐγκρατὴς

»φιλόκοσμος, οὐδ' ὁ ἁπλοϊκὸς ἠδύλογος, ἢ ὁ φιλαλήθης »ἀπατεών.»

Ταῦτα διαλογισάμενος, προσελθὼν τῷ Δεβασσαρμᾶνι ἐκείνῳ, καὶ προσκυνήσας εὐλαβῶς, ἔφη· «Ὁ μὲν Κόσμος οὗτος, ὦ θεσπέσιε, μάταιός ἐστιν· ἡ δὲ νεότης, ὡς ἡ ὁρμὴ τοῦ ἐξ ὀρέων χειμάῤῥου· ἡ δὲ ζωή, ὡς ἡ ἐκ χόρτου φλόξ· αἱ δὲ ἡδοναί, ὡς ἡ σκιὰ τοῦ νέφους· τὰ δὲ τέκνα, ἡ γυνή, οἱ φίλοι, καὶ οἱ οἰκεῖοι, ὡς ὄνειρον. Τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων, τί ποιήσας ἔγωγε, διαπλεύσω ἀσφαλῶς τὸ πέλαγος τοῦτο, τὸν Κόσμον;» Ὁ δέ, ἀκούσας, ἔφη εὐμενῶς· «Μακάριος εἶ, ὦ τέκνον, ὅτι ἐν νεανικῇ τῇ ἡλικίᾳ τοιαύτη σοι ἀπάθεια ἐγένετο. Λέγεται γάρ·

«Ὅστις σώφρων ἐστὶν ἐν νεανικῇ τῇ ἡλικίᾳ, οὗτός ἐστι »κυρίως σώφρων· τίνι γὰρ οὐ γίνεται σωφροσύνη, ὅταν αἱ »συστατικαὶ δυνάμεις τοῦ σώματος ἀτονήσωσι;

«Τοῖς μὲν ἀγαθοῖς γῆρας ἐπιγίνεται πρῶτον μὲν ἐν τῷ »νοΐ, εἶτα δ' ἐν τῷ σώματι· τοῖς δὲ κακοῖς γῆρας ἐπιγίνε»ται ἐν μόνῳ τῷ σώματι, οὐδέποτε δ' ἐν τῷ νοΐ.»

Περὶ δὲ τῆς ἧς ἐπόθου μου διαπλεύσεως τοῦ πελάγους τούτου, τοῦ Κόσμου, ἄκουσον τῶν ἑξῆς·

«Ὅςτις, εἴτε ἐλάχιστος, εἴτε ἀπόβλητος, εἴτε ἁμαρτωλὸς, »μυσταγωγηθεὶς, μιμητὴς γίνεται τοῦ Σίβα, πλοκάμους »φέρων, καὶ σποδῷ ἀληλιμμένος, οὗτος ἁγνὸς, καὶ κορυφαῖος »γίνεται, ὡς ὁ Βραχμάν.

«Ὅςτις προσφέρει ἓν μόνον ἄνθος τῇ κορυφῇ τοῦ φαλλοῦ »τοῦ Σίβα, λέγων τὸν ἑξασύλλαβον μυστικὸν λόγον, ὌΜ! »ΝΑΜΑΧ ΣΙΒΑΓΕ! οὗτος οὐδέποτε μετεμψυχοῦται.»

Ἀκούσας δ' ὁ Ἀσσαδδαββούτης, ἁψάμενος εὐλαβῶς τῶν ποδῶν τοῦ Δεβασσαρμᾶνος, ἔφη· «Χάρισαί μοι, πάτερ ἅγιε, τὸ μυσταγωγῆσαι, καὶ διδάξαι με τὴν θείαν γνῶσιν· μαθητής σου γὰρ ἐφίεμαι γενέσθαι, καὶ συμμονάσαι.» Ὁ δὲ

«Ταῦτα πάντα ἔσονται, ὦ τέκνον, ἔφη· νύκτωρ δ᾽ ὅμως οὐ δεῖ σε μένειν σὺν ἐμοὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ· ἡ γὰρ τῶν μοναστῶν ἀμιξία ἐντεταλμένη ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαία τυγχάνει ἐμοί τε καὶ σοί. Λέγεται γάρ·

«Ὁ μὲν Βασιλεὺς ἀπόλλυται ἐκ τῆς κακοβουλίας· ὁ δὲ »μοναστὴς ἐκ τῆς πρὸς ἄλλους ἐπιμιξίας· ὁ δὲ υἱὸς ἐκ τῆς »πολλῆς φιλοστοργίας· ὁ δὲ Βραχμὰν ἐκ τῆς ἀμαθείας· τὸ »δὲ γένος ἐκ τῆς κακῆς ὁμιλίας· ἡ δὲ φιλία ἐκ τῆς ἀλαζο»νίας· ὁ δὲ πλοῦτος ἐκ τῆς ἀσωτίας· ἡ δὲ στοργὴ ἐκ τῆς »ἀποδημίας· ἡ δ᾽ αἰδὼς ἐκ τῆς οἰνοποσίας· ὁ δ᾽ ἀγρὸς ἐκ »τῆς ἀμελείας· τὰ δὲ κτήματα ἐκ τῆς ἀμεριμνίας.»

Ἀναδεξάμενος οὖν τὸν μοναδικὸν βίον, κοιμῶ μόνος ὑπὸ καλύβην ἐκτὸς τῆς θύρας τοῦ μοναστηρίου.»—«Πείθομαι τῇ προσταγῇ σου, πάτερ ἅγιε, ἔφη ὁ Ἀσσαδδαβδούτης· ἐμοὶ γὰρ μέλει τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν.» Ὁ μὲν δὴ Δεβασσαρμὰν ἐμυσταγώγει τε καὶ ἐδίδασκε τὸν Ἀσσαδδαβδούτην τὰ τῶν θείων γραφῶν· ὁ δὲ, ὑπακοὴν ἐδείκνυε, καὶ πᾶσαν θεραπείαν πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ λίαν εὐάρεστος ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, οὐδέποτε ὁ Δεβασσαρμὰν τὴν πήραν ἐξῄρει ἐκ τῆς μασχάλης. Πολλοῦ δὲ χρόνου διελθόντος, ὁ Ἀσσαδδαβδούτης οὕτω διενοεῖτο· «Μέχρι τοῦδε οὗτος οὐδ᾽ ὁπωσοῦν ἐμοὶ πιστεύει· τί οὖν; ἀποκτείνω αὐτὸν μαχαίρᾳ; ἢ φαρμάκῳ; ἢ ἀγχόνῃ;» Ταῦτα ἐν νοῒ τιθεμένου, εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Δεβασσαρμᾶνος ἀπό τινος κώμης ἧκε, καλῶν αὐτὸν εἰς ἑστίασιν. Παραλαβὼν μὲν οὖν ὁ Δεβασσαρμὰν τὸν Ἀσσαδδαβδούτην, ἀπῄει. Ποταμοῦ δὲ ῥέοντος κατὰ τὴν ὁδὸν, ἐνειλήσας κρυφίως τὴν πήραν ἐν τῷ τριβωνίῳ εἰσέδυ, λουσόμενος. Μετὰ δὲ τὸ λούσασθαι, καὶ προσεύξασθαι, ἔλεξε πρὸς τὸν Ἀσσαδδαβδούτην·

«Ἐγὼ μὲν πορεύομαι εἰς ἀποσκευὴν τῶν ἐνοχλούντων· σὺ δὲ φύλαττε προσεχῶς τὸ τριβώνιον, καὶ τὸν φαλλὸν τοῦ

Digitized by Google

Σίβα, ἔςτ' ἂν ἀναστρέψω.» Ἐνταῦθα καιροῦ τυχὼν ὁ Ἀσσαδδαββούτης, ἐξελὼν τὴν πήραν ἀπὸ τοῦ τριβωνίου, ᾤχετο μετὰ σπουδῆς. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Δεβασσαρμὰν, πίστιν ἔχων πρὸς τὸν Ἀσσαδδαββούτην, ἐθεᾶτο ἡδέως μάχην δύω χρυσομάλλων Κριῶν, ὧν κυριττόντων ἀλλήλους αἷμα πολὺ κατεχεῖτο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μετώπων. Κυνόλυκος δέ τις, ἱστάμενος ἐν μέσῳ, ἔλειχε τὸ καταχεόμενον αἷμα· εὑρεθεὶς δὲ τελευταῖον μεταξὺ τῶν μετώπων τῶν κριῶν, κυριττόντων, πληγεὶς ἔπεσε, τεθνεώς. Ἀναστρέφων δ' ὁ Δεβασσαρμὰν ἐννοῶν ἦν τὸν θάνατον τοῦ κυνολύκου, καὶ ἅμα ἐνθυμούμενος τὴν πήραν. Ἐλθὼν δὲ, καὶ ἰδὼν μήτε τὸν Ἀσσαδδαββούτην ἐκεῖ, μήτε τὴν πήραν ἐν τῷ τριβωνίῳ, ἀνεβόησεν, ἐλεεινολογῶν· «Οἴ μοι! σεσύλημαι ὁ τάλας!» καὶ ἔπεσε χαμαὶ, λειποθυμήσας. Ἀναλαβὼν δὲ μετ' ὀλίγον ἑαυτὸν, καὶ ἀναστὰς, ἤρξατο φωνεῖν· «Ἆρα ἀπατήσας με, ὦ Ἀσσαδδαββούτη, ἐδραπέτευσας; δός μοι ἀπόκρισιν.» Οὑτωσὶ ἐλεεινολογῶν, ἀπῄει εἰς τὸ πρόσω σχολαίως, ἀνιχνεύων τὸν δραπέτην, καὶ λέγων· «Ὁ μὲν κυνόλυκος ἔπαθεν ἐκ τῆς τῶν κριῶν μάχης, ἐγὼ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσσαδδαββούτου.» Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἰδὼν ἕνα ὑφάντην, πορευόμενον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐκ τῆς ἰδίας κώμης εἰς ἑτέραν γειτνιάζουσαν, ἐφ' ᾧ πιεῖν οἶνον, εἶπεν· «Ὁ μὲν ἥλιος, ὦ ἀγαθὲ, περὶ δυσμάς ἐστιν· ἐγὼ δὲ ξένος, καὶ δέομαι καταλύσεως· ἀγνὼς γάρ εἰμι τῆς πρόσω κώμης, καὶ διὰ τοῦτο ξενίας εἰμὶ ἄξιος· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ.

«Ξένος, κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐλθὼν εἴς τινος οἰκίαν, οὐκ »ἀποβλητέος, ἀλλὰ ξενιστέος· ξενισθεὶς γὰρ, θείαν χάριν δί-»δωσι τῷ ξενίσαντι.

«Ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀγαθῶν οὐδέποτε ἐπιλείπει ταῦτα· »ψίαθος, γῆ, ὕδωρ, καὶ γλῶσσα γλυκεῖα.

«Ἐκ μὲν τῆς πρὸς τὸν ξένον δεξιώσεως ἥδεται ὁ Ἀγνής· »ἐκ δὲ τοῦ στρώματος ὁ Ἴνδρας· ἐκ δὲ τῆς τῶν ποδῶν νί-

»ψεως ὁ Βισνοῦς· ἐκ δὲ τοῦ βρώματος καὶ πόματος ὁ Βραχμᾶς.»

Ἀκούσας ὁ Ὑφάντης, εἶπε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· «Λαβοῦσα τὸν ξένον τοῦτον, ἄπιθι οἴκαδε· καὶ ξενίσασα αὐτὸν, ὡς δεῖ, ποδονίπτρῳ, δείπνῳ καὶ κλίνῃ, μένε ἐκεῖ· ἐγὼ δὲ πολὺν οἶνον οἴσομαί σοι.» Ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει εἰς τὸ πρόσω. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, ἥτις ἦν μοιχαλὶς, παραλαβοῦσα τὸν Δεβασσαρμᾶνα οἴκαδε ἀπήρχετο, χαίρουσα, καὶ ἐν νῷ ἔχουσα τὸν ἐρώμενον Δεβαδάταν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Μεγάλη χαρὰ γίνεται τῇ μοιχαλίδι ἐν ἡμέρᾳ δυσχειμέρῳ, »ἐν νυκτὶ ἀσελήνῳ, ἐν στενωποῖς, καὶ ἐν ἀποδημίᾳ τοῦ »ἀνδρός.

«Κλίναι, στρώματα ἁπαλὰ, ἀνὴρ καλός τε καὶ ἀγαθὸς, καὶ »πᾶσα ἄλλη τρυφὴ, τὸ οὐδὲν κρίνονται ἀκολάστῳ καὶ μοιχα»λίδι γυναικί.

«Πάντα ταῦτα στέργει ἡ ἀσελγὴς καὶ ἀκόλαστος γυνή· »τὴν ἀτιμίαν τοῦ γένους, τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων, τὸν »δεσμὸν, καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς.»

Ἐλθοῦσα δ' οἴκαδε, δοῦσα μίαν διεῤῥηγμένην κλίνην τῷ Δεβασσαρμᾶνι, ἔφη· «Ἕως ἂν ἐπανακάμψω μετὰ τὸ ἰδεῖν τινα φίλην, ἀφιγμένην ἐξ ἀγροῦ, φροντίδα ἔχε τοῦ οἴκου.» Τοιαῦτα εἰποῦσα, καὶ ἑαυτὴν κοσμήσασα, ἀπῄει πρὸς τὸν ἐρώμενον Δεβαδάταν. Ἰδοῦσα δὲ καθ' ὁδὸν ἐρχόμενον τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, μεθύοντα, παραπίπτοντα, διακεχυμένην ἔχοντα τὴν κόμην καὶ κεράμιον οἴνου φέροντα, εὐθέως οἴκαδε ἐπανελθοῦσα, καὶ τὰ κοσμήματα ἐκβαλοῦσα, ἦν ὡς πρότερον. Ὁ δ' Ὑφάντης, σκοπήσας αὐτὴν φεύγουσαν, καὶ κοσμήματα φέρουσαν, ἀκούων δὲ καὶ παρ' ἄλλων πρότερον πολλὰ κατ' αὐτῆς ἀπαίσια, διαταραχθεὶς, ἔφη, ἐλθών· «Ποῖ ἐπορεύου, κακὴ καὶ ἀκόλαστε;» Ἡ δὲ, «Ἀναχωρήσασα ἀπὸ σοῦ, ἀπεκρίνατο, ἔμενον ἐν οἴκῳ· τί οὖν τοιαῦτα ἀνοίκεια λέγεις, μέθῃ ἐχόμενος; ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Όσα σημεῖα δεικνύονται τῆς φρενίτιδος νόσου, τοσαῦτα »καὶ τῆς μέθης· ταραχὴ φρενῶν, παραφορὰ ποδῶν, καὶ ἀνοί»κεια ῥήματα.

«Οἵα γίνεται ἡ κατάστασις τοῦ ἡλίου, δύοντος, τοιαύτη καὶ »ἡ τοῦ ἀνθρώπου, μεθύοντος· τρόμος χειρῶν, ἐγκατάλειψις πε»ριβολαίου, ἔλλειψις δυνάμεως, καὶ ἐρυθρότης προσώπου.»

Βλέπων δ' αὐτὴν ὁ ὑφάντης, ἄλλο σχῆμα φέρουσαν, καὶ ἄλλους λόγους λέγουσαν, εἶπε· «Πάλαι μὲν ἤκουον πολλῶν, πολλὰ κατὰ σοῦ λεγόντων· ἤδη δὲ πέπεισμαι, καὶ βεβαίωμαι ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων· ταῦτ' ἄρα δικαίως παιδεύσω σε.» Καὶ λαβὼν ῥάβδον, ἔτυψεν αὐτὴν ἀνηλεῶς, κἆτα ἔδησεν ἐν στύλῳ. Καρηβαρῶν δὲ, εἰς ὕπνον κατηνέχθη. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ γνωστή τις, γυνὴ κουρέως, γνοῦσα, ὡς ὁ ὑφάντης κοιμᾶται, εἰσελθοῦσα, ἔφη· «Ὁ Δεβαδάτας, φίλη, ἐν τῷ δεῖνι τόπῳ προσμένει· πορεύθητι ἐς τάχος.» Ἡ δ' ἔφη· «Ἰδὲ, ὦ φίλη, τὴν ἐμὴν κατάστασιν· πῶς ἄρα πορευθῆναι δύναμαι; Ἴθι, εἰπὲ ἐκείνῳ τῷ ἐραστῇ, ὡς οὐκ ἔστιν οὔτε καιρὸς, οὔτε τρόπος τόγε νῦν ἔχον.» Ἡ δὲ, «Μὴ, μὴ λέγε, ὦ φίλη, τοιαῦτα ἀνοίκεια ταῖς ἐρωμέναις· λέγεται γάρ·

«Ὅςτις οὔτε πόνον οὔτε τρόπον ἀφίησιν εἰς τὸ τυχεῖν τοῦ »ποθουμένου, καί περ δυσκόλου ὄντος, οὗτος ἀξιέπαινός ἐστιν.

«Ὄλβιαί εἰσιν, αἳ τρυφῶσι τῆς νεότητος σὺν ἡδονικοῖς ἐρα»σταῖς· τὰ γὰρ μετὰ τὸν βίον ἀμφιβαλλόμενά ἐστιν· ἡ δὲ »τῶν ἀνθρώπων κατηγορία ἐν Κόσμῳ καθάπτεται πολλάκις »καὶ τῶν ἀνεγκλήτων.»

«Ἀλλὰ πῶς, ἔφη, πορευθείην ἂν, ὅτε ἐγὼ μὲν ἐν ἀλύτοις εἰμὶ δεσμοῖς, οὗτοσὶ δὲ ὁ κάκιστος πλησίον ἐμοῦ ὑπνοῖ;» — «Οὗτος, ὦ φίλη, εἶπεν ἡ τοῦ κουρέως γυνὴ, καρηβαρῶν, μόλις ἐξεγερθήσεται, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου· σὲ δ' ἔγωγε λύσασα, μένω ἀντὶ σοῦ, δεδεμένη· μετὰ δὲ τὸ ὁμιλῆσαι τῷ Δεβαδάτᾳ, ἐπάνελθε ταχέως.» Τούτων οὕτω γενομένων, ἀφυπνώσας μετὰ

βραχὺ ὁ Ὑφάντης, εἶπεν· «Ἐὰν ἀπὸ τῆς σήμερον, κακίστη, μήτ' ἐκ τοῦ οἴκου ἐξέρχῃ, μήτ' ἄλλῳ συλλαλῇς ἀνδρὶ, λύω σε.» Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ κουρέως, φοβουμένη, μὴ γνωσθείη ἐκ τῆς φωνῆς, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ δὲ, πάλιν πολλάκις τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ μηδεμίαν ἀπόκρισιν λαβὼν, θυμωθεὶς, ἔτεμε τὴν ῥῖνα αὐτῆς ὀξεῖ μαχαιριδίῳ· κἄπειτα εἰς ὕπνον πάλιν κατηνέχθη. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ γυναικεῖα ῥᾳδιουργήματα ἐθεᾶτο ὁ Δεβασσαρμὰν, γρηγορῶν ἔκτε τῆς ἀπολωλυίας πήρας, καὶ τῆς πιεζούσης πείνης. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ ὑφάντου, ὁμιλήσασα τῷ Δεβαδάτᾳ, οἴκαδε ἐλθοῦσα, ἔφη τῇ γυναικὶ τοῦ Κουρέως· «Εὖ ἔχεις, ὦ φίλη; ἀναχωρησάσης ἐμοῦ, ἐξηγέρθη οὗτος ὁ δύστροπος;» Ἡ δ' ἀπεκρίνατο· «Ἐκτὸς τῆς ῥινὸς, ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος εὖ ἔχει· λῦσον με τάχιστα ἐκ τῶν δεσμῶν, ἵνα φύγω, πρὶν οὗτος ἀφυπνώσῃ· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὸ οὖς μου ἀποτεμεῖ.» Ἡ μὲν οὖν γυνὴ τοῦ ὑφάντου, ἐκείνην μὲν λύσασα, αὐτὴ δὲ δεθεῖσα, ὡς πρότερον, ἀναβοᾷν ἤρξατο, χαλεπαίνουσα, καὶ ὀνειδίζουσα· «Τίς, ὦ ἀφρονέστατε, βιάσασθαι δύναται ἐμὲ τὴν λίαν σώφρονα καὶ φίλανδρον, ἢ ὅλως ἀκρωτηριάσαι; Ἀκουσάτωσαν οἱ θεοὶ, οἱ ἔφοροι τοῦ κόσμου· διαμαρτύρομαι, ὡς νενόμισται·

«Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ὁ ἀὴρ, τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, ἡ γῆ, ὁ
»αἰθὴρ, ἡ ἡμέρα, ἡ νὺξ, ἡ ἕως, ἡ ἑσπέρα, ὁ νόμος, ἡ καρδία,
»ἡ συνείδησις, γινώσκει τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου.»

Ὅθεν εἰ μὲν σωφροσύνη μοι ἐστὶν, οὗτοι οἱ θεοὶ ἀποκαταστησάτωσάν μου πάλιν τὴν ῥῖνα, ὡς ἦν τέως· εἰ δέγ' ἐπιθυμία μοι ἐν καρδίᾳ ἐγένετο ἑτέρου ἀνδρὸς, ἀποτεφρωσάτωσάν με. Ἰδὲ, δύστροπε, ὅπως ἡ ἐμὴ ῥὶς ἀποκατέστη, οἵα ἦν πρότερον, ἐκ τῆς ἐμῆς σωφροσύνης!» Ὁ δὲ, λύχνον λαβὼν, καὶ ἰδὼν ἀκέραιον τὴν ῥῖνα αὐτῆς, καὶ πολὺ αἷμα ἅμα κεχυμένον κατὰ γῆς, καταπλαγεὶς, ἔλυσεν αὐτὴν ἐκ τῶν δεσμῶν, καὶ πολλοῖς λόγοις μειλιχίοις ἐξιλέωσε. Ταῦτα δὲ πάντα

βλέπων ὁ Δεβασσαρμὰν θαυμάζων, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ τάδε·

«Ὅ,τι εἶδεν ὁ Σούκρας, ὅ,τι ἐπίσταται ὁ Βριχασπατὴς, »οὐδέν ἐστιν ὡς πρὸς τὴν μάθησιν τῶν γυναικῶν· πῶς ἄρα »δυνατὸν ἂν εἴη ταύτας φυλάττεσθαι;

«Φυσικά ἐστι ταῖς γυναιξὶ ταῦτα πάντα τὰ κακά· τὸ ψεῦ»δος, τὸ ῥιψοκίνδυνον, τὸ ἀπατηλὸν, τὸ εὔηθες, τὸ πλεονε»κτικὸν, τὸ ἀκάθαρτον, καὶ τὸ ἄσπλαγχνον·

«Οὔτε πολλὴν κλίσιν ἔχειν δεῖ πρὸς τὰς γυναῖκας, οὔτε »πολλὴν ἐξουσίαν αὐταῖς διδόναι· αἱ γὰρ γυναῖκες ἐμπαίζουσι »τοῖς πεπεισμένοις ἀνδράσι, καθὼς οἱ παῖδες τοῖς κολοιοῖς, »τοῖς τετιλμένοις τὰ πτερά.

«Αἱ γυναῖκες τῷ μὲν ἡδεῖ τῆς γλώττης θέλγουσι· τῷ δ' »ὀξεῖ τῆς καρδίας νύττουσι· καὶ φιλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, »δελεασθέντων τῇ βραχείᾳ ἡδονῇ, ὡς οἱ βομβύλιοι ὑπὸ τῶν »λωτῶν, δελεασθέντες τῷ μέλιτι.

«Ἐν μὲν τῇ γλώττῃ τῶν γυναικῶν ἐστὶ μέλι, ἐν δὲ τῇ »καρδίᾳ ψυχοφθόρον φάρμακον· διὰ τοῦτο τὸ μὲν χεῖλος αὐ»τῶν φιλεῖται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, τὸ δὲ στῆθος θλίβεται.

«Τίς ἐτεκτήνατο τὸ γυναικεῖον τοῦτο δαίδαλμα, τὸ δυσ»κατάληπτον καὶ τοῖς σοφοῖς ἀνδράσι; φάρμακόν ἐστιν ἐν »εἴδει ἀμβροσίας· θελκτικὴ ἀγχόνη τῶν ἀῤῥένων· δίνη τῶν »δισταγμῶν· γῆ τῶν ἀπιστιῶν· πυξὶς τῶν μαγγανειῶν· οἴκη»μα τῆς ἰταμότητος· πόλισμα τῆς ῥιψοκινδυνότητος· δοχεῖον »δόλου καὶ σοφίσματος· θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν ἁπάντων!

«Αἱ γυναῖκες καὶ γελῶσι, καὶ κλαίουσι διά τι τέλος συμ»φέρον· καταπείθουσι μὲν, οὐ καταπείθονται δέ· ταῦτ' ἄρα »παρὰ τῷ σπουδαίῳ ἀνδρὶ ἄξια ἀποτροπῆς ἐστι ταῦτα τὰ »γυναικάρια, καθάπερ τὰ παρεῤῥιμένα πήλινα ἀγγεῖα ἐν τῇ »γῇ τῶν νεκύων.

«Οἱ χαιτόεντες λέοντες, καὶ οἱ μεμηνότες ἐλέφαντες, οἵτε »νοῦν ἔχοντες, καὶ οἱ ἐν πολέμοις γενναίως ἀριστεύοντες,

Digitized by Google

»ἀγενεῖς καὶ εὐτελεῖς καθίστανται πλησίον ὄντες τῶν θηλέων·
«Ὑπὸ τίνος ἐποιήθησαν αὗται αἱ γυναῖκες, αἳ ἔνδοθεν μέν »εἰσι φαρμακώδεις, ἔξωθεν δὲ θυμήρεις, ὡς αἱ Γουνζαί;»

Τοιαῦτα ὁ Δεβασσαρμὰν ἀναπολῶν διενυκτέρευσεν ἐν μεγάλῃ κακουχίᾳ· Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ κουρέως, ἡ ῥινότμητος, εἰς τὸν οἰκεῖον ἐλθοῦσα οἶκον, τοιούτους εἶχε διαλογισμούς· «Τί δὲ νῦν ποιητέον; ἢ πῶς τὴν λώβην ταύτην ἀποκρυπτέον;» Τοιαῦτα διαλογιζομένης ἦλθεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περὶ τὸν ὄρθρον (οὐ γὰρ ἦν οἴκοι ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ διά τινα χρείαν) καὶ στὰς πρὸ τῆς θύρας, ἐξεφώνησε· «Δός μοι, ὦ γύναι, τὴν ξυροθήκην, ἵνα πορευθῶ πρὸς τοὺς δεομένους κουρείας.» Ἡ δὲ, ἔνδον στᾶσα, ἔδωκεν αὐτῷ ἕνα ξυρόν. Θυμωθεὶς δ' ὁ κουρεὺς, ὅτι ἕνα ξυρὸν ἔδωκεν, ἀλλ' οὐχ ὅλην τὴν ξυροθήκην, ἔρριψε κατ' αὐτῆς τὸν ξυρόν. Ἐνταῦθα ἡ πανοῦργος ἐκείνη, ἐξελθοῦσα τῆς οἰκίας, ἤρξατο εὐθὺς βοᾷν, πετάσασα τὰς χεῖρας· «Παπαί! ἐρρινοτομήθην ἀδίκως ὑπὸ τοῦ κακίστου τούτου! σώσατέ με!» Ἐν τούτῳ οἱ δικαστικοὶ ὑπηρέται, ἐπιστάντες, δείραντες τὸν κουρέα ἀνηλεῶς, κᾆτα δήσαντες, ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς τοὺς δικαστὰς ἅμα τῇ ῥινοτμήτῳ, εἰπόντες· «Αὕτη ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἐρρινοτομήθη ὑπὸ τούτου τοῦ κακίστου κουρέως· ὅ,τι δ' ὑμῖν δοκεῖ, ποιήσατε.» Οἱ μὲν οὖν δικασταὶ ἐπύθοντο· «Διὰ τί, ἄνθρωπε, ἠκρωτηρίασας ταύτην τὴν γυναῖκα; ἄλλῳ ἀνδρὶ συνῆλθεν; ἢ κλοπὴν ἐποίησεν; ἢ ἀναιτίως ἀνεῖλέ τινα;» Ὁ δὲ, ἀποκαμὼν ὑπὸ τῶν πληγῶν, οὐδαμῶς ἠδύνατο λαλῆσαι. Τότε οἱ δικασταὶ ἔφασαν· «Ἀληθὲς ἄρα, ὃ εἶπον οἱ δικαστικοὶ ὑπηρέται, ὡς οὗτος μὲν κακοῦργος, ἐκείνη δ' ἡ τάλαινα ἀνέγκλητος. Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ·

«Ὁ μὲν ἔνοχος ἀδιάρθρωτα λαλεῖ ἐκ συνειδήσεως καὶ ὑπο»ψίας· περιπατεῖ, προσκόπτων· ἱδρῶτα κατὰ τὸ μέτωπον »ἔχει, πρόσωπον ἠλλοιωμένον βλέμμα τεταραγμένον καὶ σύν»νουν ἦθος.

«Ὁ δὲ ἀθῶος, χαρωπός ἐστι, θυμοειδὴς, καὶ θαῤῥαλέος·
»βλέμμα τ' ἔχει ὀξὺ, καὶ λαλεῖ ἐν δικαστηρίῳ μετὰ παῤ-
»ῥησίας.»

Ἔνοχος ἄρα φαινόμενος, ἄξιός ἐστι θανάτου· καὶ ἀποσκο-
λοπισθήτω.» Ἀγόμενον δ' αὐτὸν τὴν εἰς θάνατον, εἶδεν ὁ Δε-
δασσαρμάν· ὃς, ἀγανακτήσας, ἐλθὼν πρὸς τοὺς δικαστὰς, εἶπε·
«Πῶς οὗτος ὁ ταλαίπωρος θανατοῦται ἀδίκως; ἀκούσατε, ὃ
λέγω ἀληθῶς·

«Ὁ μὲν κυνόλυκος ἔπαθεν ἐκ τῆς τῶν κριῶν μάχης· ἐγὼ
»δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσαδδαδδούτου· ἡ δὲ μαστρωπὸς ἐξ ἀλλοτρίων
»ἔργων· τὰ τρία ταῦτα δεινὰ οἴκοθεν ἐγένετο.»

Ἐρωτησάντων δὲ τῶν δικαστῶν, τί δηλοῖ τοῦτο, ὁ Δεδασ-
σαρμὰν ἐξιστόρησεν ἐπὶ λεπτοῦ τὰ συμβάντα ἑνὶ ἑκάστῳ
τούτων. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες, καὶ θαυμάσαντες, τὸν μὲν κου-
ρέα ἀπέλυσαν· περὶ δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐβουλεύοντο πρὸς
ἀλλήλους τὰ τοῦ νόμου ἐφεξῆς·

«Καὶ μεγάλου ὄντος τοῦ ἐγκλήματος, οὐκ ἄξιός ἐστι θα-
»νάτου, οὔτε Βραχμὰν, οὔτε παῖς, οὔτε γυνὴ, οὔτε ἀσκητὴς,
»ἢ ἐμπαθής· ἀκρωτηριασμὸς δὲ μόνον τούτοις νόμιμός ἐστιν.»

Ἐπεὶ οὖν ἡ ῥὶς αὐτῆς ἀποτέτμηται ἐκ πράξεως οἰκείας,
ἀποτμηθήτω καὶ τὸ οὖς αὐτῆς ἐκ νομικῆς ποινῆς.»

Τούτων οὕτω γενομένων, ἀφεὶς τὴν ἣν εἶχε λύπην ὁ Δεδασ-
σαρμὰν διὰ τὸν ἀπολωλότα θησαυρὸν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν
μονήν.

Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὁ μὲν κυνόλυκος ἔπαθεν ἐκ τῆς τῶν κριῶν μάχης· ἐγὼ
»δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσαδδαδδούτου· ἡ δὲ μαστρωπὸς ἐξ ἀλλο-
»τρίων ἔργων· τὰ τρία ταῦτα δεινὰ οἴκοθεν ἐγένετο.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Ἐν δὲ τοιαύτῃ περιστάσει τί ποιητέον ἡμῖν;

Digitized by Google

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὀξὺς καὶ δραστήριος ἔσεται ὁ ἐμὸς νοῦς, δι' οὗ διαζεύξω τὸν Σανζηβάκαν ἀπὸ τοῦ δεσπότου ἡμῶν. Λέγεται γάρ·

«Αὕτη ἐστὶν ἀρίστη βουλή, ἣ γίνεται εἰς ἐκτέλεσιν μὲν »τοῦ ἐπὶ χεῖρας ἀγαθοῦ, κατάσχεσιν δὲ τοῦ μέλλοντος, καὶ »εἰς ἀναίρεσιν τοῦ ἐπικρεμαμένου δεινοῦ.»

Πρὸς δὲ, αὕτη ἡ ζωὴ τοῦ Πιγγαλάκα οὐ μόνον ἡμῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ κἀκείνῳ αὐτῷ κακόν ἐστιν, ἐπειδὴ κακὸν ἦθος καὶ ἔθος ἔσχε· διὸ καὶ λέγεται·

«Ὅτε ὁ Βασιλεὺς κακὸν ἦθος καὶ ἔθος ἔχει ἐξ ἀγνοίας, δεῖ »τοῖς βουλευταῖς ἀποβαλεῖν αὐτὸ συνέσει καὶ παντὶ τρόπῳ.»

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πόσα ἐστὶ τὰ κακὰ ἤθη καὶ ἔθη τοῦ Βασιλέως; καὶ ἐν τίνι ἔνεστιν ὁ Πιγγαλάκας;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἑπτά· ἡ λαγνία, ἡ κυβεία, ἡ θήρα, ἡ οἰνοποσία, ἡ αἰσχρολογία, ἡ ὑπὲρ τὸ μέτρον τιμωρία, καὶ ἡ ἀσωτία· ἔστι δὲ καὶ ἕτερον, ὃ πάνυ ἐναντίον καὶ ἀνοίκειόν ἐστι τῷ Βασιλεῖ, ἡ ἀταξία δηλονότι τῶν βασιλικῶν πραγμάτων, ὅτε πόλεμον ποιεῖ ἀντ' εἰρήνης, ἡ εἰρήνην ἀντὶ πολέμου, καὶ ὅτε οὐ φροντίζει τῶν καθηκόντων, οὐδὲ τῶν φρονίμων βουλευτῶν ἀκούει, ἀλλὰ σύνεστι, καὶ συμβουλεύεται ἀναξίοις, μικροπρεπέσι, καὶ κακοφυέσιν, ὡς ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν τῷ ποηφάγῳ Σανζηβάκα· Διαζευκτέος ἄρ' ἐστιν ὁ Πιγγαλάκας τοῦ Σανζηβάκα· καθὼς γὰρ λύχνου μὴ ὄντος, σκότος ἐστίν, οὕτω τοῦ Πιγγαλάκα

μὴ βασιλεύοντος, ὡς δεῖ, μηδὲ χρωμένου τῇ οἰκείᾳ φύσει, ὄλεθρός ἐστιν ἡμῖν.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πῶς δὲ διάζευξιν ποιήσεις, ἀδύνατος ὤν;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἄκουσον·

«Τὸ ἀφεθὲν βέλος ὑπὸ τοῦ τοξότου, ἤτοι ἀναιρεῖ, ἐφ' ὃν »ἀφίεται, ἢ οὐκ ἀναιρεῖ· ὁ δὲ νοῦς, ὁ ὑπὸ τοῦ νουνεχοῦς »ἀφεθεὶς, ὅλην ἀπόλλυσι τὴν βασιλικὴν ἐπικράτειαν μετὰ »τοῦ Βασιλέως αὐτοῦ.

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μηχανῆς, οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτο »διὰ δυνάμεως. Ὁ θῆλυς κόραξ μέλανα ὄφιν ἀνεῖλε χρυσῷ »νήματι.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Κόρακες δύω, ἄῤῥην, καὶ θῆλυς, καλιὰν πήξαντες ἐπὶ δένδρου μεγάλου, συνῴκουν· ὧν τοὺς νεοττοὺς, ἀπτέρους ὄντας, μέλας ὄφις, ἐμφωλεύων κοιλώματι τοῦ δένδρου, ἀνέρπων, κατήσθιεν. Ὁ δὲ κόραξ, μηδαμῶς λογιζόμενος τὸ κακὸν, οὐκ ἤθελεν ἀναχωρῆσαι εἰς ἕτερον δένδρον. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Τρεῖς, καὶ ἐν δεινοῖς ὄντες, οὐκ ἐγκαταλείπουσι τὸν οἰ»κεῖον τόπον· οἱ κολοιοὶ, οἱ ἔλαφοι, καὶ οἱ ἀγενεῖς καὶ μι»κροπρεπεῖς· οἱ δὲ λέοντες, οἱ ἐλέφαντες, καὶ οἱ εὐγενεῖς »καὶ μεγαλοπρεπεῖς εὐθέως μετοικοῦσι.»

Καί ποτε ὁ θῆλυς ἔφη τῷ ἄῤῥενι· «Πολλοὺς νεοττοὺς ἡμῶν κατέφαγεν ὁ κακὸς οὗτος ὄφις, φίλτατε· καλὸν ἄρ' ἐςὶν

ἡμῖν μετοικῆσαι εἰς ἕτερον δένδρον, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται. Λέγεται γάρ·

«Οὐκ ἔστιν ἄλλο τοσοῦτον φίλτατον, ὅσον ἡ εὐεξία· οὐδ' »ἄλλο τοσοῦτον ἔχθιστον, ὅσον ἡ καχεξία. Οὐκ ἔστιν ἄλλο »τοσοῦτον ποθητὸν, ὅσον τὰ τέκνα· οὐδ' ἄλλο τοσοῦτον θλι- »6ερὸν, ὅσον ἡ πεῖνα.

«Οὗ τινος ἡ ἄρουρα κεῖται παρὰ τῇ ποταμίᾳ ὄχθῃ, ἢ »οὗτινος ἡ γυνὴ μοιχαλίς ἐστιν, ἢ ἐν οἴκῳ ἐμφωλεύει ἔφις, »πῶς οὗτος ἡσυχίαν ἕξει ἐν τῷ νοΐ;»

Ὁ δ' ἄῤῥην ἀπεκρίνατο· «Διὰ πολλοῦ, ὦ φιλτάτη, οἰκοῦμεν ἐν τουτωῒ τῷ δένδρῳ, δι' ἣν αἰτίαν ἀδύνατον σχεδόν ἐστι μετοικῆσαι· τούτου δ' ὅμως τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ ἀναίρεσιν ποιήσω μεθόδῳ τινί.» Καὶ ὁ θῆλυς ἔφη· «Πῶς δὲ σὺ δύναιο ἂν κακὸν τοῦτον ποιῆσαι, μέγαν ὄντα, καὶ φαρμακώδη;»— «Εἰ καὶ ἐγὼ ἀδύνατός εἰμι, ἔφη ὁ ἄῤῥην, ἔχω ὅμως φίλους ἐχέφρονας, καὶ μάλα πολιτικοὺς, ὧν τῇ συμβουλῇ τρόπον ποιήσομαι, ὥστ' ἀνελεῖν αὐτὸν τὸν κακότροπον.» Ταῦτα εἰπὼν, πετασθεὶς εἰς ἕτερον δένδρον, οὗ πρὸς τῇ ῥίζῃ ἐφώλευεν εἷς κυνόλυκος γνωστὸς, ἀνήγγειλε πρὸς αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ θλίψιν, αἰτῶν ἀπαλλαγήν. Ὁ δ' ἔφη· «Μὴ λυποῦ· ὁ γὰρ θάνατος τοῦ κακοῦ ὄφεως παρὰ πόδας ἐστι. Λέγεται γάρ·

«Μηδέποτε κακὸν πρὸς τοὺς κακοὺς διανοοῦ· αὐτοὶ γὰρ »αὐτομάτως πεσοῦνται, καθὼς τὰ παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ ποτα- »μοῦ δένδρα.

«Οὐ τοσαύτη νίκη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐξ ὅπλων γίνεται, ὅση »ἐκ μηχανῆς. Ὁ πολυμήχανος, εἰ καὶ ἀδρανής ἐστι τὸ σῶμα, »οὐ κατατροποῦται οὐδ' ὑπὸ δυνατῶν καὶ γενναίων.

«Λάρος τις, πολλοὺς ἰχθύας καταφαγὼν μικρούς τε καὶ »μεγάλους, τελευταῖον ἐκ λαιμαργίας ὑπὸ καρκίνου ἀνῃρέθη.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ κόρακος, πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ κυνόλυκος ἀπεκρίνατο·

«Παρά τινι λίμνῃ, πολυειδεῖς ἰχθύας ἐχούσῃ, λάρος τις ᾤκει· ὅς, γήρατι κατατρυχόμενος, οὐκ ἠδύνατο ἰχθύας ἀνελεῖν. Πείνῃ δ' ἐσχάτῃ ἐχόμενος, ἱστάμενος παρὰ τῇ λίμνῃ, δάκρυα ποταμηδὸν κατέχεε, καὶ τὴν γῆν κατέβρεχε. Καρκῖνος δέ τις, προσπελάσας αὐτῷ, ἤρετο· «Διὰ τί, ὦ θεῖε, βρώματος σήμερον οὐδαμῶς φροντίζεις, ἀλλ' ἵστασαι, οὑτωσὶ κλαίων, καὶ στένων;» Ὁ δὲ, «Ἐγὼ, ὦ τέκνον, ἔφη, γνώμην πεποίηκα λιμοκτονίας τῇ ἀποχῇ τῆς ἰχθυοφαγίας.»—«Τί δὲ τὸ αἴτιον, ἔφη ὁ Καρκῖνος, τῆς τοιαύτης ἀποχῆς;»—«Μέχρι τοῦ νῦν, ἔφη, ἔζησα ἐν ἀνέσει, κατεσθίων ὑμᾶς· μετὰ δ' οὐ πολὺ παντελὴς ὑμῖν ὄλεθρος ἐπιγενήσεται. Πῶς δ' ἄρ' ἔγωγε ζήσω, ἢ ποῖ πορευθῶ, γέρων ὢν, ὑμῶν ἀπολωλότων; ταύτῃ τοι καὶ ἀποχὴν ἔχω, καὶ ἀθύμως ἔχω.» Ὑπολαβὼν δ' ὁ Καρκῖνος, ἔφη· «Τίς δὲ ὁ ὄλεθρος ἡμῶν; τοῦτο εἰπέ.»—«Σήμερον, εἶπε, πλησίον ὢν πολλῶν ἁλιέων, ἀκήκοα αὐτῶν, λεγόντων, ὡς αὔριον ἢ μετὰ τὴν αὔριον ἀμφίβληστρον βαλεῖν μέλλουσιν εἰς τὴν λίμνην ταύτην. Ὑμῶν οὖν ἀπολεσθέντων κἀγὼ ἀπολεσθήσομαι· ταῦτ' ἄρα, ὡς προείρηκα, γνώμην πεποίηκα λιμοκτονίας τῇ ἀποχῇ τῆς ἰχθυοφαγίας.» Ἀκούσαντες δ' οἱ ἰχθύες τὰ παρὰ τοῦ κακόφρονος λάρου, ἐλθόντες ἀπαξάπαντες πρὸς αὐτὸν, ἱκετεύοντες, ἔλεγον· «Ἐπειδὴ κίνδυνος τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀκούεται, πῶς ἂν αὐτὸν ἀποφύγοιμεν; Σὺ ἱκανὸς εἶ ἐξελκύσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θανάτου.» Ὁ δὲ, «Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἀδύνατός εἰμι, ὄρνις ὢν, ἐναντιωθῆναι ἀνθρώποις· ἔστι δ' ὅμως δύναμις ἐμοὶ μεταγαγεῖν ὑμᾶς εἰς ἑτέραν λίμνην βαθεῖαν.» Οἱ δὲ, πιστεύσαντες ἐ[illegible]ωρίας τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἐκλιπαροῦντες, ἔκραζον, ὁ μὲν «Πάτερ» ὁ δὲ «Ἀδελφὲ», ὁ δὲ, «Ἑταῖρε.» ὁ δὲ, «Καλοκἀγαθε, ἐμὲ πρῶτον μετάγαγε· οὐκ ἤκουσας, ἔλεγον, τί λέγει τοῦτο;

«Οἱ καλοκἄγαθοι καὶ εὐεργετικοὶ οὐδὲ τῆς ζωῆς ἑαυτῶν »φροντίζουσιν ἕνεκα φίλου καὶ οἰκείου, νομίζοντες τοῦτο με»γάλην ἀρετήν.»

Υπομειδιάσας δ' ὁ λάρος, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Ἐπειδὴ οἱ ἰχθύες οὗτοι τῷ ἐμῷ πλάσματι ἐπείσθησαν, ἡδέως καὶ ἐς κόρον καταβρωθήσονταί μοι.» Ἀναλαμβάνων ἕνα καθ' ἕνα τῶν ἰχθύων τῷ ῥάμφει, ἀφίπτατο· κᾆτα ῥίπτων ἐπί τινος πέτρας, κατήσθιεν. Οὕτω δὲ ποιῶν καθ' ἑκάστην, κατετρύφα ἥδιστα, καὶ ἐπιστρέφων, ἔφερεν ἀσπασμοὺς γλυκεῖς, καὶ ἀγαθὰς ἀγγελίας, ὡς τάχα εὖ ἔχοιεν. Κορεσθεὶς δὲ τῶν ἰχθύων, ἐπεθύμησε γεύσασθαι, ὡς ὄψου, καὶ καρκίνου. Ἀναλαβὼν δὴ τὸν καρκῖνον ἐκεῖνον, καὶ πολλὰς λίμνας διελθὼν, ἠρωτήθη ὑπ' αὐτοῦ· «Ποῦ, ὦ θεῖε, ἡ βαθεῖα ἐκείνη λίμνη;» Ὁ δὲ, γελάσας, ἔφη· «Βλέπεις, ὦ τέκνον, τὴν πέτραν ἐκείνην; ἐν ἐκείνῃ οἱ ἰχθύες ἀναπαύονται· ἐν ἐκείνῃ ἀναπαύου καὶ σύ.» Ἐνατενίσας δ' ὁ καρκῖνος, εἶδε μίαν μεγάλην πέτραν, σωροὺς ἔχουσαν ὀστέων ἰχθύων· καὶ ἰδὼν, τάδε ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ·

«Εἰσί τινες τῶν πολυτρόπων ἐν κόσμῳ, οἳ εἰς καταρτισμὸν »τοῦ ἑαυτῶν σκοποῦ, φίλοι μὲν ὄντες, ἐχθροὶ πλάττονται, »ἐχθροὶ δὲ ὄντες, φίλοι σχηματίζονται.

«Οὐ δεῖ φιλίαν ἔχειν πρὸς ἐχθρὸν, εἰ καὶ φιλίαν σύντονον »δεικνύει· τὸ ὕδωρ, καὶ θερμανθὲν, τὸ θερμὸν πῦρ σβεννύει.

«Κάλλιον συνδιατρίβειν ὄφεσι, καὶ συνοικεῖν ἐχθροῖς, ἀγα»θοῖς τὴν γνώμην, ἢ φίλοις κακοτρόποις, καὶ σοφοῖς κακο»βούλοις.»

Τί δὲ νῦν ποιητέον; ἢ τί μηχανητέον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει; ἀφοβίας δεῖ καὶ εὐτολμίας. Λέγεται γάρ·

«Ἐν τοσούτῳ δεῖ φοβεῖσθαι τὸν κίνδυνον, ἐν ὅσῳ ἄπο τῆς »ὄψεώς ἐστιν· ὑπ' ὄψιν δ' ὄντα, γενναίως τοῦτον ἀπώσασθαι »χρή.»

Καὶ παραχρῆμα τοὺς πόδας περιπλέξας περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ λάρου, δακὼν, ἐδειροτόμησεν αὐτόν· καὶ λαβὼν τὴν κεφαλὴν, ἐπορεύθη εἰς τὴν λίμνην, ἐν ᾗ πρότερον ἦν. Οἱ δὲ ἰχθύες, ἰδόντες αὐτὸν, ἤροντο· «Πόθεν; ἢ πῶς ἦλθες, ἀδελφέ;» Ὁ δὲ, δείξας τὴν κεφαλὴν τοῦ λάρου, διηγήσατο πᾶν ὅ,τι

Digitized by Google

εἶδε, καὶ ἔπραξεν εἰς ἀγαλλίασιν πάντων. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Λάρος τις, πολλοὺς ἰχθύας καταφαγὼν, μικρούς τε καὶ »μεγάλους, τελευταῖον ἐκ λαιμαργίας ὑπὸ καρκίνου ἀνῃρέθη.»

«Σὺ δ' εἰπέ μοι, ὦ φίλε, εἶπεν ὁ κόραξ, πῶς ὁ κακὸς ἐκεῖνος ὄφις θανάτου τεύξεται;» Ὁ δὲ, «Πορεύθητι ἔφη, εἴς τινος πλουσίου οἶκον· καὶ τυχὼν ὅρμου χρυσοῦ, καθάπερ καὶ συμβαίνει πολλάκις ἐξ ἀμελείας τῶν κεκτημένων, ἅρπαξον αὐτὸν, καὶ ῥίψον εἰς τὴν φωλεὰν τοῦ ὄφεως. Τοῦτο δὲ ποιήσαντος, ὁ ὄφις τεθνήξεται.»

Ἀμφότεροι οὖν οἱ κόρακες, ὅ,τε ἄῤῥην καὶ ὁ θῆλυς, ἥψαντο εὐθέως τῆς πτήσεως, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δὲ ἔνθεν, εἰς ἔρευναν τοῦ χρυσοῦ ὅρμου. Ἐλθὼν δ' ὁ θῆλυς ἐπί τινα λίμνην, ἐν ᾗ ἐλούοντο αἱ τοῦ Βασιλέως γυναῖκες, εἶδεν ἐκεῖ που τὰ ἄμφια αὐτῶν, καὶ χρυσοῦν ὅρμον, ὃν ἀναρπάσας εὔθυνε τὴν εἰς τὸ δένδρον. Οἱ δ' ὑπηρέται ἰδόντες τὴν ἁρπαγὴν, ἐπέδραμον μετὰ φωνῶν καὶ ξύλων· ῥίψας δὲ ὁ θῆλυς κόραξ τὸν χρυσοῦν ὅρμον εἰς τὴν φωλεὰν τοῦ ὄφεως, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ δένδρου. Οἱ δὲ βασιλικοὶ ὑπηρέται, πλησιάσαντες τῷ δένδρῳ, εἶδον μέλανα ὄφιν, ἀνέρποντα· ὃν κτείναντες, καὶ τὸν χρυσοῦν ὅρμον λαβόντες, ἐπανέκαμψαν, χαίροντες. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μηχανῆς, οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτο »διὰ δυνάμεως· ὁ θῆλυς κόραξ μέλανα ὄφιν ἀνεῖλε χρυσῷ »νήματι.»

Οὐδὲν ἄρα ἀκατέργαστόν ἐστι τοῖς ἐχέφροσι. Λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο·

«Ὧ ἔνεστι φρόνησις, τούτῳ ἔνεστι καὶ δύναμις· τῷ γεμὴν »ἄφρονι πόθεν δύναμις; Ὁ γαῦρος καὶ ἄφρων λέων ἐν ἄλσει »ὑπὸ λαγωοῦ ἀνῃρέθη.»

Digitized by Google

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Λέων γαῦρος, Μανδαματὴς τοὔνομα, ἔν τινι ἄλσει ᾤκει· ὃς καθ' ἡμέραν ἀναιρῶν οὐκ ἔπαυε πολλὰ τῶν ζώων, βλέπειν αὐτὰ μηδ' ὅλως φέρων· Πάντα δὲ τὰ ἐν ἄλσει ζῶα, συνελθόντα, προσελθόντα, ἐδέοντο τοῦ λέοντος ταπεινῶς, πόαν ἐν στόματι φέροντα, γονυπετοῦντα, καὶ τὸν αὐχένα κλίνοντα· «Ἅλις, ὦ Βασιλεῦ, τοσαύτης ματαίας ζωοκτονίας, μᾶλλον δὲ, μιαιφονίας παρανόμου, καὶ κολάσεως παραιτίου· γέγραπται γάρ·

«Διὰ μίαν παροῦσαν ζωὴν οἱ μωροὶ πολλὰ φαῦλα πράττουσι· τῶν δὲ φαύλων ἀμοιβή ἐστιν ἡ ὀδύνη ἐν μυρίαις μελλούσαις ζωαῖς.

«Ἐξ ὅτου ἔργου γίνεται δυσφημία τε καὶ δυσπιστία, καὶ εἰς ᾅδου κατάβασις, τοῦτο οὐδέποθ' ὁ φρόνιμος ποιήσειεν ἄν.

«Ἰδὲ, ὁποία ἐστὶν ἡ διαφορὰ τοῦ κρεωφάγου, καὶ τοῦ ἀναιρουμένου ζώου· ὁ μὲν γὰρ κρεωφάγος οὐ διὰ ζωὴν τὸ ζῶον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ διὰ πρόσκαιρον τρυφήν· τὸ δ' ἀναιρούμενον ζῶον ζωῆς στερεῖται.

«Διὰ τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ ἐστὶν ἀχάριστον, ἐφήμερον, καὶ θυλάκιον ῥύπου παντοειδοῦς, παντοειδῆ κακὰ πράττουσιν, ὅσοι εἰσὶν ἄφρονες.»

Ταῦτ' οὖν σκεψάμενος, οὐ δίκαιος εἶ φθορὰν ποιῆσαι τῷ ἡμετέρῳ γένει. Ἡμεῖς δὲ εἰς τροφὴν ἀρκοῦσάν σοι, καθ' ἑκάστην ἐξ ἑκάστου εἴδους ἕν τι ζῶον στέλλομεν, ἔνθα τυγχάνεις διατρίβων· κατὰ γὰρ τὸν τρόπον τουτονὶ σοὶ αὐτῷ τε γίνεται ζωοτροφία, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ζωογονία. Αὕτη ἐστὶν ἡ βασιλικὴ ὁδὸς, ἣν δεῖ σοι ὁδεύειν. Λέγεται γάρ·

«Ὅςτις οὐ κατὰ κόρον, ἀλλὰ μετρίως χρῆται τοῖς οἷς ἔχει,

Digitized by Google

»ὡς ὁ νοσῶν τοῖς ἰατρικοῖς ποτοῖς, οὗτος εὐεκτεῖ, καὶ εὐρωςεῖ.

«Ὅςτις τῶν Βασιλέων κατασφάττει ἐκ παρανοίας τὸ ὑπή-»κοον, ὡς αἰπόλιον, οὗτος ἅπαξ μὲν κορεσθήσεται, δὶς δ' οὐδ' »ὁπωσοῦν.

«Καθὼς ὁ φυτοκόμος κομεῖ τὰ φυτὰ ὕδατι καὶ πάσῃ ἄλλῃ »θεραπείᾳ εἰς καρπισμόν, οὕτω καὶ ὁ Βασιλεὺς τοὺς ἀνθρώ-»πους δωρεαῖς τε καὶ τιμαῖς καὶ καλῇ διοικήσει εἰς θησαυ-»ρισμόν.

«Καθάπερ ἡ μὲν βοῦς τρέφεται, καὶ ἐν καιρῷ ἀμέλγεται· »τὸ δὲ φυτὸν φροντίδος καὶ ἐπιμελείας τυγχάνει, κἄπειτα »ἀνθοφορεῖ, καὶ καρποφορεῖ, οὕτω καὶ ὁ ὑπὸ χεῖρα λαός.

«Καθ' ὃν τρόπον τὸ μικρὸν φυτόν, ἐπιμελῶς φυλαττόμενον, »δίδωσι καρπὸν ἐν καιρῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ὁ λαὸς κα-»λῶς κυβερνώμενος.

«Παρὰ τοῦ λαοῦ ἔρχονται ταῦτα πάντα τῷ Βασιλεῖ· χρυ-»σίον, λίθοι πολύτιμοι, ἡδέα βρώματα καὶ πόματα, καὶ εἴτι »ἄλλο ἀγαθὸν ἔχει.

«Οὐδαμῶς ἀμφιβάλλεται, ὡς ἐκ μὲν τῆς τοῦ λαοῦ αὐξή-»σεως αὐξάνουσιν οἱ Βασιλεῖς, ἐκ δὲ τῆς τοῦ λαοῦ φθορᾶς »φθίνουσι.

«Καθὼς ἀνεπαισθήτως ἕλκει τὸ ἔλαιον διὰ τοῦ ἐλλυχνίου »ὁ ἁπτόμενος λύχνος, οὕτω καὶ ὁ Βασιλεὺς λαμβανέτω φόρον »παρὰ τοῦ λαοῦ δι' ἱλαρότητος καὶ μετριότητος.

«Ἡ ἐκφερομένη θερμὴ ἐκπνοὴ ἐκ τοῦ κατακαιομένου τῇ »θλίψει λαοῦ, οὐκ ἀναστρέφει, πρὶν ἢ κατακαύσῃ τὸν Βασι-»λέα, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.»

Τοιούτων ἀκούσας λόγων ὁ Μανδαματής, ἔφη· «Ἀληθῆ ἐςι τὰ εἰρημένα· ἀλλ' ἐὰν μὴ πέμπηται πρὸς ἐμὲ καθ' ἑκάστην ἕν τι ζῶον, ἔνθα μένω, πάντως πάντας ὑμᾶς καταφαγοῦμαι.» Τὰ μὲν δὴ ζῶα ὁμολογήσαντα οὕτω ποιήσειν, διῆγον ἐν τῷ ἄλσει ἀφόβως καὶ ἀνέτως· ἑκάστοτε δὲ ἐξ ἑκάστου εἴδους ἕν τι τῶν ζώων ἐπέμπετο ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας εἰς βρῶμα τοῦ λέον-

τος. Ἐλθούσης δὲ τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς τοῦ λαγωοῦ, ἐστάλθη εἷς, γνώμῃ τῶν λοιπῶν ζώων, ὃς τοιούτους ἀνεκύκλει διαλογισμούς· «Ἱκανός εἰμι ἔγωγε ἀνελεῖν τὸν σκληρὸν τοῦτον λέοντα. Λέγεται γάρ·

«Τί δύσκολον τοῖς ἐχέφροσι; τί δυσκατέργαστον τοῖς »καρτερόφροσι; τί δυσαπάτητον τοῖς ἡδυλόγοις; τί δυσπό»ριστον τοῖς φιλέργοις;»

Τοιάδε ἐν νῷ ἀνακυκλῶν, μελετῶν τὸν θάνατον τοῦ λέοντος, ἑκουσίως βραδύνων, καὶ ἀδημονῶν, παρεγένετο δείλης ὀψίας· καὶ προσκυνήσας, ἔστη ἀπέναντι. Ὁ δὲ λέων, λίαν πεινῶν, εἶπεν, ἀγανακτῶν· «Διττόν ἐστι τὸ ἔγκλημα· τοῦτο μὲν, ὅτι ὀψιφανὴς, τοῦτο δὲ, ὅτι μικρόσωμος, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀρκετὸς πληρῶσαί μου τὴν κενὴν γαστέρα· ὅθεν σήμερον μὲν ἀναιρεθήσῃ σύ· αὔριον δὲ πρωῒ ἅπαντα τὰ ζῶα ἤδη δόν.» Καὶ ὁ λαγωὸς ἔφη· «Οὔτ' ἐμὸν, οὔτ' ἐκείνων ἐστὶ τὸ ἔγκλημα, ὦ Βασιλεῦ· τὴν δ' αἰτίαν ἄκουσον.»—«Ταχέως λέγε, ἔφη, πρὶν ἢ ἐλθεῖν εἰς τοὺς ἐμοὺς ὀδόντας.»—Σήμερον, ἔφη, ὦ Βασιλεῦ, πέντε λαγωοὶ ἐστάλημεν γνώμῃ τῶν λοιπῶν ζώων· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ λέων τις ἐξ ἑνὸς χάσματος τῆς γῆς ἐξελθὼν, ἐπύθετο· «Ποῖ πορεύεσθε; στῆτε.» Ἐγὼ δὲ, «Πορευόμεθα, ἀπεκρινάμην, ἐκ γεγονυίας συνθήκης εἰς βρῶμα τοῦ δεσπότου λέοντος, ᾧ ὄνομα Μανδαματής.» Ὁ δὲ, «Μετ' ἐμοῦ, ἔφη, τοιαύτην συνθήκην χρεὼν ἐστι ποιῆσαι τὰ ζῶα πάντα· ἐγὼ γάρ εἰμι Βασιλεὺς τοῦ ἄλσους τούτου· ἐκεῖνος δὲ ἐπείσακτος καὶ πλάνος. Ἀλλ' ἐὰν ἐκεῖνος ᾖ Βασιλεὺς, οὗτοι μὲν οἱ τέσσαρες λαγωοὶ μενέτωσαν παρ' ἐμοί· σὺ δὲ πορευθεὶς, κάλεσον αὐτὸν ἐλθεῖν ἐνθάδε τὴν ταχίστην· ὁπότερος δ' ὑπερισχύσει ἐν μάχῃ, οὗτος βρῶμα τὰ ζῶα ταῦτα ποιήσεται.» Τοῦτο οὖν τὸ αἴτιον, ἔφη ὁ λαγωὸς, δι' ὃ βραδύνας, παρ' ὥραν ἦλθον· νῦν δὲ σὺ οἶδας.» Ἀκούσας ὁ Μανδαματὴς, εἶπεν· «Εἰ οὕτως ἔχει, δεῖξόν μοι εὐθὺς τὸν

5

φῶρα τοῦτον, ἵνα τὴν καθ' ὑμῶν ὀργὴν ῥίψας ἐπ' αὐτὸν καθησυχάσω. Λέγεται γάρ·

«Τρία ἐστὶ τὰ αἴτια πολέμου· γῆ, φίλος, καὶ χρυσός· »ὅτε δὲ οὐδὲν τῶν τριῶν ἐστιν, οὐ δεῖ πόλεμον συγκροτῆσαι.

«Ἔνθα οὔτε κέρδος πολὺ φαίνεται, οὔτε νίκη κατὰ τοῦ »ἐχθροῦ ἐλπίζεται, ὁ ἐχέφρων οὐδέποτε ποιήσειεν ἂν μάχην, »ἀρχόμενος.»

«Ὀρθὰ ταῦτα εἴρηκας, ἔφη ὁ λαγωός, ὦ κύριε· ἀλλ' ἐκεῖνός ἐστιν ἐν ὀχυρώματι· ὁ δ' ἐχθρὸς, ἐν ὀχυρώματι ὤν, δυσνίκητος ὑπάρχει. Λέγεται γάρ·

«Οὔτε μία μυριὰς ἐλεφάντων, οὔτε δέκα μυριάδες ἱπ»πέων, τοσοῦτον ἀσφαλὲς ἔρεισμά ἐστι τῷ Βασιλεῖ, ὅσον ἓν »ὀχύρωμα.

«Εἷς τοξότης, ἐπὶ τείχους ὤν, ἑκατὸν ἐχθροὺς ἀπερύκει· »διά τοι τοῦτο οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ σοφοὶ ἐπαινοῦσι τὸ τεῖχος.

«Πάλαι ὁ Ἴνδρας, ὡς ὁ Βριχασπατὴς ἐκέλευσε, πρῶτος »τεῖχος ἐδείματο, ἐπιστασίᾳ τοῦ Βισβακάρμα, ἐναντίον τοῦ »γίγαντος Χερανεκασσιποῦ.

«Εὐξάμενος δ' εἶπεν ὁ Βριχασπατής· «Ὅςτις τῶν Βασι»λέων ἔχει τεῖχος, εἴη νικητής.» Ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου »πολλὰ τείχη καὶ ἐπὶ γῆς ἀνηγέρθησαν.

«Καθὼς ὁ μὲν ὄφις ἄνευ ὀδόντων, ὁ δ' ἐλέφας ἄνευ μα»νίας, εὐχείρωτός ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ Βασιλεὺς ἄνευ τείχους, »καὶ ὀχυρώματος.»

«Ἐγὼ καταβάλλω αὐτὸν, ἔφη ὁ λέων, καὶ ἐν ὀχυρώματι ὄντα· δεῖξόν μοι μόνον. Λέγεται γάρ.

«Ὅςτις οὐκ ἀναιρεῖ τὸν ἐχθρὸν, ἢ τὸ πάθος, ὅταν κατὰ »πρῶτον ἀναφανῇ, οὗτος, καὶ δυνατὸς ὤν, ἀναιρεῖται ὑπ' »ἐκείνου, ὅταν λάβῃ αὔξησιν.

«Ὅςτις συζευγνύει τὴν σωματικὴν δύναμιν τῇ γενναιο-

ψυχία, οὗτος, εἷς ὤν, πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀναιρεῖ, ὡς ὁ Πα-
»ρασουράμας τοὺς Ξατρὰς πάντας.»

«Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ λαγωός· ἔμοι γε δοκεῖ ἐκεῖνος ἀλκιμώτατος· ὅθεν ἀνοίκειόν ἐστι πορευθῆναι πρὶν ἢ γνῶναι τὴν ἐκείνου ἀλκήν. Λέγεται γάρ·

«Ὃς ἐφορμᾷ μετὰ τόλμης ἐναντίον ἐχθροῦ, πρὶν τοῦ δια-
»γνῶναι τὴν ἐκείνου δύναμιν καὶ τὴν ἑαυτοῦ, οὗτος ὄλλυ-
»ται, καθάπερ ἡ πυραλλὶς ὑπὸ τοῦ πυρός.

«Ὃς, ἀδύνατος ὤν, ἐφορμᾷ εἰς ἀναίρεσιν ἐχθροῦ δυνατοῦ,
»ἐπαιρόμενος, οὗτος ἀναστρέφει τεταπεινωμένος, ὡς ὁ ἐλέ-
»φας, ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας.»

«Δεῖξόν μοι, ἔφη, αὐτὸν, καὶ ἄλκιμον ὄντα, καὶ ἔρυμα ἔχοντα, μηδέ σοι τούτων μελέτω.» Ὁ δὲ λαγωὸς, «Ἐπειδὴ, ἔφη, οὕτω γνώμης ἔχεις, ἀκολούθει μοι·» καὶ ἐλθὼν ἐπί τι φρέαρ βαθὺ, «Ἐνταῦθά ἐστιν, εἶπεν, ἐκεῖνος, ὃς εἰσέδυ, φοβηθεὶς, ἰδών σε μακρόθεν.» Κύψας δ' ὁ Μανδαματὴς, εἶδε τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν ἐν τῷ ὕδατι· καὶ νομίσας ἐκ μανίας καὶ ἀνοίας, ὡς ἐκεῖνός ἐστι, περὶ οὗ εἴρηκεν ὁ λαγωὸς, ἐξεβρυχήσατο· ἠχὼ δ' ἅμα ἐξεβρόντησεν, ἧς καὶ ἀκούσας, ῥίψας ἑαυτὸν ἐπ' αὐτὸν τὸν νομιζόμενον λέοντα, ἐξαπόλωλεν ἐν τῷ ὕδατι. Ἐπανελθὼν δ' ὁ λαγωὸς, ἀνήγγειλε μετὰ χαρᾶς τοῖς ζώοις τὸν θάνατον τοῦ λέοντος, καὶ ἔζησε σὺν αὐτοῖς ἐν ἀνέσει. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὁ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὧι ἔνεστι φρόνησις, τούτῳ ἔνεστι καὶ δύναμις· τῷ γεμὴν
»ἄφρονι πόθεν δύναμις; Ὁ γαῦρος καὶ ἄφρων λέων ἐν ἄλ-
»σει ὑπὸ λαγωοῦ ἀνῃρέθη.

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Τὸ τοῦ λαγωοῦ ἐκ τύχης ἐγένετο· ἀλλ' εἰ καὶ ὁ λαγωὸς ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, οὐ μέντοι γε προσήκει ἀνθρώπῳ ἀδυνάτῳ ἀπατηλοῖς χρῆσθαι τρόποις κατὰ δυνατοῦ.

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Καὶ τῷ δυνατῷ καὶ τῷ ἀδυνάτῳ πᾶν ἔργον κατορθοῦται διὰ τρόπου καὶ μόχθου παντοίου· διὸ καὶ λέγεται·

«Τῷ ποιοῦντι καὶ τρόπον καὶ μόχθον ἀεὶ ἐς τέλος ἄγε»ται τὸ ποθούμενον. Οἱ ῥάθυμοι προτείνουσι κυρίαν τὴν »τύχην· σὺ δ' ἄφες τὴν τύχην, καὶ ποίησον τρόπον καὶ »μόχθον, ὅση δύναμις. Τρόπου δὲ καὶ μόχθου γεγενημένου, »ἐὰν μὴ τύχῃς τοῦ σκοποῦ, ὁποῖον ἔγκλημα ἐνταῦθα;

Τῷ ποιοῦντι καὶ τρόπον καὶ μόχθον ἀεὶ καὶ οἱ θεοὶ βοηθοῦσιν· ὅθεν καὶ λέγεται·

«Βοήθειαν οἱ θεοὶ διδόασι τοῖς ἀνθρώποις, ἐπιβαλλομέ»νοις ἔργῳ τινι ἀδιστάκτως. Ὁ Βισνοῦς, ὁ τροχίσκος, καὶ ὁ »ἀετὸς, ἐβοήθησαν τῷ ὑφάντῃ ἐν πολέμῳ.»

ΚΑΡΑΤΑΚΑΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΔΑΜΑΝΑΚΑΣ.

Ἐν πόλει, ᾗ ὄνομα Πουνδραβαρδδάνα, ἐτύγχανον ὄντες δύω ἄκροι φίλοι, ὁ μὲν ὑφάντης, ὁ δὲ, τέκτων· οἳ ἐκ τῆς περὶ τὴν ἰδίαν τέχνην ἐπιτηδειότητος πολλὰ κερδαίνοντες, ἐν σπατάλῃ καὶ τρυφῇ διῆγον καθ' ἑκάστην μετὰ τὸ παύσασθαι τῆς ἐργασίας περὶ τὴν δείλην. Καί ποτε, ἑορτῆς οὔσης μεγάλης, λαμπροφοροῦντες, καὶ ἀνθοφοροῦντες, ἐξῆλθον εἰς διατριβὴν μετὰ τῶν λοιπῶν πολιτῶν. Περιερχόμενοι δὲ τὴν πόλιν, εἶδον τὴν θυγατέρα τοῦ Βασιλέως ἐπὶ θυρίδος, πάγκαλον οὖσαν, καὶ πάγκοσμον. Ταύτην τὴν ἀσύγκριτον τῷ κάλλει φανταζόμενος ὁ ὑφάντης, ἐβλήθη πᾶν τὸ σῶμα τοῖς πέντε βέλεσι τοῦ Ἔρωτος. Καρτερῶν μὲν, στένων δὲ, καὶ μόλις βαδίζων, οἴκαδε ἀνέστρεψε· καὶ κατακλιθεὶς κατὰ κλίνης ἀστρώτου, ἦν ὅλος ταραττόμενος, καὶ ὅλην τὴν κα-

Digitized by Google

λὴν ἐκείνην φανταζόμενος. Οὕτως δ' ἔχων, ἔλεγε τοὺς ἑξῆς στίχους·

«Οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν οἱ σοφοί, ὡς ὅπου καλὴ μορφή, »ἐκεῖ καὶ καλὰ προτερήματα· αὕτη καὶ γὰρ ἡ καλή, ἐν »τῇ ἐμῇ καρδίᾳ οὖσα, ὅλον μου τὸ σῶμα ὑπὲρ τὸ μέτρον »θλίβει.

«Ὅτε τὰ ἀγαθὰ προτερήματα ἀγαθὰ διδόασι πᾶσιν ἀν-»θρώποις, διὰ τί αὕτη ἡ ἀγαθὴ τὴν ὄψιν τοσοῦτόν με κατα-»θλίβει;

«Πόσαι ψυχαί εἰσιν ἐν ἐμοί; μία μὲν γάρ ἐστιν, ἡ ἀδη-»μονεῖ· ἑτέρα δέ, ἡ ἐσυλήθη ὑπὸ τῆς ἐρωμένης· καὶ τρίτη, »ᾗ πνέω.

«Εἰ διατεταγμένον ἐστὶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Βραχμᾶ θανεῖν »με, ἄλλο αἴτιον οὐκ ἦν θανάτου, ἀλλ' ἡ αὕτη ἡ ἐλαφῶπις, »ὀφθεῖσα;

«Αὕτη ἡ καλὴ ὁμοία ἐστὶ τῷ Θεῷ· ὡς γὰρ ὁ Θεὸς παν-»ταχοῦ ἐστι παρών, καὶ ἐν στόματί ἐστι τῶν ἀνθρώπων ἐν »ὥρᾳ θανάτου, οὕτω καὶ αὕτη πανταχοῦ ὁρᾶται ὑπ' ἐμοῦ, »καὶ ἐν στόματί μου ἐστί, θνήσκοντος.

«Ὅστις συνοικεῖ τινι, τούτῳ οὗτος σωτηρίαν δίδωσι. Σὺ »δ' ὦ καλή, οἰκοῦσα ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ, θάνατον παρέχεις, »ὡς ἄσπλαγχνος.

«Οὐκ ὀρθὰ λέγουσιν οἱ σοφοί, ὡς τὰ ἐν Κόσμῳ, εἴτε ἀγα-»θά, εἴτε δεινά, πρόσκαιρά ἐστιν· ἔγωγε γάρ, ἐνθυμούμενος »αὐτὴν τὴν ἀγαθήν, ἀεὶ ὀδυνῶμαι.»

Οὕτω μὲν οὗτος ὁ ὑφάντης ἐλεεινολογῶν, καὶ διαταραττόμενος τὸν νοῦν, διενυκτέρευσεν ἐν μεγάλῃ κακουχίᾳ. Τῇ δ' ἐφεξῆς ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ὡρισμένην ὥραν ἐλθὼν ὁ τέκτων, εἶδεν αὐτὸν ἐπὶ κλίνης ἀστρώτου ἐκτάδην κείμενον, βαθὺ στένοντα, ὠχριῶντα, καὶ δακρυῤῥοοῦντα· καί, «Ὦ φίλε, ἔφη, ὁποία σου αὕτη ἡ κατάστασις;» Καὶ ὅς, ἐρωτώμενος, οὐδὲν

ἀπεκρίνατο, αἰσχυνόμενος. Ἀχθόμενος δ' ὁ τέκτων, εἶπε τὸν ἑξῆς στίχον·

«Οὐκ ἔστι φίλος ἐκεῖνος, ὃς φοβεῖται τὸν φίλον· οὐκ ἔστι »φίλος ἐκεῖνος, ὃς ὑποψίαν ἔχει κατὰ τοῦ φίλου· φίλος δ' »ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃς πιστεύει τῷ φίλῳ, ὡς μητρί.» Θαῤῥήσας δ' ὁ ὑφάντης, ἀντεφώνησε τοῦτο·

«Ὅστις ἐξαγγέλλει τὴν ἑαυτοῦ θλίψιν, εἴτε δοῦλος πρὸς »τὸν φιλόδουλον δεσπότην, εἴτε δεσπότης πρὸς τὸν φιλοδέ»σποτον δοῦλον, εἴτ' ἀνὴρ πρὸς τὴν φίλανδρον γυναῖκα, εἴτε »φίλος πρὸς τὸν φιλόφρονα φίλον, οὗτος ἀναψυχὴν εὑρίσκει.» Καὶ καθεξῆς ἀφηγήσατο, ὡς πάσχει ἔρωτι τῆς ὁραθείσης θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως. Γνοὺς δ' ὁ τέκτων τὸ πάθος αὐτοῦ, «Ἔσο εὔθυμος καὶ εὔελπις, ἔφη, φίλε· ἀνάστα, φάγε καὶ πίε· ἐγὼ δὲ τρόπον ποιήσομαι, δι' οὗ τεύξῃ τοῦ ποθουμένου.» Ὁ δὲ, εὔελπις γενόμενος, ἀναστὰς εὐθέως, ἐποίησε πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ὡς ἔθος. Τῇ δ' ἐπιούσῃ, ἐλθὼν ὁ Τέκτων, ἤνεγκεν ἕνα ξύλινον ἀετὸν, ὃν αὐτὸς μηχανικῶς ἐτεκτήνατο, καὶ, «Ὦ φίλε, ἔφη, ἀνάβαινε τοῦτον· καὶ ὅταν μὲν θέλῃς ἀνίπτασθαι εἰς τὸν αἰθέρα, βάλλε ταύτην τὴν κλεῖδα· ὅταν δὲ θέλῃς καταβαίνειν κατὰ γῆς, ἔκβαλλε αὐτήν. Λάβε δὲ καὶ ταῦτα, δύω μεμηχανημένας ὑπ' ἐμοῦ χεῖρας, πρὸς δὲ καὶ μίτραν, καὶ κόγχον, καὶ τροχίσκον, καὶ κορύνην, καὶ λωτόν· οὕτω γὰρ ὑποκρινόμενος τὸν Βισνοῦν, συνέσῃ τῇ βασιλικῇ κόρῃ κατὰ τὴν νύκτα, ὡς ἐφίῃ, ἀκωλύτως καὶ ἀδιστάκτως· αὕτη γὰρ ἐν τῷ παρθενῶνι μόνη οἰκεῖ, ὡς οἴομαι.» Ἐλθούσης δὲ τῆς νυκτὸς, λαμπρῶς κοσμήσας καὶ μυρίσας ἑαυτὸν ὁ ὑφάντης, καὶ περιθεὶς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Βισνοῦ, ἀνέβη τὸν ἀετόν· καὶ πετασθεὶς, ἀφίκετο εἰς τὸν παρθενῶνα, ἔνθα ἡ κόρη ἀνέκειτο ἐπὶ κλίνης, θεωροῦσα τὴν λάμπουσαν σελήνην, καὶ ὑπογαργαλιζομένη τῷ ἔρωτι. Ἅμα δὲ τῷ ἰδεῖν τὸν οὕτως ἐσχηματισμένον Βισνοῦν, ἀνέστη ἐκ τῆς κλίνης

μετὰ θάμβους· καὶ προσπεσοῦσα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, ἔφη· «Τί τὸ αἴτιον, ὦ Θεὲ, τῆς ἐνθάδε σου ἀφίξεως; Ἐγὼ κεχαρίτωμαι τῇ σῇ παρουσίᾳ· κέλευσον, ὅ,τι με δεῖ ποιῆσαι.» Καὶ ὃς βαθείᾳ καὶ ἡδείᾳ φωνῇ ἀπεκρίνατο· «Διὰ σὲ, ὦ ἀγαθὴ, ἡ ἐμὴ παρουσία ἐγένετο.» Ἡ δὲ, «Ἐγὼ μὲν ἄνθρωπος, ἔφη· σὺ δὲ Θεός.» — «Πρότερον μὲν, ἔφη, θεὰ οὖσα, παράκοιτίς μου ἐτύγχανες· εἶτα δ' ἐκπεσοῦσα εἰς μήτραν γυναικὸς, ἔκτινος ἀρᾶς, ἄνθρωπος γέγονας. Ἤδη δὲ τὸν ἐρωτικὸν γάμον γῆμαί σε θέλων, ἐλήλυθα σωματικῶς· ὅ,τι δ' ἀγαθὸν οὐδέ ποτέ σοι ἐν νοὶ ἐγένετο, τοῦτο ἔσεται ἤδη.»

Οὕτως οὖν φιλότητι ἐμίγησαν ἀμφότεροι· καὶ οὕτως ἐγίγνετο συχνάκις, νύκτωρ μὲν ἥκοντος τοῦ ὑφάντου, περὶ δὲ ὄρθρον βαθὺν ἀναχωροῦντος δῆθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Καί ποτε οἱ τοῦ παρθενῶνος φύλακες, σημεῖα γνόντες διακορήσεως τῆς κόρης, δείσαντες, ἀνήγγειλαν τῷ Βασιλεῖ, λέγοντες· «Ἐκ σημείων φαίνεται, ὦ Βασιλεῦ, ὡς ἀνήρ τις συνεμίγη τῇ παρθένῳ, παρεισδύς· οὐκ οἴδαμεν δ' ὅμως μετὰ τοσαύτης φυλακῆς, πόθεν, ἢ πῶς, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα ἡμῖν εἰς τοῦτο· νῦν δὲ σὺ οἶδας.» Ἀκούσας δ' ὁ Βασιλεὺς, διαταραχθεὶς, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ τάδε·

«Γεννηθείσης θυγατρὸς, μεγάλη φροντὶς τοῖς γονεῦσι· μνη-
»στευομένης τε πάλιν, μέγας λογισμὸς, καὶ γημαμένης,
»μείζων· πότερον; καλῶς ζήσει; ἢ κακῶς μετὰ τοῦ ἀνδρός;
»ἡ προσηγορία αὕτη, *πατὴρ θυγατρὸς*, θλῖψις ἐστίν.

«Ὅταν μὲν θυγάτηρ γεννηθῇ, θυμήρης ἐστὶ τῇ μητρί·
»ὅταν δ' αὐξάνῃ τῇ ἡλικίᾳ, λύπην προξενεῖ τοῖς οἰκείοις·
»ὅταν δ' ἀνδρὶ συζευχθῇ, αἴσχη ποιεῖ. Τὰ ἐκ τῆς θυγατρὸς
»δεινὰ, ἄφευκτά ἐστι.»

Προσελθὼν δ' ἔπειτα τῇ Βασιλίσσῃ· «Ἄκουσον, εἶπε, τί λέγουσιν οἱ φύλακες οὗτοι. Ὁ θάνατος ἐξεβακχεύθη κατ' ἐκείνου, ὡς δοκεῖ, ὃς ἔπραξε τοῦτο τὸ ἀνόσιον!» Ἐλθοῦσα δ' ἐν ταὐτῷ ἡ Βασίλισσα εἰς τὸν παρθενῶνα, εἶδε τὴν ἑαυτῆς

θυγατέρα, δηγμῶν ἴχνη ἔχουσαν ἐπὶ χείλους, καὶ ὀνύχων ἐπὶ στήθους· καί, «Ὦ κακίστη, ἔφη, διὰ τί καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἦθος ἐστιγμάτισας; τίς θεήλατος ταῦτ' ἐτόλμησε; λέγε τὴν ἀλήθειαν.» Ἡ δὲ, κλίνασα τὸ πρόσωπον ὑπ' αἰδοῦς, «Ὁ Βισνοῦς αὐτὸς, ἔφη, καθ' ἑκάστην νύκτα παραγίνεται.» Ἀκούσασα δ' ἡ Βασίλισσα, ἐχάρη ἐς ἄκρον, φαιδρυνθεῖσα· καὶ ὡς τὸν Βασιλέα ἐλθοῦσα, εὐαγγέλια ἀνήγγειλεν, ὡς ὁ Βισνοῦς πρὸς τὴν κόρην νύκτωρ παραγίνεται, καὶ συγγίνεται αὐτῇ ἐρωτικῶς. «Σήμερον οὖν κατὰ τὴν νύκτα, ἔφη, ἐγώ τε καὶ σὺ, στάντες παρὰ τῇ θυρίδι, παρατηρήσωμεν, ἵνα πληροφορηθῶμεν ὀφθαλμοφανῶς.» Περὶ δὲ τὴν νύκτα ἱστάμενος ὁ Βασιλεὺς ἅμα τῇ Βασιλίσσῃ παρὰ τῇ θυρίδι, ἦν ἀτενίζων εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ἰδοὺ βλέπει τὸν Βισνοῦν καθιπτάμενον ἐξ αἰθέρος ἐπ' ἀετοῦ σὺν ἅπασι τοῖς λοιποῖς παρασήμοις. Γανωθεὶς δὲ τὴν καρδίαν, εἶπε πρὸς τὴν Βασίλισσαν· «Οὐδείς ἐστιν εὐδαιμονέστερος ἐμοῦ τε καὶ σοῦ· ὅτε γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς σύνεστι τῇ θυγατρὶ ἡμῶν, πᾶν ἀγαθὸν ἡμῖν γενήσεται. Νῦν ἔγωγε δυνάμει τοιούτου γαμβροῦ ἅπασαν τὴν γῆν καθυποτάξω.»

Ἐπὶ τούτοις πρέσβεις ἦλθον τοῦ μεγάλου Βασιλέως Βικραμασένα, διὰ τὸ διδόμενον ἐτήσιον τέλος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Σουπρατιβαρμὰν οὐκ ἀπέδωκεν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν ὑποδοχὴν καὶ τιμὴν, ὡς πρότερον, ὑψηλοφρονῶν, ὅτι ἔχει τὸν Βισνοῦν γαμβρόν. Θυμωθέντες δ' οἱ πρέσβεις, εἶπον· «Διὰ τί, ὦ Βασιλεῦ, οὐκ ἀπέστειλας τὸν δασμὸν ἐν καιρῷ τακτῷ; οὕτω δὲ ποιῶν, παροξύνεις τὸν Βικραμασέναν, τὸν μέγαν καὶ φοβερὸν ἐκεῖνον Βασιλέα, ὃς κατακαίει, ὡς τὸ πῦρ, καταβάλλει, ὡς ὁ ἄνεμος, φαρμακεύει, ὡς ὁ ὄφις, καὶ θανατοῖ, ὡς ὁ Ἰάμας.» Τοιαῦτα εἰπόντας, θανάτῳ ἐζημίωσεν ὁ Σουπρατιβαρμάν. Οἱ δὲ περισωθέντες, ἐπανελθόντες, διηγήσαντο ἐν ὑπερβολῇ πάντα τῷ Βικραμασένα· ὃς, δυσφορήσας σφόδρα, μέγαν στρατὸν ἤγειρε, γνώμης γενόμενος τοῦ ἀπολέσαι τὸν Σουπρατιβαρμᾶνα, κἂν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης εἰσέλθῃ, κἂν

ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἴνδρα προστατεύηται. Καὶ ἐλθὼν ἐν ἡμέραις ἐννέα εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, κατεδῄου αὐτήν. Τῇ δ' ἐφεξῆς πολιορκηθείσης τῆς πόλεως Πουνδραβαρδδάνας, πάντες οἱ ἐν τέλει, οἵτε ἱερεῖς, καὶ λογάδες, προσελθόντες τῷ Σουπρατιβαρμᾶνι, εἶπον· «Πεπολιόρκηται ἡ πόλις, ὦ Βασιλεῦ, ὑπὸ δυνατοῦ ἐχθροῦ· πῶς οὖν μένεις ἄφροντις καὶ ἀπράγμων;» Ὁ δὲ, «Ἔχετ' ἀτρέμας, ἔφη· ἔγωγε γὰρ σκέπτομαι, ὅπως παντελὴς ὄλεθρος τῷ ἐχθρῷ ἐπιγενήσεται· αὔριον δὲ γνώσεσθε.» Καλέσας δ' ἔπειτα τὴν θυγατέρα ἑαυτοῦ Σουδαρσσανὰν, εἶπε προσηνῶς· «Ἐγὼ, τέκνον, τῇ βοηθείᾳ τοῦ σοῦ νυμφίου ἐπιστηριζόμενος, ἰσχυρῷ πολεμίῳ πολεμεῖν ἐπεχείρησα· ἐλθόντος οὖν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ θεοῦ Βισνοῦ, εἰπὲ αὐτῷ, ὅπως τὸν ἐχθρὸν αὔριον ἀπολέσῃ.» Ἐλθόντι δὲ τῷ ὑφάντῃ νύκτωρ, ὡς ἔθος, ἀνήγγειλεν ἡ Σουδαρσσανὰ τὸ αἴτημα τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Ὁ δ', ὡς ἤκουσε, γελάσας, ἔφη· «Τί δυσχερὲς, ὦ καλὴ, ἡ πρὸς ἀνθρώπους μάχη, ὅτε ὑπ' ἐμοῦ πάλαι τοσοῦτοι πολλοὶ καὶ τοιοῦτοι ἰσχυροὶ γίγαντες καὶ τιτᾶνες ἐν εὐχερείᾳ ἀνῃρέθησαν; Εἰπὲ τῷ Βασιλεῖ, ἵνα μένῃ ἀτάραχος· αὔριον γὰρ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ θανάτῳ παραδοθήσεται διὰ τούτου τοῦ τροχίσκου.» Ἡ δὲ, πορευθεῖσα, ἀπήγγειλε πάντα ἐν μεγαλοφροσύνῃ τῷ Βασιλεῖ· ὅς, ὑπερχαρεὶς, ἐπέταξεν ἀνὰ τὴν πόλιν κηρυχθῆναι ὧδε· «Αὔριον πρωὶ ὅστις ὅ,τι εὕρῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Βικραμασένα, ἀναιρεθησομένου, ἐλέφαντα, ἵππον, χρυσίον, ἢ ἄλλο τοιοῦτο λάφυρον, οὗτος τοῦτο λήψεται, ὡς οἰκεῖον.» Ἀκούσαντες δ' οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην ἐπί τε τῷ θάῤῥει τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐπὶ τῷ ἐλπιζομένῳ κέρδει. Ὁ δ' ὑφάντης τοιούτους εἶχε διαλογισμούς· «Τί δὲ νῦν ἔγωγε ποιήσω; φύγω ἀλλαχόσε, ἀναβὰς τὸν ἀετόν; ἀλλ' οὐ μετ' ἐμοῦ ἔσεται αὕτη ἡ πολύτιμος γυνή· ὁ γὰρ Βικραμασένας, καταβαλὼν τὸν πενθερόν μου, ἐκ μέσου τοῦ γυναικῶνος ταύτην ἀφαρπάξει. Πόλεμον ποιήσω; ἀλλὰ θανάτου τε τεύξομαι, καὶ τοῦ ἐφετοῦ ἀποτεύξομαι. Ἑκά-

Digitized by Google

τερον ἄρα δεινόν. Τοῦτο μέν τοι γ' ἄριστον, τὸ καρτερῆσαι, καὶ πόλεμον ποιῆσαι. Λέγεται γάρ·

«Δεῖ τοῖς γενναίοις ἐγκαρτερεῖν πάσαις περιστάσεσι, καὶ »θλίψεσιν· οἱ γὰρ γενναίως καρτεροῦντες, καὶ τρόπον ποιοῦν»τες, εὐχερῶς τῶν δυσχερῶν ἀπαλλάττονται.»

«Πρὸς δὲ, ἴσως οἱ πολέμιοι, ἰδόντες με, φεύξονται, νομίσαντες, ὡς ὁ θεὸς Βισνοῦς ἐστι.» Τοιαύτην γνώμην ἐσχηκότος τοῦ ὑφάντου, ὁ Βισνοῦς ἐν οὐρανῷ εἶπε τῷ Γαρούδᾳ·

«Ἐν γῇ κατὰ τὴν πόλιν Πουνδραβαρδδάναν ὑφάντης τις, τὸ ἐμὸν σχῆμα ἀναλαβὼν, τρυφᾷ κόρης Βασιλικῆς. Ἐκστρατεύσαντος δὲ τοῦ Βασιλέως Βικραμασένα μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατὰ τοῦ Βασιλέως Σουπρατιβαρμᾶνος, τοῦ πατρὸς τῆς κόρης, ὁ ὑφάντης, ὁ φαινόμενος, καὶ νομιζόμενος Βισνοῦς, βοηθεῖσαι βούλεται τῷ πενθερῷ ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἐν τῷ πολέμῳ ἢ τεθνήξεται, ἢ φεύξεται. Ἀκουσθὲν δ' ἐν κόσμῳ, ὡς ὁ θεὸς ἀνῃρέθη, ἢ ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Βικραμασένα, οἱ μὲν ἀσεβεῖς καὶ ἄθεοι τοὺς ναούς μου κατεδαφίσουσιν· οἱ δ' εὐσεβεῖς καὶ πιστοὶ, ἄπιστοι καὶ δυσσεβεῖς ἔσονται· οὐδέ γε λατρείαν ὅλως πρός με, ἢ θυσίας ἐκτελέσουσιν. Ὅθεν ἐγὼ μὲν αὐτὸς εἰσδύσομαι τὸ σῶμα τοῦ ὑφάντου· σὺ δ' ἀετὲ, εἴσδυθι τὸν ξύλινον ἀετὸν, καὶ σὺ, τροχίσκε, τὸν τροχίσκον ἐκείνου, εἰς καταστροφὴν τοῦ Βασιλέως Βικραμασένα πανστρατιᾷ. Οὕτω γενέσθω, καὶ μὴ ἄλλως πως[1].»

---

(1) Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἐξ ἄλλου πρωτοτύπου Ἰνδικοῦ μετάφρασις τοῦ Α΄. βιβλίου τῆς Χιτοπαδάσσας, τὸ ὁποῖον ὁ ἀοίδιμος Δημήτριος Γαλανὸς εἶχε μὲν ἀντιγράψει καθαρὰ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ σχολιάσῃ, ὡς εἶχε σκοπόν. Τὰ δὲ ἑξῆς τρία Κεφάλαια, ἅτινα εἶχε μεταφράσει ἐκ διαφόρου ἰνδικοῦ πρωτοτύπου τῆς Χιτοπαδάσσας, εὑρέθησαν εἰς πρωτόγραφά του δυσανάγνωστα χειρόγραφα. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ Γ΄, Περὶ Πολέμου εἶναι ἀτελὲς, τὸ δὲ Δ΄. καὶ Ε. δὲν εὑρέθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ (*).

Περὶ διαλύσεως φιλίας.

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

Νῦν δ' ἀκούσατε περὶ διαλύσεως φιλίας·

Φιλία οὖσα μεγάλη μεταξὺ λέοντος καὶ ταύρου ἐν δάσει, διελύθη ὑπὸ κυνολύκου, λίαν πλεονέκτου καὶ συκοφάντου.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΠΑΙΔΕΣ.

Πῶς ἔχει τοῦτο;

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

Πόλις ἐστὶ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, Σουβαρναβατὴ τοὔνομα, ἔνθα ἦν ἔμπορος, Βαρδδαμάνας καλούμενος. Καί τοι δ' ἦν αὐτῷ πλοῦτος πολὺς, βλέπων ὅμως ἄλλους πλουσιωτέρους, ὑπεραυξῆσαι τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον γνώμην ἔθετο, ταῦτα ἐννοῶν τὰ ἀποφθέγματα·

«Πάντες σχεδὸν νομίζουσιν, ὡς εὐτελεῖς καὶ οὐτιδανοί »εἰσι, βλέποντες ἄλλους ἀνωτέρους καὶ κρείττονας. Τίνι δ' »οὐ γίνεται ἔπαρσις, ὅταν βλέπῃ ἄλλον κατώτερον, καὶ ἥτ- »τονα ἑαυτοῦ;

«Καὶ ὁ βραχμανοκτόνος ἄξιος γίνεται τιμῆς, ᾧ πλοῦτός »ἐστι πολύς· ὁ δ' ἄπλουτος ἀτιμάζεται, εἰ καὶ λαμπρός ἐστι »καὶ τὸ γένος, ὡς ἡ σελήνη.

(*) Ἐν τῷ χειρογράφῳ προηγεῖται τὸ Περὶ συνθέσεως φιλίας Κεφάλαιον. Τὸ δὲ Περὶ διαλύσεως φιλίας ἐστὶ τὸ δεύτερον.

Digitized by Google

«Η Λαξμὴ οὐκ ἀγαπᾷ ἀγκαλίζεσθαι τὸν ἀεργὸν, τὸν ἀμε-»λῆ, τὸν τυχολάτρην, καὶ τὸν ἄτολμον, καθὼς οὐδ' ἡ νέα »γυνὴ τὸν γέροντα ἄνδρα.

«Ἒξ ταῦτα καθαιροῦσι τὴν μεγαλειότητα· ἡ ὀκνηρία, ἡ »φιλογυνία, ἡ ἀῤῥωστία, ἡ εἰς τὴν πατρίδα ἀγάπη, ἡ αὐτάρ-»κεια, καὶ ἡ δειλία.

«Ὅςτις νομίζει ἑαυτὸν εὐδαίμονα (μακάριον) διὰ τοῦ οὗ »ἔχει ὀλίγου πλούτου, τούτου τὸν ὀλίγον πλοῦτον, ὡς οἴομαι, »ὁ Θεὸς οὐκ αὐξάνει, ἐπειδὴ ἐτέλεσε τὸ ὃ ἦν ἔφετὸν αὐτῷ.

«Εἴθε μὴ τέκοι γυνή τις τοιοῦτον υἱὸν, ὅς ἐστι ῥάθυμος, »ἄχαρις, ἀδρανὴς, καὶ χαροποιὸς τῶν ἐχθρῶν!

«Τὸν μὴ κτηθέντα πλοῦτον κτάσθω ὁ ἄνθρωπος· τὸν δὲ »κτηθέντα φυλαττέτω ἐκ ψυχῆς· τὸν δὲ φυλαχθέντα αὐξανέ-»τω· τὸν δ' αὐξηθέντα διαδιδότω τοῖς ἀξίοις.

«Καθὼς ἡ στάμνος πληροῦται διὰ συνεχείας ῥανίδων ὕδα-»τος, οὕτως ἡ μὲν μάθησις πλήρης καὶ τελεία γίνεται διὰ »τῆς συνεχοῦς γυμνάσεως, ἡ δ' ἀρετὴ διὰ τῆς συνεχοῦς πρά-»ξεως, ὁ δὲ πλοῦτος διὰ τῆς συνεχοῦς συνάξεως.»

Τοιαῦτα ἐννοήσας ὁ Βαρδδαμμάνας, ζεύξας ὑφ' ἅμαξαν πλήρη πραγμάτων πολυτίμων, δύο ταύρους, ὧν τῷ μὲν ὄνο-μα ἦν Σανζηβάκας, τῷ δὲ Ανανδάκας, ἥψατο τῆς εἰς Κασμί-ρην ὁδοῦ. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Τί δυσβάσταχτον τοῖς εὐτόνοις; τί δύσκτητον τοῖς φιλο-»πόνοις; τίς ἀλλοδαπὴ γῆ τοῖς φιλολόγοις; τίς ἐχθρὸς τοῖς »χρηστολόγοις;»

Διοδεύοντος δ' ὄρος δύσβατον, πεσὼν ὁ Σανζηβάκας, κα-τέαξεν ἕνα τῶν ποδῶν.

Τοῦτο τὸ συμβὰν ἰδὼν ὁ Βαρδδαμάνας, τοῦτο τὸ ἀπό-φθεγμα ἔλαβεν ἐν νῷ·

«Ἐπὶ συμβεβηκόσιν ἀτυχήμασιν οὐ δεῖ ἔχειν ἀπορίαν καὶ »ἀμηχανίαν, ἥ ἐστιν ἐναντία παντὶ πρακτέῳ· ὅθεν ἄφες τὴν

Digitized by Google

»ἀμηχανίαν, καὶ κατόρθωσον τὸ πρακτέον (καὶ τέλεσον τὸ »πρακτέον.»

Τοιαῦτα ἐννοήσας, δραμὼν εἰς κώμην πλησίον κειμένην, ἕτερον ταῦρον εὗρε· καὶ ὑποζεύξας αὐτὸν τῷ ζυγῷ τῆς ἁμάξης, εἰς τὸ πρόσω ἐπορεύετο, ἀπολιπὼν τὸν Σανζηβάκαν ἐκεῖ. Μετέπειτα ἀναστὰς ὁπωσδηποτοῦν ὁ Σανζηβάκας, ἔστη ἐπὶ τῶν τριῶν ποδῶν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται.

«Ἡ εἱμαρμένη φυλάττει τὴν ζωὴν τοῦ βυθισθέντος ἐν θα»λάσσῃ, τοῦ πεσόντος ἐξ ὄρους, καὶ τοῦ δακέντος ὑπ' ὄφεως.

«Ἔξω τοῦ ὡρισμένου χρόνου οὐ θνήσκει ὁ ἄνθρωπος, καί »περ πολλοῖς βέλεσι πληγείς· ἐλθόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ »τῷ ἄκρῳ τοῦ χόρτου Κούσσα νυγείς, οὐ ζῇ.

«Τὸ μὲν ἀφύλακτον διασώζεται, θεοφύλακτον ὄν· τὸ δ' «εὐφύλακτον διόλλυται, θεήλατον ὄν.

«Ὁ μὲν ἀμελούμενος ζῇ, καὶ ἐν ἐρήμῳ ὤν· ὁ δ' ἐπιμελείας »ἀξιούμενος θνήσκει, καὶ ἐν οἴκῳ ὤν.»

Μετὰ δέ τινας ἡμέρας, περιεχόμενος τὸ δάσος ἀπολύτως, καὶ νεμόμενος ἐλευθέρως ὅ,τι αὐτῷ ἤρεσκεν, εὐτραφὴς καὶ εὐσθενὴς ἐγένετο, καὶ ἐμυκᾶτο μεγάλως.

Ἦν δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ δάσει εἷς λέων, Πιγκαλάκας τοὔνομα, ὃς ἐβασίλευε τῇ δυνάμει τῶν ἑαυτοῦ βραχιόνων. Λέγεται γάρ·

«Οὔτε χρίσμα, οὔτε χειροτονία γίνεται τῷ λέοντι ὑπὸ τῶν »λοιπῶν ζώων· ἐπὶ πάντων δὲ δεσποτείαν καὶ κυριότητα ἔχει, »ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἀνδρείας.»

Καί ποτε οὗτος ὁ λέων, δίψῃ πιεζόμενος, ἐπορεύετο εἰς τὸν ποταμὸν Ἰαμουνᾶν, ὥς τε πιεῖν ὕδωρ· ἀκούσας δὲ τοῦ βροντοειδοῦς μυκήματος τοῦ Σανζηβάκα, οὗ οὐδέπω πρότερον ἤκουσεν, ἔμφοβος ἐστράφη, ἄνευ τοῦ πιεῖν ὕδωρ, καὶ ἔστη ἐννεός, ἀπορῶν τί εἴη τοῦτο. Τοῦτον οὕτως ἔχοντα εἶδον δύο κυνόλυκοι, ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Δαμανάκας, ὁ δὲ Καρατάκας, υἱοὶ τοῦ πρώην βουλευτοῦ. Ὁ δὲ Δαμανάκας ἔφη τῷ

Google

Καρατάκᾳ· «Διατί, φίλε οὗτος ὁ λέων διψῶν, ὕδωρ οὐκ ἔπιεν, ἀλλὰ στραφεὶς μένει ἐκστατικὸς (ἔστη τεθορυβημένος ;» Ὁ δὲ κυνόλυκος ἀπεκρίνατο·

«Φίλε Δαμανάκα, τίς χρεία σκέπτεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τούτου; ἡμεῖς γὰρ νῦν οὐκ ἐσμὲν θεράποντες· μάλιστα δὲ μεγάλη θλίψις ἡμῖν ἐγένετο, ἀποβληθεῖσιν ὑπὸ τούτου. Σὺ δὲ ἀναλόγισαι πρὸς τούτοις οἷα ἐστὶν ἡ κατάστασις τῶν θεραπόντων·

«Ἰδὲ, τί ποιοῦσιν οἱ θεράποντες, οἱ θέλοντες πλοῦτον ἐκ θε»ραπείας ! ἀποστεροῦνται (ἀπεμπολοῦσιν) ὡς μωροὶ, καὶ τοῦ »ἑαυτῶν σώματος τὴν ἐλευθερίαν.

«Ὁ ἐγκρατὴς καὶ ἀσκητὴς δύναται τυχεῖν τοῦ ἄκρου »ἀγαθοῦ, τῆς ἀθανασίας, διὰ τοῦ ἡμίσεος ἐκείνου πόνου, ὃν »ὑποφέρουσιν οἱ θεράποντες ἐκ ψύχους, ἐκ καύματος, καὶ ἐξ »ἀέρος.

«Ἐν τοσούτῳ κέρδος τῆς ζωῆς ἐστιν, ἐν ὅσῳ ζῶσι μὴ ἐλ»πίζοντες εἰς ἄλλους οἱ ἄνθρωποι· εἰ γὰρ λέγονται, ὡς ζῶσιν, »οἱ ὄντες ὑπεξούσιοι ἄλλοις, τίνες λέγονται τεθνεῶτες[1]);

«Ὢ τῆς ῥιψοκινδυνότητος τῶν ἀνθρώπων ! ἄλλοι μὲν γὰρ »ἔχοντες τρέφουσιν ὄφεις· ἄλλοι δὲ συγγίνονται ἀλλοτρίαις »γυναιξὶν, καὶ ἄλλοι θεράποντές εἰσι βασιλεῦσι.

«Ἐλθὲ, πορεύθητι, κάθησον, ἀνάστα, λέγε, σιώπα· ταῦτά »εἰσι παιδιαὶ καὶ διατριβαὶ τῶν πλουσίων πρὸς τοὺς ἑαυτῶν »ὑπηρέτας, οἳ κατεσχέθησαν τῇ χαρᾷ ἐλπίδος.

«Καθὼς αἱ πόρναι, οὕτω καὶ οἱ ἄφρονες θεράποντες κο»σμοῦσι καὶ διευθετοῦσι τὸ ἑαυτῶν σῶμα εἰς τέρψιν ἄλλων, »χάριν κέρδους.

«Οἱ θεράποντες διὰ πολλῆς τιμῆς ἄγουσι καὶ τὴν ὅρασιν

(1) Οἱ δουλείαν δηλαδὴ ποιοῦντες τεθνεῶτές εἰσι.

Digitized by Google

»τῶν ἑαυτῶν δεσποτῶν, ἡ φύσει ἐστὶν ὀξύῤῥοπος, καὶ διήκει »καὶ εἰς τὸν ἀκάθαρτον τόπον.

«Τίς ἄλλος μωρότερός ἐστι τοῦ θεράποντος, ὃς προσπίπτει »καὶ προσκυνεῖ δι' ἔπαρσιν καὶ ὕψωσιν, καὶ τῷ θανάτῳ πα»ραδίδωσι τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν διὰ ζωὴν, καὶ πάσχει δι' ἄνεσιν;

«Τὸ δουλικὸν ἔργον δυσκατέργαστόν ἐστι καὶ αὐτοῖς τοῖς »ἀπαθέσι καὶ θεωρητικοῖς· εἰ μὲν γὰρ ὁ δοῦλος σιωπᾷ, ἄλα»λος κρίνεται· εἰ λαλεῖ (εἰ εὔγλωττός ἐστι), λάλος καὶ φλύα»ρος· εἰ ἀνέχεται, δειλὸς λέγεται· εἰ δ' οὐκ ἀνέχεται, ἀγενὴς »καὶ ἀχρεῖος· εἰ μὲν πλησίον ἐστὶν, αὐθάδης νομίζεται· εἰ δὲ »πόῤῥω, ἀνόητος καὶ ἀδιάκριτος.»

«Οὐ δεῖ τοιαῦτα ἔχειν οὐδὲ κατὰ νοῦν, ἔφη ὁ Δαμανάκας· οἱ γὰρ δεσπόται, ὅταν θεραπεύωνται ἐπιμελῶς, ἡσθέντες, πληροῦσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν θεραπόντων. Λέγεται γάρ·

«Πόθεν οἱ μὴ θεραπεύοντες τὸν βασιλέα ἕξουσι λευκὰ ῥι»πίδια, λευκὰ σκιάδια, ἵππους, ἐλέφαντας καὶ πολλοὺς ἀκο»λούθους;»

«Ἀλλὰ τί χρεία ἡμῖν, ἔφη ὁ Καρατάκας, τῶν μὴ προσηκόντων. Λέγεται γάρ·

«Ὅστις ἐφίεται ἐνασχολεῖσθαι τοῖς μὴ προσήκουσιν, οὗτος »ἀπόλλυται, καθὼς ὁ πίθηκος, ὁ τὸν σφῆνα ἀνασπάσας.»

Ἐρωτηθεὶς, δὲ πῶς ἔχει τοῦτο, ἀπεκρίνατο· Ἐν Μαγάδδᾳ τῇ χώρᾳ Καϊάσθας τις, Σουββαδάττας τὸ ὄνομα, ἤρξατο πύργον ἀνεγείρειν ἐν τῷ ἄλσει, πρὸς ἰδίαν διατριβὴν καὶ τρυφήν· ἔνθα, πρὸς τῇ ἄλλῃ ὕλῃ, ἔκειτο καὶ μία μεγάλη δοκὸς ἡμίπριστος, σφῆνα ἔχουσα ἐν μέσῳ τοῦ σχίσματος. Ἀγέλη δὲ πιθήκων ἐλθοῦσα, ἔπαιζον ἔνθεν κἀκεῖθεν. Εἷς δὲ τῶν πιθήκων, προτραπεὶς ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς ἡμιπρίστου δοκοῦ, καὶ ἤρξατο ἑλκύειν τὸν σφῆνα· ἐξελκυσθέντος δὲ τοῦ σφηνὸς, οἱ ὄρχεις τοῦ πιθήκου κρεμάμενοι ἐν τῷ σχίσματι τῆς δοκοῦ, κατεθλάσθησαν.

Τοῦτο οὖν ἐστιν, εἶπεν ὁ Καρατάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅςτις ἐφίεται ἐνασχολεῖσθαι τοῖς μὴ προσήκουσιν, οὗτος »ἀπόλλυται, καθὼς ὁ πίθηκος ὁ τὸν σφῆνα ἀνασπάσας.»

«Πρὸς δὲ τούτοις, εἶπεν ὁ Καρατάκας, τὸ ἀνακρίνειν τὰ τοῦ Βασιλέως κινήματα, ἴδιον καὶ ἔργον ἐστὶν οὐ τῶν ὑπηκόων, ἀλλὰ τοῦ ἀρχιβουλευτοῦ μόνου, ὅς ἐστιν ἐπιστάτης πάντων τῶν βασιλικῶν πραγμάτων· δεῖ γὰρ ἑκάστῳ ποιεῖν τὸ οἰκεῖον ἔργον, οὐχὶ δ' ἐκεῖνο ὅπέρ ἐστιν ἔργον ἑτέρου. Λέγεται γάρ·

«Ὅςτις τῶν ὑπηρετῶν οὐκ ἐνασχολεῖται τῷ οἰκείῳ ἔργῳ, »ἀλλὰ τῷ τοῦ ἑτέρου, βουλόμενος ὀνῆσαι τὸν δεσπότην, »οὗτος ὄλλυται καθὼς ὁ ὀγκώμενος ὄνος. Ἐρωτηθεὶς δὲ, πῶς ἔχει τοῦτο; ἀπεκρίνατο·

Ἐν Βαραναοῇ τῇ πόλει πλύτης ἦν, ᾧ ὄνομα Καρπουραπάτας. Καί ποτε, κοιμωμένου βαθέως, κλέπτης εἰσέδυ τὸν οἶκον εἰς κλοπὴν ἱματίων· ἐν δὲ τῇ αὐλῇ τοῦ οἴκου ἦν ὄνος δεδεμένος καὶ κύων καθήμενος. Ὁ μὲν οὖν ὄνος ἔφη τῷ κυνί· «Νῦν καιρός ἐστι τοῦ σοῦ ἔργου· διατί δὲ οὐκ ἐξεγείρεις τὸν δεσπότην διὰ μεγάλης ὑλακῆς;» Πρὸς ὃν ἀπεκρίνατο ὁ κύων· «Τίς δέ σοι λόγος τοῦ ἐμοῦ ἔργου; οὐκ οἶδας ὡς ἐγὼ μὲν φυλακὴν ποιῶ νυκτός τε καὶ ἡμέρας· οὗτος δὲ, ἀμελήσας διὰ πολλοῦ, οὐ δίδωσί μοι τροφὴν ἀρκοῦσαν; οἱ γὰρ δεσπόται, ἔξω φόβου ὄντες καὶ κινδύνου, οὐδεμίαν φροντίδα καὶ τιμὴν ποιοῦσι τοῖς ὑπηρέταις.»—«Ἄκουσον, ὦ βάρβαρε, ἔφη ὁ ὄνος· τὸ γένος τῶν κυνῶν ἀκάθαρτόν ἐστι φύσει, καὶ σκέψαι, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον τῶν ὑπηρετῶν. Λέγεται γάρ·

«Ἆρα δοῦλός ἐςιν ἢ φίλος ἐκεῖνος, ὃς αἰτεῖ ἐν καιρῷ ἀνάγ»κης τοῦ δεσπότου, ἢ τοῦ φίλου;

«Τί ὄφελος ὑπηρέτου, ἢ φίλου τοιούτου, ὃς οὐ χρήσιμος »γίνεται ἐν ἀνάγκῃ (ὅταν τὸ πρακτέον αὐτοῖς ἀμεληθῇ);

«Ἄκουσον δὲ καὶ σὺ, ἔφη ὁ κύων·

«Ἆρα δεσπότης ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃς οὐ φροντίζει περὶ τῶν δούλων ἐν καιρῷ ἀνάγκης; ἆρα οὐ δεῖ διδόναι ἀεὶ ἐξ ἅπαντος τρόπου τροφὴν τῷ ὑπηρέτῃ καὶ τῇ γυναικί;» Ὁ δ' ὄνος ἔφη μετὰ θυμοῦ· «Σὺ κάκιστος εἶ, ἐπειδὴ παραβλέπεις τὸ ὃ ἔχεις χρέος πρὸς τὸν δεσπότην ἐν ταύτῃ τῇ ἀνάγκῃ. Οὐκ ἤκουσας τί λέγει τὸ ἑξῆς;

«Τὸν μὲν ἥλιον ἀγαπάτω ὁ ἄνθρωπος ὄπισθεν, τὸ »δὲ πῦρ ἔμπροσθεν· τὸν δὲ δεσπότην ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ »καρδίας· τὸν δ' οὐρανὸν ἐξ εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.»

Καὶ ἐγὼ τοίνυν τρόπον ποιήσω ὅπως ἐγερθήσηται ὁ Κύριος ἡμῶν.» Ταῦτα εἰπών, ἐφώνησε, μεγάλως ὀγκώμενος· ἐξεγερθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ ὀγκηθμοῦ ὁ Πλύτης, ἐθυμώθη λίαν κατὰ τοῦ ὄνου, ὡς ἀφελόντος αὐτοῦ τὸν γλυκὺν ὕπνον· καὶ λαβὼν ῥόπαλον, πολλὰς αὐτῷ ἀνέτεινε πληγάς, ἐξ ὧν καὶ ἀπέθανε.

«Τοῦτο δ' ἐστιν, εἶπεν ὁ Καρατάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅστις τῶν ὑπερετῶν οὐκ ἐνασχολεῖται τῷ οἰκείῳ ἔργῳ, »ἀλλὰ τῷ τοῦ ἑτέρου, βουλόμενος ὀνῆσαι τὸν δεσπότην, οὗ»τος ἀπόλλυται καθὼς ὁ ὀγκώμενος ὄνος.»

Σκέψαι, ἔφη, ὡς τὸ ἡμέτερον ἔργον ἐρευνᾷν ἐστιν καὶ θυρεύειν ζῶα· περὶ τοῦτο οὖν ἀσχολίαν σχῶμεν· ἀνεξετάζειν δὲ καὶ ἀνερευνᾷν περὶ τῶν κινημάτων τοῦ βασιλέως οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον. Πρὸς δὲ ὅσα ἐναπελείφθησαν ἡμῖν εἰς τροφὴν πολλά εἰσι καὶ ἀρκοῦντα.»—«Πῶς; ἀρκεῖ σοι μόνη ἡ τροφή; ἔφη μετὰ θυμοῦ ὁ Δαμανάκας· ἀνοίκειον ταῦτα λέγειν, λέγεται γάρ·

«Ὑπὸ φρονίμων βασιλικὴ προστασία ἐπιζητεῖται, τῶν »μὲν εὐμενῶν εἰς εὐποιΐαν, τῶν δὲ δυσμενῶν εἰς κακο»ποιΐαν· Τίς γὰρ μόνην τὴν γαστέρα οὐ πληροῖ;

«Ἐκείνου ἡ ζωὴ ἐπωφελής ἐστιν, οὗ ζῶντος, ζῶσι Βραχ»μᾶνες, φίλοι καὶ οἰκεῖοι· τίς γὰρ οὐ ζῇ δι' ἑαυτόν;

«Ἐκεῖνος ζήτω, οὗ ζῶντος ζῶσι πολλοί. Καὶ ὁ κόραξ »οὐ πληροῖ τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα διὰ τοῦ ῥάμφους;

«Λίαν ἐπίψογόν ἐστι τὸ δουλικὸν ἔργον ἐν ἀνθρώποις, »οἵ ὅμοιοί εἰσι πάντες κατὰ τὸ αὐτεξούσιον. Ἆρα ἐν τοῖς »ζῶσιν ἀριθμεῖται ἐκεῖνος, ὃς οὐκ ἔστι πρῶτος ἐν τῷ δου-»λικῷ καταλόγῳ; (ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δούλων).

«Οἱ σοφοὶ ἄνδρες λέγουσιν, ὡς ἐκεῖνος τῷ ὄντι ζῇ, ὃς »ζῇ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπιφανὴς καὶ ἔντιμος κατὰ τὴν γνῶ-»σιν, κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ κατὰ τὴν εὔκλειαν. Καὶ »ὁ κολοιὸς διὰ πολλοῦ ζῇ, ζῇ ὅμως ἐσθίων τὰ ἀποῤῥιπτό-»μενα.

«Τίς διαφορά ἐστι τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τοῦ ἰδιώτου καὶ »χυδαίου, ὃς οὐκ ἔχει κρίσιν τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ, καὶ »ἄμοιρός ἐστι μαθήσεως καὶ ἐπιστήμης, καὶ ἀγαπᾷ πλη-»ρῶσαι μόνην τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα;»

Ὁ δὲ Καρατάκας ἔφη· «Τίς χρεία τοσαύτης λογοτριβῆς; ἡμεῖς γὰρ κατὰ τὸ παρὸν ἐσμὲν ἄνευ ἀξιώματος.»

«Δι' ὀλίγου χρόνου, ἔφη ὁ Δαμανάκας, ὁ ὢν ἄνευ ἀ-»ξιώματος (ὁ μὴ ἔχων ἀξίωμα) ἀξιώματος τυγχάνει· λέ-»γεται γάρ·

«Καθὼς ὁ μὲν ἀνορύττων φρέαρ, εἰς τὰ κάτω φέρεται, »ὁ δὲ ἀνεγείρων τεῖχος εἰς τὰ ἄνω, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος »ἐξ ἰδίων ἔργων, ἤτοι εἰς τὰ κάτω φέρεται, ἢ εἰς τὰ »ἄνω.»

Ὁ μὲν οὖν Καρατάκας ἤρετο· «Τί σημαίνεις ταῦτα προτείνων;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Ἐκ τίνος φόβου οὗτος ὁ ἡμέτερος δεσπότης στραφείς, μένει ἥσυχος;»

«Πόθεν τοῦτο οἶδας;» ἤρετο ὁ Καρατάκας. Ὁ δὲ Δαμανάκας ἀπημείψατο· «Τί δ' ὃ οὐκ ἔστι γνωστὸν τῷ γνῶσιν »ἔχοντι; λέγεται γάρ·

«Καὶ τὸ ἄλογον ζῶον ἐννοεῖ (καταλαμβάνει) τὸ λεγό-

»μενον· κελευόμενοι γὰρ οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἐλέφαντες, ἐλαύνου-»σιν. Ὁ δὲ φρόνιμος ἄνθρωπος, καὶ τὸ μὴ λεγόμενον ἐννοεῖ »(καταλαμβάνει)· ἴδιον γὰρ τοῦ νοὸς τὸ νοεῖν ἐκ νεύμα-»τος ἄλλων.

«Τὰ τῆς ἐνδιαθέτου καρδίας (ἡ ἐνδιάθετος καρδία) δια-»γινώσκεται ἐκ σχήματος, ἐκ νεύματος, ἐκ κινήματος, ἐξ ἔρ-»γου, ἐκ λόγου, καὶ ἐκ μεταβολῆς ὄμματος ἢ προσώπου.»

«Ἐγὼ μὲν οὖν ἁρμοδίως τῷ καιρῷ καὶ τῷ φόβῳ, οὗ κυρι-εύεται, λαλῶν αὐτῷ, οἰκεῖον ποιήσω τῇ δυνάμει τῆς ἐμαυ-τοῦ ἀγχινοίας· λέγεται γάρ·

«Ὅςτις λαλεῖ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου, κατὰ τὸν ἁρ-»μόδιον καιρὸν, καὶ λέγει κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀκούοντος, »καὶ θυμοῦται κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν, οὗτός ἐστι σοφὸς »ἀνήρ.»

«Σὺ, ὦ φίλε, ἔφη ὁ Καρατάκας, οὐκ εἶ εἰδήμων βασιλι-»κῆς θεραπείας· λέγεται γάρ·

«Ὅςτις ἐμβαίνει τῷ βασιλικῷ οἴκῳ ἄκλητος, καὶ πολλὰ »λέγει μὴ ἐρωτηθεὶς, καὶ ἑαυτὸν ἀγαπητὸν τῷ Βασιλεῖ νο-»μίζει, οὗτος ἄφρων ἐστί.»

«Πῶς ἐγὼ, ὦ βέλτιστε, οὐκ εἰμὶ εἰδήμων; λέγεται γάρ·

«Τί ἐστιν ἐκ φύσεως ἐραστὸν, ἢ ἀνέραστον πᾶσιν ὁ-»μοῦ; ᾧτινι ὅ,τι ἀρέσκει, τούτῳ τοῦτο ἀρεστόν ἐστι.

«Ἀκολουθῶν ὁ φρόνιμος τῇ οἱᾳδή τινι γνώμῃ ἔχει ὁ »ἄνθρωπος, πειθήνιον αὐτὸν ποιήσει.»

«Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Βασιλέως· «Τίς ἐνταῦθα;» ὁ »θεράπων ἀποκρινέσθω· «Ἐγώ εἰμι, πρόσταξον,» καὶ τὸ »προστασσόμενον πραττέτω ὀρθῶς καὶ πάσῃ δυνάμει.

«Ἡ παρακοὴ τῆς προσταγῆς τοῦ Βασιλέως, ἡ πρὸς τοὺς βραχμᾶνας ἀτιμία, καὶ ἡ ἀποχὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τῆς εὐνῆς τῆς γυναικὸς[1] θάνατός ἐστιν ἄνευ ὅπλου.

(1) Προτέρα γραφή· ἡ εὐνὴ τῆς γυναικὸς χωρὶς τοῦ ἀνδρός.

«Ἐκεῖνός ἐστιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βασιλέως, ὅς ἐςιν ὀλιγαρκὴς »καὶ ἀκολουθεῖ ἀεὶ αὐτῷ, ὡς ἡ σκιὰ τῷ σώματι, καὶ οὐδαμῶς »διστάζει, οὐ δ' ἀναβάλλει τὸν καιρὸν προσταττόμενος.»

Ὁ δὲ Καρατάκας ἔφη· «Ἴσως ὁ Βασιλεὺς αἰτιμάσῃ σε, προσελθόντα παρὰ καιρόν.»—«Οὕτως ἔχει, ἔφη· ἀλλ' ἐγὼ οἶδα τὸν καιρόν.»—«Πορευθεὶς δὲ πρὸς ἐκεῖνον τί λέξεις;» ἤρετο ὁ Καρατάκας. Ὁ δὲ, «Ἄκουσον, ἀπεκρίνατο. Πρῶτον μὲν γνώσομαι, εἰ ἔχει εὔνοιαν πρὸς ἐμὲ ἢ οὐχί· εἶτα δὲ λέξω οὕτως, ὅπως ἐκεῖνος ἔσεταί μοι πειθήνιος»—«Οὐ δεῖ λέγειν, ἔφη ὁ Καρατάκας, ἔξω τοῦ πρέποντος καιροῦ, λέγεται γάρ·

«Καὶ ὁ Βριχασπατὴς, λέξας λόγον ἔξω τοῦ πρέπον»τος καιροῦ, ἀτιμίαν λαμβάνει.»

«Μὴ φοβοῦ, φίλε, ἔφη ὁ Δαμανάκας· ἐγὼ γὰρ οὐ λέξω λόγον ἔξω τοῦ πρέποντος καιροῦ· νῦν δὲ δός μοι ἄδειαν τοῦ πορεύεσθαι.»—«Ἀγαθὸν ἔστω, ἔφη ὁ Καρατάκας, καὶ γενέσθω ὅ,τι ἂν θέλῃς.»

Πορευομένου δὲ τοῦ Δαμανάκα, εἶδεν αὐτὸν μακρόθεν ὁ Πιγκαλάκας, καὶ ἐπέταξεν εἰσελθεῖν μετὰ τιμῆς. Εἰσελθὼν δὲ, προσπεσὼν προσεκύνησε ταπεινῶς. Πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Πιγκαλάκας· «Μετὰ πολὺν χρόνον ἔφθης.» Ὁ δὲ ἔφη· «Εἰ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ βασιλείᾳ οὐδεμία ἐστὶ χρεία ἐμοῦ τοῦ δούλου, ἀλλὰ καὶ οὕτω, δεῖ τῷ δούλῳ ἀφεύκτως προσελθεῖν ἐν προσήκοντι καιρῷ, διὰ τοῦτο ἐγὼ ἦλθον· νῦν γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ καὶ χρεία, ὡς καὶ λέγεται·

«Εἰ χρεία ἐστὶ τῷ βασιλεῖ καὶ κάρφους, εἰς ξέσιν »ὀδόντων ἢ ὠτίων, πολλῷ μᾶλλον ἀνθρώπου, ὃς καὶ λα»λεῖ, καὶ χεῖρας ἔχει.

Οὐδέ γε δεῖ τῷ βασιλεῖ νομίζειν, ὅτι ἐγὼ, ὡς ὢν ἄφρων, ἐξεβλήθην καὶ ἠτιμάσθην πρὸ πολλοῦ· λέγεται γάρ·

Digitized by Google

«Εἰ εἰσὶν ἀρεταί τινες τῷ ἀνθρώπῳ, αὗται οἴκοθεν γνω»ρίζονται. Παραδ. χάριν ἡ εὐωδία τοῦ μόσχου οἴκοθεν γνω»ρίζεται, καὶ οὐ δεῖ ἐνόρκου ὁμολογίας ἄλλων.

«Εἰ καὶ ἡ μὲν πολίτιμος λίθος ἐπὶ ποδὸς τεθείη, ὁ δ' »ὕαλος ἐπὶ κορυφῆς, ἐν καιρῷ ὅμως ἀγορᾶς καὶ πράσεως, »ὁ μὲν ὕαλος κρίνεται ὕαλος, ἡ δὲ πολύτιμος λίθος, λί»θος πολύτιμος.

«Οὐ δεῖ νομίζειν ὡς ἡ φρόνησις τοῦ ἔμφρονος ᾤχετο, καί»περ ἐν κακοπαθείᾳ ὄντος. Παραδ. χάριν ὁ ἀναπτόμενος »δαυλὸς, κἂν στραφῇ εἰς τὰ κάτω, οὐδαμῶς ἡ φλὸξ εἰς »τὰ κάτω φέρεται, ἀλλ' εἰς τὰ ἄνω.

Δεῖ τῷ Βασιλεῖ, Βασιλεῦ, διαφορὰν θεωρεῖν τῶν δούλων· λέγεται γάρ·

»Ὅτε ὁ βασιλεὺς οὐδεμίαν διαφορὰν τῶν δούλων θεωρεῖ, »ἀλλ' ἐξ ἴσου βλέπει πάντας, τότε ἡ προθυμία τῶν δρα»στηρίων καὶ μεγαλοπραγμόνων ἀμβλύνεται (μειοῦται).

«Τρεῖς τάξεις εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων[1], ὦ Βασιλεῦ, οἱ ἄρι»στοι, οἱ μέσοι, καὶ οἱ ἔσχατοι. Τούτους ἁρμόζειν δεῖ »τοῖς καταλλήλοις ἔργοις[2].

«Οἵ τε δοῦλοι καὶ τὰ κοσμήματα τοῖς οἰκείοις τόποις »ἁρμόζονται· οὔτε ἡ τῇ κεφαλῇ ἁρμόζουσα λίθος τίθεται »ἐπὶ ποδὸς, οὔτε τὸ περιπέζιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

«Εἰ ἡ λίθος, ἡ οὖσα ἀξία συναρμοσθῆναι χρυσῷ κοσμή»ματι, συναρμοσθείη μολύβδῳ, οὔτε αὐτὴ ἀγλαΐζεται, καὶ »ὁ συναρμόσας κατηγορεῖται καὶ ψέγεται.

«Εἰ ὁ μὲν ὕαλος τεθείη ἐπὶ τοῦ κοσμήματος τῆς κορυ»φῆς, ἡ δὲ πολύτιμος λίθος ἐπὶ τοῦ κοσμήματος τοῦ ποδὸς, »οὐκ ἔστι ψόγος τοῦ λίθου, ἀλλὰ τοῦ τεχνίτου ἀγνωσία.

---

(1) Τριῶν εἰδῶν εἰσιν οἱ ἄνθρωποι (Προτέρα γραφή).

(2) Τοὺς μὲν ἀρίστους τῇ ἀρίστῃ τάξει δηλ. τοὺς δὲ μέσους τῇ μέσῃ, τοὺς δὲ ἐσχάτους τῇ ἐσχάτῃ.

Digitized by Google

«Ἀγαθοὺς καὶ ἀξίους δούλους ἕξει ὁ δεσπότης, ὅταν »κρίσιν ἔχῃ καὶ σκέψιν τοιαύτην· «Οὗτος μέν ἐστι νου-»νεχής, ἐκεῖνος δὲ φιλοδέσποτος· ὁ δὲ ἄλλος ἀμφότερα, »νουνεχὴς καὶ φιλοδέσποτος.

«Ὁ ἵππος, τὸ ὅπλον, ἡ ἐπιστήμη, ἡ κιθάρα, ἡ γλῶσσα, »ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, ταῦτα πάντα ἄξια ἢ ἀνάξια γίνονται »κατὰ τὸν ἐπιστάτην ὃν ἂν εὕρωσι.

«Τί ὄφελος ἐκ δούλου φιλοδεσπότου, ὅς ἐστιν ἀδρανής; »τί δ' ἐξ εὐδρανοῦς (δραστηρίου), ὅς ἐστι κακοποιός; ἐμοῦ δ' »αὐτοῦ, ὅς εἰμι καὶ φιλοδέσποτος καὶ εὐδρανὴς, οὐκ ἄξιος εἶ »καταφρονεῖν, ὦ Βασιλεῦ.

«Ἐκ τῆς τοῦ Βασιλέως καταφρονήσεως ἄφρων ὁ ὑπηρέτης »γίνεται· ἐκ δὲ τούτου τοῦ παραδείγματος οὐδεὶς εὔφρων »μένει πλησίον. Στερηθείσης δὲ τῆς βασιλείας εὐφρόνων ἀν-»δρῶν, διοίκησις ὀρθὴ οὐ γίνεται· τῆς δ' ὀρθῆς διοικήσεως »ἀφανισθείσης, ἅπας ὁ Κόσμος πάσχει.

«Ὅντινα ὁ Βασιλεὺς τιμᾷ, ἅπας ὁ Κόσμος τοῦτον ἀεὶ τι-»μᾷ· ὅςτις δ' ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἀτιμάζεται, ὑπὸ πάντων »οὗτος ἀτιμάζεται.

«Καὶ ἀπὸ ϛόματος παιδὸς ἄξιος λόγος ἐξερχόμενος, ἀκουέ-»σθω ὑπὸ τῶν συνετῶν· ἀπόντος γὰρ τοῦ ἡλίου, ἆρα οὐκ »ἔστι φῶς τοῦ λύχνου;»

Ὁ δὲ Πιγκαλάκας ἔφη· «Ὦ βέλτιστε Δαμανάκα, τί ταῦτα λέγεις; σὺ εἶ υἱὸς τοῦ πρώην ἡμετέρου Ἀρχιβουλευτοῦ. Τοσοῦτον δὲ χρόνον οὐκ ἦλθες ἐκ λόγων διαβόλων· νῦν δὲ ἔκφραζε ὅ,τι ἀγαπᾷς (ἔχεις ἐν νῷ).»

«Βούλομαί τι ἐρωτῆσαι, εἶπεν ὁ Δαμανάκας. Διὰ τί, θέλων πιεῖν ὕδωρ, οὐκ ἔπιες, ἀλλὰ ϛραφεὶς, ὡς περιφοβηθεὶς, μένεις ἐνταῦθα;»

«Ὀρθῶς εἴρηκας, ἔφη ὁ Πιγκαλάκας· οὐδεὶς ὅμως δοχεῖόν ἐστι πίστεως, ὥς τε εἰπεῖν τὸ μυστικὸν τοῦτο· ἀλλὰ

καὶ οὕτω λέγωσι μυστικῶς, σὺ δ' ἄκουσον· ἐν τούτῳ τῷ δάσει τό γε νῦν ἔχον, ζῶόν ἐστι νεοφανές· διὸ ἀποδράσω ἐντεῦθεν (ἐγκαταλείψω τοῦτο). Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία δι' ἣν ἐφοβήθην. Ἐγὼ μεγάλης φωνῆς ἤκουσα· ἐκ δὲ τῆς φωνῆς συμπεραίνεται, ὡς μεγάλης δυνάμεώς ἐστι ζῶον.»

«Αἰτία ἐστὶ μεγάλου φόβου, Κύριε, ἔφη ὁ Δαμανάκας· καὶ ἡμεῖς δ' ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς. Ὁποῖος δ' ὅμως σύμβουλός ἐστιν ἐκεῖνος, ὃς συνεβούλευσέ σοι τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς γῆς ταύτης; ἴδιον γὰρ τῶν βουλευτῶν ἐν δεινοῖς ἐπανόρθωσιν ἐφευρίσκειν. Λέγεται γάρ·

«Ἐν περιστάσει, ὡς ἐν βασάνῳ λίθῳ, διαγινώσκει ὁ ἄν»θρωπος τὴν φύσιν τοῦ φίλου, τῆς γυναικὸς, τῶν δούλων, »τῶν ὑπηρετῶν καὶ τοῦ ἑαυτοῦ νοὸς καὶ δυνάμεως.

«Μέγας φόβος ἔχει (θλίβει) με, ὦ φίλε,» ἔφη ὁ λέων. Ὁ δὲ Δαμανάκας ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Εἰμὴ οὕτως εἶχε, πῶς ἂν σὺ συνελάλης ἐμοὶ οὕτω συγκαταβατικῶς.» Εἶτα δ' εἶπεν ἐφώνως· «Ἐν ὅσῳ ἐγὼ ζῶ, οὐ δεῖ φοβεῖσθαι· πλὴν καὶ ὁ Καρατάκας κληθήτω, καὶ ἐξευμενισθήτω· δυσεύρετοι γάρ εἰσι πολλοὶ οἱ εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ δεινοῦ ἱκανοί.» Ὁ δὲ λέων ἔφη· «Πορεύθητι καὶ κόμισον τὸν Καρατάκαν.» Ὁ δὲ οὕτω καὶ ἐποίησεν. Ἀμφότεροι δ' ἐτιμήθησαν μεγάλως χάρισι πολλαῖς καὶ δωρεαῖς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἀνεχώρησαν, ὑποσχόμενοι τοῦ κινδύνου ἀπαλλαγήν.

Πορευομένων δ' αὐτῶν, ὁ Καρατάκας εἶπε πρὸς τὸν Δαμανάκαν· «Πῶς ἡμεῖς ἐδεξάμεθα χάριτας, ὑποσχόμενοι ἀπαλλαγὴν τοῦ κινδύνου, ἄνευ τοῦ γινώσκειν εἰ δύναται τοῦτο γενέσθαι, ἢ οὐχί; οὐ γὰρ δεῖ τῷ μὴ ποιήσαντι ἀγαθόν τι, χάριτας λαμβάνειν παρά τινος, καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ Βασιλέως, λέγεται γάρ·

«Εἰ καὶ παῖς, οὐ καταφρονητέος ἐστὶν ὁ Βασιλεὺς, ὡς ἂν »ἄνθρωπος· μέγας γὰρ Θεός ἐστιν ἐν σχήματι ἀνθρώπου.

«Ὁ Βασιλεὺς παντοδύναμός ἐστιν, οὗ ἐν μὲν τῇ χάριτι »ἑδρεύει ἡ Λαξμὴ, ἐν δὲ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ Νίκη, ἐν δὲ τῷ »θυμῷ ὁ Θάνατος.»

Γελάσας ὁ Δαμανάκας, ἔφη· «Ἔστω σιωπὴ, φίλε· ἐγνώσθη ὑπ' ἐμοῦ ἡ αἰτία τοῦ φόβου· ἔστι δὲ φωνὴ ταύρου· οἱ δὲ ταῦροι βρώσιμοί εἰσιν ἡμῖν, μάλιστα δὲ τῷ λέοντι.»

«Εἰ οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ Καρατάκας, διὰ τί ὁ φόβος τοῦ Βασιλέως οὐκ ἀφηρέθη ὑπὸ σοῦ;»

«Εἰ ὁ φόβος τοῦ δεσπότου, ἔφη ὁ Δαμανάκας, ἀφῃρεῖτο, πῶς ἂν ἐγίνετο ἡμῖν αὕτη ἡ μεγάλη χάρις; Οὐ δεῖ τὸν Βασιλέα γίνεσθαι ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν ἄνευ ἀνάγκης καὶ χρείας· καταστήσας γὰρ ὁ ὑπηρέτης τὸν Βασιλέα ἄνευ ἀνάγκης καὶ χρείας, ἔσεται ὡς ὁ Δαδδικάρνας.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Καρατάκα, πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο·

«Ἐν ὄρει Ἀρβουδεκκάρα ἦν λέων, Μαχαβικράμας τοὔνομα, οὗ κοιμωμένου ἔντινι σπηλαίῳ, ἔκοψε τὸ ἄκρον τῆς λοφιᾶς αὐτοῦ μῦς. Ἰδὼν δ' ὁ λέων τὴν λοφιὰν κεκομμένην, ἐθυμώθη, καὶ μὴ εὑρὼν τὸν μῦν, εἰσδύντα εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὀπὴν, ἔκρινεν, ὡς ὁ μικρὸς καὶ εὐτελὴς ἐχθρὸς, δι' ἑτέρου μικροῦ καὶ εὐτελοῦς καταβάλλεται. Καὶ πορευθεὶς εἰς κώμην, ἐκολάκευσε κρεοδοσίᾳ αἴλουρον, Δαδδικάρναν τὸ ὄνομα, καὶ ἀγαγὼν, ἔθετο αὐτὸν πλησίον τῆς μυωξίας· οὗ ἐκ φόβου ὁ μῦς οὐκ ἐξήρχετο. Τελευταῖον δὲ πείνῃ θλιβόμενος, καὶ ἐξῆλθε, καὶ εὐθέως κατεβρώθη ὑπὸ τοῦ αἰλούρου. Ὁ δὲ λέων, χρείαν μὴ ἔχων τοῦ αἰλούρου, ἠμέλησε τῆς κρεωδοσίας».

«Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ Δαμανάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Οὐ δεῖ τὸν Βασιλέα γίνεσθαι ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν ἄνευ »ἀνάγκης καὶ χρείας· καταστήσας γὰρ ὁ ὑπερέτης τὸν »Βασιλέα ἄνευ ἀνάγκης καὶ χρείας, ἔσεται ὡς ὁ Δαδδι»κάρνας.»

Πλησιασάντων δὲ, ὁ μὲν Καρατάκας ἔστη ὑπὸ δένδρον »μετὰ δόξης· ὁ δὲ Δαμανάκας, ἐλθὼν, ἔφη·

«Ὦ Ταῦρε, ὁ Καρατάκας, ὁ ψηφισθεὶς ἀρχηγὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Πιγκαλάκα, εἰς φυλακὴν τοῦ δάσους, κελεύει σε ἐλθεῖν ταχέως πρὸς αὐτὸν, ἢ ἀναχωρῆσαι ἐκ τούτου τοῦ δάσους· εἰδὲ μὴ, μέγα σοι κακὸν ἔσεται.» Ὁ δὲ, μὴ εἰδὼς τὰ ἔθη τοῦ τόπου, φόβῳ συνεσχέθη, καὶ ἐλθὼν προσεκύνησε τὸν Καρατάκαν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Τὸ ἐπὶ τοῦ ἐλέφαντος μέγα τύμπανον, κρουόμενον, τοῦτο »κηρύττει διὰ τοῦ ἦχου, ὃν ἐκπέμπει· Ἡ γνῶσις κρείττων »ἐστὶ τῆς δυνάμεως· ἄνευ γὰρ τῆς γνώσεως αὕτη ἐστὶν ἡ »κατάστασις τῶν ἐλεφάντων.»

Ὁ δὲ Σανζηβάκας ἔφη μετὰ φόβου·

«Πρόσταξον, ὦ Στρατηγὲ, τί με δεῖ ποιῆσαι;» Ὁ δὲ ἔφη· «Εἴ σοι ἔρεσις ἐνταῦθα μένειν, ἐλθὲ, καὶ προσκύνησον τὸν πόδα τοῦ Βασιλέως.»—«Εἰ δώης μοι, ἔφη, λόγον ἀσφαλείας καὶ ἀφοβίας, ἔρχομαι.»—«Ἅλις τοῦ φόβου σου, ἔφη ὁ Καρατάκας· λέγεται γάρ·

«Ὁ ἄνεμος οὐκ ἐκριζοῖ ἁπαλοὺς καὶ χθαμαλοὺς θά»μνους, ἀλλὰ δένδρα ὑψηλὰ καὶ σκληρὰ διαῤῥηγνύει· ὁ γὰρ »μέγας κατὰ τῶν μεγάλων μεγαλουργίαν δεικνύει.»

Ἀφέντες δὲ ἔξω τὸν Σανζηβάκαν, ὁ Δαμανάκας καὶ ὁ Καρατάκας εἰσελθόντες προσεκύνησαν τὸν Πιγκαλάκαν, ὃς ἤρετο· «Ὤφθη ἐκεῖνο τὸ ζῶον;» — «Καὶ ὤφθη καὶ ἐταπεινώθη, ἀπεκρίνατο ὁ Δαμανάκας, καὶ μεγάλης δυνάμεώς ἐστιν, ὡς καὶ ἐνομίσθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως· ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἰδεῖν τὸν βασιλικὸν πόδα ἀγαπᾷ.»

Ἀγαγόντες δ' ἔπειτα τὸν Σανζηβάκαν ὁ Δαμανάκας καὶ ὁ Καρατάκας, παρέστησαν πρὸ προσώπου τοῦ λέοντος. Φιλίαν δὲ ποιησάμενοι, συνδιῆγον ἐπὶ πολὺ ἐν μεγάλῃ ἀγάπῃ ὅ,τε λέων καὶ ταῦρος. Καί ποτε ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς

τοῦ Πιγκαλάκα, Σταβδακάρνας τὸ ὄνομα, ὃν καὶ ἐδεξιώσατο ὁ Πιγκαλάκας, καὶ εἰς ξενίαν αὐτοῦ πορευθῆναι ἤθελον εἰς ἄγραν ἐλάφου. Ὁ δὲ Σανζηβάκας ἤρετο· «Ποῦ ἐστι τὸ κρέας τῶν ἀγρευθέντων ζώων σήμερον, Κύριε;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο γελῶν· «Ὁ Δαμανάκας καὶ ὁ Καρατάκας οἴδασιν· ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οἶμαι, καθ' ἑκάστην γὰρ οὕτω ποιοῦσιν· ἄλλο μὲν αὐτοὶ βιβρώσκουσιν, ἄλλο δὲ ἄλλοις, διδόασιν, ὡς βούλονται.» — «Ἀνοίκειον τοῦτο ἔφη, ὁ Σανζηβάκας, λέγεται γάρ·

«Οὐ δεῖ τῷ Βουλευτῇ ποιεῖν πᾶντι ἔργον, ἄνευ ἀδείας »καὶ προσταγῆς, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰς ἀποτροπὴν κινδύνου τοῦ » Βασιλέως.

«Ἐκεῖνός ἐστιν ἄριστος βουλευτὴς, ὅστις αὐξάνει τὸν »θησαυρὸν καὶ διὰ συνάξεως ὀβολῶν· τῷ γὰρ Βασιλεῖ πνοὴ »ἐστιν ὁ θησαυρὸς, οὐχὶ δὲ ἡ πνοή.

«Ὁ ἄπλουτος οὐ τυγχάνει θεραπείας οὐ μόνον παρ' ἄλ»λων οἰκείων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, πολλῷ »μᾶλλον παρ' ἀλλοτρίων.

«Φθορά ἐστι τοῦ θησαυροῦ ἡ πολλὴ δαπάνη, ἡ ἀφρον»τισία, ἡ σύναξις ἐξ ἀδικίας, καὶ ἡ θέσις τοῦ θησαυροῦ »ἐν μικρῷ τόπῳ.

«Φθίνει ὁ πλοῦτος ἐκείνου, εἰ καὶ πάμπλουτός ἐστιν, ὡς »ὁ Κουβέρας, ὃς οὔτε φροντίζει προσόδου, καὶ δαπανᾷ »κατὰ τὴν οἰκείαν θέλησιν.»

Ἀκούσας ὁ Σταβδακάρνας, ἔφη· «Ἀδελφέ, ὁ Δαμανάκας »καὶ ὁ Καρατάκας μηδέποτε ἐπιστασίας ἐχέτωσαν τοῦ »θησαυροῦ, ἀλλὰ τῆς διαλλαγῆς καὶ τοῦ πολέμου· ἐξ ὅσων »δὲ ἤκουσα ἐπὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, λέγω σοι·

«Μὴ γενέσθωσαν ἐπιστάται θησαυροῦ, ὁ Βραχμὰν, ὁ »Ξατρὴς, καὶ ὁ Συγγενής· ὁ μὲν γὰρ Βραχμὰν καὶ διὰ

Digitized by Google

»τιμωρίας οὐκ ἀποδίδωσι τὸν πλοῦτον, ὃν ἔχει ἀνὰ χεῖρας· »ὁ δὲ Ξατρὴς, ἐπιστάτης ἀποδειχθεὶς θησαυροῦ, τὴν ρομ-»φαίαν δείκνυσι καὶ προτείνει (ἐν τῷ ἀποδιδόναι)· ὁ δὲ »συγγενὴς ἅπαντα τὸν θησαυρὸν ἔχων βροχθίζει, προτεί-»νων ὡς συγγενής ἐστι.

«Ὁ πρὸ πολλοῦ ὑπηρέτης, ἀποδειχθεὶς τοῦ θησαυροῦ ἐπι-»στάτης, καὶ ἐν σφάλματι ἄφοβός ἐστι, καὶ καταφρονῶν »τοῦ δεσπότου, πᾶν ὅ,τι θέλει πράττει ἀκωλύτως.

«Ὁ δ' εὐεργέτης ἀναφανεὶς, οὐδαμῶς λογίζεται τὸ σφάλ-»μα τῆς ἐπιστασίας αὐτοῦ, καὶ προτείνων τὴν ἣν ἐποίησεν »εὐεργεσίαν, ἅπαντα συλαγωγεῖ.

«Ὁ Βουλευτὴς, ὁ συμπαίζων τῷ Βασιλεῖ κατ' ἰδίαν (ἐν »ἀφροδισίοις) Βασιλέα ἑαυτὸν νομίζει· καταφρόνησιν γὰρ »ποιεῖ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀεὶ συνεντεύξεως.

«Ὁ κακότροπος Βουλευτὴς πᾶν ἄτοπον ποιεῖ· παραδείγ-»ματά ἐστι τῷ Βασιλεῖ ὁ Σακουνῆς καὶ ὁ Σακατάρας[1].

«Ὁ ὢν ἀεὶ Βουλευτὴς καὶ πλούσιος, οὐ γίνεται εὐπειθὴς »καὶ ὑποχείριος· γνώμη γάρ ἐστι τῶν σοφῶν, ὡς ὁ πλοῦτος »μεταβάλλει τὴν γνώμην.

«Σφάλματα τοῦ Βουλευτοῦ εἰσι ταῦτα· τὸ οἰκειοποιεῖσθαι »ὅ,τι λαμβάνει, τὸ μὴ ἀποδιδόναι τὸ ὀφειλόμενον, τὸ ἀφρόν-»τιστον, τὸ ἄνετον καὶ τὸ τρυφηλόν.

«Δεῖ τῷ Βασιλεῖ ἐξετάζειν καὶ θεωρεῖν τίνι τρόπῳ ὁ »ἐπιστάτης λαμβάνει πράγματα, καὶ εἰ δίδωσι τὸ ἐπαγ-»γελθὲν, καὶ εἰ διαστρέφει τὰ ὀρθά.

«Κακοὶ ἐπιστάται πιεζόμενοι, ἐξεμοῦσιν ὅ,τι κατέφαγον »τοῦ Βασιλέως, καθὼς τὸ οἴδημα πιεζόμενον, ἐξάγει τὸ πίον.

«Πολλάκις πιεζέσθωσαν οἱ ἐπιστάται πάντων τῶν βα-»σιλικῶν πραγμάτων, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις· πιεζό-

(1) Λείπουσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ τὰ παραδείγματα.

»μενον γὰρ τὸ βεβρεγμένον ἱμάτιον, ἐξάγει τὸ πολὺ ὕδωρ, »ὃ ἔλαβεν.»

«Οὕτως οὖν, ἔφη, γνοὺς, ποιεῖν δεῖ κατὰ τὸν καιρόν.» Ὁ δὲ Πιγκαλάκας ἔφη· «Οὕτως ἔχει· οὗτοι δ᾽ ὅμως οὐ πείθονται τῷ ἐμῷ λόγῳ.» — «Τοῦτο ἀνοίκειόν ἐστιν, ἔφη ὁ Σταβδακάρνας, λέγεται γάρ·

«Ὁ Βασιλεὺς οὐδὲ τῶν ἑαυτοῦ υἱῶν ἀνέχεται, οἳ παρα-»βάται εἰσὶ τῆς προσταγῆς τοῦ Βασιλέως, πολλῷ δὲ μᾶλ-»λον τοῦ φθείροντος τὸν θησαυρὸν, εἰ καὶ ἀγαπητὸς (θυ-»μήρης) ἐστὶ τῷ Βασιλεῖ.

«Ἡ βασιλεία τοῦ ἔχοντος βουλευτὴν ἀκηδῆ ὄλλυται, »καθὼς ἡ φήμη τοῦ μωροῦ, ἡ φιλία τοῦ μὴ φιλοῦντος »ἐξ ἴσου, ὁ οἶκος ἐμπαθοῦς (τοῦ μὴ δαμάζοντος τὰς αἰ-»σθήσεις), ὁ νόμος τοῦ φιλαργύρου, ὁ καρπὸς τῆς μαθή-»σεως τοῦ φιληδόνου, καὶ ἡ ἄνεσις τοῦ φειδωλοῦ.

«Ὁ Βασιλεὺς φιλαττέτω τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας πλεο-»νεξίας, ἀπὸ τῶν κλεπτῶν, ἀπὸ τῶν ἐπιστατῶν, ἀπὸ »τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν φίλων.»

«Ἐξ ἅπαντος, ἀδελφὲ, προσήκει πρᾶξαι ὡς ἐγὼ λέγω· »οὗτος δὲ ὁ Σανζηβήκας, ὢν ποηφάγος, ἀποδειχθήτω ἐπι-»στάτης τῶν βρωμάτων ἡμῶν.»

Βληθέντος δ᾽ εἰς πρᾶξιν τοῦ λόγου τοῦ Σταβδακάρνα, διήνυον τὸν χρόνον ὁ Πιγκαλάκας καὶ ὁ Σανζηβάκας ἐν μεγάλῃ ἀγάπῃ, ἀποβληθέντων τῶν λοιπῶν. Βλέποντες δ᾽ ἔλλειψιν τροφοδοσίας ὁ Δαμανάκας καὶ ὁ Καρατάκας, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον σκεπτόμενοι· «Ὦ Καρατάκα, ἔλεγεν ὁ Δαμανάκας, τί ἡμεῖς ἐπράξαμεν; ἡμέτερόν ἐστι τὸ σφάλμα· τοῦ δὲ σφάλματος ἐξ ἡμῶν αὐτῶν γενομένου, ἀνάρμοστόν ἐστι δεινολογεῖν. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ἐγὼ μὲν ἀψάμενος τῆς Σβαρναρεχῆς (χρυσογράφου εἰ-»κόνος), ἡ δὲ μαστρωπὸς δήσασα ἑαυτήν· ὁ δ᾽ ἀγαθὸς

»ἀνὴρ ἐφιέμενος λαβεῖν τὴν πολύτιμον λίθον, ἅπαντες ἡμεῖς »ἐπάθομεν ἐξ οἰκείων σφαλμάτων.»

Ἐρωτηθεὶς δὲ πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο.

«Ἐν πόλει, ᾗ ὄνομα Κανσαναπούρα, ἦν Βασιλεὺς, Βηραβσαράνας ὀνομαζόμενος· ἐκ δὲ προσταγῆς τοῦ κριτοῦ ἐκείνης τῆς πόλεως ἀπήγετο εἰς κατάδικος κουρεὺς ἐπὶ θάνατον. Ἐνταῦθα ἀγύρτης τις (μοναστής τις) Κανδαρπακετοῦς τὸ ὄνομα, ὢν μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ ἀνδρὸς, κρατήσας τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου τοῦ καταδίκου κουρέως, ἔφη· «Οὐκ ἔστιν ἄξιος οὗτος θανάτου.» Οἱ δὲ τοῦ Κριτοῦ ὑπηρέται ἤροντο· «Διὰ τί;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο «Ἀκούσατε·

«Ἐγὼ μὲν ἀψάμενος τῆς χρυσογράφου εἰκόνος, ἡ δὲ μαστρωπὸς δήσασα ἑαυτὴν, ὁ δ' ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐφιέμενος λαβεῖν τὴν »πολύτιμον λίθον, ἅπαντες ἡμεῖς ἐπάθομεν ἐξ οἰκείων σφαλ»μάτων.»

Ἐρωτηθεὶς δὲ τί δηλοῖ τοῦτο, ὁ ἀγύρτης ἀπεκρίνατο· «Ἐγώ εἰμι, ἔφη, υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Σιγχάλας νήσου· ὄνομα δέ μοι Κανδαρπακετοῦς· ὢν δέ ποτε ἐν ἀγλαῷ κήπῳ, ἤκουσα παρ' ἑνὸς ἐμπόρου, ὡς ἐθεάσατο ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης μίαν νύμφην ὑπὸ τὸ δένδρον Καλπαβρίζαν, καθημένην ἐπὶ πολυτίμου κλίνης, λαμπρῶς κεκοσμημένην, καὶ κρούουσαν κιθάραν. Παραλαβὼν δ' ἐγὼ ἐκεῖνον τὸν ἔμπορον, ἐπιβὰς πλοίου, ἦλθον ὅπου ἦν ἐκείνη ἡ θεία νύμφη, καὶ εἶδον οὕτως, ὡς ἤκουσα. Ἑλκυσθεὶς δὲ τῷ κάλλει αὐτῆς, ἀφῆκα ἐμαυτὸν ἐπὶ τὴν καλπαβρίζαν, καὶ κρατήσας τοὺς κλάδους, ἐβυθίσθην σὺν αὐτῷ τῷ δένδρῳ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐλθὼν εἰς μίαν χρυσόπολιν, εἶδον ἐκείνην ἐν χρυσῷ οἴκῳ, θεραπευομένην ὑπ' ἄλλων θείων νυμφῶν. Μακρόθεν δ' ἐκείνη ἰδοῦσά με, ἔπεμψε πρὸς ἐμὲ μίαν θεράπαιναν, ἣ καὶ εἶπέ μοι, ἐρωτήσαντι, «Ὅτι ἐκείνη ἐστὶ θυγάτηρ θεοῦ Βιδεαδάρα, ᾗ ὄνομα Ῥατναμανζαρὴ, καὶ ὅτι τοιαύτην γνώμην ἐποίησε πρότερον, ὡς ὅστις ἔλθῃ εἰς ταύτην τὴν

χρυσόπολιν, σὺν ἐκείνῳ νυμφευθήσεται, ἀδείᾳ τοῦ ἑαυτῆς πατρός.» Οὕτως οὖν ἐγὼ ἔγημα αὐτὴν τὸν ἐρωτικὸν γάμον, καὶ συνηδόμην αὐτῇ ἐπὶ πολύ. Καί ποτε αὕτη εἰπέ μοι κατ᾽ ἰδίαν· «Ὅ,τι βλέπεις ἐνταῦθα, ἐντρύφα τούτῳ· ταύτης ὅμως τῆς χρυσογράφου εἰκόνος τῆς Θεᾶς Βιδεαδδαρᾶς μηδέποτε ἅπτου.» Ἐγὼ δὲ, περιεργείᾳ κινούμενος, ἡψάμην τῆς χρυσογράφου ἐκείνης εἰκόνος, καὶ εὐθέως ἐκλακτισθεὶς ὑπὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς, ἔπεσον εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς λύπης περιπλανώμενος, ἦλθον εἰς ταύτην τὴν πόλιν χθὲς κατὰ τὴν ἑσπέραν, καὶ παρακληθεὶς ὑπ᾽ ἐμοῦ εἷς βουκόλος, ἐδέξατό με ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ εἰπὼν τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ τοῦδοῦναί μοι κλίνην καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλω, ἐξῆλθεν. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βουκόλου, ἀσελγὴς οὖσα, συνελάλει μαστρωπῷ τινι γυναικὶ κουρέως· ἐπανελθὼν δὲ ὁ Βουκόλος, καὶ ἰδὼν, ἔτυψε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ὡς συλλαλοῦσαν μαστρωπῷ, καὶ ἔδησεν ἐν στύλῳ· κἆτα, πεσὼν, ἐκοιμήθη. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον, ἐλθοῦσα πάλιν ἡ μαστρωπὸς, ἔφη· «Ὁ ἐρώμενός σου, καιόμενος τῷ πυρὶ τοῦ Ἔρωτος, θανεῖν ἐφίεται. Λέγεται γάρ·

«Διασκεδασθέντος τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῆςσελήνης, »ὁ Ἔρως, βλέπων σαφῶς, τοξεύει τὰς καρδίας τῶν νέων.»

«Ἐγὼ μὲν, ἔφη, δέω ἐμαυτὴν ἀντὶ σοῦ· σὺ δὲ, πορευθεῖσα, ὁμίλησον τῷ ἐρωμένῳ, καὶ ἐπάνελθε ταχέως.» Οὕτω γεγονότος, ὁ βουκόλος ἔξυπνος γενόμενος, ἔφη· «Πῶς νῦν οὐ πορεύῃ πρὸς τὸν ἐρώμενον;» Ἡ δὲ δεδεμένη μαστρωπός, φοβουμένη μὴ γνωσθείη ἐκ τῆς φωνῆς, οὐκ ἀπεκρίνατο. Δυσχεράνας δ᾽ ὁ βουκόλος, ἔτεμε τὴν ῥίνα αὐτῆς, κἄπειτα ἐκοιμήθη. Ἐπανελθοῦσα δ᾽ ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ κουρέως·«Πῶς ἔχεις;» Ἡ δ᾽ ἀπεκρίνατο· «Ἰδὲ τὸ πρόσωπόν μου· ἡ δὲ ῥίς μου ἐρεῖ τὴν ἐμὴν κατάστασιν.» Λύσασα δ᾽ ἡ γυνὴ τοῦ Βουκόλου τὴν τοῦ κουρέως, καὶ δεθεῖσα αὐτὴ, ὡς πρότερον, ἔκραξε λέγουσα τοῦτο τὸ λεγόμενον·

Digitized by Google

«Ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη, τὸ Πῦρ, ὁ Ἀὴρ, ὁ Αἰθὴρ, ἡ »Γῆ, τὸ ὕδωρ, ἡ καρδία, ὁ Ἰάμας, ἡ ἡμέρα, ἡ νὺξ, ἡ »ἕως, ἡ ἑσπέρα, ὁ θεὸς τοῦ νόμου (ἡ Θέμις) γινώσκει τὰ »τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου· εἰ οὖν ἐγὼ, ἔφη, σώφρων εἰμὶ, »καὶ οὐδὲ ἐν διανοίᾳ ἔχω ἄλλον ἄνδρα, ἀποκαταστήτω τὸ »ἐμὸν πρόσωπον, ὡς ἦν πρότερον. Ἰδὲ, ὦ κάκιστε, πῶς ἐγὼ »ἀβλαβής εἰμι.»

Ἐξεγερθεὶς δ' ὁ βουκόλος, καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἀβλαβῆ, ἐξέστη, καὶ λύσας αὐτὴν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτῆς, συγγνώμην αἰτῶν, καὶ λέγων· «Μακάριος ἐγὼ, ὃς ἔχω τοιαύτην σεμνὴν γυναῖκα.» Ἡ δὲ ῥινότμητος γυνὴ τοῦ κουρέως, ἐλθοῦσα οἴκαδε, διελογίζετο τρόπον, ὅπως ἀποκόψῃ τὴν αἰσχύνην, καὶ ἀθῶα φανήσεται. Περὶ δὲ τὸν ὄρθρον ὁ κουρεὺς ᾔτησε παρὰ τῆς γυναικὸς τὴν ξυροθήκην· ἡ δ' ἔδωκεν αὐτῷ ἕνα ξυρόν. Θυμωθεὶς δ' ὁ κουρεὺς, ἔῤῥιψε τὸν ξυρόν· ἡ δ' ἀφορμὴν εὑροῦσα, ἤγαγε τοῦτον τὸν ἀθῶον εἰς τὸ κριτήριον, ὡς τεμόντα τὴν ῥῖνα αὐτῆς. Οὗτος δ' ὁ ταλαίπωρος Σαδδοῦς, ἔφη ὁ ἀγύρτης, ἀποδημήσας ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, πολλὰς πολυτίμους λίθους συνέλεξεν ἐν δώδεκα ἔτεσι, καὶ ἐλθὼν εἰς ταύτην τὴν πόλιν χθὲς, κατέλυσε κατὰ τὴν νύκτα ἐν οἴκῳ πόρνης. Ὄπισθεν δὲ τῆς θύρας ἦν ξύλινον ἄγαλμα δαίμονος Βετάλα, ὃ ἡ πορνοβοσκὸς ἐτεκτήνατο· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀγάλματος ἦν μία λίθος πολύτιμος, ἣν θέλων λαβεῖν ὁ Σαδδοῦς, ἐκ πλεονεξίας, ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ δαίμονος, καὶ σφόδρα πιεζόμενος ἐβόα. Ἀναστᾶσα δ' ἡ πορνοβοσκὸς, εἶπε·

«Δὸς τὰς ἃς ἔχεις πολυτιμίους λίθους, ἵνα λυτρωθῇς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δαίμονος.» Ὁ δ' οὕτω καὶ ἐποίησε, καὶ ἐξελθὼν ἔτυχεν ἐμοῦ κατὰ τὴν ὁδόν.

«Τοῦτο οὖν ἐστιν, εἶπεν ὁ ἀγύρτης, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ἐγὼ μὲν ἀψάμενος τῆς χρυσογράφου εἰκόνος, ἡ δὲ »μαστρωπὸς δήσασα ἑαυτὴν, ὁ δὲ Σαδδοῦς, ἐφιέμενος λαβεῖν

» τὴν πολύτιδον λίθον, ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τρεῖς ἐπάθομεν ἐξ » ἰδίων σφαλμάτων.»

Τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Δαμανάκας, καὶ μικρόν τι σκεψάμεμενος, ἔφη· «Καθὼς ἡ φιλία τούτων ὑπ' ἐμοῦ ἐγένετο, οὕτω καὶ ἡ διάλυσις τῆς φιλίας αὐτῶν ὑπ' ἐμοῦ γενήσεται. Λέγεται γάρ·

«Οἱ νοήμονες τὰ ψευδῆ ἀληθῆ δεικνύουσι, καθὼς οἱ »ζωγράφοι ἐν ἰσοπέδῳ τόπῳ ἄλλα μὲν μέρη τῆς γραφῆς »ὑπερανεστηκότα δεικνύουσιν, ἄλλα δὲ βαθέα.

«Οὗ τινος ὁ νοῦς οὐκ ἀμβλύνεται ἐν τοῖς ἐπιπεσοῦσι δεινοῖς, οὗτος ἀπαλλάττεται τῶν δεινῶν καθὼς ἡ τοῦ Βουκόλου γυνὴ καὶ οἱ δύο ἐρασταί.»

Ἐρωτήσαντος τοῦ Καρατάκα, πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο·

Ἐν Δβαραβατῇ τῇ πόλει ἦν Βουκόλος τις, οὗ ἡ γυνή, ἀκόλαστος οὖσα, δύο ἐραστὰς εἶχε, τὸν κριτὴν τῆς πόλεως, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Οὔτε τὸ πῦρ κορέννυται ξύλων, οὔτε ὁ ὠκεανὸς ποτα»μῶν, οὔτε ὁ ᾅδης νεκρῶν, οὔτε ἡ θήλεια ἀῤῥένων.

«Αἱ γυναῖκες καθόλου διεστραμμέναι εἰσί, καὶ οὐδαμῶς »γίνονται εὐθεῖαι, οὔτε δωρεᾷ, οὔτε τιμῇ, οὔτε εὐθύτητι, »οὔτε θεραπείᾳ οὔτε ὅπλῳ, οὔτε μαθήσει.

«Καί ποτε αὕτη, συμπαίζουσα τῷ υἱῷ τοῦ κριτοῦ, εἶδε καὶ τὸν κριτὴν αὐτὸν ἐρχόμενον· κρύψασα δὲ τὸν υἱόν, συνέπαιξε τῷ πατρί. Ἐλθόντος δ' ἐξαίφνης τοῦ βουκόλου, ἔφη τῷ κριτῇ· «Λαβὼν τὴν ῥάβδον ταύτην, ἔξελθε μετὰ θυμοῦ.» Ἰδὼν δ' ὁ βουκόλος τὸν κριτὴν ἐξερχόμενον, εἶπε τῇ γυναικί· «Διὰ ποίαν αἰτίαν ἦλθεν ἐνθάδε ὁ κριτὴς ὠργισμένος;» Ἡ δ' ἀπεκρίνατο· «Οὐκ οἶδ' ὅπως ὠργίσθη κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅς, καταφυγὼν εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον, ἐκρύφθη ὑπ' ἐμοῦ.

Ὁ δὲ Κριτὴς, ἐρευνήσας καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνεχώρησε μετὰ θυμοῦ. Κᾆτα, ἐξαγαγοῦσα τὸν υἱὸν τοῦ Κριτοῦ, ἔδειξε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

«Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Οὗ τινος ὁ νοῦς οὐκ ἀμβλύνεται ἐν ἐπιπεσοῦσι δεινοῖς, »οὗτος ἀπαλλάττεται τῶν δεινῶν, καθὼς ἡ τοῦ Βουκού-»λου γυνὴ καὶ οἱ δύο ἐρασταί.»

«Οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ Καρατάκας· πῶς δὲ δυνατόν ἐστι »διαλύσαι τὴν στερεὰν ἐκείνην φιλίαν;» — «Μεθόδῳ »τινι χρηστέον,» ἀπεκρίνατο ὁ Δαμανάκας· λέγεται γάρ·

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μεθόδου, τοῦτο οὐ δύναται »γενέσθαι διὰ δυνάμεως. Ὁ θήλυς κόραξ διὰ χρυσοῦ στρε-»πτοῦ ἀνεῖχε μέλανα ὄφιν.»

Ἐρωτήσαντος τοῦ Καρα..ίκα πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο·

«Ἐπί τινος δένδρου ζεῦγος κοράκων ᾤκει, ὧν τοὺς »ὀττοὺς ἐβρόχθιζεν εἷς μέλας ὄφις, ἐμφωλεύων τῇ ῥίζῃ »τοῦ δένδρου. Ἔγκυος δὲ γενόμενος ὁ θήλυς κόραξ, ἔφη τῷ ἄῤῥενι· «Ἐγκαταλειπτέον τουτὶ τὸ δένδρον· ἐκ γὰρ ἐκείνου τοῦ μέλανος ὄφεως οὐκ ἔσεται αὔξησις τοῦ γένους ἡμῶν, λέγεται γάρ·

«Ὥς περ θάνατός εἰσι ταῦτα· ἡ κακὴ γυνὴ, ὁ δόλιος φί-»λος, ὁ δοῦλος, ὃς αὐθαδῶς ἀποκρίνεται, καὶ ἡ οἴκησις ἐν »οἴκῳ, ἔνθα φωλεύει ὄφις.

«Μὴ φοβοῦ, ἀγάπη μου, ἔφη ὁ ἄῤῥην· ἐγὼ μὲν πρότερον πολλάκις ἀνεσχόμην τοῦ μεγάλου τούτου κακουργήματος· νῦν δ' οὐκ ἀνέχομαι, καὶ διὰ τοῦτο σκοπὸν ἔχω ἀμύνασθαι αὐτόν.» — «Πῶς δὲ σὺ, ἔφη ὁ θήλυς, δύνασαι πολεμῆσαι τούτῳ τῷ δυνατῷ;» — «Μὴ φοβοῦ,» ἀπεκρίνατο ὁ ἄῤῥην· λέγεται γάρ·

«Ὅτινί ἐστι νοῦς, τούτῳ ἐστὶ δύναμις· τῷ δ' ἄνοϊ πό-
»θεν δύναμις; Ἰδὲ, ὁ ὑπέροφρυς λέων ἀνηρέθη ὑπὸ λαγωοῦ.»

Ἐρωτηθεὶς δὲ πῶς ἔχει τοῦτο, ἀπεκρίνατο·

«Ἐν ὄρει Μανδάρα λέων ἦν, Δουρδάντας τὸ ὄνομα, ὃς φθορὰν ἐποίει πάντων τῶν ζώων. Συναχθέντα δὲ πάντα τὰ ζῶα, ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν λέοντα, ἱκετεύοντα καὶ λέγοντα· «Διατί φθορὰ πάντων τῶν ζώων γίνεται; παῦσαι τοιούτου ἔργου φθοροποιοῦ· ἡμεῖς δὲ κοινῇ γνώμῃ καθ' ἑκάστην δίδομέν σοι ἕν τι ζῶον εἰς τροφήν σου.» Ὁ δὲ λέων ἔφη· «Ἔστω οὕτως.» Ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου ἓν ζῶον ἐπέμπετο καθ' ἑκάστην τῷ λέοντι. Ἐν δὲ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐπέμφθη εἰς γέρων λαγωὸς, ὃς τοιαῦτα διελογίζετο·

«Εἰς ἐλπίδα ζωῆς ἐξιλέωσις γίνεται πρὸς ἐκεῖνον, ὅς ἐστι πρόξενος τοῦ θανάτου. Εἰδ' οὐκ ἔστι τρόπος ἀποφυγῆς θανάτου, τίς χρεία ἐξιλεώσεως;» καὶ σχολαίως ἐπορεύετο. Ὁ δὲ λέων, πείνῃ θλιβόμενος, ἔφη μετὰ θυμοῦ· «Διατί ἐβράδυνας; — «οὐκ ἔστιν ἐμὸν σφάλμα, κύριε, ἀπεκρίνατο ὁ λαγωός· κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν λέων ἕτερος ἰδών, ἐκράτησέμε βίᾳ, λέγων ὡς ἐκεῖνός ἐστι τῆς γῆς ταύτης Βασιλεύς· ἐγὼ δ' ὀμόσας, ὡς ἐπαναστρέψω, ἦλθον μηνύσων σοι τοῦτο.» Θυμωθεὶς δ' ὁ λέων, ἔφη· «Δεῖξόν μοι ταχέως ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος ὁ κακότροπος.» Παραλαβὼν δὲ τὸν λέοντα ὁ λαγωὸς, ἦλθεν εἰς φρέαρ βαθὺ, καὶ, «Ὦ κύριε, ἔφη, ἰδέ· ἐνταῦθά ἐστιν ἐκεῖνος.» Ὁ δὲ λέων κύψας, καὶ ἰδὼν τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν ἐν τῷ ὕδατι, βρυχήσας ὑπεροπτικῶς, ἀφῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ φρέαρ, νομίσας ὡς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀντικείμενος, καὶ ἀπώλετο. Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ ἄῤῥην κόραξ, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὦ τινί ἐστι νοῦς, τούτῳ ἐστὶ δύναμις· τῷ δ' ἄνοϊ πόθεν
»δύναμις; Ἰδὲ, ὁ ὑπέροφρυς λέων ἀνηρέθη ὑπὸ Λαγωοῦ.»

«Ἄκουσον, ἔφη ὁ θῆλυς κόραξ· νῦν δ' εἰπὲ, τί ποιη-

Digitized by Google

τέον;» Ὁ δ' ἄῤῥην εἶπεν· «Ἐνταῦθά που πλησίον ἐστὶ λίμνη, ἐν ᾗ λούεται καθ' ἑκάστην ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλέως, ὃς ἐν τῷ λούεσθαι ἐκβάλλων τίθησι τὰ κοσμήματα παρὰ τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· σὺ δὲ τότε ἅρπαξον τὸν χρυσοῦν στρεπτὸν αὐτοῦ, καὶ ῥίψον αὐτὸν εἰς τὸν χηραμὸν τοῦ ὄφεως.» Ὁ μὲν οὖν θῆλυς κόραξ, λουομένου τοῦ βασιλόπαιδος, ἁρπάξας τὸν χρυσοῦν στρεπτὸν αὐτοῦ, ἔῤῥιψεν εἰς τὸν χηραμὸν τοῦ ὄφεως· οἱ δὲ βασιλικοὶ ὑπηρέται, ἀκολουθήσαντες, ἀνεῖλον τὸν ὄφιν, καὶ ἀνέλαβον τὸν χρυσοῦν στρεπτόν.

«Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ Δαμανάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μεθόδου, τοῦτ' οὐ δύναται »γενέσθαι διὰ δυνάμεως. Ὁ θῆλυς Κόραξ διὰ χρυσοῦ στρε»πτοῦ ἀνεῖλε μέλανα ὄφιν.»

«Εἰ οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ Καρατάκας, πορεύθητι· εὐθεῖά σοι ἔστω ἡ ὁδός.» Ὁ δὲ Δαμανάκας, προσελθὼν τῷ Πιγκαλάκα καὶ προσκυνήσας ἔλεξεν· «Ἐγὼ βλέπων ἀπαίσια, Βασιλεῦ, »ἦλθον λέξων λόγον σωτήριον· λέγεται γάρ·

«Συμφέροντα λεγέτω λόγον ὁ φιλόφρων, καί περ μὴ ἐρω»τώμενος, ἐν καιρῷ περιστάσεως, παρεκβάσεως, παρατροπῆς »τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ πραγμάτων ἀμελουμένων.»

Ὁ δὲ Πιγκαλάκας εἴρηκεν εὐμενῶς· «Τί βούλει λέγειν;» — «Οὗτος ὁ Σανζηβάκας, ἔφη, κακὰ κατὰ σοῦ μελετᾷ· ἔμπροσθεν γὰρ ἡμῶν μυκτηρίσας τὴν σὴν τριττὴν δύναμιν (πλοῦτον, ἀνδρείαν καὶ βουλὴν), βασιλείας ἐπιθυμεῖ.» Ἀκούσας ὁ Πιγκαλάκας σιωπὴν ἔσχε μετὰ φόβου καὶ θαυμασμοῦ. Πάλιν δ' ἔφη ὁ Δαμανάκας· «Σὺ, ὦ Βασιλεῦ, ἀπέβαλες πάντας τοὺς βουλευτὰς, καὶ κατέστησας ἐπιστάτην πάντων τῶν πραγμάτων ἕνα μόνον, τοῦτον· τοῦτο δὲ μέγα σφάλμα. Λέγεται γάρ·

«Ἡ βασιλεία ἐπιστηρίζει ἐφ ἑαυτῆς τοὺς πόδας τοῦ τε »Βασιλέως καὶ τοῦ Ὑπάρχου, οἳ ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ

»κράτος· μὴ δυναμένη δὲ, ὡς θήλεια, φέρειν τὸ βάρος ἀμ-»φοτέρων, ἀφίησι τὸν ἕτερον.

«Ὅτε ὁ Βασιλεὺς χειροτονεῖ ἕνα μόνον βουλευτὴν πληρε-»ξούσιον, αὐτὸς ἐκ μωρίας ἐπαιρόμενος, οὐδεμίαν διαφο-»ρὰν νομίζει ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ Βασιλέως· ἐκ δὲ τῆς ἀδια-»φορίας, ἐπιθυμεῖ αὐτεξουσιότητος· ἐκ δὲ τῆς ἐπιθυμίας »αὐτεξουσιότητος ἐπιβουλεύει τῇ ζωῇ τοῦ Βασιλέως.

«Καθὼς ἐπωφελής ἐστιν ἡ ἐκρίζωσις τοῦ σαλευομένου »ὀδόντος, οὕτω καὶ ἡ τοῦ ἐπιβουλεύοντος βουλευτοῦ.

«Ὅςτις Βασιλεὺς ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ὑπεξούσιον τῷ »βουλευτῇ, οὗτος ὄλλυται, ἐπιπεσόντος δεινοῦ, καθὼς ὁ »τυφλὸς ἄνευ ὁδηγοῦ.

«Γνώμη ἐστὶ τῶν σοφῶν, ὡς ὁ ὢν ἀεὶ βουλευτὴς καὶ »πλούσιος, οὐ γίνεται εὐκαταγώνιστος· ὁ γὰρ πλοῦτος με-»ταβάλλει τὴν γνώμην τοῦ ἀνθρώπου.»

«Εἰ καὶ οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ Πιγκαλάκας, ἀλλ' ἐμοὶ με-γάλη ἐστὶν ἀγάπη πρὸς τὸν Σανζηβάκαν· λέγεται γάρ·

«Εἰ καὶ πολλὰ σφάλματα ποιεῖ ὁ ἐράσμιος, πάλιν ἐρά-«σμιός ἐστι· εἰ καὶ πολλὰ αἴσχη ἔχει τὸ σῶμα, τίνι οὐκ ἔστιν ἀγαπητόν;

«Ὁ ἐραστὸς, εἰ καὶ ἀνέραστα πράττει, ἐραστός ἐστιν.»

«Τοῦτο μέγα κακόν ἐστιν, ἔφη ὁ Δαμανάκας· λέγε-ται γάρ·

«Πολλοί εἰσιν οἱ λέγοντες ἡδέα μὲν, ἀνωφελῆ δέ· ὀλί-»γοι δὲ οἵτε ἀκούοντες καὶ οἱ λέγοντες πικρὰ μὲν, ὠφέ-»λιμα δέ.»

«Παράδοξον τοῦτο! ἔφη ὁ Πιγκαλάκας· πῶς γὰρ ἐκεῖ-νος ἐπιβουλεύει ἐμοὶ, ᾧ ἐγὼ καὶ ἀφοβίαν ἔδωκα καὶ δό-ξαν; — «Ἄκουσον, ὦ Βασιλεῦ, ἔφη ὁ Δαμανάκας, τοῦτο·

«Ὁ κακότροπος, εἰ καὶ τιμᾶται ἀεὶ, εἰς τὴν κακὴν αὐ-

Digitized by Google

»τοῦ φύσιν κλίνει. Παραδ. χάριν, ἡ οὐρὰ τοῦ κυνὸς, εἰ καὶ »ἱδρωθῇ καὶ μαλαχθῇ, λοξή ἐστιν.

«Ἡ ἀξίωσις καὶ τιμὴ τῶν κακῶν αἰτία οὐ γίνεται ἀγά»πης. Π. Χ. τὰ φαρμακερὰ δένδρα οὐ γεννῶσι καρπὸν »ἡδὺν, κἂν νέκταρι ποτισθῶσι.»

«Εἰ οὖν ὁ κύριός μου, ἔφη, καί περ λαβὼν εἴδησιν, ὡς ἐν κινδύνῳ ἐστὶν ἐκ τῆς κακίας τοῦ Σανζηβάκα, οὐ ποιεῖ μεταμέλειαν οὐδὲ διόρθωσιν, τὸ γενησόμενον κακὸν (σφάλμα) οὐκ ἔστι τοῦ δούλου σου[1]· λέγεται γάρ·

«Ὁ Βασιλεὺς, ὁ ὢν ἐν τρυφῇ, καὶ πράττων ἐλευθέρως, »οὐδαμῶς λογίζεται τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον· παρα»τρέπεται δὲ τῆς εὐθείας ὡς μεμηνὼς ἐλέφας· ὅταν δὲ »πέσῃ εἰς πολλὰ δεινὰ, τότε τὸ σφάλμα ἀποῤῥίπτει εἰς »τὸν ὑπηρέτην, καὶ οὐκ ἐννοεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀπήνειαν καὶ »ἀταξίαν»

Ὁ δὲ Πιγκαλάκας πρῶτον μὲν ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Μὴ »ποιείτω ἁπλῶς ὁ Βασιλεὺς παιδείαν πρός τινας ἐκ κατη»γορίας ἄλλων· σκεψάμενος δ' αὐτὸς καὶ ἀνακρίνας, παι»δευέτω, ἢ τιμάτω.

«Ἡ γενομένη πρός τινα παιδεία ἢ χάρις, ἄνευ ὀρθῆς »κρίσεως καὶ θεωρίας, ἢ ἄξιός ἐστιν ἢ ἀνάξιος, γίνεται εἰς »ὄλεθρον τοῦ βασιλέως, καθὼς ἡ τιθεμένη χεὶρ ἀκρίτως »ἐν στόματι ὄφεως εἰς ὄλεθρον γίνεται τοῦ σώματος.»

Εἶτα δ' ἐκφωνήσας, εἶπε· «Προσταχθήτω ὁ Σανζηβάκας »ἐνταῦθα παραστῆναι·» — «Μὴ οὕτω ποιήσῃς, ὦ Βασιλεῦ, ἔφη ὁ Δαμανάκας· οὕτω γὰρ ὁ μυστικὸς ἡμῶν λόγος ἐκραγήσεται καὶ διάδηλος ἔσεται· λέγεται γάρ·

«Καθὼς ὁ σπόρος, κἂν μικρόν τι διαῤῥαγῇ, οὐκ ανα-

(1) Οἱονεὶ ἔλεγεν. Ἐγὼ ἔδωκά σοι εἴδησιν· ἂν δέ τι κακὸν γένηται, ἐγὼ οὐκ ἐνέχομαι.

»φύει, οὕτω καὶ ὁ μυστικὸς λόγος, κἂν μικρόν τι ἐκραγῇ, »λυσιτελὴς οὐ γίνεται.»

«Τί δὲ δυνατός ἐστιν οὗτος ἡμῖν ποιῆσαι; εἰπὲ εἰ οἶδας,» ἤρετο ὁ Πιγκαλάκας. «Οὐκ ἔστιν, ἀπεκρίνατο ὁ Δαμανάκας, βεβαίωσις τῆς δυνάμεως ἐκείνου, ἐὰν μὴ γνωσθῇ οἵαν βοήθειαν καὶ ἐπικουρίαν ἔχει. Ἰδὲ, ὁ μέγας Ὠκεανὸς κατεπονήθη[1] ὑπὸ μόνου μικροῦ ὀρνέου Τιττίβα.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Πιγκαλάκα πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο· «Παρὰ τῇ ἀκτῇ τοῦ Ὠκεανοῦ ᾤκουν δύο Τιττίβαι, ἄῤῥην καὶ θῆλυς· ἐπίτεξ δ' ὢν ὁ θῆλυς, ἔφη τῷ ἄῤῥενι· «Τόπος ἰδιαίτερος εὑρεθήτω, κύριε, ἁρμόδιος τῷ τοκετῷ.» Ὁ δὲ ἄῤῥην εἶπεν· «Ἁρμόδιός ἐστιν οὗτος.» —«Οὗτος ὁ τόπος, ἔφη ὁ θῆλυς, κατακλύζεται τοῖς κύμασι τοῦ Ὠκεανοῦ.» — «Τί δὲ νομίζεις; ἔφη ὁ ἄῤῥην, ἄναλκις ἐγώ εἰμι· ἔστι δυνατὸν τὰ ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐναποτεθέντα ᾠὰ ἀφαιρεθῆναι ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ;» Ὁ δὲ θῆλυς γελῶν, ἔφη· «Μεγάλη διαφορά ἐστι μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὅστις οἶδε πόῤῥω ποιῆσαι τὴν μέλλουσαν καταστρο»φὴν, καὶ γινώσκει τὰ δέοντα καὶ τὰ μὴ δέοντα, καὶ »ἔμφρων ἐστὶν, οὗτος οὐδαμῶς πάσχει.

«Τέτταρά εἰσι τὰ αἴτια τοῦ θανάτου· ἡ ἔναρξις ἀπρε»ποῦς πράγματος, ἡ ἔχθρα πρὸς τοὺς οἰκείους, ἡ ἅμιλλα »πρὸς κρείττονα, καὶ ἡ πίστις εἰς γυναῖκα.»

Μόλις δὲ πεισθεὶς τῷ λόγῳ τοῦ ἄῤῥενος ὁ θῆλυς, ᾠοτόκησεν ἐν ἐκείνῳ τῷ πρώτῳ τόπῳ· ὁ δ' Ὠκεανὸς, ἀκούσας τῆς λογοτριβῆς αὐτῶν, ἀφείλετο τὰ ᾠὰ, εἰδέναι βουλόμενος τὴν δύναμιν τοῦ Τιττίβα. Θλιβόμενος δ' ὁ θῆλυς, ἔφη τῷ ἄῤῥενι· «Κακὸν ἐπεγένετο, κύριε! Ὁ Ὠκεανὸς τὰ

(1) Ἐταράχθη, κατεβλήθη (διάφ. γραφαί).

ὠὰ ἀφείλετο.» — «Μὴ φοβοῦ,» ἔφη ὁ ἄῤῥην, καὶ συγκαλέσας σύνοδον πάντων τῶν ὀρνέων, ἐπορεύθη πρὸς τὸν ὀρθνιδομέδοντα Γαρούδαν, ὅς ἐστιν ὄχημα τοῦ θεοῦ Βισνοῦ, καὶ ἐξιστόρησε πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ συμβάντα, ὅτι κακῶς ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ, ὃς ἀναιτίως τὰ ὠὰ ἀφείλετο ἀπὸ τῆς καλιᾶς. Ὁ δὲ θεὸς Βισνοῦς, ἀκούσας παρὰ τοῦ Γαρούδα, ἐπέταξε τῷ Ὠκεανῷ ἀποδοῦναι τὰ ὠά. Θεὶς δ' ἐπὶ κεφαλῆς τὴν διαταγὴν τοῦ Βισνοῦ ὁ Ὠκεανὸς, τὰ ὠὰ τῷ Τιττίβᾳ ἀπέδωκε. Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ Δαμανάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω· «Ἰδὲ, ὁ μέγας Ὠκεανὸς κατεβλήθη ὑπὸ »μόνου μικροῦ ὀρνέου Τιττίβα.»

«Πῶς; δ' ἂν εἴη γνωστὸν, εἶπεν ὁ Πιγκαλάκας, ὡς ὁ Σανζηβάκας κακὰ φρονεῖ κατ' ἐμοῦ;» Ὁ δὲ Δαμανάκας ἀπεκρίνατο· «Ὅταν ἐκεῖνος ἔλθῃ μεθ' ὑπερηφανίας καὶ ὑποψίας, προτείνων τὰ κέρατα, ὡς ἀμυντήρια, τότε ὁ δεσπότης μου γνώσεται.»

«Τοιαῦτα εἰπὼν τῷ Πιγκαλάκᾳ ὁ Δαμανάκας, προσῆλθε πρὸς τὸν Σανζηβάκαν ἐν σχολαίῳ βαδίσματι, καὶ ἐν συννοίᾳ, ὃν καὶ ἤρετο ὁ Σανζηβάκας· «Καλῶς ἔχεις;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Πῶς ἂν ἔχοιεν καλῶς οἱ δοῦλοι; λέγεται γάρ·

«Οἵτινές εἰσι δοῦλοι Βασιλέως, τούτων ὁ μὲν πλοῦτος »ὑπ' ἐξουσίαν ἐστὶν ἐκείνου· ἡ δὲ καρδία ἀνήσυχος, ἡ δὲ »ζωὴ ἐν κινδύνῳ.

«Τίς, πλούτου τυχὼν, οὐκ ἐπαίρεται; τίνος φιληδόνου »τὰ πάθη καὶ αἱ ἀτυχίαι λήγουσι; τίνος ἡ καρδία οὐ θλί»βεται καὶ οὐ ταράττεται ὑπὸ γυναικῶν; τίς ἀγαπητὸς »Βασιλεῖ, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου οὐκ ἔρχεται; τίς »ἐπαίτης τιμῆς καὶ δόξης τυγχάνει; τίς εἰς τὰ δίκτυα τῶν »κακοτρόπων πίπτων, σωτηρίαν εὑρίσκει;»

«Τί δηλοῖ ταῦτα, φίλε;» ἤρετο ὁ Σανζηβάκας· ὁ δὲ ἀ-

Digitized by Google

πεκρίνατο· «Τί εἴπω ὁ δυστυχής; ἐγὼ ἐξεστηκώς εἰμι, καὶ ἀπορῶ τί ποιήσω, καθὼς ὁ βυθιζόμενος ἐν θαλάσσῃ, εὑρὼν ὄφιν, εἰς ἀντίληψιν, ἀπορεῖ τί ποιήσῃ; οὔτε ἀφεῖναι τοῦτον θέλει, οὔτε κρατῆσαι. Ἐγὼ εἰς βυθὸν δεινῶν ἐμπέπτωκα, καὶ οὐκ οἶδα τί ποιήσω! Ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους, ἡ πρὸς ἐμὲ πίστις τοῦ Βασιλέως λύλυται· ἐκ δὲ θατέρου ὁ ἐμὸς φίλος!»

Οὕτως εἰπὼν, καὶ ἀναστενάξας βαθέως ἐκάθησε.

«Φίλε, εἶπεν ὁ Σανζηβάκας, εἰπὲ εἰς πλάτος καὶ σαφῶς ὅ,τι ἐστιν ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ.»

Ὁ δὲ Δαμανάκας εἴρηκε χθαμαλῇ τῇ φωνῇ· «Εἰ καὶ τὸν μυστικὸν λόγον τοῦ Βασιλέως οὐ δεῖ ἀναπτύσσειν, δεῖ ὅμως ἀναγκαίως ἐξειπεῖν πρὸς ὄφελός σου· ἐπειδὴ σὺ ἐκ τῆς ἧς εἶχες πρὸς ἐμὲ πίστεως ἦλθες πρὸς τὸν λέοντα, καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ ἐλπίζω εἰς μέλλουσαν ζωήν. Ἄκουσον οὖν· οὗτος ὁ δεσπότης ἡμῶν κακὰ μελετᾷ κατὰ σοῦ· εἶπε γὰρ κατ' ἰδίαν, ὅτι ἀναιρήσειε καὶ διανεμεῖ τὴν σάρκα σου τοῖς οἰκείοις εἰς βρῶσιν.» Ἀκούσας ὁ Σανζηβάκας σφόδρα ἐλυπήθη.

«Ἅλις τῆς λύπης, ἔφη ὁ Δαμανάκας· ποιητέον δὲ τὰ τῷ καιρῷ προσήκοντα.»

Συσκεψάμενος δ' ὁ Σανζηβάκας, ἐξεφώνησε· «Φεῦ! τί τοῦτο τὸ σύμπτωμα; Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Τί παράδοξον, εἰ ὁ Βασιλεὺς θεραπευόμενος ὡς δεῖ, οὐκ »ἔχει ἀρέσκειαν; τοῦτο δ' ἀσυγκρίτως παράδοξον, εἰ ἔχ»θραν ἔχει, ἀγαπώμενος.

«Ὅστις ἔκ τινος αἰτίας ὀργίζεται, οὗτος, ἀρθείσης τῆς »αἰτίας, πάντως πραΰνεται· οὗ τινος δ' ἡ καρδία ἄνευ αἰ»τίας ἐχθρωδῶς διάκειται, πῶς τοῦτόν τις ἐξευμενίσει;

«Τί δὲ κακὸν ἐγὼ πεποίηκα τῷ Βασιλεῖ; ἢ οἱ Βασιλεῖς κακὸν ποιοῦσιν ἄνευ αἰτίας;» — «Οὕτως ἔχει, ἔφη ὁ Δα-

μανάκας, ἄκουσον· «Εἰ μὲν ἀγαθόν τι ἐπράχθη ὑπὸ τῶν εὐφρόνων καὶ φιλοφρόνων, ἐχθρικὸν (κακὸν) τοῦτο νομίζει ὁ Βασιλεύς· εἰ δὲ κακόν τι ἐπράχθη ὑπὸ τῶν ἀφρόνων καὶ κακοφρόνων, φιλικὸν (ἀγαθὸν) τοῦτο ὑπολαμβάνει. Παράδοξά εἰσι τὰ ἔργα τῶν πολιμβούλων καὶ τὴν γνώμην ἀστάτων βασιλέων. Τὸ ἔργον τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα θεραπείας δύσκολόν ἐστι καὶ δύσπρακτον καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπαθέσι.

«Τὸ πολλὰ πράττειν ἀγαθὰ πρὸς κακοὺς ἀνωφελές· τὸ »εὐγλωττίᾳ χρῆσθαι πρὸς ἀμαθεῖς, φροῦδον· τὸ πολλὰ λέγειν »πρὸς παρηκόους, μάταιον· τὸ νουθετεῖν τοὺς ἀναισθήτους, »ἄχρηστον.

«Παντὸς πράγματος δυσκόλου ἐν κόσμῳ μηχανὴ θερα»πείας ἐφευρέθη (ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ τοῦ Παντός)· ἡ μὲν ναῦς »ἐφευρέθη εἰς διάπλευσιν ἀχανοῦς πελάγους· ὁ δὲ λύχνος εἰς »διασκέδασιν τοῦ σκότους· ἡ δὲ ῥιπὶς ἐν νηνεμίᾳ· τὸ δ' »ἐλεφαντόκεντρον εἰς δάμασιν τῆς ἐπάρσεως τῶν μεμηνό»των ἐλεφάντων· εἰς μετάθεσιν ὅμως τῆς διαθέσεως τῶν »κακῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτὸς ὁ Ποιητὴς τοῦ Παντὸς ἀμή»χανός ἐστι, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην.»

Πάλιν δ' ἀναστενάξας ὁ Σανζηβάκας, ἔφη· «Πῶς ἐγὼ δυνατός εἰμι συμπαλαῖσαι λέοντι ; λέγεται γάρ·

«Οὐδέποτε μάχη γίνεται μεταξὺ κρείττονος καὶ ἥττονος, »ἀλλὰ μεταξὺ ἐκείνων, ἐν οἷς καὶ πλοῦτος καὶ δύναμίς ἐστιν »ἐξ ἴσου.»

Πάλιν δ' ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Ὑπὸ τίνος οὗτος παρωργίσθη κατ' ἐμοῦ ; δεῖ δὲ δεδίττεσθαι Βασιλέα παρωργισμένον. Λέγεται γάρ·

«Καθὼς οὐ δύναταί τις ἐπιδιορθῶσαι καὶ συνάψαι τὸ »διαῤῥαγὲν κρυστάλλινον ψέλλιον, οὕτως οὐδὲ κατευνάσαι

»καὶ εὐμενίσαι τὴν παροξυνθεῖσαν καρδίαν τοῦ Βασιλέως »ὑπό τινος κακοῦ ϐουλευτοῦ.

«Ὑπέρδεινός ἐστιν ὅ,τε σκηπτὸς καὶ ὁ ὀξὺς θυμὸς τοῦ »Βασιλέως· ἀλλ' ὁ μὲν σκηπτὸς εἴς τι μέρος καταπίπτει· »ὁ δ' ὀξὺς θυμὸς τοῦ Βασιλέως εἰς πάντα τὰ μέρη.

«Νῦν δὲ (ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ) βέλτιον ἐν μάχῃ θανεῖν, ἢ ὑποταγῆναι τῇ ἐπιταγῇ ἐκείνου.» Λέγεται γάρ·

«Θανὼν μὲν ἐν πολέμῳ ὁ ἥρως, τυγχάνει τοῦ οὐρανοῦ· »ἀνελὼν δὲ τὸν ἐχθρὸν, τρυφᾷ τῶν τῆς γῆς τρυφῶν. Ἀμφό- »τερα δὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἡρώων, δυσεύρετά ἐστιν »ἄλλοις.

«Οἱ σοφοὶ λέγουσιν, ὡς τότε καιρός ἐστι μάχης, ὅτε »ἄνευ μὲν μάχης, θάνατός ἐστι ϐέϐαιος, σὺν δὲ τῇ μάχῃ »ἐλπίς ἐστι σωτηρίας (ζωῆς).

«Ὅτε ὁ ἔμφρων οὐδεμίαν σωτηρίαν βλέπει ἑαυτοῦ, ἄνευ »πολέμου, τότε πολεμῶν θνήσκει μετὰ τοῦ ἐχθροῦ.

«Ὁποῖος φόϐος θανάτου ἐν πολέμῳ, ὅτε ὁ μὲν νικήσας »τυγχάνει δόξης ἢ βασιλείας, ὁ δὲ θανὼν τρυφᾷ θείων »Νυμφῶν, τὸ δὲ σῶμα βραχυτελές ἐστιν;»

Τοιαῦτα ὁ Σανζηϐάκας ἐν ἑαυτῷ εἰπὼν, εἶπεν ἐκφώνως· «Πῶς, ὦ φίλε, οὗτος γνωσθήσεται, ὅτι ἐπιθυμεῖ τοῦ ἐμοῦ θανάτου;» — «Ὅτε οὗτος, ἀπεκρίνατο ὁ Δαμανάκας, βλέπει πρός σε, ὄρθια ἔχων τὰ ὦτα, καὶ τὴν οὐρὰν ἠρμένην, καὶ τὸ στόμα κεχηνὸς, καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἀνεστηκότας, τότε δεῖξον τὴν οἰκείαν ἀνδρείαν. Λέγεται γάρ·

«Ὑπὸ τίνος οὐ καταϐάλλεται ὁ μὴ ὢν δραστήριος, εἰ »καὶ ἰσχυρός ἐστι; Π. Χ. ὑπὸ πάντων καταπατεῖται ἀφό- »ϐως ἡ σποδὸς, ἡ οὖσα ἄνευ πυρός.»

«Ἔστω δὲ τοῦτο, ἔφη, μυστικόν· εἰ δὲ μὴ, οὔτε σὺ, οὔτ' ἐγώ εἰμι ζῶν.» Τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Δαμανάκας, ἦλθε πρὸς τὸν Καρακατάκαν, ὃς καὶ ἐπύθετο· «Τί τετέλεκας;» —

Digitized by Google

«Ἔχθραν μεταξὺ ἐκείνων,» ἀπεκρίνατο ὁ Δαμανάκας. — «Τίς ἐνταῦθα ἀμφιβολία;» ἔφη ὁ Καρατάκας. Λέγεται γάρ·

«Τίς φίλος τῶν κακῶν ἀνθρώπων; τίς αἰτιώμενος, οὐκ »ὀργίζεται; τίς κορέννυται πλούτου; τίς σοφὸς οὐκ ἔστι »σοφὸς ἐν κακουργίᾳ;

«Ὁ Βασιλεὺς κακὸς γίνεται ὑπὸ τῶν κακοεργῶν, ἵν' αὐ»τοὶ αὐξηθῶσι (ὠφεληθῶσι). Τί κακὸν οὐ ποιεῖ ἡ τῶν »κακῶν ἔντευξις, ἥ ἐστιν ὡς πῦρ;»

Πορευθεὶς δὲ πρὸς τὸν Πιγκαλάκαν ὁ Δαμανάκας· «Βασιλεῦ, ἔφη, ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ κακότροπος· σὺ δὲ ἕτοιμος ἔσο.» Ἐλθὼν δ' ἔπειτα ὁ Σανζηβάκας, καὶ σκοπήσας τὸν Πιγκαλάκαν τεταραγμένον τὴν ὄψιν καὶ ἠλλοιωμένον, ταυρηδὸν καὶ αὐτὸς ἔβλεπε, καὶ τὰ κέρατα προὔβαλλε· συνεκροτήθη δ' ἐν ταὐτῷ καὶ μάχη, ἐν ᾗ ὁ Σανζηβάκας ὑπὸ τοῦ λέοντος ἀνῃρέθη (πέπτωκεν). Ἀνελὼν δὲ τὸν Σανζηβάκαν ὁ Πιγκαλάκας, ἐν ἀθυμίᾳ ἦν, καὶ ἔλεγεν· «Ὁποῖον σκληρὸν ἐγὼ πέπραχα! Ὀρθῶς λέγεται·

«Οὐ τοσοῦτον βλάβη καὶ ζημία ἐστὶ τῇ βασιλείᾳ χώρα »τις, ἣ ἀπώλετο, ὅσον ὁ βουλευτής, ὁ ἔχων φρόνησιν καὶ »ἀρετὰς πολλάς· ἡ μὲν γὰρ χώρα, ἣ ἀπώλετο, εὐανάκτη»τός ἐστιν, ὁ δὲ βουλευτὴς οὐδαμῶς.»

Ὁ δὲ Δαμανάκας ἔφη· «Οὐ δίκαιον τοῦτο, ὦ Βασιλεῦ, τὸ θλίψιν ἔχειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀντιπάλου. Λέγεται γάρ·

«Οἱ ἐπιβουλεύοντες τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἀντιποιούμενοι τῆς »ἀρχῆς ἀναιρετέοι εἰσίν, εἴτε πατὴρ εἴη, εἴτε ἀδελφός, »εἴτε υἱός, εἴτε φίλος.

«Ὁ ὢν ἐν Κόσμῳ οὐκ ἂν γένοιτο ἥσυχος καὶ πραΰς· ὁ »λίαν ἀνεκτικὸς οὐκ ἔσται δυνατὸς γεύσασθαι οὐδὲ τῆς ἐν »παλάμῃ τῆς χειρὸς τροφῆς.

«Τῶν μὲν ἐγκρατῶν καὶ ἀσκητῶν ἀγλάϊσμά ἐστι καὶ κό-

»σμημα ἡ πρὸς ἐχθρὸν καὶ φίλον ἀνοχή· τῶν δὲ Βασιλέων, »ψόγος καὶ στίγμα.

«Ὅςτις ἐξ ἐπιθυμίας βασιλείας καὶ ἐξ οἰήσεως, ἐφίεται »τῆς δόξης τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, τούτῳ ἄφεσις καὶ κάθαρ»σίς ἐστιν ἡ στέρησις τῆς ζωῆς καὶ οὐκ ἄλλο τι.

«Ἀποσκορακιστέοι οὗτοι οἱ ἑπτά· ὁ εὔσπλαγχνος Βασι»λεύς, ὁ παντοφάγος Βραχμὰν, ἡ ἀπειθὴς γυνὴ, ὁ κακο»φυὴς φίλος, ὁ ἐναντίος θεράπων, ὁ ῥάθυμος ἐργεπιστάτης, »καὶ ὁ ἀχάριστος.

«Πολυειδές ἐςι τὸ τοῦ Βασιλέως ἦθος, ὡς καὶ τὸ τῆς ἑταί»ρας· ἀληθῆ λέγει καὶ ψευδῆ, πικρά τε (σκληρὰ) καὶ ἡδέα, »ἀναιρεῖ καὶ ἐλεεῖ, φείδεται καὶ χαρίζεται, ἀεὶ πολλὰ δα»πανᾷ καὶ ἀεὶ πολλὰ συνάγει καὶ θησαυρίζει.»

Οὕτω παρηγορηθεὶς καὶ εὐμενισθεὶς ὑπὸ τοῦ Δαμανάκα ὁ Πιγκαλάκας, ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ὁ δὲ Δαμανάκας χαίρων ἐπευφήμησεν, εἰπών· «*Νικάτω ὁ Μέγας Βασιλεύς! Ἀγαθὸν ἔστω παντὶ τῷ Κόσμῳ!*» καὶ τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος ἠξιώθη.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΙΔΕΣ.

Ἐχάρημεν, ἀκούσαντες περὶ διαλύσεως φιλίας.

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

Εἴη πλέον τούτου!

Τέλος τοῦ Α'. βιβλίου τῆς Χιτοπαδάσσας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ κτήσεως φιλίας(*).

(Ἐκ τῆς μεταφράσεως Σημεῶνος τοῦ Σήθ.)

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

«Νῦν δ' ἀκούσατε, ὦ παῖδες περὶ κτήσεως φιλίας.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΙΔΕΣ.

«Ἀνάγγειλον ἡμῖν ὑποδείγματα τινῶν ἀντιφιλούντων ἀλλήλους καὶ τῇ φιλίᾳ ἀεὶ συσχοιχούντων.

Ὁ δὲ φιλόσοφος (ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ) ἔφη·

«Τοῦ ὄντος φίλου πιστοῦ ἀντάλλαγμα τῶν ὄντων οὐδὲν, καὶ δεῖγμα τούτου σαφέστατον τὸ τοῦ κόρακος, μυὸς, ἐλάφου τε καὶ χελώνης.

Λέγεται γὰρ, ὡς ἔν τινι χώρᾳ τόπος ἦν πρὸς θήραν ἐπιτήδειος, εἰς ὃν συχνοὶ παρεγένοντο θηρευταί· ἦν δὲ ἐκεῖσε καὶ δένδρον μέγα, ὑψηρεφές τε, καὶ εὐσκιόφυλλον, καὶ τούτῳ ἐνεφώλευσε κόραξ, ὃς ἰδὼν ἐκ τοῦ δένδρου τὸν θηρευτὴν, τῷ μὲν δακτύλῳ δίκτυον, τῇ δὲ χειρὶ ῥάβδον κατέχοντα, ἐδειλίασε μὲν ἐμμεῖναι, μέντοι γε ἔκρινε καὶ θεάσασθαι τὸν θηρευτὴν, τί μέλλει διαπράξασθαι. Τοῦ δὲ θηρευτοῦ τὸ δίκτυον ἐξαπλώσαντος, περιστερά τις τῶν ἄλλων προκρίτους θεασαμένη τοὺς κόκκους, ἐμπέπτωκεν αὐτῷ μετὰ

(*) Τούτου ἡ ἀρχὴ λείπει ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Δ. Γαλανοῦ· ἀναπληροῦται δὲ ἐκ τῆς τοῦ Σημεῶνος τοῦ Σὴθ μεταφράσεως.

τῶν ὑπ' αὐτὴν λοιπῶν περιστερῶν. Ἥσθη οὖν ὁ θηρευτὴς τῇ θήρᾳ· αἱ δὲ περιστεραὶ ἤρξαντο συνταράττεσθαι, καὶ ἑκάστη τὴν ἰδίαν πραγματεύεσθαι σωτηρίαν. Ἡ δὲ τούτων ὁδηγός, «Μὴ θορυβεῖσθε, ὦ αὗται, ἔφη· ἀλλ' ὁμοῦ ἀλλήλαις συνασπισώμεθα, εἴποτε δυνηθείημεν ἆραι τὸ δίκτυον.» Ἦραν οὖν εἰς τὸν ἀέρα τὸ δίκτυον· ὅπερ ἰδὼν ὁ θηρευτὴς ἐθαύμασε μέν, οὐκ ἀπέγνω δέ· ἠκολούθησε δὲ μᾶλλον αὐταῖς πετομέναις, προσδοκίᾳ τοῦ μὴ ἐπὶ πολὺ προήκειν αὐτάς.

Ὁ οὖν κόραξ τοιαῦτα ἰδών, δεῖν ἔγνω ἕψεσθαι ταύταις, καὶ ὄψεσθαι, ὅπῃ καταντήσωσιν. Ἡ δὲ προέχουσα τῶν περιστερῶν, ἑπόμενον τὸν θηρευτὴν ὁρῶσα, ἔφη πρὸς τὰς λοιπάς· «Ὁ θηρευτὴς οὗτος, ὡς ὁρᾶτε, ἕπεται ἡμῖν, καὶ εἰ κατὰ πεδίον τὴν πτῆσιν ποιησόμεθα, οὐκ ἀπόσχοιτο ἀκολουθῶν· εἰ δὲ ἐπ' ὀρέων καὶ δυσβάτων τόπων, τάχις' ἂν ἡμῶν ἀπογνῷ. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπὸ ταύτην τὴν ὁδὸν ἔχω φίλον· καὶ εἴγ' εἰς τοῦτον ἀπέλθωμεν, αὐτὸς ἡμῶν τὰ δεσμὰ διαῤῥήξει, καὶ τούτων ἐλευθερώσει.» Ὁ γοῦν θηρευτὴς ἀπογνοὺς ὑπέστρεψεν· ἠκολούθει δὲ ἄρα ὁ κόραξ, ἅμα τὸν τρόπον τῆς αὐτῶν σωτηρίας μαθησόμενος, καὶ τὸν φίλον αὐταῖς θεασόμενος. Ὡς οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ μυὸς γεγόνασι κατάδυσιν, κατῆλθον. Ὁ δὲ μῦς ἐξελθών, καὶ ἰδὼν τὴν περιστεράν, ἤσθη λίαν, καί φησι· «Τίς σε τοιούτοις, ὦ φιλτάτη, ἐνέπλεξε δοινοῖς;» Ἡ δέ, «Οὐκ οἶσθά, φησι, ὡς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ φαῦλα τῇ πεπρωμένῃ ὑπόκεινται; Ἡ Εἱμαρμένη τοῖς τοιούτοις περιέπλεξε, καὶ πρὸς τοὺς κόκκους ὡδήγησε, καὶ τῇ τοῦ δέοντος ἀβλεψίᾳ περιέπειρεν, ὥστε με τῷ δικτύῳ συμπεπλέχθαι. Οὐκ οὖν θαυμαστὸν τοιούτῳ περιπεσεῖν με συμπτώματι· μείζονες γὰρ ἢ ἔγωγε, μείζοσι περιέπεσον. Ἔσθ' ὅτε γὰρ ἥλιος τῇ σελήνῃ ἐπισκοτούμενος ἐκλείπει, καὶ ἡ σελήνη τῇ σκιᾷ τῆς γῆς συγκαλύπτεται, καὶ ὁ θαλάττιος ἰχθὺς ἐκ βάθους τοῦ ὕδατος ἁρπάζεται, καὶ τὰ πετεινά, ἢ ἐξ ἀέρος κατάγεται, ἢ εἰς

γῆν ὄντα συλλαμβάνεται, ὅτε ὁρισθῇ τὸ τοιοῦτον, καὶ δι' οὗ πολλάκις ὁ ἀσύνετος τυγχάνει τῶν κατὰ σκοπόν.»

Ταῦτα λεγούσης τῆς περιστερᾶς, ἤρξατο ὁ μῦς τοὺς δεσμοὺς κατεσθίειν, καὶ λύειν. Ἡ δὲ περιστερά, «Ἄρξαι πρῶτον, ὦ φίλος, ἔφη, τὰς ὑπ' ἐμὲ ἐλευθεροῦν, εἶτα ἐμέ.» Τοῦ δὲ μυὸς μὴ ἐν νῷ λαβόντος τοὺς αὐτῆς λόγους, ἀλλ' ἐπικειμένου καὶ λύοντος αὐτήν· «Μή με μέμφη, φησίν, ὦ μῦ, ὑπὲρ ὧν σοι ἐπιτάσσω. Ἐπεὶ γὰρ ὑπ' ἐμὲ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, ἐπωφείλεται ταύταις ἡ παρ' ἐμοῦ πρόνοια· εὐγνωμόνως γάρ μοι ὑπηρέτησαν, καὶ διὰ τῆς τούτων συμμαχίας τῶν τοῦ θηρευτοῦ παγίδων ἀνώτεραι γεγόναμεν. Δέδια δὲ πρὸς τούτοις, μήπως προτέραν με λύων ἀπείποις, καί τινα τούτων ἄλυτον ἐάσῃς· εἰ γὰρ ἔγωγε μόνη καταληφθῶ, ἀναγκασθήσῃ τοῦ δεσμοῦ ἀπολύειν με.» Ὁ δὲ μῦς εἶπεν· «Οὗτοί σου οἱ λόγοι ἐπὶ πλεῖόν σε φιλεῖν τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ὑπό σε διερεθίζουσιν.» Εἰπὼν δὲ ταῦτα ἔλυσε πάσας, καὶ λυθεῖσαι ἐπετάσθησαν.

Ἰδὼν οὖν ὁ κόραξ τὸ πραχθέν, ἐπὶ τὴν τοῦ μυὸς μυωξίαν παρεγένετο, καὶ ἐφώνησε τοῦτον. Ὁ δὲ μῦς ἔφη· «Τίς εἶ φίλτατε;» Τοῦ δὲ «Ἐγώ εἰμί, εἰπόντος, καὶ ἰδών σου τὴν πρὸς τοὺς φίλους διάθεσιν, ἔδοξέ μοι φιλιωθῆναί σοι, καὶ ἐπὶ τοῦτο προσῆλθόν σοι», ἔφη ὁ μῦς· «Τί κοινὸν ἐμοί τε καί σοι; τὸν γὰρ νουνεχῆ οὐ τὰ ἀδύνατα ἐπιζητεῖν χρή. Ὁ γὰρ ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν, τῷ καθ' ὕδατος ἅμαξαν ἕλκοντι ἔοικε, καὶ ἐπὶ ξηρᾶς πλοῖον· πῶς γάρ σοι ἔσομαι φίλος, βρῶσις ὑπάρχων σοι;

Λέγεται γὰρ ὡς κυνόλυκός τις προσελθὼν ἐλάφῳ ἔφη· «Ἰδών σου τὴν πρὸς τοὺς φίλους διάθεσιν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν ἔδοξέ μοι συμφιλιωθῆναι καὶ συνοικειωθῆναί σοι.

(Ἐκ τῆς τοῦ Δ. Γαλανοῦ μεταφράσεως.)

«Ἔστω οὕτως,» εἶπεν ὁ ἔλαφος. Περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἦλθε μετὰ τοῦ κυνολύκου εἰς τὸ οἰκεῖον κατάλυμα.

ἔνθα ἐπὶ κλάδων δένδρου Σαμπάκα ᾤκει εἷς κόραξ, παλαιὸς φίλος τοῦ ἐλάφου, Σουβουδδῆς τὸ ὄνομα, ὃς ἰδὼν αὐτοὺς ἔφη· «Τίς οὗτος ὁ δεύτερος, φίλε ἔλαφε;» — «Οὗτος, ἀπεκρίνατο ὁ ἔλαφος, κυνόλυκός ἐστιν, ὃς ἦλθεν ἐνθάδε, ἐφιέμενος τῆς ἡμετέρας φιλίας.» — «Ἀνοίκειόν ἐστιν, ἔφη ὁ κόραξ, πίστιν ἔχειν πρὸς τοῦτον, ὃς ἦλθεν ἐκ συγκυρίας· ὅθεν οὐ καλῶς ἐποίησας. Λέγεται γάρ·

«Οὐ δοτέα οἴκησίς τινι, οὗ οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ ἦθος »γνωστόν ἐστι. Ὁ γέρων γὺψ, ᾧ ὄνομα Σαραδγάβας, ἀνῃ»ρέθη ἐκ κακίας τοῦ αἰλούρου.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ ἐλάφου, πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ κόραξ ἀπεκρίνατο·

«Παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Γάγγου, ἐν ὄρει Τρηδδρακούτα, δένδρον ἐστὶ μέγα, Παρκατὴ τὸ ὄνομα, οὗ ἐν τῷ κοιλώματι ᾤκει εἷς γὺψ γέρων, ἄνευ ὀμμάτων καὶ ὀνύχων ἐκ κακῆς τύχης. Οἱ δ' ἐπ' ἐκείνου τοῦ δένδρου οἰκοῦντες ὄρνεις ἐδίδοσαν μέρος τι τῆς ἑαυτῶν τροφῆς εἰς ζωὴν αὐτοῦ τοῦ γυπὸς, εὐσπλαγχνίᾳ φερόμενοι. Καίποτε αἴλουρός τις, ᾧ ὄνομα Διργακάρνας (δολιχόωτος), ἦλθεν εἰς ἐκεῖνο τὸ δένδρον, εἰς βρῶσιν τῶν νεοσσῶν. Κραυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς γενομένης ὑπὸ τῶν νεοσσῶν, ἰδόντων καὶ τρεσάντων, ἀκούσας ὁ γέρων γὺψ, ἔφη· «Τίς ἦλθεν;» Ἰδὼν δὲ ὁ αἴλουρος τὸν γῦπα, σὺν φόβῳ διελογίζετο· «Ὢ ἀπολωλὸς ἐγώ εἰμι, καὶ φυγεῖν οὐ δύναμαι· ἀλλὰ γενέσθω ὅ,τι μέλει γενέσθαι, ἐγὼ προσελεύσομαι αὐτῷ εἰς τὸ δοῦναι πίστιν.»

Τοιαῦτα ἐν νῷ λαβὼν, προσελθὼν ἔφη· «Προσκυνῶσε, σεβάσμιε.» — Ὁ δὲ γὺψ ἤρετο· «Τίς εἶ συ;» — «Ἐγώ εἰμι, ἔφη, αἴλουρος.» — «Πόῤῥω, ἔφη, ὑποχώρει.» Ὁ δὲ Αἴλουρος· «Ἄκουσον, ἔφη, εἰ ἀναιρετέος εἰμί. Ἆρα ἐκ γένους μόνου ἀναιρεῖταί τις, ἢ τιμᾶται; ἐξ ἔργων διαγνωσθεὶς, ἀναιρετέος ἐστὶν, ἢ τιμητέος.» — «Διὰ τί, ἔφη, ἦλθες ἐνθάδε;» — «Ἐγὼ, ἔφη, διαμένω παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Γάγγου, ἀεὶ

λουόμενος καὶ ἀπέχων κρεωφαγίας, σωφροσύνῃ χρώμενος καὶ νηστείᾳ σεληνιακῇ· πανταχόθεν δὲ πάντες οἱ ὄρνεις θαῤῥοῦντες προσέρχονται, καὶ ἐπαίνους λέγουσι περὶ σοῦ, ὅτι κλίσιν ἔχεις εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν τοῦ Νόμου, καὶ εἰς τὴν θείαν γνῶσιν. Ὅθεν ἐλήλυθα ἐνθάδε ἀκουσόμενος τῶν τοῦ Νόμου παρὰ σοῦ, ὃς εἶ μέγας τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τῇ μαθήσει. Ὑμεῖς δὲ τοιοῦτοι εἰδήμονες ὄντες τῶν τοῦ Νόμου, ἕτοιμοι ἐγένεσθε εἰς τὸ ἀνελεῖν με. Ὁ νόμος ὅμως οὕτω λέγει·

«Καὶ ἐχθρὸς ἂν ἔλθῃ εἴς τινος οἶκον, δεῖ αὐτῷ ξενείαν »ποιῆσαι. Τὸ δένδρον οὐ συστέλλει τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν, τὴν »προσερχομένην ἐκείνῳ, ὃς κόπτει αὐτό. Εἰ δὲ καὶ πτωχι»κός ἐστιν ὁ οἶκος, ὁ ξένος ξενιστέος ἐστὶ δι' ἡδέων λόγων· λέγεται γάρ·

«Οὐδέποτε ἐκλείπουσιν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἀγαθῶν ταῦτα· »ψίαθος, γῆ, ὕδωρ καὶ ἡδεῖς λόγοι.

«Εἴτε παῖς, εἴτε γέρων, εἴτε νέος ἔλθοι εἰς οἶκον, τιμὴ »δοτέα ἔστω αὐτῷ· ὁ γὰρ ξένος σεβασμιώτερός ἐστι παντὸς »ἄλλου.

«Καὶ πρὸς τ' ἀχρεῖα καὶ εὐτελῆ ἔμψυχα δεικνύουσιν ἔ»λεον οἱ ἀγαθοί· ἡ Σελήνη οὐ συστέλλει τὴν οἰκείαν λάμψιν, »τὴν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ ἐλαχίστου.

«Τὸ μὲν πῦρ σεβαστὸν τῷ πυρολάτρῃ βραχμᾶνι· ὁ δὲ »Βραχμὰν σεβαστὸς ταῖς λοιπαῖς φυλαῖς· ὁ δὲ ἀνὴρ σεβαστὸς »τῇ γυναικί· ὁ δὲ ξένος σεβαστός ἐστιν ἅπαξάπασι.

«Οὗ τινος ἐξ οἴκου ἀπέρχεται ὁ ξένος δύσελπις, τούτῳ »τὰς μὲν ἑαυτοῦ ἁμαρτίας διδοὺς, τὰς δ' ἀρετὰς ἐκείνου »λαμβάνων ἀναχωρεῖ.

«Καὶ ὁ ἐλάχιστος ἐλθὼν εἰς οἶκον μεγάλης φυλῆς, τι»μητέος ἐστὶν, ὡς εἰκός· ὁ γὰρ ξένος φέρει τὴν μορφὴν »πάντων τῶν θεῶν.»

Ὁ δὲ γὺψ εἶπεν· «Οἱ μὲν αἴλουροι φιλόσαρκοι· ἐνταῦθα δὲ νεοσσοὶ οἰκοῦσι. Διὰ τοῦτο ἐγὼ οὕτω λέγω.» — Ὁ δὲ ἀκούσας,

«Οἵτινες ἀπέχουσι πάσης ζωοκτονίας (παντὸς φόνου), καὶ »πάντα ὑποφέρουσι, καὶ πᾶσιν ἐπικουροῦσι, οὗτοι εἰς τὸν »οὐρανὸν πορεύονται.

«Ἕν ἐστιν ἀγαθὸν ἔργον, ὃ παρακολουθεῖ καὶ μετὰ θάνα-»τον· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ συμφθείρονται τῷ σώματι.

«Ἰδὲ τὴν διαφορὰν ἐκείνου, ὃς κρεωφαγεῖ, καὶ ἐκείνου, οὗ-»τινος τὸ κρέας ἐσθίεται (ἔδεται). Τῷ μὲν γὰρ ἐσθίοντι (ἔδοντι) »πρόςκαιρός ἐστιν ἡ ἡδονή· τοῦ δὲ ἐσθιομένου (ἐδομένου) »ἡ ζωὴ ὄλλυται.

«Ὁποία θλίψις γίνεται ἐκείνῳ, ὃς μελλει ἀποθανεῖν ; ἀνα-»λόγισαι τοῦτο ἐν σεαυτῷ, καὶ διάσωσον ἄλλον ἀπὸ τοῦ »θανάτου.

«Καὶ ἐκ λαχάνων αὐτοφυῶν πληροῦται ἡ κοιλία. Τίς ἄρα »ποιήσαιτ' ἂν ἔγκλημα μέγα (ἔργον φονικὸν) χάριν τῆς γα-»στρὸς, ἣ φλέγεται ἐκ πείνης ;»

Οὕτω θαῤῥύνας τὸν γύπα ὁ αἴλουρος, ἔμεινεν ἐν τῷ κοιλώματι τοῦ δένδρου. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας, ὑφαρπάζων τοὺς νεοσσοὺς ὁ αἴλουρος, καὶ φέρων εἰς τὸ κοίλωμα ἐβί-βρωσκεν ἑκάστοτε. Οἱ δ' ὄρνεις, ὧν οἱ νεοσσοὶ κατεβρώθη-σαν, θλιβόμενοι καὶ θρηνοῦντες, ἤρξαντο ἐρευνᾷν ἔνθεν κἀ-κεῖθεν. Γνοὺς δ' ὁ αἴλουρος τοῦτο, ἐξελθὼν τοῦ κοιλώμα-τος ἔφυγε. Ἐρευνῶντες δ' οἱ ὄρνεις, εὑρήκασιν ἐν τῷ κοι-λώματι ὀστᾶ τῶν νεοσσῶν, καὶ ὑπονοήσαντες ὡς ὁ γὺψ ἐστιν ὁ καταφαγὼν τοὺς νεοσσοὺς, ἐφορμήσαντες ἀθρόοι, ἀπέκτειναν τὸν γύπα. Τοῦτο οὖν ἐστιν, ἔφη, ὃ εἶπον ἀνω-τέρω·

«Οὐ δοτέα οἴκησίς τινι, οὗ οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ ἦθος »γνωστόν ἐστι.»

Ἀκούσας ὁ κυνόλυκος ἔφη μετὰ θυμοῦ· «Καὶ σὺ ἄγνω-στος ἦν κατά τε τὸ γένος καὶ κατὰ τὸ ἦθος, ὅτε κατὰ πρῶτον ἑώρακας τὸν ἔλαφον· πῶς οὖν ἡ πρὸς σὲ τούτου ἀ-γάπη αὐξάνει ; Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Παρὰ τοῖς μικρόφροσι θεωρεῖται οἰκεῖος καὶ ἀλλότριος·
»παρὰ δὲ τοῖς μεγαλόφροσι πάντες οἱ ἐν γῇ ὡς οἰκεῖοι
»θεωροῦνται.»

«Καθὼς, ἔφη, ὁ ἔλαφος φίλος ἐστὶν ἐμοὶ, οὕτω καὶ σύ.

Ἀλλὰ τί δεῖ, ἔφη ὁ ἔλαφος, λογομαχίας; ἐνταῦθα πάντες ἡνωμένοι ἐσμὲν, ἡδέα συλλαλοῦντες, καὶ ἡδέως τερπόμενοι· λέγεται γάρ·

«Οὐδεὶς οὐδενός ἐστι φίλος ἢ ἐχθρὸς ἐκ φύσεως· φίλοι ἢ
»ἐχθροὶ γίνονται ἔκ τινος αἰτίας.»

«Ἔστω οὕτως,» εἶπεν ὁ κόραξ. Κατὰ δὲ τὴν ἕω ἀπῆλθον εἰς νομὴν, ὅπῃ ἕκαστος ἠβούλετο. Ἐν δὲ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔφη κατ' ἰδίαν ὁ κυνόλυκος τῷ ἐλάφῳ· «Ἐν τούτῳ τῷ δάσει, φίλε, κατά τινα τόπον λήϊόν ἐστιν εὐθαλὲς, ἔνθα ἐνεγκών σε δείξω.» Οὕτω δὴ γενηθὲν, καθ' ἑκάστην ἐρχόμενος ὁ ἔλαφος ἐνέμετο. Ἰδὼν δὲ τὴν φθορὰν τοῦ ληΐου ὁ γεωργὸς, βρόχον ἔθετο, ἐν ᾧ ἐλήφθη ὁ ἔλαφος, πάλιν ἐλθὼν, ὃς τοιαῦτα ἀνεπόλει· «Ἐκτὸς φίλου, τίς ἄλλος λυτρῶσαί με δύναται τούτου τοῦ βρόχου;» Ἐν τούτῳ ἐπιστὰς ὁ κυνόλυκος, καὶ αἰσθόμενος τὸ γεγονὸς, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Λυσιτελὴς ἐγένετο ἡ ἐμὴ ἐπιθυμία διὰ δόλου· διὰ πολλοῦ οὖν ἐγὼ ἐντρυφήσω τῇ λιπαρᾷ σαρκὶ τούτου.» Ἰδὼν δ' ὁ ἔλαφος τὸν κυνόλυκον, λίαν ἐχάρη, καὶ «Ὦ φίλε, ἔφη, διάκοψον τὸν δεσμὸν καὶ ἐλευθέρωσόν με· λέγεται γάρ·

«Τὸν μὲν φίλον διαγίνωσκε ἐν ἀτυχίαις· τὸν δ' ἥρωα ἐν
»πολέμῳ· τὸν δὲ καθαρὸν (ἀληθῆ) ἐν δανείοις· τὴν δὲ γυ-
»ναῖκα ἐν φθίσει τοῦ πλούτου· τοὺς δ' οἰκείους ἐν λύπαις.

«Ἐκεῖνός ἐστι φίλος, ὃς παρίσταται καὶ βοηθεῖ ἐν εὐωχίᾳ,
»ἐν δυστυχίᾳ, ἐν ἀφορίᾳ, ἐν πορθήσει τῆς χώρας, ἐν βασι-
»λικῷ οἴκῳ (ἐν δίκῃ), καὶ ἐν νεκρικῷ τόπῳ (ἐν κηδείᾳ.)»

Ὁ δὲ κυνόλυκος, ἰδὼν τὸν βρόχον, ταῦτα διελογίζετο· «Ὁ βρόχος οὗτος δυνατός ἐστι· καὶ, Ὦ φίλε, ἔφη, ὁ βρόχος πεποιημένος ἐστὶν ἐκ νεύρων· πῶς δ' ἔγωγε τῇ ἡμέρᾳ

τοῦ Ἡλίου[1] (τῇ Κυριακῇ), θίξω τούτου τοῖς ὀδοῦσι; αὔριον ὅ,τι ἐρεῖς, τοῦτο τελέσω.»

Ἰδὼν δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν ὁ κόραξ ἐκεῖνος, ὡς ὁ ἔλαφος οὐκ ἦλθεν εἰς τὸ κατάλυμα, ἠρεύνα ἔνθα κἀκεῖθεν, καὶ σκοπήσας αὐτὸν δεδεμένον βρόχῳ, ἔφη· «Τί τοῦτο, φίλε;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Τοῦτό ἐστι καρπὸς τῆς παρακοῆς τοῦ φιλικοῦ σου λόγου, ὃν ἐγὼ ἀπεδοκίμασα. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὅστις οὐκ ἀκούει λόγον φιλοφρόνων φίλων, οὗτος χαρᾶς »αἴτιος ἔσεται τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἀτυχίαν »περιπεσεῖται.»

«Ἀλλὰ ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος ὁ κυνόλυκος;» ἤρετο ὁ κόραξ. — «Ἐνταῦθα ποῦ ἐστιν, ἐπιθυμῶν τῆς ἐμῆς σαρκὸς» ἀπεκρίνατο ὁ ἔλαφος. — «Ἐγὼ προεφήτευσα τοῦτο,» ἔφη· Ὀρθῶς ἄρα λέγεται.

«Ἀπόφευγε φίλον, ὃς κατὰ μὲν τὸ φανερὸν, (ἔμπροσθεν »μὲν) ἡδεῖς λόγους λέγει· κατὰ δὲ τὸ ἀφανὲς (ὄπισθεν δὲ) »κακὰ τεκταίνεται· ὅμοιος γάρ ἐστι στάμνῳ, ἣ ἐν μὲν τῇ »γαστρὶ ἔχει φάρμακον, ἐν δὲ τῷ χείλει γάλα.»

Ἀναστενάξας δὲ, ἔφη· «Ὦ δόλιε καὶ κακοῦργε, τί πεποίηκας; Ὦ θεὰ Γῆ, πῶς φέρεις τοιοῦτον δόλιον, ὃς κακοποιεῖ τὸν ἀγαθοποιοῦντα καὶ πιστεύσαντα, καὶ πιστεύοντα, καὶ ἀγαθοφυῆ ὄντα;

«Οὐ δεῖ ποιεῖν φιλίαν καὶ ἀγάπην μετὰ κακοποιοῦ. Ὁ »ἄνθραξ, παραδ. χάριν, ἡμμένος μὲν καίει, ἐσβεσμένος δὲ »τὴν χεῖρα μελαίνει.

«Ὁ ὢν μὲν φύσει κακὸς, λαλῶν δὲ ἡδέα, οὐκ ἔστιν »ἀξιόπιστος· ἐν μὲν γὰρ τῇ ἄκρᾳ τῆς γλώττης αὐτοῦ ἐστι μέλι, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ δηλητήριον φάρμακον.»

Περὶ δὲ τὴν ἕω, ἰδὼν ἐρχόμενον τὸν κύριον τῆς ἀρούρας,

---

(1) Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἡλίου καὶ οἱ κρεωφαγοῦντες ἀπέχουσι τῆς κρεωφαγίας· πολλοὶ δέ εἰσιν, οἳ καὶ ἅλατος οὐ γεύονται καὶ νηστεύουσι.

ἐν χειρὶ ἔχοντα ῥόπαλον, ὁ κόραξ ἔφη· «Μένε, φίλε ἔλαφε, ὡς τεθνεώς, τὴν πνοὴν ἐπέχων, καὶ ἔχων ἀκινήτους τοὺς πόδας. Ὅταν δ' ἐκεῖνος λύσῃ σε, τότ' ἐγὼ φωνήσω· σὺ δ' ἀκούσας, ἀνάστα καὶ φύγε ἐν τάχει.» Ἐλθὼν δ' ὁ γεωργὸς, καὶ ἰδὼν τὸν ἔλαφον οὕτως ἔχοντα, ἐνόμισεν ὡς τεθνεῶτα· λύσας δ' αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν, ἐφρόντιζε τῆς ἄρκυος. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ μὲν κόραξ ἔκραξεν· ὁ δὲ ἔλαφος ἔφευγε τρέχων. Ῥίψας δὲ τὸ ῥόπαλον ὁ γεωργὸς, ἀπέκτεινε κατὰ τύχην τὸν κυνόλυκον, ἐκεῖ που ὄντα ὑπὸ θάμνου. Ὀρθῶς ἄρα ἔχει τὸ λεγόμενον·

«Τῶν μεγάλων ἀνοσιουργημάτων (κακιῶν) ἢ ἀγαθουργημάτων (ἀρετῶν) ἀνταμοιβὴ γίνεται ἐν τούτῳ τῷ βίῳ μετὰ τρία ἔτη, ἢ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἢ μετὰ τρία δεκαπενθήμερα, ἢ μετὰ τρεῖς ἡμέρας.»

«Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ μῦς, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Πῶς γάρ σοι ἔσομαι φίλος βρῶσις ὑπάρχων σοι; κτλ.

Ἀμειβόμενος δ' ὁ Λαγουπατανάκας, ἔφη· «Κἂν βρωθῇ τὸ σῶμά σου ὑπ' ἐμοῦ, οὐκ ἔστιν ἱκανὸν εἰς πλήρωσιν τῆς ἐμῆς γαστρός· σοῦ δὲ ζῶντος, ἐγὼ ζήσω, ὡς καὶ ἡ ποικιλόδειρος περιστερά. Πρὸς δὲ, ἐγὼ ἀγαθός εἰμι τὸν τρόπον. Ὅθεν καὶ λέγεται·

«Καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ἃ εἰσιν ἀγαθὰ, πίστις θεωρεῖται· ἡ γὰρ φύσις τῶν ἀγαθῶν οὐ μετατρέπεται ἀπὸ τῆς ἀγαθοφυΐας.

«Ἡ καρδία τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ὀργισθέντος, οὐ λαμβάνει μεταβολήν. Τὸ ὕδωρ τοῦ ὠκεανοῦ οὐ θερμαίνεται ἐξ ἀχύρων φλογός.»

«Ὑμεῖς οἱ κόρακες, ἔφη ὁ Χηρανεάκας, φύσει ἐχθροί ἐστε ἡμῶν τῶν μυῶν· ὅθεν οὐ δεῖ φιλίαν ποιῆσαι μετὰ σοῦ. Λέγεται γάρ·

«Οὐ δεῖ διαλλαγὴν ποιῆσαι πρὸς ἐχθρὸν, εἰ καὶ φιλίαν

»δεικνύει θερμήν. Τὸ ὕδωρ, καὶ θερμανθὲν, κατασβέννυσι τὸ »πῦρ, ἐξ οὗ ἐθερμάνθη.

«Ὅ,τι ἀδύνατον ἐστι γενέσθαι, τοῦτο οὐ δύναται γενέ-»σθαι· καὶ ὅ,τι δυνατόν ἐστι γενέσθαι, τοῦτο δύναται γενέ »σθαι.

«Οὔτε ἡ ἅμαξα κινεῖται ἐφ' ὑγρᾶς· οὔτε τὸ πλοῖον »πλέει ἐπὶ ξηρᾶς.

«Ὅςτις πιστεύει εἰς ἐχθροὺς, εἰ καὶ μέγα κέρδος εἴη, καὶ »εἰς γυναῖκας μὴ ἐχούσας φίλτρον, τούτου ἡ ζωὴ τελευταῖον »ἐν κινδύνῳ ἐστὶ θανάτου.»

Πρὸς ὃν ἀμειβόμενος, ἔφη ὁ λαγωός· «Ἀκήκοα ὅσα εἴρη-κας· ἀλλ' ἐγὼ ἀμετάθετον γνώμην ἔχω ποιῆσαι φιλίαν μετὰ σοῦ· εἰδὲ μὴ, λιμαγχονῶ πρὸ τῆς θύρας σου ἐμαυτόν· ἄλλον γὰρ ἐκτός σου οὐχ εὑρίσκω ἄξιον φιλίας.

«Ἡ τοῦ κακοῦ φιλία ὁμοία ἐστὶ στάμνῳ ἐκ πηλοῦ, ἣ εὐ-»κόλως μὲν διαῤῥήγνυται, δυσκόλως δ' ἐπανορθοῦται· ἡ δὲ »τοῦ ἀγαθοῦ φιλία ὁμοία στάμνῳ ἐκ χρυσοῦ, ἣ δυσκόλως »μὲν διαῤῥήγνυται, εὐκόλως δὲ ἐπιδιορθοῦται.

«Ἡ καθαριότης, ἡ ἐλευθεριότης, ἡ ἀνδρεία, ἡ ἀδιαφορία »εἴς τε τὰ ἀγαθὰ καὶ εἰς τὰ κακὰ, ἡ φιλοφροσύνη, ἡ ἀγά-»πη καὶ ἡ ἀλήθεια, ταῦτα πάντα ἴδιά εἰσι τοῦ ἀγαθοῦ.»

Ἐξελθὼν δὲ τῆς μυωξίας ὁ Χηρανεάκας ἔφη· «Ἥσθην τοῖς ἡδίστοις λόγοις σου, ὡς καὶ λέγεται·

«Οὐ τοσοῦτον εὐφραίνει τὸν θλιβόμενον καύματι τὸ λου-»τρὸν διὰ ψυχροῦ ὕδατος, καὶ τὰ κοσμήματα ἐκ μαργά-»ρων, καὶ τὸ χρίσμα ἐκ Σανδάνου, ὅσον εὐφραίνει καὶ ἕλκει »τὴν καρδίαν ὁ λόγος τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ λεγόμενος μετ' ἀγά-»πης καὶ ἀληθείας.

«Ἐξ ὧν δὲ εἴρηκας νομίζω, ὡς οὐδὲν τῶν ἐλαττωμάτων »ἔχεις, ἃ οὐχ ἁρμόζει τῷ φίλῳ, ὡς καὶ λέγεται·

«Σφάλματα τοῦ φίλου εἰσὶ ταῦτα· ἡ ἀνακάλυψις μυστι-

»κοῦ, ἡ αἴτησις, ἡ ἰταμότης, ἡ παλιμβουλία, ὁ θυμὸς, »τὸ ψεῦδος, καὶ ἡ κυβεία.

«Ἐκ μὲν τῶν λόγων γνωρίζεται ἡ παιδεία καὶ ἡ φιλα- »λήθεια· ἐκ δὲ τῶν ἔργων τὸ ἀπλεόνεκτον καὶ τὸ σταθε- »ρὸν τοῦ νοός.

«Ἄλλη ἐστὶν ἡ φιλία καὶ ἡ γλῶσσα (ὁ λόγος) τοῦ κα- »θαροῦ τὴν καρδίαν, καὶ ἄλλη ἡ φιλία καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ »δολίου.

«Τοῦ μὲν κακοτρόπου ἄλλο ἐστὶν ἐν καρδίᾳ, ἄλλο ἐν »γλώσσῃ, καὶ ἄλλο ἐν ἔργῳ· τοῦ δὲ ἀγαθοῦ τὸν τρόπον »(μεγαλόφρονος) ὅ,τι ἐστὶν ἐν καρδίᾳ, τοῦτό ἐστι καὶ ἐν »γλώσσῃ, καὶ ἐν ἔργῳ[1].

«Ἔστω οὕτως, ὡς ἀγαπᾷς» ἔφη. Φιλίας δὲ γενομένης, ὁ μὲν Χηρανεάκας ἑστιάσας (εὐωχήσας) τὸν κόρακα διαφόροις βρώμασιν, εἰσέδυ εἰς τὴν μυωξίαν· ὁ δὲ κόραξ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἴδιον κατάλυμα. Ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἐν ἀμοιβαίαις ἑστιάσεσι, φιλικοῖς ἀσπασμοῖς καὶ ἡδείαις ἐντεύξεσιν ὁ βίος αὐτῶν διηνύετο. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν εἶπε πρὸς τὸν μῦν ὁ κόραξ· «Φίλε, ὁ τόπος οὗτος δυσκόλως δίδωσι τροφὴν τοῖς κόραξιν· ὅθεν μελετῶ ἐγκαταλιπεῖν τοῦτον τὸν τόπον, καὶ πορευθῆναι εἰς ἕτερον.» — «Ἄκουσον, εἶπεν ὁ μῦς, τούτου τοῦ λόγου·

«Οὐκ ἀγλαΐζονται, ἐκπεσόντες τῶν ἰδίων τόπων, οἱ »ὀδόντες, αἱ τρίχες, οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ἄνθρωποι. Τοῦτο ἐν- »νοῶν ὁ φρόνιμος, μὴ ἐγκαταλιπέτω τὸν οἰκεῖον τόπον.»

«Φίλε, εἶπεν ὁ κόραξ, οὗτος λόγος ἐστὶν ἀγενῶν καὶ ἀνάνδρων.

«Ἐγκαταλιπόντες τὸν οἰκεῖον τόπον ἀναχωρεῦσιν οἱ λέον- »τες, οἱ ἐλέφαντες, καὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀνδρεῖοι· οἱ δὲ κό-

(1) Ὡς δηλαδὴ φρονεῖ, οὕτω καὶ λέγει καὶ πράττει.

»ρακες καὶ ἔλαφοι, καὶ οἱ ἀγενεῖς, καὶ ἄνανδροι θνήσκουσι »κακῶς ἔνθα τυγχάνουσιν ὄντες.»

«Ποῖ δὲ μελετᾷς πορευθῆναι;» ἤρετο ὁ μῦς· λέγεται γάρ·

«Καθὼς ὁ ἄνθρωπος διὰ μὲν τοῦ ἑνὸς ποδὸς κινεῖται, διὰ »δὲ τοῦ ἑτέρου ἵσταται· οὕτω καὶ ὁ φρόνιμος οὐκ ἐγκατα-»λείπει τὸν ὃν οἰκεῖ οἶκον, πρὶν τοῦ ἐρευνῆσαι καὶ εὑρεῖν »ἕτερον.»

«Ἔστιν, ἀπεκρίνατο ὁ κόραξ, λίμνη Καρπουραγκούρα τὸ ὄνομα, ἐν δρυμῶνι Δανδεικαρανέα, ἔνθα οἰκεῖ μία ἀγα-πητή μοι φίλη χελώνη, ᾗ ὄνομα Μανθάρα, λίαν ἔννομος.»

«Ἅπασίν ἐστιν ἡ μάθησις εὔκολος (ἅπαντές εἰσι σοφοί) »εἰς τὸ διδάσκειν καὶ νουθετεῖν ἄλλους· ὀλίγοι δέ τινές εἰσι »(σπάνιοί δ' εἰσιν) οἱ μεγαλόφρονες, οἳ καὶ λέγουσι, καὶ »πράττουσι τὰ τοῦ νόμου.»

«Ἐκείνη ἡ φίλη μοι χελώνη φιλοφρονήσεταί με (θρέψειμε) »πολυειδέσι βρώμασιν ἰχθύων.

«Τί δὲ, δεῖ μοι ἐνταῦθα μένειν;» ἔφη ὁ Χηρανεάκας; »λέγεται γάρ·

«Ἐγκαταλιπέτω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἔνθα οὐκ »ἔστιν οὔτε τιμὴ, οὔτε πόρος τῶν πρὸς τὸ ζῆν (βίος), »οὔτε φίλοι, οὔτε κτῆσις μαθήσεως.

«Οὐ δεῖ οἰκεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἔνθα οὐκ εἰσὶν, »οὔτε πλούσιοι, οὔτε ἱερουργὸς, οὔτε Βασιλεὺς (Διοικητὴς), »οὔτε ποταμὸς, οὔτε ἰατρός.

«Οὐ δεῖ μένειν ἔνθα οὐκ ἔστιν οὔτε βίος, οὔτε ὄλβος, »οὔτε αἰδὼς, οὔτε φιλοφροσύνη, οὔτε φιλοδωρία.

«Οὐ δεῖ πορευθῆναι ἔνθα οὐκ ἔστιν οὔτε δανειστὴς, οὔτε »ἰατρὸς, οὔτε ἱερουργὸς, οὔτε εὔϋδρος ποταμός.»

«Κόμισον οὖν κἀμὲ ἐκεῖσε.» Ὁ δὲ κόραξ σὺν τῷ φίλῳ

ἐκείνῳ μυΐ ἀφήκετο εἰς ἐκείνην τὴν λίμνην, διηγούμενοι καθ' ὁδὸν διηγήσεις ἀξιολόγους.

Η δὲ χελώνη Μανθάρα, ἰδοῦσα ἀνέστη μακρόθεν, καὶ ἐδεξιώσατο τὸν Λαγουπατανάκαν, ὡς εἰκὸς, καὶ τὸν μῦν ὁμοῦ. Πρὸς ἣν εἶπεν ὁ κόραξ: «Τίμησον, φίλη Μανθάρα, μεγάλως τοῦτον· οὗτος γὰρ κορυφαῖός ἐστι τῶν ἀγαθοεργῶν, καὶ ἄβυσσος εὐσπλαγχνίας, ᾧ ὄνομα Χηρανεάκας, βασιλεὺς τῶν μυῶν. Τούτου τὰς ἀρετὰς ἴσως οὐδ' ὁ Σέσας δύναται ἐπαινέσαι δισχιλίαις γλώσσαις.» Τοιαῦτα εἰπὼν ἐξιστόρησε τὰ τῆς ποικιλοδείρου περιστερᾶς. Η δὲ Μανθάρα, τιμήσασα ὡς ἔδει τὸν Χηρανεάκα, ἤρετο· «Καλῶς ἔχεις; ἀλλ' ἄξιος εἶ ἀφηγήσασθαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν διέτριβες ἐν ἐρήμῳ.» Ο δὲ Χηρανεάκας ἔφη· «Ἄκουσον·

«Ἔστι πόλις Σναπακαβατὴ τοὔνομα, ἔνθα πολλοὶ μονασταὶ οἰκοῦσι. Ὤκει δ' ἐκεῖ καὶ εἷς μοναστὴς, Σουδακαρνᾶς ὀνόματι, ὃς τὸ ἐναπολειφθὲν τοῦ βρώματος, τιθεὶς ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ παττάλου ἐμπεπηγμένου τῷ τοίχῳ, ἐκοιμᾶτο. Ἐγὼ δὲ ἐρχόμενος καθ' ἑκάστην καὶ πηδῶν, ἐβίβρωσκον ἐκεῖνο τὸ βρῶμα. Ἐν τούτῳ ἕτερος μοναστὴς, Βηνακαρνᾶς τὸ ὄνομα, φίλος τοῦ Σουδακαρνᾶ, ἐλθὼν κατέλυσεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Συνδιαλεγομένων δὲ τούτων ἐν νυκτὶ, ἦλθον ἐγὼ πάλιν, ὡς σύνηθες, ἐπὶ τὸ κρεμώμενον ἀπὸ τοῦ παττάλου βρῶμα· ὁ δὲ Σουδακαρνᾶς, εἰς τὸ φοβῆσαί με, ἔκρουε τὴν γῆν δι' ἑνὸς ἐσχισμένου καλάμου. Πρὸς ὃν ἔφη ὁ Βηνακαρνᾶς· «Διὰ τί, φίλε, οὐ δίδως προσοχὴν εἰς τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα (τοῖς λεγομένοις); τοῦτο δ' οὐκ ἐστι σημεῖον ἀγάπης (οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς)· λέγεται γάρ·

«Σημεῖα ἔχοντος ἀγάπην ταῦτα· πρόσωπον προσηνὲς, βλέ»μα ἱλαρὸν, προσοχὴ τοῖς λεγομένοις (τῇ διαλέξει), γλυκεῖα »γλῶσσα, καὶ θερμὴ ὑποδοχὴ καὶ δεξίωσις.»

«Ἐγώ, ἔφη ὁ Σουδακαρνᾶς, ἔνθερμον ἀγάπην ἔχω πρός σε·

σείω δὲ τὸν κάλαμον καὶ θόρυβον ποιῶ διὰ φόβον τούτου τοῦ βλάπτοντός με μυὸς, ὃς ἀναπηδᾷ καὶ καταβιβρώσκει τὸ ἐν τῷ κρεμαμένῳ ἀγγείῳ βρῶμα.» Ἀναβλέψας δι' ὁ Βηνακαρνᾶς εἰς τὸν πάτταλον, ἔφη· «Πῶς οὗτος ὁ ἀδύνατος μῦς τοσοῦτον ἀναπηδᾷ; ἔστι τις ἄρα αἰτία ἐνταῦθα, κατὰ τὸ λεγόμενον·

«Ἔστι τις ἐνταῦθα αἰτία, δὲ ἣν ἡ νέα γυνὴ, ἀψαμένη τοῦ »γέροντος ἀνδρὸς, καὶ σφόδρα ἀγκαλισαμένη, καταφιλεῖ »αὐτόν.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Σουδακαρνᾶ· «Πῶς ἔχει τοῦτο,» ὁ Βηνακαρνᾶς ἀπεκρίνατο·

«Ἐν χώρᾳ Γαούρα, πόλις ἐστὶ, Καουσσαμβὴ τοὔνομα, ἔνθα ᾤκει εἷς ἔμπορος μεγάπλουτος, ᾧ ὄνομα Σανδαναδάσας. Οὗτος ἐν πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, πλούτῳ ἐπαιρόμενος, ἔγημε ἐμπόρου θυγατέρα, Λιλαβατὴν τοὔνομα, ἣ οὖσα νέα καὶ ἀκμαία, οὐκ εὐφραίνετο ἐν γέροντι καὶ παρήλικι ἀνδρί· λέγεται γάρ·

«Καθὼς τῶν μὲν πασχόντων ψύχει ἡ καρδία οὐκ εὐφραί»νεται ἐν τῇ σελήνῃ· τῶν δὲ πασχόντων θερμότητι ἐν τῷ »ἡλίῳ, οὕτω καὶ ἡ καρδία τῶν νέων γυναικῶν οὐκ εὐφραίνε»γηραλέῳ ἀνδρί.

«Πόθεν ἀγάπη γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, πολιὰς ἔχοντα τρί»χας; ἡ γὰρ γυνὴ ὡς φάρμακον πικρὸν νομίζει τὸν γέροντα, »καὶ πρὸς ἄλλον νέον ἔχει τὴν διάνοιαν.»

Ὁ δὲ γέρων ἀνὴρ ὑπερηγάπα αὐτήν· λέγεται γάρ·

«Τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀγάπη ἐστὶ μεγάλη καὶ πλούτου, »καὶ ζωῆς· ἡ δὲ νέα γυνὴ μᾶλλον ἀγαπατή ἐστι τῷ γέροντι »ἢ ἡ ζωή.

«Ὁ γέρων οὔτε τρυφὰς τρυφῆσαι δύναται, οὔτε ἐγκαταλι»πεῖν, καθὼς ὁ νωδὸς κύων λείχει μόνον τὰ ὀστέα.»

Ἡ δὲ Λιλαβατὴ ἐκ βίας τῆς νεότητος παραβλέψασα (κατα-

πατήσασα) καὶ φυλὴν, καὶ αἰδῶ, ἠράσθη υἱοῦ τινος ἐμπόρου· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Αἴτιά εἰσι τῆς φθορᾶς τῆς γυναικὸς ταῦτα· ἡ αὐτεξου-»σιότης, ἡ οἴκησις ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ, ἡ συνέλευσις ἐν ἑορ-»ταῖς καὶ θαλίαις, ἡ ἀποδημία τοῦ ἀνδρὸς, ἡ ὁμιλία μετὰ »γυναικῶν μοιχαλίδων, ἡ ἔλλειψις τοῦ πόρου τῶν πρὸς τὸ ζῆν, »ἡ γεροντικὴ ἡλικία τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ ἀστειολογία καὶ χα-»ριεντισμός.

«Ἓξ αἴσχη εἰσὶ τῆς γυναικός· ἡ οἰνοποσία (πόσις), ἡ μετὰ »κακῶν ὁμιλία, ἡ διάζευξις τοῦ ἀνδρὸς, ἡ περιφορὰ, καὶ »τὸ καθεύδειν ἢ οἰκεῖν ἐν ἀλλοτρίῳ οἴκῳ.

«Τότε σωφροσύνη ἐστὶ ταῖς γυναιξὶν, ὅτε οὔτε τόπος »ἐστὶν ἰδιαίτερος, οὔτε καιρὸς ἁρμόδιος, οὔτε ἀνὴρ λάγνος.

«Οὐδείς ἐστι ταῖς γυναιξὶν ἐραστὸς ἢ ἀνέραστος· ἀεὶ ἄλ-»λον καὶ ἄλλον ἐπιζητοῦσι, καθὼς ἡ βοῦς ἄλλην καὶ ἄλλην »χλόην (πόαν).

«Καὶ αἱ γυναῖκες τῶν θεῶν, ὡς ᾄδεται, ἀσταθεῖς εἰσι καὶ »ἀκόλαστοι· ὅθεν οἵτινες φυλάττουσι τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, »οὗτοι ἐν ἀνέσει διάγουσιν.

«Οὐκ ἔστιν αἰτία σωφροσύνης τῆς γυναικὸς οὔτε ἡ αἰδὼς, »οὔτε ἡ παιδεία (ἀνατροφὴ), οὔτε ἡ ἀγαθοφυΐα, οὔτε ὁ φό-»βος· ἀλλὰ μόνη ἡ ἔλλειψις λάγνου ἀνδρός.

«Ἡ μὲν θήλειά ἐστιν, ὡς στάμνος, ἔχουσα βούτυρον· ὁ δ' »ἄῤῥην, ὡς ἄνθραξ ἡμμένος· ὅθεν ὁ φρόνιμος οὐ τίθησιν ἐν »τῷ αὐτῷ τόπῳ τὸ πῦρ καὶ τὸ βούτυρον.

«Ὁ μὲν πατὴρ φυλάττει τὴν θήλειαν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλι-»κίᾳ· ὁ δ' ἀνὴρ ἐν τῇ νεανικῇ· ὁ δ' υἱὸς ἐν τῇ γεροντικῇ· »ἡ γὰρ θήλεια οὐκ ἔστιν ἀξία αὐτεξουσιότητος.»

Καί ποτε αὕτη ἡ Διλαβατὴ, καθημένη ἐπὶ κλίνης λαμπρᾶς μετὰ τοῦ ἐρωμένου νεανίσκου ἐκείνου, σκοπήσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐλθόντα ἀνελπίστως, ἀνέστη εὐθέως, καὶ κρατήσασα

αὐτὸν ἐκ τῆς κόμης, καὶ σφόδρα ἀγκαλισαμένη, κατεφίλει· ἐν δὲ τούτῳ ὁ μοιχὸς ἀπέδρασε, (μὴ γνωσθείς.) Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Οἵαν μάθησιν οἶδεν ὁ Σούκρας καὶ ὁ Βριχασπατὴς, αὕτη »ἐν τῷ νοὶ τῆς γυναικός ἐστιν ἐκ φύσεως.»

Μαστρωπὸς δέ τις, ἰδοῦσα ἐκ τοῦ πλησίον τὰς σφοδρὰς περιπτύξεις καὶ τὰ γλυκέα φιλήματα, εἶπεν ἐν ἑαυτῇ τοῦτο, ὅπερ ἀνωτέρω ἐγὼ εἶπον·

«Ἔστι τις ἐνταῦθα αἰτία, κτλ.»

«Ἐπαναλαμβάνω οὖν καὶ λέγω, ἔφη ὁ Βηνακαρνᾶς, ὡς ἔστι τις ἐνταῦθα αἰτία, ἐξ ἧς τοσαύτη δύναμίς ἐστι τῷ μυὶ τούτῳ.» Μικρόν τι δὲ συσκεψάμενος, ἔφη· «Αἰτία τῆς δυνάμεως τούτου τοῦ μυός ἐστιν ὁ θησαυρὸς, ὃν ἔχει σενειλεγμένον· λέγεται γάρ·

«Ὁ πλοῦτον ἔχων, ἔχει καὶ δύναμιν. Καὶ τῷ Βασιλεῖ »βασιλεία μεγάλη καὶ δύναμις γίνεται ἐξ αἰτίας τοῦ πλού»του.»

Σκαπάνην δὲ λαβὼν ὁ Βηνακαρνᾶς, ἐλθὼν, ἀνέσκαψε τὴν μυωξίαν μου, καὶ πάντα μου τὸν θησαυρὸν ἀνέλαβεν, ὃν διὰ πολλοῦ χρόνου συνέλεξα. Ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου ἀδύνατος ἦν καὶ ἄτολμος, καὶ μόλις πόρου τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐτύγχανον.

Ἰδών με δ' ὁ Σουδακαρνᾶς δειλὸν ὄντα, καὶ νωθρὸν, καὶ ἀδύνατον πηδῆσαι, ὡς πρότερον, ἔφη·

«Ἰδὲ πῶς ὁ κακὸς μῦς οὗτος εἷς τῶν πολλῶν ἐγένετο· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Παράδοξον τοῦτο! ἐκεῖναι αἱ αἰσθήσεις ἀκεραιαί εἰσιν, »ἐκεῖνος ὁ νοῦς ἀβλαβὴς, ἐκεῖνος ὁ λόγος, ἐκεῖνο τὸ ὄνομα »(τοῦ πλουσίου δηλαδή). Ἄλλος ὅμως γίνεται ὁ ἄνθρωπος »ἐν ἀκαρεῖ, ὁ στερηθεὶς τῆς θερμότητος τοῦ πλούτου.»

Ἀκούσας ἐγὼ, τοιαῦτα διενοούμην· ἐνταῦθα μεῖναί μοι

Digitized by Google

οὐκ οἰκεῖον, οὐδ᾽ ἄλλῳ τινὶ ἐξειπεῖν ὅ,τι ἐπεγένετό μοι. Λέγεται γάρ·

«Μὴ δημοσιευέτω ὁ φρόνιμος τὴν χρηματικὴν ζημίαν, τὴν »δυσθυμίαν, τὰς τοῦ οἴκου ἀνοσιουργίας, τὴν ἀπάτην, καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἔλαβε.

«Ἔστωσαν κρύφια ἐκ ἅπαντος ταῦτα· ἡ ἡλικία, ὁ πλοῦ»τος, τὸ τοῦ οἴκου αἶσχος, ἡ ἐπωδὴ, ἡ ἰατρικὴ βοτάνη, ἡ »ἐγκράτεια, ἡ δόσις καὶ ἡ ἀτιμία.

«Ἀντιξόου οὔσης τῆς τύχης, καὶ ἀνωφελοῦς τῆς φιλοπο»νίας, ὁποία ἄλλη ἄνεσίς ἐστι τῷ φιλοτίμῳ πτωχῷ, ἀλλ᾽ ἡ »ἡ ἔρημος;

«Ὁ φιλότιμος καί τοι θνήσκει, οὐ δεικνύει ὅμως μικροπρέ»πειαν· παραδ. χάριν τὸ πῦρ, καί τοι σβέννυται, οὐ δει»κνύει ὅμως ψυχρότητα[1].

«Διττή ἐστιν ἡ ζωὴ τοῦ φιλοτίμου, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἄνθους· »ἤτοι ἐπὶ κορυφῆς τίθεται πάντων ἐν κόσμῳ, ἢ φθίνει ἐν »ἐρήμῳ.

«Εἰ δέγε καὶ ζῶημι ἐνταῦθα ἐξ αἰτήσεως, τοῦτο ἀξιοκατηγόρητον[2]. Λέγεται γάρ·

«Κάλλιόν ἐστι κατακαῆναι ἐν πυρὶ, ἢ αἰτεῖν παρ᾽ ἀνθρώ»που, ὅς ἐστι φειδωλὸς καὶ καταφρονητικός.

«Ἐκ πτωχείας αἰσχύνην λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος· ὁ δὲ αἰ»σχυνόμενος πίπτει ἐκ τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐκ τῆς ἧς »εἶχε τιμῆς καὶ ὑπολήψεως. Ὁ δ᾽ ἄτιμος καὶ μικροπρεπὴς »καταφρονεῖται· ὁ δὲ καταφρονούμενος ἀπόγνωσιν λαμβάνει. »Ὁ δὲ λυπούμενος ἄνους γίνεται· ὁ δ᾽ ἄνους ὄλλυται. Ὦ τῆς »πτωχείας, δοχείου πάντων τῶν κακῶν!

(1) Ἔμφυτος δηλ. ἐστὶ καθὼς τῷ πυρὶ ἡ θερμότης, οὕτω καὶ τῷ φιλοτίμῳ ἡ φιλοτιμία.

(2) Διανοεῖται ὁ μῦς.

«Κάλλιόν ἐστι τὸ σιωπᾶν ἢ τὸ λαλεῖν ψευδῆ· κάλλιον τὸ »εἶναι ἄνανδρον, ἢ τὸ ἔρχεσθαι πρὸς γυναῖκα ἄλλου· κάλ»λιον θανεῖν, ἢ ἐνασχολεῖσθαι διαβολαῖς· κάλλιον σιτεῖσθαι »ἐξ αἰτήσεως, ἢ παράσιτον εἶναι.

«Ἡ αἴτησις πολλὰς ἀρετὰς φθείρει· ἡ μὲν ὑπουργία φθεί»ρει τὸ φρόνημα· ἡ δὲ λάμψις τῆς σελήνης τὸ τῆς νυκτὸς »σκότος· τὸ δὲ γῆρας τὴν ἀγλαΐαν τοῦ σώματος· ἡ δὲ »διήγησις τῶν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἁμάρτημα.»

«Πῶς δ' ἄρα ζήσω; (διελογιζόμην) ζήσω παρασιτίᾳ χρώμενος; Ὦ! δεινὸν καὶ δευτέρα θύρα τοῦ θανάτου! λέγεται γάρ·

«Τρεῖς θλίψεις εἰσὶ τοῖς ἀνθρώποις· ἡ ὀλίγη, ἐπιπόλαιος »καὶ ἀτελὴς μάθησις ἐν συνόδῳ· ἡ συνουσία ἀγορασθεῖσα, »καὶ ἡ παρασιτία.

«Ὁ ἐμπαθής, ὁ ἀπόδημος, ὁ παράσιτος, καὶ ὁ ἐν ἀλλο»τρίῳ οἴκῳ οἰκῶν, ἐν ὅσῳ ζῇ ὥς περ τεθνεώς ἐστι· θανὼν »δὲ ἐν ἀνέσει ἐστί.»

Καί τοι ταῦτα διελογισάμην, πάλιν ὅμως ἐκ πλεονεξίας πλοῦτον ἤθελον. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ἐκ πλεονεξίας φθείρεται ἡ ὀρθὴ κρίσις. Ἡ πλεονεξία »γεννᾷ τὴν δίψαν (ἀπληστίαν)· ὁ δ' ἄπληστος καὶ ἀκόρε»στος θλίψιν ἔχει κἂν τούτῳ τῷ βίῳ, κἂν τῷ μέλλοντι.»

Πάλιν οὖν ἐπορεύθην εἰς τὸν οἶκον τοῦ μοναστοῦ· ἀλλ' ἐκρούσθην τῷ καλάμῳ ὑπ' ἐκείνου τοῦ Σουδακαρνᾶ, καὶ διενοούμην, ὡς ὁ πλεονέκτης καὶ ἀκόρεστος ἐχθρὸς ἑαυτοῦ γίνεται, κατὰ τὸ λεγόμενον·

«Πᾶσα εὐτυχία ἐκείνῳ, οὗ ἡ καρδία αὐτάρκης ἐστί· πᾶ»σα ἡ γῆ νομίζεται ὡς ἐστρωμένη ἐστι δέρμασι τῷ ἔχοντι »ὑποδήματα.

«Οἵα ἄνεσίς ἐστι τοῖς κεκορεσμένοις τῆς αὐταρκίας, ὡς

»ἀμβροσίας, καὶ πραϋθύμοις (φιλησύχοις,) πόθεν τοιαύτη »τοῖς πλεονεξίαν ἔχουσι καὶ τῇδε κἀκεῖσε θέουσι;

«Ἐκεῖνος ἀνέγνω καὶ ἐξέμαθε πᾶσαν ἐπιστήμην, καὶ »πᾶν ἀγαθὸν κατόρθωσεν, ὅςτις ἀποῤῥίψας τὸ πλεονεκτικὸν »ἦθος, δράττεται τῆς αὐταρκείας.

«Ἐκεῖνος εὐδαιμόνως ζῇ, ὅςτις οὔτε εἰς θύραν πλουσίου »ἦλθεν, οὔτε λύπην ἐδοκίμασε διαζεύξεως, οὔτε λόγον ἀγενῆ »καὶ ταπεινὸν ἐξεφώνησε.

«Τῷ φερομένῳ ὑπὸ τῆς ἀπληστίας οὐ μακρὸν νομίζεται »χιλιοστάδιον διάστημα· τῷ δ' ἔχοντι αὐτάρκειαν καὶ τὸ »πρόχειρον νομίζεται ὡς πόῤῥω ἐστί.

«Πότερον ἀγαθόν ἐστι; ὕδωρ ἄνευ μόχθου, ἢ ἡδὺ βρῶμα »μετὰ κινδύνου; ἐγὼ σκεπτόμενος κρίνω ἐκεῖνο ἀγαθὸν, ἐν »ᾧ ἐστιν ἄνεσις[1].

«Ταῦτα σκεψάμενος ἀνεχώρησα εἰς ἔρημον, ἔνθα ἀγαθῇ τύχῃ φίλος μοι ἄκρος ἐγένετο οὗτος ὁ κόραξ. Νῦν δὲ ἡ σὴ ἀγαθὴ ἔντευξις, ὡς ἀπόλαυσις τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν δοκεῖμοι. Λέγεται γάρ·

«Δύο καρποί εἰσι γλυκεῖς τοῦ πικροῦ δένδρου τούτου τοῦ »Κόσμου, ἡ πεῖρα τῆς μαθήσεως, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ὁμι»λία.»

Ἡ δὲ χελώνη Μανθάρα ἔφη·

«Ὁ πολὺς θησαυρισμὸς αἴτιός σοι ἐγένετο τούτου τοῦ δεινοῦ. Λέγεται γάρ·

«Τοῦ συνηλεγμένου θησαυροῦ τὸ τέλος ἐστὶν ἡ μετάδοσις »καὶ διάδοσις, καθὼς τῶν ἐν λίμνῃ συνηγμένων ὑδάτων, τὸ »τέλος, ἡ ἐξάντλησις καὶ πόσις.

«Ὅ,τι ὄρυγμα ὑπὸ γῆν ἐποίησεν ὁ φειδωλὸς, εἰς τὸ κα-

(1) Δηλαδὴ κάλλιόν ἐστιν ὕδωρ ἄνευ πόνου καὶ κινδύνου, ἢ ἡδέα σιτεῖσθαι μετὰ πόνου καὶ κινδύνου.

»τορύξαι θησαυρὸν, τοῦτο ὥς περ ὁδός ἐστιν ἄγουσα εἰς »τὸν Τάρταρον.

«Ὅςτις θησαυρισμὸν ποιεῖ χρημάτων, καὶ μὴ βουλόμενος »τρυφᾷν (καὶ ἐμποδὼν γίνεται τῆς τρυφῆς) αὐτῶν, οὗτος »ἄχθος φέρει, ὡς ἀχθοφόρος, εἰς ὄφελος ἄλλων.

«Εἰ πλούσιοι λέγονταί τινες διὰ πλοῦτον, οὗ οὔτε τρυ- »φῶσιν, οὔτε μεταδιδόασιν, καὶ ἡμεῖς πλούσιοι ἂν εἴημεν διὰ »πλοῦτον ἄλλων, ὃς κατορωρυγμένος ἐστὶν ἐν γῇ.

«Ὁ ἔχων πλοῦτον καὶ μὴ τρυφῶν αὐτοῦ, ὅμοιός ἐστι τοῖς »λοιποῖς τοῖς μὴ ἔχουσιν· αὕτη δ᾽ ἡ διαφορὰ, ὅτι αὐτὸς ὁ »ἔχων λυπεῖται, ὅτε ὁ πλοῦτος ἀπόλωλε.

«Ὁ πλοῦτος, οὗ οὔτε αὐτὸς ὁ ἔχων ἐτρύφησεν, οὔτε τοῖς »θεοῖς μετέδωκεν, οὔτε τοῖς βραχμᾶσιν ἢ τοῖς φίλοις, ἀπόλ- »λυται ἐκ πυρὸς φλογὸς, ἢ ἐξ ἁρπαγῆς κλέπτου, ἢ τυράννου.

«Ἀποταμιεύειν ἀεὶ δεῖ· ἀλλ᾽ οὐχ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Ἰδὲ »ὁ κυνόλυκος, ἀγαπῶν ἀποταμιεῦσαι, ἐτεθνήκει.»

Ἐρωτησάντων δὲ τοῦ κόρακος καὶ τοῦ μυὸς, Πῶς ἔχει τοῦτο, ἡ χελώνη μανθάρα ἀπεκρίνατο·

«Θηρευτής τις, Βαϊράβας τοὔνομα, θηρεύων ἔν τινι δάσει τοῦ ὄρους Βινδεᾶ, ἐτόξευσε δορκάδα, ἣν ἀναλαβὼν ἐπο- ρεύετο. Τυχὼν δὲ κάπρου δεινομόρφου, θεὶς χαμαὶ τὴν δορ- κάδα, ἐτόξευσε καὶ αὐτόν. Ὁ δὲ κάπρος γρυλίσας μέγα, ἔπληξε τῷ ὀδόντι τὸν θηρευτὴν, προσπελάσας, κατὰ τὸ ὑπο- γάστριον, καὶ ἔπεσε τεθνεώς· ἔπεσε δ᾽ ἐν ταὐτῷ καὶ ὁ θη- ρευτής. Ἐν τούτῳ κυνόλυκος, περιερχόμενος εἰς νομὴν, εἶδε πεπτωκότας τὸν θηρευτὴν, τὸν κάπρον καὶ τὴν δορκά- δα, καὶ ἔφη ἐν ἑαυτῷ· «Μεγάλη εὐτυχία ἐγένετό μοι· ὀρθῶς ἄρα ἔχει τὸ λεγόμενον·

«Καθὼς ἀνέλπιστοι αἱ δυστυχίαι συμβαίνουσιν, οὕτω καὶ »αἱ εὐτυχίαι.

«Ἐγὼ νομίζω ὅτι οὗτοι οἱ τρεῖς διαρκοῦσί μοι εἰς τρεῖς μῆνας· νῦν δὲ κατὰ πρῶτον ἡ ἐκ νεύρων χορδὴ βρωτέα.»

Κόψαντος δὲ τοῦ κυνολύκου τοῖς ὀδοῦσι τὴν χορδὴν, τὸ κέρας τοῦ τόξου, ἐκταθὲν βίᾳ, ἐνεπάγη τῷ στήθει αὐτοῦ, ὃς καὶ ἔθανεν εὐθέως. Τοῦτο δ' ἔστιν ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ἀποταμιεύειν ἀεὶ δεῖ, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον, κτλ.»

«Ἄκουσον δὲ καὶ τοῦτο τὸ λεγόμενον, εἶπεν ἡ χελώνη·

«Τοῦ πλουσίου πλοῦτός ἐστιν ἐκεῖνος, οὗ καὶ ἄλλοις με-»ταδίδωσι, καὶ αὐτὸς ἐντρυφᾷ· ἄλλοι γὰρ, ἀποθανόντος, ἐντρυφῶσι τῷ πλούτῳ αὐτοῦ.»

«Ἀλλὰ τί δεῖσοι φέρειν κατὰ νοῦν πολλὰ περὶ τοῦ παρεληλυθότος; Λέγεται γάρ·

«Οἱ σοφοὶ ἄνδρες οὐ ζητοῦσι τὸ μὴ δυνάμενον κτηθῆναι, »οὐδὲ λυποῦνται ἐπὶ τῷ παρεληλυθότι, καὶ ἐν ἀτυχίαις οὐ »παρανοοῦσι.»

»Δεῖ σοι, φίλε, ἀνακύψας, ἔχειν καὶ φιλοπονίαν. Λέγεται γάρ·

«Οὐκ εἰσι σοφοὶ ὅσοι μανθάνουσιν, ἀλλ' ὅσοι πράττουσιν »ἃ μανθάνουσιν· ἡ ἰατρικὴ βοτάνη οὐ δίδωσι ῥῶσιν τῷ »ἀῤῥώστῳ διὰ μόνης τῆς ἀναπολήσεως τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ »διὰ τῆς πράξεως καὶ χρήσεως.

«Ἡ γνῶσις καὶ μάθησις οὐδὲν ὄφελος ποιεῖ τῷ φοβου-»μένῳ ἐκ φιλοπονίας. Ἆρα ὁ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ τυφλοῦ λύ-»χνος δείκνυσιν αὐτῷ τὰ προκείμενα;

«Μηδέ γε λύπην ἔχε ἐπὶ τῇ ἀλλαγῇ τοῦ τόπου. Ὅ,τι δὲ λέγεται, «ὅτι ὁ φρόνιμος οὐκ ἐγκαταλείπει τὸν οἰκεῖον τόπον,» τοῦτό ἐστι λόγος ἀγενῶν καὶ ἀνάνδρων. Λέγεται γάρ·

«Τίς οἰκεῖος τόπος τῷ ἥρωϊ καὶ μεγαλόφρονι; εἰς ἥν »τινα γὰρ χώραν πορεύεται, ταύτην οἰκείαν ποιεῖ τῇ δυνά-»μει τῶν ἑαυτοῦ βραχιόνων. Παρ. χάριν ὁ λέων, ὁ ἔχων

»ὅπλα τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας, εἰς ὅ,τι δάσος ἔλθῃ, »ἐν ἐκείνῳ καταπαύει τὴν δίψαν αὐτοῦ διὰ τοῦ αἵματος τῶν »ἐλεφάντων.

«Ἅπασαι αἱ εὐτυχίαι αὐτόματοι ἔρχονται πρὸς τὸν φί»λεργον καὶ φιλόπονον, καθὼς οἱ βάτραχοι εἰς τὸν ὑδα»τώδη λάκκον, καὶ οἱ ὄρνεις εἰς τὴν πλήρη λίμνην.

«Καθὼς ἐν εὐτυχίαις, οὕτω καὶ ἐν ἀτυχίαις τερπέσθω »(ὁ ἄνθρωπος)· αἱ γὰρ εὐτυχίαι καὶ ἀτυχίαι δίκην τροχοῦ »περιφέρονται.

«Ἡ Λαξμὴ (εὐτυχία) αὐτομάτως ἔρχεται εἰς οἴκησιν πρὸς »τὸν φιλόπονον, πρὸς τὸν ἐπιμελῆ, πρὸς τὸν γινώσκοντα »τὰ δέοντα, πρὸς τὸν ἀπέχοντα παντὸς κακοῦ, πρὸς τὸν »ἥρωα, πρὸς τὸν εὐχάριστον, καὶ πρὸς τὸν εἰλικρινῆ καὶ »ἄδολον φίλον.

«Ὁ μὲν μεγαλοπρεπὴς καὶ ἄνευ χρημάτων τιμὴν καὶ »δόξαν λαμβάνει· ὁ δὲ μικροπρεπὴς, σὺν παντὶ τῷ ἑαυ»τοῦ πλούτῳ, ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν λαμβάνει. Παραδ. »χάριν ὁ κύων, εἰ καὶ ἔχει χρυσοῦν κλοιὸν, οὐκ ἔχει τὸ »μέγα φρόνημα τοῦ λέοντος, ὃ ἐγένετο ἐκ φύσεως, καὶ δο»χεῖόν ἐστι πολλῶν ἀρετῶν.

«Διὰ τί χαρὰν ἔχεις, διότι εἶ πλούσιος; στερηθεὶς γὰρ »τοῦ πλούτου, λύπην ἕξεις· ὁ γὰρ πλοῦτος ἀσταθής ἐστιν »ὡς ἡ ἐν χειρὶ παιδικὴ σφαῖρα.[1]

«Ὃς ἐποίησε τοὺς μὲν χῆνας λευκοὺς, τοὺς δὲ ψιττα»κοὺς πρασίνους, τοὺς δὲ ταῶνας ποικιλόχροας, οὗτος δώ»σει σοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

«Πόθεν ὁ πλοῦτος ἀνέσεως πρόξενος; ἐν μὲν γὰρ τῇ »συνάξει γεννᾷ πόνον, ἐν δὲ τῇ ὑπερπληρώσει (αὐξήσει), »παράνοιαν, ἐν δὲ τῇ ἀπωλείᾳ θλῖψιν.

(1) Πότε μὲν εἰς τὰ ἄνω φέρεται, πότε δὲ εἰς τὰ κάτω.

«Κάλλιον τὸ μὴ ἐφίεσθαι πλούτου, ἢ τὸ ἐφείσθαι εἰς τὸ »διαδοῦναι αὐτὸν εἰς πρᾶξιν τῶν τοῦ νόμου. Παραδ. χάριν, »κάλλιόν ἐστι τὸ μὴ ἅψασθαι βορβόρου, ἢ τὸ νίψαι τὴν »χεῖρα μετὰ τὸ ἅψασθαι.

«Καθὼς τὸ κρέας καταβιβρώσκεται ἐν μὲν τῷ αἰθέρι »ὑπὸ τῶν ὀρνέων, ἐν δὲ τῇ γῇ ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐν δὲ τῷ »ὕδατι ὑπὸ τῶν ἰχθύων, οὕτω πανταχοῦ ὁ πλούσιος.

«Τοῖς πλοῦτον ἔχουσιν ἀεὶ φόβος ἐστὶν ἐκ βασιλέως, ἐξ »ὕδατος, ἐκ πυρὸς, ἐκ κλέπτου, καὶ ἐκ τῶν συγγενῶν, »καθὼς τοῖς πνοὴν ἔχουσι φόβος ἐστὶν ἐκ θανάτου.

«Ὅτε οὔτε κτῆσις γίνεται ὅσων ἔφεσίς ἐστιν, οὔτε ἡ ἔφε»σις καὶ δίψα καταπαύεται, τί ἄλλο τούτου εἴη ἂν δεινό»τερον ἐν τούτῳ τῷ πολυστόνῳ Κόσμῳ;

«Οὐ δεῖ φροντίδα ποιεῖν περὶ πλούτου, ὃς δυσκόλως εἰς »κτῆσιν ἔρχεται, καὶ κτηθεὶς, δυσκόλως φυλάττεται, καὶ »ἀπολωλὸς, ὥσπερ θάνατός ἐστι.

«Ὅταν ἡ ἀπληστία ἀποβληθῇ, τίς πτωχὸς, ἢ τίς πλού»σιος; ὅταν δ' ἐκταθῇ, ὑπόδουλος ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος.

«Ὅσον ἐπιθυμεῖ πλούτου ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἡ ἐπι»θυμία αὐξάνει. Ἐκεῖνος δ' ἐστὶ πλοῦτος ἀληθὴς, ἐξ οὗ ἡ »ἐπιθυμία ἀποβάλλεται (πόῤῥω γίνεται.[1])»

«Τί δεῖ πολλὰ λέγειν; δίαγε ἐνταῦθα σὺν ἐμοὶ ἐν λόγοις φιλικοῖς, ὡς καὶ λέγεται·

«Ἴδιόν ἐστι τῶν μεγαλοφρόνων φιλία ἐφ' ὅρου ζωῆς, θυ»μὸς βραχυτελὴς, καὶ δαψιλὴς ἐλευθεριότης (φιλοδωρία).»

«Μακαρία εἶ σὺ, ὦ Μανθάρα, εἶπεν ὁ Λαγουπατανάκας, καὶ ἐπωφελὲς ἔρεισμα πάντων. Λέγεται γάρ·

«Τοὺς πεπτωκότας ἐν δεινοῖς ἀγαθοὺς, οἱ ἀγαθοί εἰσι

(1) Τουτέστιν ἡ αὐτάρκεια.

»δυνατοὶ ἀνιστᾶναι, καθὼς οἱ ἐλέφαντες τοὺς ἐμπαγέντας »ἐν ἰλύϊ ἐλέφαντας.

«Τὸν φιλόκαλον ὁ φιλόκαλος ἀγαπᾷ, ἀλλ' οὐχ ὁ μισό-»καλος. Παραδ. χάριν ὁ βομβύλιος (ὡς φιλόκαλος) μα-»κρόθεν φοιτᾷ εἰς τὸν λωτὸν, ἀλλ' οὐχ ὁ βάτραχος (ὡς »μισόκαλος), καίτοι σύνοικός ἐστι.

«Μόνος πάντων τῶν ἐν γῇ ἐκεῖνός ἐστιν ἀξιέπαινος, »ἐκεῖνος ἐξαίρετος, ἐκεῖνος ἀγαθὸς καὶ μακάριος, ἐξ οὗ οὐκ »ἀπέρχονται δυσέλπιδες οἱ ἐρχόμενοι εἰς αἴτησιν, ἢ εἰς »καταφυγήν.»

Οὕτως οὗτοι οἱ τρεῖς φίλοι, ἐλευθέρως νεμόμενοι καὶ τερπόμενοι διῆγον. Ἰδόντες δέ ποτε ἔλαφον, ᾗ ὄνομα Σιτράγκα, θέουσαν ἐπὶ τὴν λίμνην, καὶ ὑπονοήσαντες ὡς καταδιώκεται ὑπό τινος, φοβηθέντες, ἡ μὲν χελώνη εἰσέδυ εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ μῦς εἰς τὴν ὀπὴν, ὁ δὲ κόραξ ἀνέπτη εἰς δένδρον. Πετασθεὶς δ' ἔπειτα ὁ κόραξ, καὶ σκοπήσας πέριξ, οὐδὲν αἴτιον φόβου εἶδεν. Ἐπανελθόντος δὲ καὶ κράξαντος, ὡς ἀφοβία ἐστὶν, ἡ μὲν χελώνη ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὕδατος, ὁ δὲ μῦς ἐκ τῆς ὀπῆς. Καὶ «Ὦ φίλη ἔλαφε, εἶπεν ἡ Μανθάρα, καλῶς ἔχεις; πίε ὕδωρ καὶ ἀναπαύθητι, καὶ δόξασον ταύτην τὴν ἔρημον διὰ τῆς οἰκίας παρουσίας.» — «Ἐγὼ, ἔφη ἡ ἔλαφος, φοβηθεῖσα θηρευτὰς, κατέφυγον εἰς ὑμᾶς. Λέγεται γάρ·

«Ὅστις ἀποβάλλει τὸν πρόσφυγα ἐκ φειδοῦς, ἢ ἐκ φόβου, »τούτῳ ἁμάρτημα γίνεται ὅμοιον βραχμανοκτονίᾳ, λέγου-»σιν οἱ σοφοὶ ἄνδρες.»

Ἀγαπῶ δὲ τὴν ἡμετέραν φιλίαν.» — «Μένε ἐνταῦθα, ἔφη ἡ χελώνη, ὡς ἐν ἰδίῳ οἴκῳ.»

Ἀκούσασα δ' ἡ ἔλαφος ἐχάρη, καὶ ὕδωρ πιοῦσα ἐκάθησεν ὑπὸ σκιὰν δένδρου.

«Νῦν δ' εἰπὲ, εἶπεν ἡ χελώνη, ἐκ τίνος ἐφοβήθης; εἰς

Digitized by Google

ταύτην γὰρ τὴν ἔρημον οὐδέποτε θηρευταὶ ἔρχονται.» Ἡ δ' ἔλαφος διηγεῖται·

«Ἐν χώρᾳ Καλίγκᾳ βασιλεύς ἐστι Ῥουκμαγκάδας τοὔνομα, ὃς ἐκστρατεύων εἰς παγκόσμιον νίκην, ἐστρατοπέδευσε παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Σανδραβάμα· αὔριον δ' ἐλεύσεται ἐπὶ τὴν Καρπούραν ταύτην λίμνην, ὡς ἀκούεται ἐκ στόματος τῶν θηρευτῶν. Ὑμεῖς τοίνυν σκεψάμενοι τὴν ἐνθάδε στρατηλασίαν, τὴν φόβου καὶ κινδύνου παραίτιον, ποιήσατε ὡς προσήκει.»

Ἀκούσασα ἡ χελώνη, ἔφη μετὰ φόβου· «Ἐγὼ εἰσδύσομαι εἰς τὸ ὕδωρ.» Ὁ δὲ κόραξ καὶ ἡ ἔλαφος ἔφασαν· «Καὶ ἡμεῖς ἕτερον τόπον καταφυγῆς εὑρήσομεν.» Ὁ δὲ Χηρανεάκας, σκεψάμενος ἔφη· «Τῇ μὲν Μανθάρᾳ ἀσφάλειά ἐστιν ἡ εἰς τὸ ὕδωρ εἴσδυσις· ὁποία δὲ ἀσφάλεια τῷ ὄντι ἐν γῇ; Εἰ ἡμεῖς τι πάθωμεν, ἔφη, ὦ Μανθάρα, τοιαύτη σοι θλίψις γενήσεται, οἵα ἐγένετο τῷ υἱῷ τοῦ ἐμπόρου, ὅτε εἶδε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα πιεζομένην ἐν ἀγκάλαις τοῦ υἱοῦ τοῦ Βασιλέως.»

Ἐρωτηθεὶς δὲ πῶς ἔχει τὰ τοῦ ἐμπόρου, ἀπεκρίνατο·

«Ἐν Κανεακούβζᾳ τῇ χώρᾳ Βασιλεὺς ἦν, Βηρασένας τοὔνομα, οὗ ὁ υἱὸς, ᾧ ὄνομα Τουραγκαβάλας, ἐψηφίσθη κυβερνήτης τῆς πόλεως Βηραπούρας. Καί ποτε οὗτος ὁ νεανίας, ἐμπεριπατῶν τῇ πόλει, ἐθεάσατο νέαν πάγκαλον, γυναῖκα υἱοῦ ἐμπόρου, ᾗ ὄνομα Λαβανεαβατὴ, καὶ ἐτρώθη τὴν καρδίαν τῷ ἔρωτι. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ἐν τοσούτῳ ὁ ἄνθρωπος ὀρθὴν ὁδὸν ὁδεύει, καὶ τῶν αἰ»σθήσεων κρατεῖ, καὶ αἰσχύνην ἔχει καὶ εὐταξίαν, ἐνόσῳ »τὰ βλέμματα ὡραίων γυναικῶν οὐ βάλλουσιν, ὡς βέλη, »τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἀφιέμενα ὡς ἀπὸ τόξων τῶν ὀφρύων.»

«Στραφεὶς δ' οἴκαδε ἔπεμψε μίαν μαστρωπὸν, ἣ, ἐλθοῦσα εἰς τὸν οἶκον τῆς Λαβανεβατῆς, ἔφη· «Ἐρᾷ σου, ὦ ἀγαθὴ, ὁ βασιλικὸς παῖς.»

Digitized by Google

Η δὲ, ἀκούσασα, ἔφη· «Ἐγώ εἰμι σώφρων, καὶ ἀλλοτρίου ἀνδρὸς οὐδὲ μὴν θίγω. Λέγεται γάρ·

«Ἐκείνη ἐστὶ γυνὴ, ἥ ἐστιν ἐπιδέξιος εἰς τὰ τοῦ οἴκου ἔργα· ἐκείνη ἐστὶ γυνὴ, ἥ ἐστι τεκνογόνος· ἐκείνη ἐστὶ γυ- »νὴ, ἥ ἐστι φίλανδρος καὶ σώφρων.

«Οὐ λέγεται γυνὴ ἐκείνη, ἣ οὐκ ἔστιν εὐάρεστος τῷ ἑαυ- »τῆς ἀνδρί· εὐάρεστος δ' οὖσα τῷ ἑαυτῆς ἀνδρὶ, εὐάρεστός »ἐστι καὶ πᾶσι τοῖς θεοῖς.

«Τῶν μὲν κοκκύγων εὐμορφία ἐστὶν ἡ φωνή· τῶν δὲ »γυναικῶν ἡ σωφροσύνη· τῶν δὲ δυσμόρφων ἡ μάθησις· »τῶν δ' ἐγκρατῶν ἡ εὐπρέπεια καὶ ἡ ἀνοχή.»

«Ὅ,τι δὲ προστάξῃ, ἔφη, ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, τοῦτο ἐγὼ πράττω, εἰ καὶ ἀπρεπές ἐστιν (ἀπερίσκεπτον).» — «Ἀληθές ἐστι τοῦτο;» ἤρετο ἡ μαστρωπός. — «Ἀληθὲς,» ἀπεκρίνατο ἡ Λαβανεαβατή. Ἐλθοῦσα δ' ἡ μαστρωπὸς πρὸς τὸν Τουραγκαβάλαν, ἀνήγγειλε πάντα. Ὁ δὲ, ἀκούσας, «Πῶς ζήσω, ἔφη, τρωθεὶς τὴν καρδίαν βέλει τοῦ Ἔρωτος;» — «Κομισθεῖσα ἐκείνη, ἔφη ἡ μαστρωπὸς, παραδοθήσεταί σοι.» — «Ἔστι τοῦτο δυνατόν;» ἤρετο ὁ Τουραγκαβάλας. Ἡ δ' ἀπεκρίνατο· «Μεθόδῳ τινὶ χρηστέον. Λέγεται γάρ·

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μεθόδου, οὐ δύναται τοῦτο »γενέσθαι διὰ δυνάμεως.

«Ὁ ἐλέφας ἀνῃρέθη ὑπὸ κυνολύκου, ἐμπαγεὶς τέλματι.» Ἐρωτηθεῖσα δὲ, πῶς ἔχει τοῦτο; ἀπεκρίνατο·

«Ἐλέφας, Καρπουρατελάκας τοὔνομα, ἦν ἐν δάσει Βράχμα· ὃν ἰδόντες κυνόλυκοι, ἔφασαν· «Εἰ οὗτος μεθόδῳ τινὶ θάνοι, διαρκέσει ἡμῖν εἰς τροφὴν ἐν μησὶν τέτταρσιν.» Εἷς δ' ἐξ αὐτῶν γηραλέος ἔφη· «Ἐγὼ ἀναιρέσω αὐτὸν τῇ δυνάμει τοῦ ἐμοῦ νοός.» Προσελθὼν δ' ἔπειτα οὗτος ὁ ἀπατεὼν τῷ ἐλέφαντι, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἔφη· «Βλέψον ἱλέῳ ὄμματι, κύριε.» — «Τίς σύ;» ἔφη ὁ ἐλέφας, καὶ πόθεν ἔρχῃ;» — «Ἐγώ εἰμι κυνόλυκος ἀπεκρίνατο· ἐπε-

Digitized by Google

στάλθην δὲ πρὸς σὲ παρὰ πάντων τῶν ἐν δάσει ζώων, συναχθέντων καὶ κρινάντων εὔλογον ἔχειν Βασιλέα· σὺ δ' ἐκρίθης ὁμοφώνως βασιλείας ἄξιος διὰ τὰς ἃς ἔχεις ἀρετάς. Λέγεται γάρ·

«Ὅστις γινώσκει τὰ ἔθη ἑκάστης φυλῆς, καὶ παντὸς »λαοῦ, καὶ θεραμουργός ἐστι καὶ δίκαιος, καὶ ἔμπειρος »τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, οὗτός ἐστιν ἄξιος βασιλεῦσαι »τῆς γῆς.

«Ἔχε πρῶτον Βασιλέα, εἶτα γυναῖκα καὶ πλοῦτον. Βασι»λέως γὰρ μὴ ὄντος ἐν τούτῳ τῷ Κόσμῳ, ποῦ γυνή; καὶ »ποῦ πλοῦτος;[1]

«Ἔρεισμά ἐστι πάντων ὁ Βασιλεὺς, ὡς τὸ νέφος· οὐδεὶς »γὰρ ζῇ οὔτε ἄνευ νέφους, οὔτε ἄνευ Βασιλέως.

«Ἐν τούτῳ τῷ Κόσμῳ τῷ ὑπεξουσίῳ, ὁ ἄνθρωπος ὡς »ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμμένει τοῖς νομίμοις καὶ ἐθίμοις (ποιεῖ »τὰ νόμιμα καὶ ἔθιμα) διὰ φόβον παιδείας· ὁ γὰρ ἀγαθὸς »δυσεύρετος. Καὶ ἡ ἀγαθὴ γυνὴ διὰ φόβον παιδείας θερα»πεύει τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα (ἀγαπᾷ, σύνεστι τῷ ἑαυτῆς ἀνδρὶ) »καίτοι ἀσθενής ἐστι καὶ ἀνάπηρος, καὶ ἐμπαθὴς καὶ »πτωχός.

«Ἐν ὅσῳ οὖν, ἔφη, αἴσιός ἐστιν ὥρα, τάχυνον, κύριε.»

«Τοιαῦτα εἰπὼν ὁ κυνόλυκος, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ ἐλέφας, βασιλείας ἐπιθυμίᾳ ἑλκόμενος, ἠκολούθησε τῷ κυνολύκῳ, καὶ βαθεῖ τέλματι ἀπροσδοκήτως ἐνεπάγη· καί, «Ὦ φίλε, εἶπεν, εἰς μέγα τέλμα ἔπεσον. Τί νῦν ποιητέον;» Ὁ δὲ γελῶν, ἔφη· «Κρατήσας τὸ ἄκρον τῆς ἐμῆς κέρκου διὰ τῆς προβοσκίδος, ἀνάστα.» — «Τοῦτό ἐστιν, εἶπεν ὁ ἐλέφας τὸ τέλος τῆς εἰς τὸν σὸν λόγον ἐμῆς πίστεως.» Οὕτως ἐμ-

(1) Οἱονεὶ ἔλεγεν· ἀναρχίας οὔσης, οὔτε γυνὴ φυλάττεται, οὔτε πλοῦτος.

παγεὶς τῷ τέλματι ὁ ἐλέφας, κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κυνολύκων. Τοῦτο δέ ἐστιν, εἶπεν ἡ μαστρωπὸς, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὅ,τι δύναται γενέσθαι διὰ μεθόδου, τοῦτο οὐ δύναται »γενέσθαι διὰ δυνάμεως·»

«Διὰ δὲ τῆς συμβουλῆς τῆς μαστρωποῦ ὁ Τουραγκαβάλας θεράποντα ἐποίησε τὸν υἱὸν τοῦ ἐμπόρου, ᾧ καὶ ἐνεπίστευσε πᾶσαν ἐπιστασίαν τῶν τοῦ οἴκου ἀξιολόγων πραγμάτων. Καί ποτε λουσάμενος καὶ κοσμηθεὶς, ἔφη αὐτῷ· «Ἐγὼ γνώμην πεποίηκα λατρείαν ποιῆσαι τῇ θεᾷ Ταουρῇ ἐν ἑνὶ μηνί[1]. Ὅθεν ἀπὸ τῆς σήμερον φέρεμοι μίαν νέαν γυναῖκα ἐκ γένους καθ' ἑκάστην,ἵνα λατρεύηται ὑπ' ἐμοῦ. ὡς δεῖ.» Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἐμπόρου, ἤνεγκε μίαν νέαν τοιαύτην, εἶτα παρετήρει κρυφίως τὸ τί μέλλει πρᾶξαι ὁ Τουραγκαβάλας. Ὁ δὲ τιμήσας αὐτὴν ἱματίοις πολυτίμοις. καὶ κοσμήμασι καὶ εὐώδεσι χρίσμασιν, ἀπέπεμψε, παραδοὺς καὶ φύλακα. Ἰδὼν δ' ὁ υἱὸς τοῦ ἐμπόρου, καὶ θαῤῥήσας, τὴν ἑξῆς ἡμέρας ἤνεγκε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, τὴν Λαβανεαβαπὴν, φιλοκερδείᾳ ἑλκόμενος. Γοὺς δ' αὐτὴν ὁ Τουραγκαβάλας, ἀγκαλισάμενος κατεφίλει, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης ἔθετο, καὶ συνεγένετο αὐτῇ. Σκοπήσας ταῦτα ὁ τοῦ ἐμπόρου υἱὸς, ἐκστατικὸς καὶ λίαν περίλυπος ἐγένετο. Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν ὁ Χτρανεάκας, ὃ εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι θλίψις σοι τοιαύτη γενήσεται, οἷα ἐγένετο τῷ υἱῷ τοῦ ἐμπόρου, ὅτε εἶδε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐν ἀγκάλαις τοῦ υἱοῦ τοῦ Βασιλέως,»

Ἀκούσασα ἡ χελώνη φόβον ἔσχε, καὶ ἐγκαταλιποῦσα τὴν λίμνην, ἥψατο τῆς ἐν γῇ ὁδοῦ· παρείποντο δ' αὐτῇ ὅ,τε κόραξ, ἡ ἔλαφος καὶ ὁ μῦς. Ὀδευούσης δὲ τῆς χελώνης, ἔτυχεν εἷς θηρευτὴς περιερχόμενος τὸ δάσος· ἣν ἀναλαβὼν καὶ δήσας ἐν τῷ πέρατι τοῦ τόξου, ἐπορεύετο οἴκαδε. Ἠκο-

(1) Κατὰ τὸν Μάρτιον γίνεται τοῦτο,.

Digitized by Google

λούθουν δ' αὐτῷ σφόδρα λυπούμενοι, ὁ κόραξ, ἡ ἔλαφος καὶ ὁ μῦς, ὃς θρηνῶν, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Ἐν ὅσῳ ἔλθω εἰς τὸ τέλος ἑνὸς δεινοῦ, ὡς εἰς πέρας ὠκεανοῦ, ἕτερον ἐπέρχεταί μοι δεινόν· ἐπὶ συμβάματι παρασύμβαμα ἐπιγίνεται! Ἐκ τύχης ἀγαθῆς γίνεται φίλος εἰλικρινὴς καὶ ἄπλαστος, ὃς οὐδ' ἐν δεινοῖς ἐγκαταλείπει τὸ εἰλικρινὲς καὶ ἄπλαστον τῆς φιλίας, καὶ τούτου ἐν ἀκαρεῖ στερούμεθα!

«Οὐκ ἔστι τοιαύτη πίστις εἰς μητέρα, εἰς γυναῖκα, εἰς ἀδελφόν, ἢ εἰς υἱόν, οἵα εἰς ἄπλαστον φίλον.»

Τοιαῦτα διαλογιζόμενος πολλάκις, «Ὦ τῆς ἐμῆς δυστυχίας! (ἔλεγε).

«Πάντα τὰ πραχθέντα ἔργα, εἴτε καλὰ, εἴτε κακὰ, διδόασιν ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐν τῇ παλεγγενεσίᾳ· ἐγὼ δ' ὅμως ἀπολαμβάνω τὸν καρπὸν τῶν κακῶν μου ἔργων ἐν ταύτῃ τῇ γενέσει, ὥσπερ ἐν παλιγγενεσίᾳ.

«Ἡ μὲν σύνθεσις τοῦ σώματος ἀκόλουθον ἔχει τὴν διάλυσιν, ἡ δὲ εὐτυχία τὴν ἀτυχίαν, ἡ δὲ συνέλευσις τὴν ἀπέλευσιν, πᾶν γεννητὸν φθαρτόν.

«Ὑπὸ τίνος ἐποιήθη τοῦτο τὸ δυσύλλαβον ὄνομα *φίλος*, τὸ ὂν ἀπαλλακτικὸν λύπης καὶ κινδύνου, καὶ δοχεῖον ἀγάπης καὶ πίστεως;

«Δυσεύρετος φίλος ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃς τέρψιν τοῖς ὀφθαλμοῖς δίδωσι, καὶ χαρὰν τῇ καρδίᾳ, καὶ συμπάσχει τῷ φίλῳ πάσχοντι, καὶ συγχαίρει χαίροντι. Πολλοὶ δὲ φίλοι εἰσὶν ἐν εὐτυχίαις, καὶ ἐν ἐλπίδι τεύξεως κέρδους, καὶ πανταχοῦ εὑρίσκονται, ὧν ἡ δυστυχία ὥσπερ βάσανός ἐστι λίθος.»

Οὕτως ἐλεεινολογήσας ὁ Χηρανεάκας, εἶπε πρὸς τὴν ἔλαφον καὶ πρὸς τὸν κόρακα· «Ἐν ὅσῳ οὗτος ὁ θηρευτὴς ἐν τῷ δάσει ἐστὶν, τρόπος γενέσθω εἰς λύτρωσιν τῆς Μανθάρας.» — «Εἰπὲ ταχέως τὸ πρακτέον» ἔφησαν ὅτε κόραξ καὶ ἡ ἔλαφος. — «Ἡ μὲν ἔλαφος, ἔφη ὁ μῦς, πορευ-

θεῖσα κείσθω παρὰ τῇ προκειμένῃ λίμνῃ ἐκτεταμένη, καὶ φαινέσθω τεθνηκεῖα· ὁ δὲ κόραξ καθήσθω ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐλάφου, καὶ ὑποκρινέσθω ὡς ἐξορύττει τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῆς. Ὅταν δ' ἴδῃ τοῦτο ὁ θηρευτής, θεὶς τὴν χελώνην κατὰ γῆς δραμεῖται ἐπὶ τὴν ἔλαφον, ἐπιθυμίᾳ ἐλαφείου κρέατος· ἐγὼ δὲ τότε κόψω τὸν δεσμὸν τῆς χελώνης.» Οὕτω δὲ πραξάντων τοῦ κόρακος καὶ τῆς ἐλάφου, ὡς ἔφη ὁ μῦς, ὁ θηρευτής, ἐλθών, ἔπιεν ὕδωρ, καὶ καθήσας ὑπὸ δένδρον εἰς ἀνάπαυσιν, εἶδε τὴν ἔλαφον ἐκτάδην κειμένην, καὶ ἔδραμε κατ' αὐτῆς μετὰ μαχαίρας. Ἐν τούτῳ ὁ μὲν μῦς ἔκοψε τὸν δεσμόν· ἡ δὲ χελώνη εἰσέδυ εὐθέως εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ δ' ἔλαφος, ἰδοῦσα τὸν θηρευτὴν πλησιάσαντα, ἀνέστη καὶ ἔφυγε. Ἀναστρέψας δ' ὁ θηρευτής, καὶ μὴ ἰδὼν τὴν χελώνην, ταῦτα διενοεῖτο· «Οὐκ ἀνοίκειον τοῦτο ἐμοὶ τῷ ἀπερισκέπτως πράξαντι. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ὅστις ἀφεὶς τὸ βέβαιον, τὸ ἀβέβαιον διώκει, οὗτος »πρὸς τῷ ἀβεβαίῳ, καὶ τοῦ βεβαίου στερεῖται.»

«Ὁ μὲν οὖν θηρευτής, ἀπελπισθείς, ἀπῆλθεν οἴκαδε· ἡ δὲ χελώνη, ἡ ἔλαφος καὶ ὁ κόραξ καὶ ὁ μῦς, ἐπανελθόντες εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον, διῆγον εὐφραινόμενοι.»

«Ποίησον φίλους δυνατοὺς καὶ ἀδυνάτους· ἰδὲ, ἡ χελώνη »δεθεῖσα, ἐλύθη ὑπὸ μυός.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΠΑΙΔΕΣ.

«Εἰς ὄφελος (λυσιτελὲς) ἡμῖν ἐγένετο τὸ κατόρθωμα τούτων τῶν φίλων, οἳ ἐχάρησαν πάλιν ἑνωθέντες.

«Εἴθε εἴη εἰς ὄφελος (λυσιτελὲς) ἡμῖν, ἔφη ὁ Βισνουσσαρμὰν καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλο πρὸς τούτῳ.

Τέλος τοῦ Β'. βιβλίου τῆς Χιτοπαδάσσας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ πολέμου.

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

Νῦν δ' ἀκούσατε, ὦ παῖδες, περὶ πολέμου·

«Ἰσοῤῥόπου ὄντος τοῦ πολέμου ταώνων καὶ χηνῶν, οἱ »χῆνες, πιστεύσαντες τοῖς κολοιοῖς, ἠπατήθησαν καὶ ἀπώ- »λοντο.»

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΙΔΕΣ.

«Πῶς ἔχει τοῦτο;»

ΒΙΣΝΟΥΣΣΑΡΜΑΝ.

«Ἐν Καρπούρᾳ τῇ χώρᾳ λίμνη ἐστὶ, ᾗ ὄνομα Παδμακελή. Ἐν ἐκείνῃ τῇ λίμνῃ ἦν εἷς χὴν, Χηρανεγάρϐϐας τὸ ὄνομα, ὃν οἱ φίλυδροι ὄρνεις, συνελθόντες, Βασιλέα ἐψήφισαν καὶ ἔχρισαν. Λέγεται γάρ·

«Εἰ Βασιλεὺς οὐκ ἔστι, καλῶς κυϐερνῶν, ὁ λαὸς ὄλλυται »καθὼς ἡ ναῦς, ἡ οὖσα ἄνευ πηδαλιούχου ἐν μέσῳ τοῦ πε- »λάγους.

«Ὁ μὲν Βασιλεὺς διαφυλάττει τὸν λαὸν, ὁ δὲ λαὸς αὐ- »ξάνει τὸν Βασιλέα. Κρείττων ὅμως ἡ διαφύλαξις τῆς αὐ- »ξήσεως· διαφυλάξεως γὰρ μὴ οὔσης, καὶ τὸ ἀγαθὸν γί- »νεται κακὸν, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα κακῶς ἔχουσι·»

«Καί ποτε, καθημένου τοῦ Χηνὸς ἐπὶ στιϐάδος λωτῶν ἀγλαῶν, ἐν χορῷ σωματοφυλάκων καὶ βουλευτῶν, ἀφίκετο

Digitized by Google

εἰς λάρος, Δηργαμούχας τὸ ὄνομα· καὶ προσκυνήσας ἐκάθησε. Πρὸς ὃν καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς· «Ἐξ ἀλλοδαπῆς γῆς ἐλθών, ὦ Δηργαμούχα, διήγησαι ἡμῖν τὰ ἐκεῖ.» Ὁ δὲ ἔφη· «Μεγάλη ἐστὶ διήγησις, διὰ τοῦτο καὶ ἦλθον ταχέως· ἀκούσατε οὖν·

« ἐν Ζαμβουδδίκᾳ τῇ χώρᾳ ὄρος ἐστὶν, ᾧ ὄνομα Βινδεᾶ, ἔνθα οἰκεῖ ταώς, Σητραβάρνας καλούμενος, Βασιλεὺς τῶν ὀρνέων. Τούτου οἱ ὑπηρέται, νεμόμενοι ἐν δάσει, ἐντυχόντες μοι, ἠρώτησαν· «Τίς εἶ; καὶ πόθεν ἦλθες;» Ἐγὼ δ' ἀπεκρινάμην, ὡς ὑπηρέτης εἰμὶ τοῦ μεγάλου Βασιλέως τῆς χώρας Καρπούρας, Χηρανεγάρβδα, τοῦ χηνὸς, ἐλθὼν εἰς θεωρίαν ἀλλοδαπῆς γῆς. Ἀκούσαντες οἱ ὄρνεις, πάλιν ἠρώτησαν· «Πότερος τῶν δύο τόπων καὶ βασιλέων κρείττων ἐστίν;»—«Ὢ! τί λέγετε; ἀπεκρινάμην· μέγα τὸ διάφορόν ἐστιν· ἡ μὲν γὰρ χώρα Καρπούρα, δεύτερός ἐστι Παράδεισος (οὐρανὸς)· ὁ δὲ χὴν, δεύτερος Ἴνδρας. Πῶς δὲ διατρίβετε ἐν τῷ ξηρῷ τόπῳ; ἔλθετε εἰς τὸν ἐμόν.» Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ λόγου μου, πάντες ἔγκοτοι ἐγένοντο. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Καθὼς τὸ γάλα, τὸ διδόμενον τοῖς ὄφεσιν εἰς πόσιν, »οὐ καταπαύει, ἀλλ' αὐξάνει τὸ φάρμακον αὐτῶν, οὕτω καὶ »ἡ πρὸς τὸν μωρὸν συμβουλὴ οὐκ εἰς κατάπαυσιν τοῦ θυ»μοῦ, ἀλλ' εἰς αὔξησιν γίνεται.

«Ὁ μὲν ἔμφρων συμβουλευτέος ἐστὶν, ὁ δ' ἄφρων οὐδα»μῶς. Π. χ. οἱ ὄρνες ἀνέστιοι ἐγένοντοι, συμβουλεύσαντες »τοῖς πιθήκοις.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ χηνὸς, πῶς ἔχει τοῦτος; ὁ Δηργαμούχας ἀπεκρίνατο·

«Ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Σαρμαδᾶς δένδρον ἐστι μέγα, Σαλμαλή, ἐφ' οὗ καλιὰς συμπήξαντες, ᾤκουν ὄρνεις. Καί ποτε ῥαγδαίας βροχῆς πιπτούσης, πίθηκοι ἐλθόντες,

ἵσταντο ὑπ' ἐκεῖνο τὸ δένδρον, ψύχει πιεζόμενοι καὶ τρέμοντες· οὓς ἰδόντες οἱ ὄρνεις ἔρασαν, οἰκτείροντες· «Ἡμεῖς μὲν καλιὰς συνεπήξαμεν, συλλέγοντες κάρφη τοῖς ῥάμφεσιν· ὑμεῖς δὲ χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντες, διατὶ οὕτω θλίβεσθε;» Ἀκούσαντες οἱ πίθηκοι λίαν ὠργίσθησαν· εἷς δ' αὐτῶν ἀπεκρίνατο· « Βαλανόστομοι, κακότροποι, μωροὶ καὶ δοκησίσοφοι· ἡμεῖς ἀδύνατοι μέν ἐσμεν οἶκον ἀνεγεῖραι, δυνατοὶ δὲ καταστρέψαι.» Παυσάσης δὲ τῆς βροχῆς, ἀνέβησαν τὸ δένδρον οἱ πίθηκοι ἅπαντες, καὶ καθεῖλον τάς τε καλιὰς καὶ τὰ ᾠὰ ὁμοῦ.» Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Ὁ μὲν ἔμφρων σεβουλευτέος ἐστιν, ὁ δ' ἄφρων οὐδαμῶς. Π. χ. οἱ ὄρνεις ἀνέστιοι ἐγένοντο συμβουλεύσαντες τοῖς πιθήκοις.»

«Τί δ' ἐποίησαν ἔπειτα ἐκεῖνοι οἱ ὄρνεις;» ἤρετο ὁ χήν. Ὁ δὲ λάρος ἀπεκρίνατο·

«Ἠρώτησάν με μετὰ θυμοῦ· «Ὑπὸ τίνος ἐψηφίσθη Βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ χήν;» Οὓς κἀγὼ ἠρώτησα, ἔφη, μετὰ θυμοῦ· «Ὑπὸ τίνος Βασιλεὺς ἐχειρονονήθη ὁ Ταὼς οὗτος;» Οἱ δὲ ἀκούσαντες, πληγὰς ἐπιθεῖναί μοι ἐβούλοντο· ἀλλὰ κἀγὼ ἐμνήσθην θούριδος ἀλκῆς. Λέγεται γάρ·

«Ἀεὶ μὲν κόσμος ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ ἡ ἀνοχή· ἐν δ' ἀτιμίᾳ, κόσμος ἐστὶ καὶ ἔπαινος ἡ ἀνδρεία. Ἀεὶ μὲν κόσμος ἐστὶ τῇ γυναικὶ ἡ αἰσχύνη· ἐν δὲ συνουσίᾳ κόσμος ἐστι καὶ ἔπαινος ἡ ἀναισχυντία.»

Γελάσας δ' ὁ Χὴν, ἔφη·

«Ὅστις σκεψάμενος τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, οὐ γινώσκει (κρίνει) διαφορὰν, οὗτος καταβάλλεται (ἀτιμάζεται) ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.

«Διὰ πολλοῦ μὲν ὁ ἄνους ὄνος, ἐνδεδυμένος λεοντῇ, ἐνέμετο ἐλευθέρως καὶ ἐτρύφα· τελευταῖον δ' ἀνῃρέθη ἕνεκα τοῦ ὀγκηθμοῦ.»

Ἐρωτηθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ λάρου ὁ χὴν, πῶς ἔχει τοῦτο, ἀπεκρίνατο·

«Ἐν Χαστιναπούρᾳ τῇ πόλει πλύτης ἦν, Βιλάρας τοὔνομα, οὗ ὁ ὄνος ἐκ τοῦ βαρέος οὗ ἔφερε φορτίου ἀδρανὴς ἦν καὶ ἡμιθανής πως. Εὑρὼν δέποτε ὁ πλύτης λεοντῆν, ἐνέδυσε τὸν ὄνον, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰς τὰ λήϊα· ὃν βλέποντες οἱ γεωργοὶ καὶ νομίζοντες, ὡς λέων ἐστὶν, ἔφευγον ταχέως. Ὁ δ' ὄνος ἐκ τῆς εἰς τὰ λήϊα νομῆς εὔτραφὴς ἐγένετο. γεωργὸς δέ τις, ἔχων πρόβλημα φαιὰν σινδόνην ἐκ μαλλοῦ, ἐντείνας τὸ τόξον, ἵστατο κατ' εὐθεῖαν, ἀνελεῖν βουλόμενος τὸν νομιζόμενον λέοντα. Σκοπήσας δ' ὁ ὄνος μακρόθεν, καὶ νομίσας ὡς θήλεια ὄνος ἐστὶν, ἤρξατο ὀγκᾶσθαι. Ὁ δὲ γεωργὸς, γνοὺς ὡς ὄνος ἐστὶ, δραμὼν ἀπέκτεινεν αὐτόν. Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Διὰ πολλοῦ μὲν ὁ ἄνους ὄνος, ἐνδεδυμένος λεοντῆν, «ἐνέμετο ἐλευθέρως καὶ ἐτρύφα· τελευταῖον δ' ἀνῃρέθη ὑπὸ »τοῦ ὀγκηθμοῦ.»

«Εἶτα δὲ, ἔφη ὁ λάρος, νύξαντές με οἱ ὄρνεις τοῖς ῥάμφεσιν, ἔφασαν· «Σὺ, κάκιστε, διατρίβων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ, καταφρονεῖς τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως; Σκέψαι, μωρὲ, ὡς ὁ χὴν ἐκεῖνος ὁ σὸς Βασιλεὺς, λίαν χαῦνός ἐστι καὶ ἀδρανὴς, καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἀνοίκειον αὐτῷ ἐστιν· οὐ γὰρ δύναται διοικῆσαι, ὡς δεῖ, γῆν καὶ βασιλείαν. Σὺ δ' ἐπαινεῖς τὴν γῆν ἐκείνην, ὡς ὁ βάτραχος τὸ φρέαρ, ἐν ᾧ διάγει. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Ἀγαπάσθω δένδρον καρποφόρον καὶ δασύσκιον· εἰ γὰρ »ἐκ τύχης καρπὸς οὐκ ἔστιν, ἡ σκιὰ ὅμως αὐτοῦ ὑπὸ »τίνος ἂν κωλυθείη;

«Οὐ θεραπευτέος ὁ εὐτυχὴς καὶ μικροπρεπὴς, ἀλλ' ὁ με»γαλοπρεπὴς καὶ ἀξοπρεπής. Εἰ καὶ γάλα εἴη ἐν τῇ χειρὶ »τοῦ οἰνοπώλου, λέγεται ὅμως, ὡς οἶνός ἐστι.

«Οὐ δεῖ οὔτε συνδιάγειν, οὔτε συνοδεύειν φαύλῳ ἀνθρώ-»πῳ. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ φαύλου ἔντευξις θάνατός ἐστιν· ἡ δὲ »τοῦ σπουδαίου ἄκος.

«Ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος ὑπερσθενοῦς Βασιλέως τέλος γί-»νεται τοῦ ἐφετοῦ· π. χ. ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Σελήνης οἱ »λαγωοὶ ἀνέσεως ἔτυχον.»

Ἐμοῦ δ' ἐρωτήσαντος πῶς ἔχει τοῦτο; Οἱ ὄρνεις ἀπε-κρίναντο·

«Ἐλεφάντων ἀγέλη, δίψῃ θλιβομένη ἐξ αἰτίας ἀνομ-βρίας, ἔφασαν τῷ ἀγελάρχῃ ἐλέφαντι· «Κύριε, οὐκ ἔστι θεραπεία τις εἰς ζωὴν ἡμῶν; ἡμεῖς λίαν πάσχομεν ἐκ λειψυδρίας· οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν οὐκ ἔστι τόπος ὑδατώδης, ἐν ᾧ ἐμβαπτισθησόμεθα, ἀλλ' οὐδέ γε τοῖς μικροῖς ζώοις. Τί ποιήσωμεν; ποῦ πορευθῶμεν;»

Ὁ δ' ἐλεφαντομέδων, περιελθὼν, εἶδε μίαν λίμνην καθα-ράν, ἧς οἱ περὶ τὸ χεῖλος οἰκοῦντες λαγωοὶ πολλοὶ κατεπα-τήθησαν τοῖς ποσὶ τῶν ἐλεφάντων. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τῶν λα-γωῶν, Σιλαμούχας, ἔφη· «Σκέψις γενέσθω· ἡ γὰρ τῶν ἐλε-φάντων ἀγέλη, δίψῃ θλιβομένη, καθ' ἑκάστην ἐλεύσεται, καὶ οὕτως ὄλεθρον ποιήσει τῷ γένει ἡμῶν.» Λαγωὸς δέ τις γέ-ρων ἔλεξε· «Μὴ φοβεῖσθε· ἀπαλλαγὴ γενήσεται ὑπ' ἐμοῦ τούτου τοῦ δεινοῦ.» Πορευόμενος δὲ τοιαῦτα διελογίζετο· «Πῶς δ' ἐγὼ προσέλθω τῇ τῶν ἐλεφάντων ἀγέλῃ; Λέγε-ται γάρ·

«Ὁ μὲν ἐλέφας ἀναιρεῖ διὰ τῆς προσψαύσεως, ὁ δὲ δράκων διὰ τῆς πνοῆς, ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τοῦ μειδιάματος, »ὁ δὲ κακὸς διὰ τῆς τιμῆς.»

Στὰς δ' ἐπ' ὄχθου, ἔκραξε λέγων· «Ἄκουσον ἐλεφαντάρχα.» Ὁ δ' ἤρετο· «Τίς εἶ; πόθεν ἦλθες;» — «Ἐγώ εἰμι, ἔφη, Πρέσβυς, ἀποσταλθεὶς παρὰ τῆς θεσπεσίας Σελήνης· ὅρα δὲ

Digitized by Google

μὴ δυσχεράνῃς εἰ λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἣ πικρά ἐστι. Λέγεται γάρ·

«Καὶ ὅπλων αἰρομένων, ὁ πρέσβυς λέγει τὰ ὄντα· οὐ γὰρ »ἂν εἴη ἄξιος θανάτου, λέγων τὴν ἀλήθειαν.»

«Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, λέγω ἐκ στόματος τῆς Σελήνης ταῦτα· «Οὗτοι οἱ λαγωοί, ὧν ἔφορος ἐγώ εἰμι, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζομαι Σαπάγκα (λαγώστικτος), οἱ φύλακες ταύτης τῆς Σανδραπούρας λίμνης, ἣ φέρει ἀριδήλως τὸ ἐμὸν ὄνομα, κατεπατήθησαν ὑπὸ σοῦ· τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ὀρθόν.» Ὁ δ' ἀγελάρχης ἐλέφας, φοβηθείς, ἔφη· «Ἐξ' ἀγνοίας τοῦτο πέπρακται ὑπ' ἐμοῦ· εἰς δὲ τὸ ἑξῆς οὐ πορευθήσομαι.»—«Ἐλθὲ οὖν πρῶτον, εἶπεν ὁ λαγωὸς Βιζαΐας, πρὸς τὴν θείαν Σελήνην, ἣ ἐστιν ἐν τῇ λίμνῃ, καὶ τρέμει ἐκ θυμοῦ, εἶτα δ' εἴσελθε, προσκυνήσας καὶ εὐμενίσας αὐτήν.» Ἀχθεὶς δ' ὁ ἀγελάρχης ἐλέφας ὑπὸ τοῦ λαγωοῦ κατὰ τὴν νύκτα, προσεκύνησε τὴν ἐν τῇ λίμνῃ ἀντιλάμπουσαν Σελήνην, ἣ ἐφέρετο σαλευομένη καὶ ταραττομένη ἐκ τοῦ σαλευομένου καὶ ταραττομένου ὕδατος. Ὁ δὲ λαγωὸς ἔφη· «Ἵλεως ἔσο, θεά, τούτῳ, ἐξ ἀγνοίας πράξαντι ὃ ἔπραξε.» Τοῦτο δ' ἐστιν, εἶπον οἱ ὄρνεις, ὃ εἴπομεν ἀνωτέρω·

«Ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος ὑπερσθενοῦς Βασιλέως τέλος »γίνεται τοῦ ἐφετοῦ. Π. χ. οἱ λαγωοὶ ἐκ μόνου τοῦ ὀνό»ματος τῆς Σελήνης ἀνέσεως ἔτυχον.

«Ἐγὼ δ' ἔφην, εἶπεν ὁ λάρος· «Ἐκεῖνος ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν μέγας ἐστὶ καὶ ὑπερσθενής, καὶ ἄξιος βασιλεῦσαι τῶν τριῶν Κόσμων.» Οἱ δέ, ἄραντές με, ἀπήγαγον πρὸς τὸν Σιτραβάρναν, τὸν ἑαυτῶν Βασιλέα, καὶ «Ὦ Βασιλεῦ, ἔφασαν, οὗτος ὁ κακὸς λάρος, καίτοι διατρίβει ἐν τῇ ἡμετέρα γῇ, καταφρονεῖ τῆς Βασιλείας σου.» Ὁ δ' ἤρετο· «Τίς οὗτος; πόθεν ἦλθεν;»—«Οὗτός ἐστιν, ἀπεκρίναντο, ὑπηρέτης τοῦ Χηρανεγάρβα χηνός, ἐλήλυθε δὲ ἐκ χώρας Καρπούρας.» Ὁ δὲ

Ὕπαρχος γὺψ ἠρώτησέ με· «Τίς ἐστιν ἀρχιβουλευτὴς ἐκείνου;» — «Χηναλώπηξ, ἀπεκρινάμην, ᾧ ὄνομα Σαταγνής.» Ἐν τούτῳ ψιττακός τις ἔφη· «Βασιλεῦ, ἡ χώρα Καρπούρα καὶ ἄλλαι τοιαῦται μικραί εἰσι, καὶ κεῖνται ἐν τῇ μεγάλῃ νήσῳ Ζαμβοῦ (ἔνθα σὺ βασιλεύεις)· ὅθεν δύναμις τῆς σῆς δεσποτείας κἀκεῖ διήκει.» Ἐγὼ δ' ἔφην· «Εἰ δεσποτεία (πανταχοῦ) γίνεται διὰ ψιλοῦ λόγου, καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐμοῦ δεσπότου Χηρανεγάρβα ἐστὶν ἐν τῇ μεγάλῃ νήσῳ Ζαμβοῦ.» —«Πῶς δὲ τούτου βεβαίωσις γίνεται,» ἠρώτησε πάλιν ὁ ψιττακός;»—«Διὰ πολέμου» ἀπεκρινάμην ἐγώ. Γελάσας δ' ὁ Βασιλεὺς ταὼς, εἶπε πρὸς ἐμέ· «Πορευθεὶς, εἰπὲ τῷ σεαυτῷ Βασιλεῖ, ἵνα παρασκευασθῇ εἰς πόλεμον.»—«Καὶ πρέσβυς δ' ἀποσταλθήτω» ἔφην ἐγώ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ταὼς εἶπεν· «Ἀποσταλθήσεται. Τίς δ' ἄξιος εἰς πρεσβείαν; Λέγεται γάρ·

«Ὁ πρέσβυς ἔστω φιλοδέσποτος, πολλὰς ἔχων ἀρετὰς, »καθαρὸς, ἐπιδέξιος, τολμηρὸς, χρηστοήθης, ἀνεκτικὸς, καὶ »γνώστης τῶν ἀποκρύφων (καιρίων).»

Πορεύθητι σὺ, ὦ ψιττακὲ, μετὰ τούτου τοῦ λάρου, καὶ ἀνάγγειλον τὸ ἡμέτερον βούλημα.» — Ὁ δὲ «Ἔστω ὡς προστάττει ὁ Βασιλεύς· οὗτος ὅμως ὁ λάρος κάκιστός ἐστι, σὺν δὲ κακίστῳ οὐ πορεύομαι. Λέγεται γάρ·

«Ἀποστρέφου τὴν τῶν κακῶν ὁμιλίαν, καὶ ἀσπάζου τὴν »τῶν ἀγαθῶν. Ποίει ἀγαθὰ ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, καὶ ἐν»θυμοῦ τὴν ματαιότητα τοῦ Κόσμου.

«Οὐδέποτε δεῖ συνεῖναι, ἢ συμπορεύεσθαι κακῷ ἀνθρώ»πῳ. Π. χ. ὁ μὲν χὴν ἀνῃρέθη, συνὼν κόραξι, ὁ δὲ πέρ»διξ συμπορευόμενος.»

Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ ταὼ, πῶς ἔχει τοῦτο, ὁ ψιττακὸς ἀπεκρίνατο·

«Οὐ μακρὰν τῆς πόλεως Οὐζαϊνῆς μέγα δένδρον ἐστὶ

Πιπάλα, ἔνθα συνῴκουν χὴν καὶ κόραξ. Καίποτε ἐν θέρει ὁ ὁδίτης κεκμηκὼς ἐκοιμᾶτο ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου ἐκείνου, θεὶς χαμαὶ τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη. Ἀπελθούσης δὲ τῆς σκιᾶς, ἰδὼν ὁ χὴν, ὡς ὁ ἥλιος θερμαίνει καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ κοιμωμένου ὁδίτου, ἠνέωξε τὰς πτέρυγας καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτῷ, οἰκτείρας. Ὁ δὲ φύσει ὢν κακὸς κόραξ, ἀφώδευσεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ὃ εἶχεν ἠνεωγμένον, ἐν βαθεῖ ὕπνῳ ὤν, κἄπειτα ἀπέπτη. Ἐξεγερθεὶς δὲ τοῦ ὕπνου ὁ ὁδίτης, καὶ ἀναβλέψας, ἐτόξευσε τὸν ἐπισκιάζοντα ἀθῷον χῆνα, νομίσας ὡς αὐτός ἐστιν ὁ ἀφοδεύσας.

Τὸ δὲ τοῦ πέρδικος οὕτως ἔχει, Βασιλεῦ·

Οἱ ὄρνεις πάντες ἐπορεύοντό ποτε εἰς πανθοινίαν τοῦ ὀρνιθομέδοντος Γαρούδα, κατὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ὠκεανοῦ· ἐπορεύετο δὲ καὶ εἷς πέρδιξ μετὰ κόρακος. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν βουκόλος ἐπὶ κεφαλῆς ἔφερεν ὀξύγαλα ἐν ἀγγείῳ. Καθιπτάμενος δ' ὁ κόραξ, ἐβρόχθιζε τοῦ ὀξυγάλακτος. Θέντος δὲ κατὰ γῆς τοῦ βουκόλου τὸ ἀγγεῖον τοῦ ὀξυγάλακτος καὶ ἀναβλέψαντος, ὁ μὲν κόραξ ἀπέπτη μακρὰν, ὡς ὀξυπέτης· ὁ δὲ ἀθῷος πέρδιξ ἀνῃρέθη, ὡς βραδυπέτης.» Τοῦτο δ' ἔστιν, εἶπεν, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Οὐδέποτε δεῖ συνεῖναι ἢ συμπορεύεσθαι κακῷ ἀνθρώπῳ, »Π. Χ. ὁ μὲν Χὴν ἀνῃρέθη, συνὼν κόρακι, ὁ δὲ πέρδιξ »συμπορευόμενος.»

Ἐγὼ δ' ἔφην· «Ἀδελφὲ ψιττακὲ, τί ταῦτα λέγεις κατ' ἐμοῦ; Καθὼς σεβάσμιός ἐστι παρ' ἐμοὶ ὁ Βασιλεὺς, οὕτω καὶ σύ.» Ὁ δὲ ἔφη· «Ἔστω οὕτω. Λέγεται δ' ὅμως·

«Οἱ λόγοι τοῦ δυστρόπου, εἰ καὶ ἡδεῖς εἰσι καὶ θυμήρεις, »φόβον ὅμως προξενοῦσι, καθὼς τὰ ἄνθη, τὰ παρ' ὥραν γι»νόμενα[1].

---

(1) Φρονοῦσιν, ὡς εἰ ἄνθος ἢ καρπός τις γένοιτο παρ' ὥραν, κακός ἐστιν οἰωνός.

«Ἡ κακία σου ἐφάνη ἐκ τοῦ σοῦ λόγου· ὁ γὰρ λόγος σου αἴτιος ἐγένετο μάχης δύο Βασιλέων. Ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Καὶ φανεροῦ ὄντος τοῦ κακοῦ, ὁ ἀνόητος ἥδεται καὶ «ἀγάλλεται, καθὼς ὁ ἁμαξοποιὸς, ὃς ἔθετο ἐπὶ κορυφῆς καὶ »τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ τὸν μοιχόν.»

Ἐμοῦ δ' ἐρωτήσαντος «Πῶς ἔχει τοῦτο;» ὁ ψιττακὸς ἀπεκρίνατο·

«Ἐν Σρηναγάρᾳ τῇ πόλει ἦν πλύτης, ᾧ ὄνομα Μανδαματῆς (δύσνους). Οὗτος ἤκουε μὲν ὡς ἡ γυνὴ αὐτοῦ μοιχαλίς ἐστιν, οὐκ ἐπίστευε δὲ, ὡς μὴ ἰδὼν αὐτὴν ὀφθαλμοφανῶς μετὰ τοῦ μοιχοῦ.

Καί ποτε πρὸς πίστωσιν, εἰπὼν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὡς πορεύεται εἰς κώμην τινὰ, ἀνεχώρησεν. Ἀναστρέψας δ' ἔπειτα, εἰσέδυ κρυφίως τὸν οἶκον, καὶ ἔμενεν ὑπὸ τὴν κλίνην ἡσύχως. Θαῤῥήσασα δ' ἡ μοιχαλὶς ἐκάλεσε τὸν μοιχὸν κατὰ τὴν ἑσπέραν, ὃς ἐλθὼν ἀνεκλίθη ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἐλθοῦσα δὲ καὶ ἡ μοιχαλὶς ἐπὶ τὴν κλίνην, ἔθιξε τοῦ ὑπὸ τὴν κλίνην ἀνδρὸς διὰ τοῦ ποδὸς, καὶ εἰκάσασα ὡς αὐτός ἐστι, περίλυπος ἐγένετο. Καὶ ἐρωτήσαντος τοῦ μοιχοῦ, «Πῶς οὐ συμπαίζεις, ἀλλὰ σύννους εἶ;» ἀπεκρίνατο· «Ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, ὅς ἐστιν ἡ πνοή μου καὶ ἡ ψυχή μου, σήμερον εἰς ἑτέραν κώμην ἀνεχώρησε· καίτοι δὲ ἡ κώμη αὕτη πλήρης ἐστιν ἀνθρώπων, ὥς περ ἔρημός μοι ὅμως φαίνεται. Πῶς δ' ἄρα ἐν ξένῃ γῇ οὗτος ζήσεται; ἢ πῶς κοιμηθήσεται; Ταῦτα διανοουμένη, διαῤῥήγνυμαι τὴν καρδίαν.» — «Πόθεν σοι τοσαύτη ἀγάπη πρὸς τὸν ἁμαξοπηγὸν, ὃς φίλερις ὢν, μοιχαλίδα καὶ ἀκόλαστον ἀποκαλεῖ σε;» ἤρετο ὁ μοιχός. Ἡ δ' ἀπεκρίνατο· «Τί λέγεις, βάρβαρε; ἄκουσον·

«Ἐκείνη ἐστὶν ἀγαθὴ γυνὴ, ἣ χαρωπός ἐστι, καί τοι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ὀνειδίζεται, καὶ θυμοειδεῖ βλέμματι βλέπεται.

«Ἀγαθὰ πολλὰ γίνεται ἐν τούτῳ τῷ Κόσμῳ τῇ γυναικὶ «ἐκείνῃ, ὑφ' ἧς ἀγαπᾶται ὁ ἀνὴρ, εἴτε ἀστικός ἐστιν, εἴτε »χωρικὸς, εἴτε κακὸς, εἴτ' ἀγαθός.

«Ὁ ἀνὴρ μέγα καλλώπισμά ἐστι τῇ γυναικὶ, εἰ καὶ ἀ-»καλλώπιστός ἐστι· διαζευχθεῖσα δὲ τοῦ ἀνδρὸς, εἰ καὶ »καλλωπίζεται, ἀκαλλώπιστός ἐστι.»

Ἀκούσας ὁ ἁμαξοποιὸς, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· «Μακάριος ἐγὼ, ὃς ἔχω τοιαύτην γυναῖκα φιλόφρονα καὶ χρηστολόγον,» καὶ θεὶς τὴν κλίνην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἑαυτοῦ, καὶ ἀναστὰς ἐχόρευε διὰ πολλοῦ ἀγαλλόμενος.

«Τοῦτο δ' ἐστιν, εἶπεν ὁ ψιττακὸς, ὃ εἶπον ἀνωτέρω·

«Καὶ φανεροῦ ὄντος τοῦ κακοῦ, ὁ ἀνόητος ἥδεται καὶ »ἀγάλλεται, καθὼς ὁ ἁμαξοποιὸς, ὃς ἔθετο ἐπὶ κορυφῆς καὶ »τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα καὶ τὸν μοιχόν.»

«Εἶτα δ' ἐγὼ, ἔφη ὁ λάρος, ἀσπασάμενος τὸν Βασιλέα, ἀνεχώρησα· ὁ δὲ ψιττακὸς ἔρχεται κατόπιν μου. Ταῦτα οὖν γνόντες, ποιήσατε τὸ προσῆκον.»

Μειδιάσας δ' ὁ χηναλώπηξ, ἔφη εἰρωνικῶς· «Οὗτος ὁ λάρος, τῷ ὄντι ὑπόθεσιν βασιλικὴν ἐτέλεσεν, ὅση δύναμις· φύσις δ' αὕτη ἐστὶ τῶν ἀνοήτων, ὡς καὶ λέγεται·

«Βελτίων ἐστιν ἡ χρηματικὴ ζημία, ἢ ἡ μάχη. Τοῦ »μὲν ἔμφρονος σημεῖον τοῦτό ἐστιν, τοῦ δ' ἄφρονος σημεῖον »ἡ μάχη, ἄνευ αἰτίας.»

«Ἅλις τῆς χλεύης, ἔφη ὁ Βασιλεύς· τελεσθήτω δὲ τὸ συμφέρον.» — «Κατ' ἰδίαν ἐρῶ, ὦ Βασιλεῦ, ἔφη ὁ χηναλώπηξ. Λέγεται γάρ·

«Οἱ φρόνιμοι καταλαμβάνουσι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀν-»θρώπου διὰ τῆς ἠχοῦς τῶν προφερομένων χθαμαλῇ τῇ »φωνῇ λόγων, καὶ διὰ τῆς μεταλλαγῆς (μεταβολῆς) τοῦ »ὄμματος καὶ τοῦ προσώπου.»

Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς καὶ ὁ ὕπαρχος ἔμειναν ἔνθα ἦσαν·

Google

οἱ δὲ λοιποὶ ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Τηνικαῦτα, ἔφη ὁ χηναλώπηξ· «Ἐγὼ συμπεραίνω, ὦ Βασιλεῦ, ὡς ὁ λάρος οὕτως ἔπραξεν ἐκ παρακινήσεώς τινος τῶν ἡμετέρων βουλευτῶν. Λέγεται γάρ·

«Ὁ μὲν ἄῤῥωστος εἰς ὠφέλειάν ἐστι τῶν ἰατρῶν, ὁ δὲ »κακῶς ἔχων Βασιλεὺς εἰς ὠφέλειαν τῶν βουλευτῶν, ὁ δ' »ἀπαίδευτος εἰς ὠφέλειαν τοῦ εὐπαιδεύτου, ὁ δὲ διαφερό-»μενος εἰς ὠφέλειάν ἐστι τοῦ Βασιλέως[1].»

«Μετέπειτα, ἔφη ὁ Βασιλεὺς, σκέψις καὶ θεωρία ἔστω περὶ τούτου· νῦν δὲ φράζε ὅ,τι δεῖ πρᾶξαι-» — «Κατάσκοπος πεμφθήτω, ἔφη ὁ χηναλώπηξ· ἐκ γὰρ τούτου γνωσόμεθα τί μελετᾷ πρᾶξαι ὁ ἐχθρὸς, καὶ πόση ἐστὶν ἡ δύναμις αὐτοῦ. Λέγεται γάρ·

«Ὁ κατάσκοπος ὀφθαλμός ἐστι τοῦ Βασιλέως, ὃς βλέ-»πει τὰ ὀρθῶς γινόμενα, ἢ μὴ, ἔντε τῇ οἰκείᾳ καὶ ἐν τῇ »ἀλλοτρίᾳ γῇ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, ὁ μὴ ἔχων τοιοῦτον ὀφθαλ-»μὸν, τυφλός ἐστι.»

«Οὗτος αὐτὸς δ' ὁ κατάσκοπος λαβέτω καὶ ἕτερον βοηθόν· καὶ αὐτὸς μὲν μενέτω ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ἐχθροῦ, ἀποστελλέτω δὲ τὸν ἕτερον κρυφίως μετ' εἰδήσεως τῶν ὧν ἀκούει καὶ βλέπει.» Ἐν τούτῳ εἰσδὺς ὁ θυρωρὸς, προσεκύνησε καὶ εἶπε· «Ψιττακός τις ἐλήλυθεν, ὦ Βασιλεῦ, ἀπὸ τῆς χώρας Ζαμβοῦς.» Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔνευσε πρὸς τὸν χηναλώπεκα, ὃς καὶ εἶπε τῷ θυρωρῷ· «Ἀπάγαγε τοῦτον εἰς οἶκον εὐτρεπῆ, κἄπειτ' ἄγαγε ἔμπροσθεν τοῦ Βασιλέως.» Ὁ δ' οὕτω καὶ ἐποίησε. «Πόλεμος ἄρα ἐξεῤῥάγη,» ἔφη ὁ Βασιλεύς. Ὁ δὲ, «Εἰ καὶ οὕτω φαίνεται, ἔφη, πόλεμος ὅμως οὐ συμφέρει. Λέγεται γάρ·

«Οὐδέποτε ὁ φρόνιμος τρόπον ποιεῖται νικῆσαι τοὺς ἐχ-»θροὺς διὰ πολέμου· ὁ γὰρ πόλεμος δύο μαχομένων ἀμ-»φίβολός ἐστι.

(1) Διαφερόμενος ὁ λαὸς καὶ δικαζόμενος, χρηματικὴν τιμὴν τῷ Βασιλεῖ ἀποτίνει.

Digitized by Google

«Ὁ φρόνιμος τρόπον ποιεῖται πειθήνιον ποιῆσαι τὸν ἐχ-»θρὸν διὰ κολακείας, διὰ δόσεως καὶ διὰ διχονοίας, οὐδέποτε δὲ διὰ πολέμου.

«Ἕκαστος ἥρως ἐστὶν, ὃς οὐκ ἐπειράθη πολέμου. Τίς »οὐχ ὑπέρφρων, ὃς οὐκ ἐπειράθη τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ;

«Ὁ μέγας λίθος οὐ τοσοῦτον εὐκόλως ἀνίσταται διὰ »πολλῶν χειρῶν, ὅσον δὲ ἑνὸς μοχλοῦ· ἐκ γὰρ μικρᾶς με-»θόδου μεγάλη λυσιτέλεια γίνεται. Μέγα ἄρα κέρδος ἡ »βουλὴ καὶ ἡ σκέψις.

«Ὅταν δ' ὁ Βασιλεὺς ἴδῃ ὡς ὁ πόλεμος ἄφευκτός ἐστι, »τότε ἀνδριζέσθω καὶ ἐνεργείτω ὅση δύναμις (Τότε ἀργὸς »μὴ ἔστω).

«Πόῤῥω μὲν ὄντος τοῦ δεινοῦ, ἴδιόν ἐστι μεγαλόφρονος »καὶ ἔπαινος, τὸ φοβεῖσθαι· ἐγγὺς δ' ὄντος, τὸ ἀνδρίζεσθαι »καὶ ἐγκαρτερεῖν· ἐν γὰρ δεινοῖς ὁ μεγαλήτωρ ἀνδρίαν »ἔχει καὶ καρτερίαν.

«Τὸ ὑπέρθερμον (τῆς διαθέσεως) πρῶτον ἐμπόδιον πάν-»τως ἐστὶ πάσης τελεσφορίας· τὸ ὕδωρ, καίπερ ὑπέρψυχρον »ὄν, οὐ διαῤῥηγνύει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς;

«Μάλιστα δὲ ὁ Σιτραβάρνας μεγαλοδύναμός ἐστι Βασι-»λεύς· ὀρθῶς ἄρα λέγεται·

«Οὐκ ἔστιν ἴδιον φρονήσεως τὸ πολεμεῖν δυνατῷ. Τὸ »πολεμεῖν ἐλέφαντι θάνατον προξενεῖ τῷ ἀνθρώπῳ.

«Ἀνόητός ἐστιν, ὃς ἔρχεται κατ' ἐχθροῦ ἐν μὴ δέοντι και-»ρῷ· ἡ γὰρ πρὸς δυνατὸν μάχη θάνατός ἐστιν, ὡς ἡ πτέ-»ρωσις τοῦ μύρμηκος.

«Ἐν καιρῷ ὁ φρόνιμος συστελλέτω τὰ μέλη, ὡς ἡ χελώνη, »καὶ φερέτω τὰς πληγάς· καὶ ἐν καιρῷ ἀνιστάτω ὡς ἱτα-»μὸς ὄφις.

(Τὰ λοιπὰ λείπουσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ ἀοιδίμου Δ Γαλανοῦ).

VA1 1522175

Digitized by Google

NAP 0584697 (Pvello 05)

Digitized by Google